

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**YÖK 100/2000 DOKTORA PROGRAMI YOKSULLUK ÇALIŞMALARI
ÖNCELİKLİ ALANI**

**YOKSULLUKLA MÜCADELEDE POLİTİKA VE
PROGRAMLARIN UYGULANABİLİRLİĞİ:
SELÇUKLU İLÇESİ ÖRNEĞİ**

TÜLAY BATUR

DOKTORA TEZİ

**DANIŞMAN:
PROF. DR. ÖNDER KUTLU**

KONYA-2021

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**YOKSULLUKLA MÜCADELEDE POLİTİKA VE
PROGRAMLARIN UYGULANABİLİRLİĞİ:
SELÇUKLU İLÇESİ ÖRNEĞİ**

TÜLAY BATUR

DOKTORA TEZ

**DANIŞMAN:
PROF. DR. ÖNDER KUTLU**

Bu tez, YÖK 100/2000 Öncelikli Alanlar Doktora Projesi Yoksulluk Çalışmaları
Öncelikli Alanı ile desteklenmiştir.

Bu tez, TÜBİTAK BİDEB 2211-A Yurtiçi Doktora Burs Programı ile
desteklenmiştir.

Bu tez, NEÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından 201436002
proje numarası ile desteklenmiştir.

KONYA-2021

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Tülay BATUR		
	Numarası	16810401006		
	Ana Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora	X	
	Tez Danışmanı	Prof.Dr. Önder KUTLU		
	Tezin Adı	Yoksullukla Mücadelede Politika ve Programların Uygulanabilirliği: Selçuklu İlçesi Örneği		

Yoksulluk, tüm ülkelerin odak noktası olması gereken dünya için önemli bir tehdittir. Bu nedenle, dünyadaki birçok ülke bu sorunla mücadele etmek için çeşitli sosyal politika ve programlar uygulamaktadır. İstihdam politikası, eğitim politikası, sağlık politikası, sosyal yardım politikası, vergi politikası gibi birçok etkili birçok politika ve program uygulanmaktadır. Tezin konusu Yoksullukla Mücadelede Politika ve Programların Uygulanabilirliği olup, yoksullukla mücadele çalışmalarının ne kadar etkili olduğu, uygulanan bu politika ve programların olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya koyarak yoksullukla nasıl etkin bir şekilde mücadele edileceği ile ilgili çözüm önerileri sunmaktır. Bugün küresel bir sorun olarak karşılaştığımız en tartışmalı konu yoksulluktur. Bu tez, mevcut politika ve programların yoksullukla mücadelede yeterli olmayışını bu politika ve programların olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya koyarak Konya Selçuklu ilçesi ölçeğinde yapılan anket çalışması ile tezi desteklemeyi amaçlamaktadır. Türkiye'deki yoksulluk çalışmalarına ve akademik literatüre katkı sağlaması, daha önce bu bölgede böyle bir analizin yapılmaması çalışmayı özgün kılmaktadır. Bu tez de nicel araştırma tekniği kullanılarak, ilçede yaşayan 680 katılımcı ile tesadüfi örnekleme yönteminden biri olan tabakalı örnekleme yöntemi ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu oran, ilçe nüfusunun 1: 1000'ini oluşturmaktadır. Sonuçlar, yoksulluğun önlenmesi için yapılan yoksullukla mücadele politika ve programlarının yetersiz olduğunu göstermektedir. Yoksulluğu azaltmak için yapılan sosyal yardımların geçici anlamda olumlu etkisi bulunmaktadır. İş olanaklarının geliştirilmesi konusu, öncelikli devlet politikası haline getirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Yoksulluk Kültürü, Türkiye'de Yoksulluk, Yoksulluk çalışmaları, Yoksulluğun Nedenleri, Yoksullukla Mücadele Yöntemleri, Selçuklu, Konya.

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Tülay BATUR		
	Student Number	16810401006		
	Department	Political Science and Public Administration		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)		
		Doctoral Degree (Ph.D.)	X	
	Supervisor	Prof.Dr. Önder KUTLU		
Title of the Thesis/Dissertation	THE APPLICABILITY OF CURRENT POLICIES AND PROGRAMS COMBATING POVERTY: THE EXAMPLE OF SELÇIKLU DISTRICT			

Poverty is a significant threat to the world, which should be the focus of all countries. Therefore, many countries in the world implement various social policies and programs to combat this issue. Increasing the minimum wage, credits, education incentives, and nutrition programs are some of the many effective methods of struggle used. This thesis aims to analyze the applicability of current policies and programs in combating poverty and their positive and negative sides. The most controversial issue we face today as a global problem is a poverty. This thesis aims to analyze the applicability of the current policies and programs in combating poverty, and the positive and negative sides of these policies and programs in Selcuklu District, Konya in Turkey. It is an original study as no previous analysis like this has been done in this region. It will hopefully contribute to poverty studies and academic literature in Turkey. In this thesis, a quantitative research technique was used where 680 people who are defined as poor living in the district will be studied. These constitute 1: 1000 of its total population. The results show that the policies and programs for poverty reduction are insufficient. Social assistance provided to reduce poverty has only a temporary positive effect. Improving job opportunities should be the priority of a government policy.

Keywords: Poverty, Poverty Culture, Poverty in Turkey, Poverty Studies, Causes of Poverty, Methods of Combating Poverty, Selçuklu, Konya.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
TEŞEKKÜR.....	xiv
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM-YOKSULLUĞUN KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	
1.1. Literatür Araştırması.....	10
1.2. Yoksulluk Kavramı ve Türleri.....	16
1.2.1. Kırsal - Kentsel Yoksulluk	19
1.2.2. Mutlak Yoksulluk.....	21
1.2.3. Görelî Yoksulluk	23
1.2.4. Objektif (Nesnel) Yoksulluk	25
1.2.5. Sübjektif (Öznel) Yoksulluk.....	25
1.3. Yoksulluğa Neden Olan Faktörler	26
1.3.1. İşsizlik ve İstihdam.....	29
1.3.2. Eğitim Düzeyi.....	31
1.3.3. Göç	33
1.3.4. Ekonomik Sebepler	35
1.3.5. Coğrafi Sebepler	37
1.3.6. Siyasal Sebepler.....	37
1.4. Yoksulluğun Kuramsal Boyutu: Yoksulluk Teorileri.....	38
1.4.1. Klasik ve Neo klasik Yoksulluk Teorisi.....	40
1.4.2. Keynesyen/Liberal Görüşe göre Yoksulluk Teorisi	41
1.4.3. Radikal/Marksist Ekonomiye göre Yoksulluk Teorisi	41
1.4.4. İşlevsel Yoksulluk Teorisi.....	42
1.4.5. Çok Boyutlu Yoksulluk Teorisi ve İnsani Yoksulluk Yaklaşımı.....	42
1.5. Yoksulluk Kültürü Yaklaşımı.....	45

Değerlendirme	47
---------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM-YOKSULLUKLA MÜCADELEDE POLİTİK YAKLAŞIMLAR, ETKİLİ AKTÖRLER VE ÖRNEK ÜLKE UYGULAMALARI

2.1. Dünya Bankasının Yoksulluk Yaklaşımı ve Uygulamakta Olduğu Sosyal Politikalar.....	51
2.2. Avrupa Birliğinin Yoksulluk Yaklaşımı ve Uygulamakta Olduğu Sosyal Politikalar.....	53
2.3. Yoksullukla Mücadele Eden Ülke Örnekleri.....	56
2.3.1. Malezya Örneği.....	57
2.3.2. Hindistan Örneği	60
2.3.3. Amerika Birleşik Devletleri Örneği.....	63
2.3.4. Brezilya Örneği	67
2.3.5. Polonya Örneği.....	69
2.4. Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politika Aracı Olarak Kullanılan Sosyal Yardımlar	71
2.4.1. Dünyada Sosyal Yardımların Yoksullukla Mücadeledeki Rolü	73
2.4.2. Sosyal Yardımlara Getirilen Eleştiriler.....	74
2.5. Yoksulluğu Azaltmak İçin Yapılan Çalışmalar	76
2.6. Yoksullukla Mücadelede Uygulanan Yaklaşımlar	78
2.6.1. Dolaylı Yaklaşımına Göre Yoksullukla Mücadele Politikaları.....	81
2.6.2. Dolaysız Yaklaşımına ve Radikal Reform Yaklaşımına Göre Yoksullukla Mücadele Politikaları.....	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM-TÜRKİYE'DEKİ YOKSULLUKLA MÜCADELE ÇALIŞMALARI

3.1. Yoksullukla Doğrudan Mücadele Eden Kurumlar	94
3.1.1. Merkezi Hükümet.....	96
3.1.2. Yerel Yönetimler.....	101
3.1.3. Vakıflar Genel Müdürlüğü.....	103
3.1.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.....	107
3.1.4.1. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü	109
3.1.4.2. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü	112
3.1.5. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.....	116
3.1.6. Sağlık Bakanlığı.....	118
3.2. Yoksullukla Dolaylı Mücadele Eden Kurumlar	121

3.2.1. Yoksullukla Dolaylı Yönden Mücadele Eden Resmi Statüde Olan Kurumlar	121
3.2.1.1. Sendikalar	121
3.2.1.2. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme (KOSGEB)	122
3.2.1.3. Halk Eğitim Merkezleri	124
3.2.1.4. Meslek Edindirme Kuruluşları-İŞKUR	125
3.2.1.5. Mikro Kredi Uygulaması	127
3.2.1.6. Bölgesel Kalkınma Projeleri	130
3.2.2. Yoksullukla Dolaylı Yönden Mücadele Eden Resmi Olmayan Kurumlar	133
3.2.2.1. Dini ve Sosyal Değerler	133
3.2.2.2. Medya	136
3.3. Yoksullukla Mücadelede Uygulanan Politika ve Programlar: Hükümetlerin Uygulamış Oldukları Sosyal Politikalar ve Programlar	137
3.4. Yoksulluk Sorunu ve Yıllara Göre Yoksulluk Boyutu	141
3.5. Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politika Aracı Olarak Kullanılan Sosyal Yardımlar	148
3.5.1. Sosyal Yardımların Rolü	150
3.5.2. Sosyal Yardım Faaliyetlerinde Yaşanan Sorunlar	152
3.6. Yoksullukla Mücadele Politikaları Kapsamında Uygulanan Beş Yıllık Kalkınma Planları	153
Değerlendirme	157

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM- YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SELÇUKLU İLÇESİ ÖRNEĞİ

4.1. İlçeye Dair Veriler	159
4.1.1. İlçenin Yapısı	160
4.1.2. İlçedeki Yoksulluk	163
4.1.3. Selçuklu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	164
4.1.4. Selçuklu Belediyesi Sosyal Yardım Faaliyetleri	169
4.1.5. Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA)'nın Sosyal Yardım Faaliyetleri	172
4.2. Alan Araştırmasının Amacı, Yöntemi ve Sınırlılıkları	175
4.2.1. Araştırmanın Amacı	177
4.2.2. Araştırmanın Yöntemi	178
4.2.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	179
4.2.4. Evren ve Örneklem	180
4.2.5. Veri Toplama Analizleri	181
4.2.6. Veri Toplama Araçları	181
4.2.7. Veri Toplama Teknikleri	181
4.3. Alan Araştırması Bulguları	182
4.3.1. Verilerin Analizi	182

4.3.2. Betimsel Bulgular.....	182
4.3.3. Yoksullukla Mücadelede Yapılan Sosyal Yardımları Yeterli Görme Durumunun Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması.....	192
4.3.4. Devletin Yoksullukla Mücadele Politikalarına İlişkin Görüşlerin Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	205
4.3.5. Gelecek On Yılda Türkiye’deki Yoksulluk Hakkındaki Görüşlerin Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması.....	220
4.4. Çıkarılacak Yargılar.....	233
4.4.1.Betimsel Bulgular.....	234
4.4.2.Yoksullukla Mücadelede Yapılan Sosyal Yardımları Yeterli Görme Durumunun Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması.....	236
4.4.3.Devletin Yoksullukla Mücadele Politikalarına İlişkin Görüşlerin Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	236
4.4.4. Gelecek On Yılda Türkiye’deki Yoksulluk Hakkındaki Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	237
Değerlendirme	238
SONUÇ.....	240
KAYNAKÇA.....	254

KISALTMALAR DİZİNİ

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AÇSHB: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

ADEM: Aile Destek Merkezleri

AET: Avrupa Ekonomi Topluluğu

AGİK: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı

ASPB: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

ASDEP: Aile Sosyal Destek Programı

BSYS: Bütünleşik Sosyal Yardım Sistemi

BYKP: Beş Yıllık Kalkınma Planı

ÇEKOM: Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi

ÇODEM: Çocuk Destek Merkezleri

ÇOKİM: Çocuk Koruma, İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi

DB: Dünya Bankası

DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

EDES: Engelli Destek Programı

EİKP: Ekonomik İstikrar Kalkan Paketi

GSS: Genel Sağlık Sigortası

GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla

GSMH: Gayri Safi Milli Hâsıla

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü

IMF: Uluslar arası Para Fonu

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

KASDEP: Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi

KİT: Kamu İktisadi Teşekkülleri

KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (Organization for Economic Co-operation and Development)

ÖDES: Özürlü Sosyal Destek Programı
SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu
SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SOYBİS: Sosyal Yardım Bilgi Sistemi
SSK: Sosyal Sigortalar Kurumu
STK: Sivil Toplum Kuruluşu
SYD: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma
SYDGM: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
SYDTF: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu
SYDV: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları
ŞNT- Şartlı Nakit Transferi
TESEV: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı
TKİ: Türkiye Kömür İşletmeleri
TOD: Temsili Ortalamalar Değerlendirmesi
TOKİ: Toplu Konut İdaresi
TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRK-İŞ: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
UDEP: Ulaşılabilirlik Destek Projeleri
UN: Birleşmiş Milletler
UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
VOIP: İnternet Üzerinden Ses Ağı Projesi
YADES: Yaşlı Destek Programı
YÖK: Yüksek Öğrenim Kurumu

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. 1.Görelİ Yoksulluk Oranları (%) 2010-2019.....	25
Tablo 1. 2.Türk-İş Kurumuna kayıt yaptıran işsizler ve işe yerleştİrİlenler 2017-2019	30
Tablo 1. 3.Eğİtİm Durumunun Gelİre Etkİsİ.....	33
Tablo 1. 4.Türkiye'den Gİden ve Türkiye'ye Gelen Göç Durumu-2018.....	34
Tablo 2. 1.Rakamlarla Türkiye'nin Sosyal Yardım Sistemi-2015	72
Tablo 2. 2.Yoksullukla Mücadelede Uygulanan Politikalara İlişkin Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Uygulamaları	83
Tablo 3. 1. Sosyal Yardım Hizmeti Veren Kamu Kuruluşlarının Sosyal Yardım Harcamaları.....	94
Tablo 3. 2. Hükümetlerin Yoksulluğa İlişkin Yaklaşımları	97
Tablo 3. 3. Yıllara Göre Halk Eğİtİm Merkezi Kursiyeri Sayısı.....	125
Tablo 3. 4. Gelir Durumuna Göre Yaşam Koşulları Araştırması 2010-2018	145
Tablo 3. 5. Türkiye'de Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay).....	147
Tablo 4. 1. Konya Selçuklu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı Faaliyet Raporu (01.01.2020-31.12.2020).....	165
Tablo 4. 2. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı	183
Tablo 4. 3. Katılımcıların işsizlik nedenlerine göre dağılımı.....	184
Tablo 4. 4. Katılımcıların ikamet bilgilerine göre dağılımı	185
Tablo 4. 5. Katılımcıların ekonomik durumuna göre dağılımı	186
Tablo 4. 6. Katılımcıların sosyal güvence ve sağlık hizmetleri durumuna göre dağılımı	187
Tablo 4. 7. Katılımcıların yardım alma durumuna göre dağılımı	188
Tablo 4. 8. Katılımcıların sosyal/kültürel/sportif faaliyetlere katılma durumuna göre dağılımı	189
Tablo 4. 9. Katılımcıların sosyal dışlanmışlık algısına göre dağılımı.....	189
Tablo 4. 10. Yoksulluğun nedenlerine göre dağılım.....	190
Tablo 4. 11. Devletin yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin dağılımı	191
Tablo 4. 12. Türkiye'de yoksulluğun son on yıllık durumuna ilişkin görüşlerin dağılımı.....	191
Tablo 4. 13. Gelecek on yılda Türkiye'de yoksulluğun gidişatına ilişkin görüşlerin dağılımı	192
Tablo 4. 14. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun cinsiyete göre karşılaştırılması	192
Tablo 4. 15. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun medeni duruma göre karşılaştırılması.....	193
Tablo 4. 16. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun öğrenim durumuna göre karşılaştırılması	194
Tablo 4. 17. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun araştırma durumuna göre karşılaştırılması.....	194
Tablo 4. 18. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun eşin çalışma durumuna göre karşılaştırılması	195
Tablo 4. 19. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun aylık gelire göre karşılaştırılması	195
Tablo 4. 20. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun işsiz olma nedenine göre karşılaştırılması	196
Tablo 4. 21. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun konut türü göre karşılaştırılması	196
Tablo 4. 22. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun konutun mülkiyetine göre karşılaştırılması.....	197
Tablo 4. 23. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun ilçedeki ikamet süresine göre karşılaştırılması	197
Tablo 4. 24. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun ilçedeki ikamet nedenlerine göre karşılaştırılması.....	198
Tablo 4. 25. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç durumuna göre karşılaştırılması	199

Tablo 4. 26. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun ihtiyaçları karşılamak için borçlanma durumuna göre karşılaştırılması	199
Tablo 4. 27. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun borç / faturaları zamanında ödeme durumuna göre karşılaştırılması	200
Tablo 4. 28. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun sosyal güvenceye göre karşılaştırılması.....	201
Tablo 4. 29. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama durumuna göre karşılaştırılması	201
Tablo 4. 30. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun kendisi dâhil ailede engel durumuna göre karşılaştırılması	202
Tablo 4. 31. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun ailede bakıma muhtaç birey sayısına göre karşılaştırılması.....	203
Tablo 4. 32. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık olması durumuna göre karşılaştırılması.....	203
Tablo 4. 33. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun herhangi bir yardım veya destek alma durumuna göre karşılaştırılması.....	204
Tablo 4. 34. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun ihtiyaç duyulan yardım türüne göre karşılaştırılması.....	204
Tablo 4. 35. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin cinsiyete göre karşılaştırılması	205
Tablo 4. 36. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin medeni duruma göre karşılaştırılması.....	206
Tablo 4. 37. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin öğrenim durumuna göre karşılaştırılması	206
Tablo 4. 38. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin çalışma durumuna göre karşılaştırılması	207
Tablo 4. 39. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin eşin çalışma durumuna göre karşılaştırılması	207
Tablo 4. 40. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin aylık gelire göre karşılaştırılması	208
Tablo 4. 41. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin işsiz olma nedenine göre karşılaştırılması	209
Tablo 4. 42. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin konut türüne göre karşılaştırılması	209
Tablo 4. 43. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin konutun mülkiyetine göre karşılaştırılması	210
Tablo 4. 44. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin ilçedeki ikamet süresine göre karşılaştırılması	211
Tablo 4. 45. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin ilçedeki ikamet nedenlerine göre karşılaştırılması.....	211
Tablo 4. 46. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç durumuna göre karşılaştırılması.....	212
Tablo 4. 47. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin ihtiyaçları karşılamak için borçlanma durumuna göre karşılaştırılması	213
Tablo 4. 48. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin borç / faturaları zamanında ödeme durumuna göre karşılaştırılması.....	214
Tablo 4. 49. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin sosyal güvenceye göre karşılaştırılması.....	215
Tablo 4. 50. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama durumuna göre karşılaştırılması.....	215
Tablo 4. 51. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin kendisi dâhil ailede engel durumuna göre karşılaştırılması.....	216
Tablo 4. 52. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin ailede bakıma muhtaç birey sayısına göre karşılaştırılması.....	217

Tablo 4. 53. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık olması durumuna göre karşılaştırılması.....	218
Tablo 4. 54. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin herhangi bir yardım veya destek alma durumuna göre karşılaştırılması	218
Tablo 4. 55. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin ihtiyaç duyulan yardım türüne göre karşılaştırılması	219
Tablo 4. 56. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin cinsiyete göre karşılaştırılması.....	220
Tablo 4. 57. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin medeni duruma göre karşılaştırılması.....	220
Tablo 4. 58. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin öğrenim durumuna göre karşılaştırılması	221
Tablo 4. 59. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin çalışma durumuna göre karşılaştırılması.....	222
Tablo 4. 60. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin eşin çalışma durumuna göre karşılaştırılması	222
Tablo 4. 61. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin aylık gelire göre karşılaştırılması.....	223
Tablo 4. 62. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin işsiz olma nedenine göre karşılaştırılması	223
Tablo 4. 63. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin konut türü göre karşılaştırılması.....	224
Tablo 4. 64. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin konutun mülkiyetine göre karşılaştırılması.....	224
Tablo 4. 65. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin ilçedeki ikamet süresine göre karşılaştırılması.....	225
Tablo 4. 66. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin ilçedeki ikamet nedenlerine göre karşılaştırılması	226
Tablo 4. 67. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç durumuna göre karşılaştırılması.....	226
Tablo 4. 68. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin ihtiyaçları karşılamak için borçlanma durumuna göre karşılaştırılması	227
Tablo 4. 69. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin borç / faturaları zamanında ödeme durumuna göre karşılaştırılması.....	228
Tablo 4. 70. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin sosyal güvenceye göre karşılaştırılması.....	229
Tablo 4. 71. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama durumuna göre karşılaştırılması	229
Tablo 4. 72. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin kendisi dâhil ailede engel durumuna göre karşılaştırılması	230
Tablo 4. 73. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin ailede bakıma muhtaç birey sayısına göre karşılaştırılması.....	231
Tablo 4. 74. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık olması durumuna göre karşılaştırılması	231
Tablo 4. 75. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin herhangi bir yardım veya destek alma durumuna göre karşılaştırılması.....	232
Tablo 4. 76. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin ihtiyaç duyulan yardım türüne göre karşılaştırılması	233

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Yoksulluğun Ekonomik Yönü	36
Şekil 4.1. Büyüklüğüne göre Konya'nın İlk 10 İlçe Nüfusu	161

TEŞEKKÜR

Tez konusunun belirlenmesinde ve tez sürecinde çok değerli katkılarından dolayı sevgili danışmanım Prof. Dr. Önder KUTLU'ya desteği, yol göstericiliği ve yeni bakış açısı sunan görüşleri için çok teşekkür ederim. Değerlendirmelerindeki özgün bakış açısı ile tezime sağladığı katkı benim için çok değerlidir.

Tez izleme komitesinde yer alan ve yapıcı eleştirileriyle tez sürecine katkı veren Prof. Dr. Abdulkadir BULUŞ, Dr. Öğr. Üyesi S. Müge ÖZDEMİRAY hocalarıma; savunma sınavımda yer alan Doç. Dr. Sefa USTA ve Doç. Dr. Hayriye SAĞIR hocalarıma çok teşekkür ediyorum.

Doktora dersleri süresince Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanındaki derslerde emeği geçen tüm Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünün değerli hocalarına teşekkür ederim.

YÖK 100/2000 bursiyerlerinden biri olarak, doktora eğitimim boyunca verilen burs ile desteğini esirgemeyen YÖK'e ve bu proje ile bizi destekleyen Prof. Dr. Yekta SARAÇ hocamıza sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

TÜBİTAK BİDEB 2211A bursiyeri olarak verilen burs ile desteğini esirgemeyen TÜBİTAK'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Tezin anket uygulama kısmında desteğini esirgemeyen Necmettin Erbakan Üniversitesi BAP kuruluna ve emek veren çalışanlarına çok teşekkür ederim.

Tez çalışmasının hazırlanmasında yoğun çalışma koşullarında nicel anket çalışmasına katılmayı kabul eden değerli katılımcılara ayrıca teşekkür ediyorum. Kendilerinin sabırlı tutumları ve içten cevapları tez çalışmasının temelini oluşturmaktadır.

Tez çalışma süresi boyunca bana destek olan ve her zaman sabır ve sevgilerini esirgemeyen, daima yüreklendiren sevgili aileme, anne, babama ve çocuklarım Abdulaziz ile Kuzey Affan'a çok teşekkür ederim.

Tülay BATUR

GİRİŞ

İnsanoğlu var olduğu andan itibaren yaşam m¼cadelesi vermeye ve hayatta kalmak için yařadđđ d¼nemin şartlarına ve ihtiyaçlarına y¼nelik bir değişim ve gelişim içindedir. Yoksulluk sorunu da insanlık tarihi kadar eski olup bu sorunla devamlı m¼cadele edilmektedir. Yoksulluk sorununun giderilmesi için uygulanmakta olan politika ve programlar geçmişten bug¼ne farklı biçimlerde gelmiştir. Yoksulluk, bir ¼lkenin gelişmişlik ve refah standardının ¼n¼ndeki en b¼y¼k engellerden birini oluşturmaktadır. Yoksulluk sorunu ile etkin bir şekilde m¼cadele edebilmek için bir takım politika ve programlar geliştirilmiştir. Fakat uygulanmakta olan politika ve programlar yoksulluk sorunu ile m¼cadelede yeterli d¼zeyde başarılı olamamıştır.

Yoksulluğun toplumsal bir sorun mu yoksa bireysel bir sorun mu olduğuna y¼nelik akademik çalışmalar incelendiğinde bireysel yaklaşıma g¼re yoksulluk bireyin kendisi ile ilgilidir. Bireyin çalışıp çalışmaması herhangi bir gelire sahip olup olmamasıyla ilintilidir. Yoksullukla ilgili ilk yaklaşımlar incelendiğinde bir kısım toplumların yoksulluğu kader olarak g¼rd¼đ¼ d¼ř¼ncesi ile karşılaşılmaktadır. Bu kaderci anlayışa g¼re doğulan coğrafyadan doğulan aileye ve doğuştan sahip olunan ya da sahip olunmayan ¼zelliklere bağlı olduğuna inanılmaktadır (Oktik, 2008: 27). Yoksulluk k¼lt¼r¼ denilen kavram yoksulluğun kadercilik olduğu anlayışı ile ilişkili midir? Yoksulluk k¼lt¼r¼ nedir? Yoksulluk k¼lt¼r¼ toplumdan topluma değişiklik g¼stermekte midir? Yoksulluk k¼lt¼r¼ kuşaktan kuşağa mı aktarılmaktadır? Yoksulluk k¼lt¼r¼ toplumlarda g¼rmezden gelinemeyecek acı bir gerçekliktir. Amerikalı d¼ř¼n¼r Oscar Lewis'in de ifade ettiği gibi, yoksulluk k¼lt¼r¼ bir yaşam modeli, bir yaşam tarzıdır. Bu yaşam modeli; davranışları, bağımlılıkları, bireysel duyguları, çaresizlikleri ve kaderciliği de içine alan bir modeldir. Yoksulluk k¼lt¼r¼ toplumların yaşam modelini yansıtılmaktadır. Amerikalı Walter B. Miller'e g¼re ise yoksulluk k¼lt¼r¼ nesilden nesile aktarılmaktadır (Oktik, 2008: 32). Literat¼rde yer alan bu bilgilerin aksine, yoksulluk bireysel sorun olmaktan çok toplumsal bir sorun oluşturmaktadır. Bu nedenle yoksullukla m¼cadele çalışmaları toplumsal bağlamda ele alınılmaktadır. Toplumda yoksulluk doğuştan gelen bir kader ya da kuşaktan kuşağa aktarılan bir

durum olarak görülmemekle birlikte yoksulluk kültürü denilen kavram da yok denecek kadar azdır.

Tez, tanımlayıcı ve eleştirel bir bakış açısı ile yoksullukla mücadelede uygulanan politika ve programları ele almaktadır. Tez çalışmasının konusu belirlenirken, YÖK Tez Veri Tabanında “Yoksullukla Mücadele” şeklinde yapılan tarama neticesinde 2008-2020 tarihleri arasında toplam 13 doktora tez çalışmasına ulaşılmış olup Yoksullukla Mücadele konusunun Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü adı altında ele alındığı ve bu kapsamda değerlendirildiği herhangi bir tez çalışmasının olmaması konuyu özgün kılmaktadır. Alana katkı sunması amacıyla hazırlanan bu tez, “Yoksullukla Mücadelede Politika ve Programların Uygulanabilirliği: Selçuklu İlçesi Örneği”ni çok boyutlu yoksulluk teorisinin insani gelişme yaklaşımına göre ele alınıp incelemektedir. Konya Selçuklu ilçesinin daha önce bu bağlamda bir tezin uygulama kısmına konu olmaması çalışmayı ülkemize katkı sağlayacak nitelikte değer kazandırmaktadır. 2020 yılındaki nüfus bilgisine göre Türkiye 83 milyon üzerinde bir nüfusa sahip olup şehir sıralaması içerisinde 2 milyon 250 bin kişilik nüfusu ile Konya yedinci sırada yer almaktadır. 663 bin kişilik nüfusu ile Selçuklu İlçesi Türkiye’nin en büyük on dördüncü ilçesini oluşturmaktadır. Selçuklu ilçesi Türkiye’deki 50 ilden daha büyük bir nüfusa sahip olup tarihi bakımdan da önem arz etmektedir. Selçuklu İlçesi, Anadolu Selçuklularına başkentlik yapmış, sultanlar yetiştirmiş, Osmanlı Devletine rehberlik yapmış önemli bir yerdir. İlçe Konya’nın gelişen ve büyüyen yönünü temsil etmektedir (Nüfus, 2021). Selçuklu ilçesi kozmopolit bir yapıya sahip olup ülkenin birçok kesiminden gelmiş ve yerleşmiş bireylerden oluşmaktadır. Kalabalık bir nüfus yapısına sahip, toprak bakımından ve coğrafi olarak elverişli imkânlarla, iş olanaklarına, eğitim olanaklarına sahip gelişmiş bir ilçe olması ve büyük bir kesimi temsil etmesi açısından değerli bir örneklem oluşturmaktadır.

Bu tez de yoksulluk sorunu Birleşmiş Milletlerin de esas aldığı şekilde çok boyutlu olarak ele alınıp incelenmektedir. Yoksulluğu birçok açıdan açıklayan bu yaklaşım, “maddi yoksulluk (parasal yaklaşım), sosyal-kültürel “sosyal dışlanma yaklaşımı, insani gelişme yaklaşımı” gibi yaklaşımları kapsamaktadır. Çok boyutlu

yoksulluk yaklaşımına göre, yoksulluk sadece iktisadi-parasal bir sorun olmayıp toplumsal-kültürel yönü de bulunmaktadır. Bu yaklaşımın merkezinde “insan” vardır. Ve bu yaklaşımda, “gelir odaklı” politikalardan “insan odaklı” politikalara yönelmesi fikri hâkimdir. Yoksulluk çok boyutlu ve çok unsurlu bir kavramdır. Oldukça karmaşık ve çok yönlü olan yoksulluk olgusuna getirilen homojenleştirici yaklaşımlar ve yoksulluğu ölçmek için kullanılan mekanik hesaplama yöntemleri bazen yoksulluğun azaldığına dair düşüncelerin oluşmasını sağlarken öte yandan gerilimi arttırma yönünde bir rol üstlenebilmektedir (Ünverdi, vd., 2008: 251).

Tezin ilk bölümünde, yoksulluğun kuramsal ve kavramsal boyutu, yoksulluk teorileri ve yoksulluk türlerine, yoksulluğun nedenlerine değinilmektedir. Yoksulluk, normal standartların altında yaşama durumudur. Ülkelerin iktisadi gelişmişliğine göre açlık ve yoksulluk sınırı değişmektedir. Yoksulluk toplumlarda beraberinde birçok sorunu da getirmektedir. Bu sorunlar, ekonomik, sosyal, siyasal, çevresel, psikolojik ve fizyolojik olabilmektedir. Yoksulluk, Türkiye’de birçok kesimde sorun olmasına rağmen en çok da kırsalda yaşayanlar için problemdir. Çeşitli faktörler yoksulluk üzerinde etkili olmaktadır. Bu faktörler; yerleşim yeri, cinsiyet, eğitim, hane halkı (nüfus), iktisadi faaliyet, işteki durum, sosyal güvenliğin yetersizliği, mal ve gelir eşitsizliği, uygulanan vergi politikaları şeklindedir. Yoksulluğa neden olan etmenlerden biri de kırsal alandan kente göçlerin olmasıdır. Kırsal alanda tarım alanlarının daralması, eğitim, iş, sağlık olanaklarının kısıtlı olması nedeniyle göçler oluşmaktadır. Bu göçler kentlerde beraberinde birçok sıkıntıyı getirmektedir. Kentsel alanlarda nüfusun fazlalaşmasına bağlı olarak barınma ve istihdam gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Kırsal ve kentsel yoksullar arasında nüfus farklılığı bulunmaktadır. Dünya genelinde de yoksul kesimin büyük çoğunluğunu kırsal alanlarda yaşayanlar oluşturmaktadır. Asgari düzeyde gelir imkânına sahip olamama durumu, bireyin minimum seviyede alması gereken kalori ve besin ihtiyacına sahip olması mutlak yoksulluk olarak açıklanmaktadır. Bu temel ihtiyaçları karşılamaya gücü yetemeyenler mutlak yoksulluk sınırının altında kabul edilmektedir. Mutlak yoksullukla mücadelede kaynakların doğru ve yerinde kullanılması gerekmektedir. Göreli yoksulluk ise, bireyin yaşamını sürdürebilmesi için yaptığı gerekli tüketimi ve yaşam düzeyini belirleyen daha çok gelir

farklılıklarından oluşan yoksulluğa dayanmaktadır. Objektif yoksulluk, hane halkının elde ettiği geliri net bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Sübjektif yoksullukta bireylerin tercihleri önemlidir. İnsani ve gelir yoksulluğu ise, temel ihtiyaçların temin edilmesini ve kaliteli yaşam için gereksinimlerin karşılanmasını hedeflemektedir. Yoksulluğun en yaygın olduğu ülkeler; Afrika, Güney Asya ve Güney Amerika ülkeleri oluşturmaktadır (Öztürk, 2008: 270).

Tezin ikinci bölümünde, Birleşmiş Milletler yoksulluk kavramına çok boyutlu bakılması gerektiğini savunurken, Dünya Bankası yoksulluğu mutlak yoksulluk olarak gelir düzeyine göre esas almaktadır. Dünya Bankası yoksulluğa daha dar açıdan bakarken Birleşmiş Milletler yoksulluğun sadece parasal olmadığını farklı birçok boyutu olduğunu ifade etmektedir. Bu bölümde yoksullukla mücadele eden bazı ülke örneklerine yer verilmektedir. Bu ülkeler; Malezya, Hindistan, ABD, Brezilya, Polonya'dır. Yoksullukla mücadelede sosyal politika aracı olarak kullanılan sosyal yardımlar, yoksulluğu azaltmak için yapılan çalışmalar ve yoksullukla mücadele yaklaşımları yer almaktadır.

Tezin üçüncü bölümünde, yoksullukla mücadele edilirken, merkezi ve yerel yönetimlerin işbirliği içinde çalışması, sektörler arası ve kurumlar arası birliğin sağlanması, yerel projelerin hayata geçirilmesi, yoksullara yönelik yapılan yardımların ulaştırılması gerekmektedir. Türkiye'de merkezi idare kadar yerel yönetimlerinde sosyal politikaların hayata geçirilmesinde ve geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Uygulanan sosyal politikaların başarılı olabilmesi için merkezi yönetimin, vakıfların, dernekler, eğitim kuruluşları ve sağlık kuruluşu gibi kurumların işbirliği içinde çalışmaları gerekmektedir. Türkiye toplum yapısı olarak bireysellikten çok toplumsallaşmayı benimsemiştir, İnanç, kültür ve gelenekselci yapısına bakıldığında geçmişten günümüze yardımlaşmayı benimseyen bir toplum olmuştur. Türkiye'de yoksulluk kültürü yoksulluğun azaltılması ya da yoksullara destek olmak amacıyla, akraba, mahalleli, arkadaş ve komşu desteği, alışveriş kuponu, ev eşyası ve giyim, gıda yardımı gibi maddi manevi destekte bulunmaktadır. Toplum dayanışma içinde yaşayarak, arkadaşlık, akrabalık, komşuluk, hemşerilik ilişkilerini canlı tutarak güçlü bir şekilde yaşamaktadır. Bu tür

yardımlar yoksulluğu azaltmada etkin bir rol oynamasa da hafifletici bir rol üstlenmektedir.

Tezin son bölümünde Yoksullukla Mücadelede Selçuklu İlçesi örneği olup bu bölümde ilçe ile ilgili verilere yer verilirken yapılan araştırmanın amacı, yöntemi, sınırlılıkları, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve teknikleri ile araştırmada elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Alan araştırması ile katılımcılar yoksullukla mücadelede sosyal yardımların yeterli düzeyde yapılmadığını, yapılan yardımların geçici yardım olduğunu ve kalıcı yardımlara ihtiyaç duyulduğunu, yoksullukla mücadelede en önemli sorunun iş bulma güçlüğü ve yeterli maaşın verilmemesi olarak yanıtlamışlardır. Yoksullukla mücadelede öncelikli uygulanması gereken politikalar; iş olanaklarının iyileştirilmesi, gelir adaletsizliğinin giderilmesi, meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, temel ihtiyaçların karşılanması ve nakit destek türünün artırılması gerektiğidir.

Tezin konusu,

- Yoksullukla Mücadelede Politika ve Programların Uygulanabilirliği: Selçuklu İlçesi Örneği olup,
- Bu politika ve programların neler olduğu,
- Yoksullukla mücadelede ne kadar etkili olduğu,
- Ne gibi olumlu ve olumsuz yönlerinin olduğunu ortaya koyarak yoksullukla mücadele edebilmek için etkili çözüm önerilerini sunabilmektir.

Tezin temel araştırma sorusu;

- Uygulanmakta olan politika ve programlar yoksulluğu azaltmak da etkin midir?

Tezi oluşturan alt sorular ise;

- Yoksullukla mücadelede ihtiyaç duyulan yardım türleri nelerdir?
- Mevcut iş olanakları yeterli düzeyde mi?
- İş olanaklarını nasıl geliştirebiliriz?

- Devletin yoksullukla mücadelede uyguladıkları politikalar nasıl olmalıdır?
- Gelecek on yılda Türkiye’de yoksulluğun durumu nasıl olacak?
- Yoksulluğa neden olan faktörleri ortadan kaldırmak için birçok sosyal politika ve program uygulanmaktadır. Uygulanan bu sosyal politika ve programlar yoksulluğu azaltmaktadır mı yoksa yoksulları tembelleştirerek bu sosyal politika ve programlara bağımlı hale mi getirmektedir? tezde bu soruların cevapları aranmaktadır.

Tezin amacı;

- Yoksullukla mücadelede uygulanmakta olan politika ve programların yeterli düzeyde olmadığını ortaya koyarak yoksullukla etkin mücadele yöntemlerinin neler olabileceğinin bilgisi,
- Yoksullukla mücadelede ihtiyaç duyulan yardım türlerinin neler olduğunun bilgisi,
- Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımların yeterli düzeyde olmadığını,
- Devletin yoksullukla mücadele politikalarının neler olabileceğini,
- Ve gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluğun durumunun ne olabileceğinin öngörüsü tartışılmaktadır.
- Bu tez alana katkı sunması, örnek teşkil etmesi, yoksullukla mücadelede uygulanmakta olan politika ve programlara önerilerde bulunması maksadıyla hazırlanmıştır.

Tezin Yöntemi;

- Tezin yöntem kısmını oluştururken öncelikle ilk elden kaynakların yer aldığı birincil kaynaklar olan ve teze katkı sağlayan kitap, dergi, gazete makaleleri ve ilgili tezlerden oluşmaktadır.
- Tez çalışmasının yararlandığı ikincil kaynaklar ise birincil kaynaklardan elde edilen verilerin sentezlenip özetlenmesi, eleştiri ve yorumlar ile yeniden düzenlenmesinden oluşmaktadır.
- Bu tez de nicel araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Tezin iyi bir şekilde analiz edilmesi için nicel araştırma yönteminin betimsel istatistik tekniği ile

birlikte Frekans dağılımı yöntemi uygulanarak Selçuklu İlçesi düzeyinde uygulanan anket çalışmasının Ki-kare analizi ve yüzde analizi yapılarak çalışmanın genel özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

- Tezin yöntemi, bu tezin yazılmasına neden olan araştırma sorularına cevap vermeyi, verilerin araştırmanın amacına uygun tarzda ekonomik olarak toplanmasını ve çözümlenmesini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu tezde, Yoksullukla Mücadelede Politika ve Programların Uygulanabilirliği: Selçuklu İlçesi Örneği başlığı altındaki kavramları inceleyerek yoksulluğun azaltılmasında izlenen politika ve programların durumu Konya Selçuklu İlçesinde yapılan 680 kişilik anket çalışması ile analiz edilmektedir.

Tezin çözmeyi istediği, planladığı ve düşündüğü temel sorunlar;

- Yoksullukla mücadelede etkin politika ve programlar üreterek yoksullukla etkin bir şekilde mücadele edebilmek.
- Uygulanmakta olan bu sosyal politika ve programlarla, yoksulluğun azaltılması,
- Gelirde adaletin sağlanmasının teşvik edilmesi,
- Yoksul bireylerin sahip olduğu eğitim imkânlarının geliştirilmesi,
- Yoksul kesime sorumluluk ve yaşam standardını yükseltme bilinci kazandırılarak istihdam edilmelerinin sağlanması,
- İş olanaklarının geliştirilmesi, kendilerine, ailelerine ve çevrelerine olan sorumluluklarını yerine getirecek beceriye ve donanıma sahip olmalarının sağlanması hedeflemektedir.

Mevcut uygulanmakta olan sosyal politika ve programlara bazı eleştiriler yapılmaktadır. Yapılan bu eleştirilere göre, uygulanmakta olan nakdi ve ayni desteklerin/yardımların neticesinde yoksul kesim giderek tembelleşmektedir ve üzerlerine düşen sorumluluktan kaçınmaktadırlar. Hazırcılığa alışarak çabalamak/çalışmak fikri cazip gelmemektedir. Eleştiri yapan kesime göre çözüm yolu olarak, uygulanmakta olan sosyal politika ve programları daha çok gönüllü kuruluşlar, vakıflar, kamu kuruluşları, belediyeler ve derneklerin yardımları ile

gerçekleştirilmelidir. Sürekli yardıma alıştırmak yerine kendi geçimlerini sağlayacak imkânlar oluşturulursa daha mutlu bireyler oluşur fikri hâkimdir.

Tez de bu eleştirilere yanıt olarak;

- Eleştiren kesimin fikirlerini de ön planda tutarak bu doğrultuda çözüm sağlayacak politika ve programların önerisini sunabilmek hedeflenirken,
- Nakit transferleri ya da nakit yapılan yardımlar yoksullukla mücadele de kalıcı çözümleri barındırmamaktadır.
- Aynı şekilde aynı yardımlar da yoksulluk için minimum bir düzeyde fayda sağlamaktadır.
- Yoksullukla mücadele de katkı sağlayabilecek en önemli sorun işsizlik sorununun giderilmesi ve iş olanaklarının geliştirilmesidir.

Tezin kapsamı;

- Yoksullukla Mücadelede Politika ve Programların Uygulanabilirliği konusunun teorik açıdan yoksulluğun kavramsal çerçevesinin oluşturulması,
- Yoksulluk türlerinin neler olduğu bilgisinin sunulması,
- Yoksullukla mücadele çalışmaları adı altında uygulanan yoksulluk yaklaşımlarının ve sosyal politikaların yoksulluğu ortaya çıkaran etmenleri,
- Yoksullukla Mücadelede Uygulanmakta olan Politika ve Programlar çok boyutlu bir kapsamda ele alınıp incelenmekte olup,
- Yoksulluk, gelir durumu, sosyal yardımların niteliği, asgari yaşam standartlarına sahip olma durumu, gerekli yetenek ve becerilerin kazandırılmasının sağlanması,
- Yoksullukla mücadele etmede uyguladıkları politika ve programların örnek oluşturması amacıyla Malezya, Hindistan, Amerika, Brezilya ve Polonya ülkelerinin ele alınıp incelenmesi,
- Yoksullukla mücadelede etkin politikalardan biri olan Sosyal Yardımların incelenmesi,
- Türkiye’de uygulanmakta olan yoksullukla mücadele çalışmalarının ve mücadele eden kurumların işlerliğinin ele alınıp değerlendirilmesi

- Ve tezin örneklem kısmını oluşturan Yoksullukla Mücadelede Selçuklu İlçesi Örneği kapsamında uygulanan anket çalışmasının değerlendirilip analizinin yapılması tezin kapsamını oluşturmaktadır.

Tezin sınırlılıkları;

- Ülke genelinde uygulanmakta olan sosyal politikalar ve programlar,
- Alan araştırmasının uygulanmış olduğu Selçuklu İlçesinin yaklaşık olarak 1000:1'ini oluşturacak sayıda katılımcı (680 kişi) ile yapılan anket çalışması,
- İki yıla yakın bir süredir içinde bulunduğumuz Covid-19 salgını nedeni ile yüz yüze mahalle temelli ve belirli niteliklere sahip katılımcı ile anket çalışmasının gerçekleştirilememesi tezin sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

Tezin temel varsayımları ve hipotezleri;

- İşsizlik ve kayıt dışı istihdam sorunu yaşayan bireylerin yoksullaşma riski daha fazladır.
- Toplumların eğitim düzeyleri arttıkça yoksulluk oranları düşmektedir.
- Ekonomik refah standardı yüksek olan toplumlardaki yoksulluk oranları ekonomisi gelişmemiş ülkelere göre daha düşüktür.
- Bireylerdeki sosyal dışlanılmışlık algısı yoksulluk kültürüne zemin hazırlamaktadır.
- Faturalarını zamanında ödeyemeyen bireyler yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görmemektedir.
- Sosyal güvence imkânına sahip olmayan bireyler yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM-YOKSULLUĞUN KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Tezin birinci bölümünü oluşturan, yoksulluğun kuramsal ve kavramsal çerçevesi ele alınırken alana katkı sunan birçok literatür çalışmasından yararlanılarak yoksulluğun kuramsal boyutunu ve yoksulluk teorilerini, yoksulluk kavramını ve türlerini, yoksulluğa neden olan faktörleri ve yoksulluk kültürü yaklaşımı ele alınıp incelenmektedir.

1.1.Literatür Araştırması

Tezin hazırlanmasında kaynaklık eden ve Türkiye’deki yoksulluk alanına katkı sunan yoksulluk çalışmaları, yoksulluğu birçok açıdan ele alarak çok boyutlu bir biçimde incelemektedir. Sapancalı (2001), “Yeni Dünya Düzeni ve Küresel Yoksulluk” adlı çalışmasında özellikle az gelişmiş ülkelerde yoksullukla çok ciddi bir sorun olarak mücadele edildiğini ve yapılan son çalışmalara göre, yoksulluk sınırında yaşayan insanların geri kalmış ülkelerin yanında gelişmiş ülkelerdeki oranının da arttığını gösterdiği şeklindedir. Akgül (2006), Türkiye’deki mikro kredi uygulaması, 2003 tarihinde Diyarbakır’da başlatılmıştır. Mikro kredi; aşırı yoksul kadınların gelir getirici faaliyette bulunmalarını sağlamak için verilen küçük sermayeye denmektedir. Aşırı yoksullar, mikro krediden öncelikli yararlanan bireylerdir.

Gürses (2007), Gül-Sallan Gül (2008), Öztürk (2008) tarafından hazırlanan çalışmalar yoksulluk sorununu ele alırken küresel, ulusal, kentsel ve kırsal birçok boyutu olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye’de Yoksulluk çalışmaları alanında değerli katkılar sunan Oktik’e göre (2008), 1990’lı yıllardan itibaren önem kazanmaya başlayan yoksulluk konusu ile ilgili çalışmalar yürüten Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Uluslararası Çalışma Örgütü gibi uluslar arası kuruluşlar ve yoksulluğun kısa sürede belirgin bir şekilde azaltılmasını öngören Bin Yıl Kalkınma Hedefleri de bu doğrultuda büyük önem arz etmektedir. Türkiye’de ise yoksulluk konusunda Türkiye İstatistik Kurumu ve Devlet Planlama Teşkilatının yapmış olduğu çalışmalar önemli yer edinmektedir. Oktik, yoksulluk konusunu ele alırken tanımı, kavramsal çerçevesi, kentsel ve kırsal yoksulluk

yanında yoksulluğun psikolojik boyutu, ekonomik olaylar, istihdam, suç ve göç ile olan ilişkisi gibi çeşitli boyutlarıyla ele almaktadır. Avrupa Birliğinde Yoksullukla Mücadele Stratejileri konusuna vurgu yapan Coşkun ve Tireli (2008), küresel bir sorun olarak yoksulluk ve eşitsizlik, aşırı yoksulluk ve kronik açlık, görece yoksulluk, insani gelişim değerleri, gelir ve sosyal göstergelerde eşitsizlik, hane halkı düzeyinde dalgalanmalar, kadın erkek arasındaki eşitsizlik konularına değinilmektedir. Yoksulluk kavramı ve yoksullukla mücadele stratejileri, yoksulluğun tanımları, UNDP ve insani yoksulluk yaklaşımı, Dünya Bankasının yoksulluk ve yoksullukla mücadele stratejisi, yoksulluğun nedenleri, AB yoksullukla mücadele yaklaşımı konularını ele almaktadır. Avrupa ve AB’de sosyal politikaların evrimi, Avrupa sosyal modeli, refah rejimleri ve Avrupa refah rejimleri, AB ve ABD’de sosyal politikalar, AB sosyal politikalarının evrimi konularını incelenmektedir. AB ülkelerinde yoksullukla mücadele ve sosyal içerme politikaları, yoksullukla mücadelede AB ülkeleri arasındaki farklılıklar, ulusal düzeyde yoksulluk programları, yoksulluk ve sosyal dışlanma ile ilgili birimler, refah reformları ve sosyal yardımlar konuları ele alınmaktadır. Türkiye’de yoksulluk politikaları, Türk refah rejimi ve reform çalışmaları, sosyal yardım kuruluşları ve sosyal yardımlar, milenyum kalkınma raporları, ülkedeki sosyal dışlanma ile mücadele ve sosyal içerme çalışmaları ortaya konmaktadır. AB ve Türkiye’de ekonomik sosyal göstergeler ve yoksulluk, AB ve Türkiye’de yoksulluğu etkileyen faktörler konusu incelenmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun nedenleri ve yoksullukla mücadele yolları konusunu ele alıp inceleyen Kabaş (2010), yoksulluk tanımları, kavramlar ve ölçüm yöntemleri, yoksulluk yaklaşımları, yoksulluk kıstasına göre yoksulluk tanımları, eşitsizliği ölçme yöntemleri, yoksulluğu ölçme yöntemleri ve bileşik yoksulluk endeksleri, yoksulluk süresine göre yoksulluk tanımları, küresel yoksulluğa yönelik yaklaşımlar ele alınmaktadır. Yoksulluğun iktisadi nedenleri, kalkınma paradigmaları, makroekonomik koşullar, mikro ekonomik koşullar, nüfus artışı konuları değerlendirilmektedir. Yoksullukla mücadelede yer alan kurumlar, demokrasi ve yoksulluk, az gelişmiş demokrasiler ve kalkınma, sosyal bölünme konuları incelenmektedir. Yoksullukla mücadele yolları, yoksul insanların sahip olduğu fırsatların geliştirilmesi için önerilen politikalar, yoksul insanların sahip

olduğu yetkilerin geliştirilmesi için önerilen politikalar, yoksullukla mücadelede başarılı olunabilmesi için zengin ülkelerin bağışları gibi konulara değinilmektedir. Gelişmekte olan dünya da yoksulluğun boyutları, bin yıl kalkınma amaçları ve hedefleri, Sahra-altı Afrika’da ülke bazında bin yıl kalkınma hedeflerine ulaşma performansı, Doğu Asya ve Pasifikte bin yıl kalkınma hedeflerine ulaşma performansı, Orta Doğu ve Kuzey Afrika’da bin yıl kalkınma hedeflerine ulaşma performansı, Hindistan Alt-Kıtası ve Güney Asya’da bin yıl kalkınma hedeflerine ulaşma performansı, yoksulluğun çok boyutlu olarak ölçülmesi ülkeler arasında yoksulluk sıralamaları konusu incelenmektedir. Türkiye’de yoksulluk, Türkiye’nin Kalkınma Sürecinde İktisat Politikası Çevrimleri, İnsani gelişme yaklaşımına göre Türkiye’de yoksulluğun boyutları, Türkiye’de gelir dağılımı, okuryazarlık, eğitim durumu ve cinsiyete göre nüfus, ortalama asgari ücret, emekli aylıkları ve sosyal sigorta programlarının kapsadığı nüfus, Türkiye’de yoksulluğun azaltılmasında etkili olan politikalar ele alınmaktadır. Barışık ve Kasap’ın (2012) “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Kamu Harcamalarının Rolü” konulu çalışmalarında yoksulluk ile ilgili çalışmaların yapılması Dünya’da 1970’li yıllara dayanırken Türkiye’de 2000’li yıllardan sonrasına dayanmaktadır. Yoksulluk verilerinin toplanmasına TÜİK tarafından 2002 yılı yoksulluk çalışmasıyla başlanmıştır. Daha önceki veriler makro ekonomik harcamaların yoksulluk üzerine etkilerini ekonometrik metotlarla tahmin edilmesine dayanmaktadır.

Kulaksız (2014), “Yoksulluk Bağlamında Çocuk İşgücü” adlı makalede küreselleşmenin en çok söz edilen etkilerinin başında yoksulluk, işsizlik ve gelir dağılımındaki eşitsizliğin artması geldiğini vurgulamaktadır. Gerşil (2015) “Küresel Boyutta Yoksulluk ve Kadın Yoksulluğu” başlıklı çalışmada küreselleşme süreciyle birlikte üretim yapısında ve teknolojiye önemli gelişmeler yaşanmakta olup en varlıklı dönemi yaşadığı ifade edilen günümüz dünyası için bile var olan yoksulluk sorununun hala devam ettiğini vurgulamaktadır. “Yoksulluk Kavramının Yerelleşmesi: Kentsel Yoksulluk ve Yerel Yönetimlerin Konuya Yaklaşımı” başlıklı makalesi ile Battal (2016), kentsel yoksulluk konusunu daha çok gelir, eğitim, sağlık, güvenlik, konut, kentsel alt-yapı, doğal çevre, aile, siyasal partiler, sivil toplum kuruluşları ve cemaat ilişkileri gibi çeşitli alanlardaki mutlak ve göreceli yoksulluk kapsamında ele alıp incelemiştir. “Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk” adlı

kitabı ile yoksulluk çalışmalarına katkı sağlayan Şenses (2017), yoksulluğa karşı artan ilgi ve ilginin kaynakları, İkinci Dünya Savaşı öncesi dönem, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönem (gelişme iktisadi, dünya bankası), 1973-2000 yıllarına göre yoksulluğa karşı ilginin kaynakları, yoksulluğa karşı artan ilginin diğer kaynakları anlatılmaktadır. Mutlak yoksulluk yaklaşımı, tanımı, kıstasları, ölçümü, kavramsal ve istatistiksel sorunları, mutlak yoksulluğa getirilen eleştiriler ve alternatif yaklaşımlar anlatılmaktadır. Temel yoksulluk eğilimleri ve yoksulluk profili ülke ve ülke gruplarında temel yoksulluk eğilimleri, yoksulluk profili, yoksulluk süreleri, hane halkı özellikleri ele alınmaktadır. Yoksulluğun nedenleri, büyüme, gelir dağılımı ve yoksulluk, demografik unsurlar: nüfus baskısı, hane halkı tür ve özellikleri, göç, işgücü piyasaları, dışsal etmenler, şoklar, ayrımcılık ve yerleşim yerinin özellikleri ele alınmaktadır. Yoksullukla mücadele, hane halkı, ulusal ve uluslar arası boyutlar, dolaylı yaklaşım, büyüme ve yoksulluk, dolaysız yaklaşım (radikal reform, kamu harcamaları, yoksullukla mücadele programları), hane halklarının geçim stratejileri, uluslar arası unsurlar ele alınmaktadır. Yoksullukla mücadelede yaşanan sorunlar ve çıkış yolları, neo liberal yaklaşımın hâkimiyeti ve yetersizliği, uygulamada karşılaşılan engeller anlatılmaktadır.

Yoksulluğu farklı boyutlarıyla ele alıp inceleyen Cerev ve Yenihan (2018), yoksulluğun tarihi çok eskilere dayanmakta olup asgari gıda ihtiyacının karşılanmasının ötesinde ele alınan yoksulluk türleri ile ilgili olarak görece yoksulluk, insani yoksulluk vb. kavramların karmaşıklaşmasına ve daha çok zorluklarla karşılaşılmasına sebep olmaktadır. Yoksulluğun ölçülmesi, yoksulluğun tasnif edilmesi, yoksullukla mücadele programlarının uygulanması ve etkin yönlendirilmesi için gereken yöntemler üzerinde durmaktadırlar. Yoksulluğun tanımlanmasında yeni boyutların karşılaştırmalı bir analizi yapılmaktadır. Yoksulluğun finansal boyutu ve yoksullukla mücadele ekonomisi işlenmektedir. Yoksulluğun toplumsal yansımaları, yoksulluk kültürü, sosyal dışlanma, gecekondulaşma, suç, şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve göç konuları ele alınmaktadır. Yoksulluğun nedenleri, gelir dağılımındaki eşitsizlikler, işgücü piyasasından kaynaklanan nedenler, demografik yapıdaki değişim, enflasyon, ekonomik krizler, bireysel nedenler gibi konular ele alınmaktadır. Yoksulluk sorununa karşı yürütülen sosyal politikalarda yerel yönetimlerin rolü, yoksullukla

mücadelede Türk sosyal güvenlik sistemi kapsamında yapılan sosyal yardım uygulamaları ele alınmaktadır. Yoksullukla mücadele için alternatif bir yaklaşım önerisi: Çoklu katılımcı yaklaşım, yoksullukla mücadele yaklaşımları konuları incelenmektedir. Çalışan yoksulluğu, semavi dinlerdeki yoksulluk algısı ve Türkiye’de yoksulluğun boyutu konusu değerlendirilmektedir. Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika kitabında yoksulluk konusunu ele alan Buğra (2018), kapitalist toplumda yoksulluk ve sosyal politika konusu ele alınırken işgücü olarak yoksul, yoksulun hakkı ve kapitalizmin meşruiyeti, 19.yüzyıl muhafazakâr liberalizm ve hayırseverlik, refah devleti ve ötesi, güney ülkeleri, geç sanayileşme ve sosyal politika konuları tanımlanmaktadır. Devletçi dönemde yoksulluk, tek parti döneminde köylülük, sanayileşme ve kaynak kullanımında öncelikler, modern devlet ve hayırseverlik, tek parti döneminde yardımı hak eden ve etmeyen yoksullar konuları incelenmektedir. Türkiye’nin ahlaki ekonomisi ve sosyal politika, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye’de sosyal politika ortamı ve Menderes dönemi, planlı dönemde sosyal politika olarak sol ve sağ konuları ele alınmaktadır. Türkiye’nin geleneksel refah rejimi değişirken, Özal döneminde fakir fukara, Doğru Yol Partisi ve yeşil kart kanunu konuları incelenmektedir. Muhafazakâr liberalizm, İslam ve sosyal haklar, eşitsiz korporatizm ve Türkiye’de sosyal harcamalar, AKP döneminde sosyal politika ortamı, Türkiye’de sosyal hakların geleceği, siyaset ve ideoloji konuları ele alınmaktadır.

Tez’e katkı sağlayan Dünyadaki yoksulluk ile yapılan çalışmalar incelendiğinde, Bauer (2000), yoksulluk sorununun dış yardım ve kalkınma konusunda farklı bir görüş ortaya koyarak dış yardım adı altında verilen paraların büyük bir kısmının kötü şekilde kullanıldığını ifade etmektedir. Gelir eşitsizliğini azaltmak için uygulanmakta olan politikaları eleştirmektedir. Johnson ve Smeeding (2000), 65 yaş üstü yaşlıların yoksulluk durumunu inceledikleri çalışmalarında son 40 yılda yaşlıların sağlık durumunun ve yaşam beklentisi seviyesinin yükseldiğini ortaya koymaktadır. 65 yaş üstü yaşlıların yoksulluklarının ciddi bir biçimde azaldığını savunmaktadırlar. Paci, Sasin ve Verbeek (2004), yazarlar bu çalışmada makroekonomik politikalar ile ekonomik büyüme arasındaki değişkenleri, zaman içindeki hareketlerini Polonya’daki yoksulluk örneği ile ele alıp analiz etmektedir.

Polonya'daki yoksulluğun azaltılmasındaki en büyük rolü ekonomik büyüme ve istihdamın oluşturulması üstlenmektedir. Ayrıca yazarlar bu çalışmada, Polonya'da maliye ve sosyal koruma politikalarının gelir dağılımını ve yoksulluğu nasıl etkilediğini tespit etmektedirler.

Hoynes, Pages ve Stevens (2006), çalışmalarında Amerika'daki yoksulluk konusunu ele alırken son otuz yılda Amerika'da kişi başına düşen reel GSYİH' deki güçlü büyümeye rağmen yoksulluk oranlarının çok az değiştiğini ortaya koymaktadır. Çalışma Amerika'daki yoksulluk ile ilgili bazı temel gerçekleri özetlemektedir. Yoksulluk oranının belirlenmesinde etkin rol oynayan, işgücü piyasasının etkisi, aile yapısındaki değişikliklerin rolü, hükümetin yoksullukla mücadele programlarının oynadığı rol ve göçün yoksulluk üzerinde etkisini konu almaktadır. Abdul-hâkim, Russayani ve Zamzuri Noor (2010), "Yoksulluğun Azaltılması Programının Etkinliği: Malezya'dan Bir Örnek" başlıklı çalışmada, Malezya'da kendi başlarına yoksulluk düşüncesiyle uğraşan yoksulluk programlarının etkinliğini güçlendirmek amacıyla daha iyi yöntemler sunmayı hedeflemektedir. Ekonomik büyümeye paralel bir şekilde yoksullukta düşüş yaşanmıştır. Yoksulluk oranındaki azalış Malezya'da kırsal bir olgu olarak kalmış gözükmektedir. Yazarlar yaptığı bu çalışmada, yoksulluğun azaltılması için eğitim, sağlık, kamu alt yapısının geliştirilmesi, ekonomik büyümenin sağlanması, istihdam olanaklarının iyileştirilmesi gerektiği sonucuna varmışlardır. Singla (2010), Hindistan'da yoksul kadınların yetkilendirilerek yoksulluğun azaltılmasına katkı sağlayacağını, Hindistan'ın kırsal kesiminde yaşanan sıkıntıları, Hindistan'ın Bin Yıl Kalkınma hedeflerine ulaşması için tüm Hindistanlıların ortak çalışması gerektiğini konu almaktadır.

Baerjee ve Duflo (2011) "Poor Economics" başlıklı kitabında, küresel yoksullukla mücadele yolunun radikal yeniden düşünülmesi bakımından pratik bilgilere dayandırmaktadır. Büyük incelikle analiz ettikleri deneylerin sonucunda yoksulların yoksul olmayan bireylerle aynı arzulara ve yeteneklere sahip olmalarına rağmen farklı hayata sahip oldukları yönündedir. Yoksulluğun şaşırtıcı yönü olarak gördükleri, neden yoksulların tasarruf etmek için borç aldıklarını, ücretsiz aşı imkânı

varken parayla ilaç aldıklarını, birçok iş kurma girişiminde buldukları halde başarısız olduklarını sorgularken yoksulluk ile ilgili doğru anlayışın ortaya çıkmadığı için yoksullukla mücadele politikalarının da başarısız olduklarını vurgulamaktadır.

Yunus ve Weber’de (2012), insanlığın en acil ihtiyaçlarını karşılayacak yeni bir kapitalizm türü olarak sosyal işletme kurulması gerektiği fikri hâkimdir. Sosyal işletme ve sosyal girişimciliği yoksullukla mücadele de önemli bir unsur olarak görmektedirler. Bangladeş’te başlayıp dünyaya yayılan Grameen Bankacılığının (köy bankası) yoksullukla mücadele hikâyesi anlatılmaktadır. Yoksulluğun nedenini, yoksulların yaşadıkları ortamdan kaynaklandığını ve bu sorunun çözümünün de yaşanılan ortamın uygun bir hale getirilmesinin beraberinde yoksul bireyin kendisine olan inancı ve çabası ile çözüleceğine inanılmaktadır.

Vaolavuo (2015), çalışmasında Avrupa Birliğindeki yoksulluğun dinamiklerini analiz etmektedir. Vaolavuo yaptığı bu çalışmada 28 Avrupa ülkesindeki yoksulluğun boyutunu incelemektedir. Ülkelerdeki yoksulluğun nedeninin benzer sorunlardan kaynaklandığını fakat yoksulluğun süresinin, yoksullaşma olasılığının ülkeler arasında büyük farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Beaudoin (2017), “Yoksulluğun tarihi” adlı kitabında, modern zaman öncesi dünya yoksulluğunun sebeplerini, gelişen dünya ekonomisindeki yoksulluğun durumunu, modern çağın fakirleşmesindeki gelişmeleri, sanayileşme, emperyalizm ve dünyadaki 1750-1945 arası yoksulluk ahlakını, 1945 sonrası yoksulluk ve yoksullar için yapılan destekleri konu almaktadır. Beaudoin yapmış olduğu bu çalışma ile dünya tarihindeki yoksulluk çalışmalarına odaklanmaktadır. Yoksulluğun temel nedenini “para” olarak görmektedir. Bishaw ve Benson (2018), bu çalışma 2016-2017 yılları arasındaki Amerika’daki yoksulluk durumundaki değişiklikleri analiz etmek için insanların gelir-yoksulluk oranına göre dağılımını ele almaktadır.

1.2.Yoksulluk Kavramı ve Türleri

İnsanlık var olduğundan beri yoksulluk konusu her zaman her çağ ve toplumlar için sorun olmuş halen de olmaya devam etmektedir. 16. yüzyılda “sadaka reformu” ile şehirlerin yoksullardan arındırılması amaçlanmaktaydı. Bu dönemde, darülaceze gibi kurumlar önem kazanmış ve gücü kuvveti yerinde olan yoksulların çalıştırılıp,

barınmasının sağlandığı bir dönem olmuştur (Buğra, 2018: 26). Yoksulluğun bir sorun olarak tanımlanması 17. yüzyılın başlarında İngiltere’de Yoksulluk Yasalarının uygulamaya konulması ile olmuştur. Bu yasada yoksulların durumunda iyileşmenin yapılması amaçlanmıştır. Parlamenter yönetimde yoksulluk sorununun ilk kez ortaya çıkması nedeniyle önem teşkil etmiştir. Adam Smith’in 18. yüzyılın sonuna doğru iktisadın temellerini atması ve bu gelişmelerin ortaya çıktığı topraklarda yaşamaları hasebiyle yoksulluk konusunun üzerinde durmuştur (Ökten ve Kale, 2009: 61). 19. yüzyıldaki liberal düşünürler de, yoksulluğun sadaka ve hayırseverlerin yardımı ile yürütülmesi gerektiğini ve devletin bu işe karışmaması gerektiği görüşünü destekliyordular (Buğra, 2018: 27).

Genel bir tanım çerçevesinde kavramsal olarak incelendiğinde yoksulluk, yeterli kaynak ve gelir sahibi olamama yani insanın yaşamını idame ettirecek şekilde devam edebilmesi için temel besin kaynakları olan su, yemek, giyim, barınak, sağlık imkânlarından yararlanamama ve güvenlik gibi temel gereksinimlerin karşılanamaması durumudur (Oktik, 2008: 25). Yoksulluk yalnız iktisadi eksiklik değil aynı zamanda toplumsal, kültürel, siyasal, çevresel vb. birçok yönü bulunmaktadır. Yoksulluk gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmemiş bütün ülkelerde görülmekte olup önemli bir sorun teşkil etmektedir (Bayraktutan ve Aktay, 2012: 2,3). Yoksulluk, fazla üretimin olmamasından ve aynı zamanda üretilenlerin değerlerinin bireyler ve toplumlar arasında dengeli/adil bir biçimde dağıtılmamasından kaynaklanmaktadır (Öztürk ve Çetin, 2009: 2668). Yoksulluk sorunu yoksul kişiler tarafından değil yoksulların yaşadıkları koşullar yüzünden ortaya çıkmıştır (Yunus ve Weber, 2012: 14). Yoksulluk, aktif ve verimli bir hayat sürebilmek için gereken eğitim seviyesine sahip olamama durumudur. Aynı zamanda siyasi özgürlüğün, kişisel güvenliğin, itibarın ve öz saygının olmayışıdır (Beaudoin, 2017: 20).

Küreselleşmenin artması nedeni ile yoksulluk, işsizlik ve gelir dağılımındaki eşitsizlik daha büyük bir sorun haline gelmiştir (Kulaksız, 2014: 92). Küreselleşmenin de etkisiyle üretimde ve teknolojiye çok hızlı gelişmeler yaşanmaktadır. Gelişmenin en refah dönemi yaşadığı ifade edilen zamanlarda bile

var olan yoksulluk sorunu hala devam etmektedir (Gerşil, 2015: 160). Yoksul nüfusun toplam nüfus içindeki payı, ülkelerin iktisadi yapılarına ve faaliyetlerine göre değişiklik göstermektedir (Yıldırım vd., 2011: 1). Öncelikle gelişmemiş ve azgelişmiş ülkelerde yoksulluk sorunu ile mücadele edilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmalara göre geri kalmış ülkelerde yoksulluk sınırında yaşayan insanların yanında gelişmiş ülkelerdeki yoksulluk oranının da arttığını göstermektedir (Sapançalı, 2001: 126). 2002 yılında Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesindeki toplantıda yoksullukla ilgili önemli sorunlar görüşülmüştür. Zirvenin sonuç bildirgesine göre dünya da 1,2 milyar insanın günlük gelirlerinin 1\$'dan daha az, dünya nüfusunun yarısının da 2\$'dan daha az gelire sahip olduğunu ve bu kişilerin açlık, sağlık problemleri ile karşı karşıya kaldığı, işsizlik, ve eğitim imkânlarından yararlanamadığı ifade edilmiştir (Uzun, 2003: 157,158). “2019 Küresel Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksine (ÇBYE) göre, çok boyutlu yoksulluk içinde yaşayanların üçte ikisinden fazlası (886 milyon) orta gelirli ülkelerde yaşıyor. Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksine göre incelenen 101 ülkenin, 31'i düşük gelirli, 68'i orta gelirli ve 2'si yüksek gelirlidir”. Ülkeler arasındaki yoksulluğun boyutları ve büyüklüğü arasında da büyük farklılıklar bulunmaktadır (Alkire vd., 2019: 1,2).

Yoksulluğun standardı ya da belli bir boyutu yoktur. Bir ülkenin yoksulu başka ülkedeki yoksulluk standardının üstünde kalabilmektedir. Yoksulluk, tek tip özellikte değildir ve ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Yoksulluk ülkelerin ekonomik ve sosyal açıdan ilerlemesinde çözülmesi gereken büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkelerin iktisadi yapısına göre bazı ülkelerde yoksul sayılan kişiler başka ülkelerde açlık sınırında olduğu varsayılmaktadır. Yoksulluk tüm dünya da sorun olmakla birlikte çözüme kavuşturulması gereken önemli sorunlardan birini teşkil etmektedir.

Yoksulluğun tanımı yapılmak istendiğinde tek ölçüt kabul edilen bir tanımın yapılamadığı toplumların gelişmişlik düzeyine göre farklı şekillerde farklı ölçütler temel alınmaktadır. Yoksulluğu ölçen tek bir araç ortaya konmamıştır (Kulaksız, 2014: 93). Yoksulluk genel olarak niceliksel araştırmalarla; mutlak yoksulluk ve göreceli yoksulluk şeklindeki iki kavram ile değerlendirilmektedir. Her iki kavram

da, sayısal bir sınırı göstermektedir ve bu sınırı belirlemek için de gelir seviyesi kavramı kullanılmaktadır. Bu nedenle bu “gelir yoksulluğu” şeklinde tanımlanabilmektedir. Gelir yoksulluğu, yaşamın sürdürülebilmesi için asgari düzeyde gerekli gelir düzeyi ile ölçülmektedir. Burada yapılacak ilk iş, gelir seviyesini oluşturan nedenlerin farklı bir ifadeyle ekonomik ve sosyal göstergelerin ortaya çıkarılmasıdır. Bunun ile “yoksulluk sınırı” olarak kabul edilen gelir seviyesi altında yaşayanların kimler olduğu tespit edilebilmektedir. Bu yoksulluğun olgusal boyutunu vermekte ve o anda var olan ekonomik görünüm içindeki yoksulluğun niceliksel yapısını açıklamaktadır. Bununla birlikte sorun aynı zamanda nitelikselidir. Dünyanın birçok yerinde yeterli gelire sahip olmakla birlikte insani yaşam için gerekli şartlara ve imkânlara sahip olmayan bireyler de bulunmaktadır (Sapançalı, 2001: 127).

Yoksulluk kavramının birçok çeşidi bulunmaktadır. Bunlar; “kırsal ve kentsel yoksulluk, mutlak yoksulluk, görelî yoksulluk, nesnel ve öznel yoksulluk” olarak tanımlanmaktadır.

1.2.1. Kırsal - Kentsel Yoksulluk

Türkiye’de yoksulluk özellikle kırsal kesimlerde yoğunlaşmıştır (Çukur, 2008: 114). Kırsal yoksulluk kavramının en belirgin özelliği yeterli maddi, sosyal, kültürel, sağlık, teknolojik, eğitim, kamu hizmeti olanaklarına (Benli ve Yenihan, 2018: 8) ve yeterince toprak mülkiyetine sahip olamamaktır. Kırsal yoksullukta, nüfus büyüklüğü, hane yoğunluğu, hane türü, sunulan kamu hizmetlerinin yapısı, tarımla uğraşmayanların nüfus içindeki durumu, gelir ve tüketim düzeyiyle birlikte eksiklikler de dikkate alınarak tespit edilmektedir (Aytaç ve Hatipler, 2013: 15). Kırsal alanlardaki yoksulluk genellikle, gelir kaynaklarının ve meslek çeşitliliğinin sınırlı olduğu bu alanlarda öne çıkmakta ve “dünya da 1,2 milyar yoksul nüfusunun yüzde 75’ini oluşturan yaklaşık 90 milyonu kırsal kesimde yaşamaktadır” ve bunların temel geçim kaynaklarını tarım ve tarım ile ilgili alanlar oluşturmaktadır. Dünya da kırsal kalkınma kavramı önemli hale gelmiştir (Tüzün Rad ve Karataş, 2013: 19, Öztürk, 2008: 269). 2008 de elde edilen verilere göre, “kırsal yerleşim alanlarında yaşayan nüfusun yaklaşık 1/3’ü hâlâ yoksulluk sınırının altında

yaşamını” devam ettirmektedir (Sarısoy ve Koç, 2010: 335). Tarım özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için oldukça önemlidir. Bu nedenle bu bölgelerde kırsal kalkınma desteklenmelidir (Oğuz vd., 2010: 287).

Kentsel yoksulluğun en önemli nedenlerinden biri kırsal yoksulluğun yansımalarıdır (Bayraktutan ve Aktay, 2012: 3). Kentsel yoksulluk, kentte yaşayanların diğerlerine göre aynı araçlara ve olanaklara sahip olmamasıdır. Barınma, sağlık, eğitim ve diğer kamusal hizmetlere ulaşmada dezavantajlı konumda olmasıdır (Körükmez, 2008: 210). Türkiye’de kent yoksullarını genellikle 1980 sonrası kırdan kente göç edenler oluşturmaktadır (Çukur, 2008: 114). Kentsel yoksulluk kavramı, “1996 yılında Birleşmiş Milletler HABİTAT raporunda nüfusun kentlerde yaşayan bölümünün, çeşitli sebeplerle, asgari bir geçim standardını sağlayabilecek yeterli kaynaklara ve konuta ulaşamaması, davranışsal ve toplumsal ilişkiler açısından sorunlara neden olabilecek bir konumda olması” durumu olarak ifade edilmiştir. Kentsel yoksulluk daha çok; “gelir, eğitim, sağlık, güvenlik, konut, kentsel alt-yapı, doğal çevre, aile, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları ve cemaat ilişkileri gibi çeşitli alanlardaki mutlak ve göreceli yoksulluk durumunu kapsamaktadır” (Battal, 2016: 307).

Kırsal kesim ile kentsel kesimdeki yoksul nüfus arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Kır ve kentte yaşayan nüfusa göre yoksullukla mücadele politikası hazırlanmalıdır. Bu ayrım yapılmadığı zaman hazırlanan söz konusu politika yetersiz bir politika olmaktadır. Ve kırsal kesim, kent merkezi ya da her iki kesimde oluşan yoksulluk sorununu gidermek zorlaşmaktadır (Sarısoy ve Koç, 2010: 328). Türkiye’deki yoksulluk, yoksulların veya yoksulluk riski altında olanların sosyal dışlanmasıdır. Kente göç edenlerin kentteki akraba ve hemşerileri destek çıkarken, kırsal kesimde yoksulluk sınırında olanların belli oranlarda kentteki yakınlarından destek görme şansları vardır. Bu yardımlaşma da çocuklar, yaşlılar, engelliler ve kadınlar üzerinde kısmi koruyucu etkisi olabilir (Çukur, 2008: 114,115).

Kentlerde yaşayan hane halkının, “2002 ve 2006 yılları arasında” kırsal kesimde oturanlara göre refah seviyeleri daha fazladır (Ayvaz Kızılgöl ve Üçdoğruk, 2011: 382). 2008 yılında kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanların “% 34,62 olan

yoksulluk oranı 2009 yılında % 38,69'a yükselirken, kentsel yerlerde yaşayanların yoksulluk oranı % 9,38'den % 8,86'ya düşmüştür" (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 70).

Türkiye'deki 2002-2009 yılları arasındaki kırsal ve kentsel yoksulluk oranlarını incelediğinde, kent açlık oranı 0,92'de 0,06 ya gerilemiş ve kent yoksulluk oranı da 21,95'ten 8,86'ya gerilemiştir. Kırsal açlık oranı ise, 2,01'den 1,42'ye gerilemiş ve kırsal yoksulluk oranı ise 34,48'den 38,69'a yükselmiştir. Bu verilere göre kent açlık oranında azalma yaşanırken kentlerdeki yoksulluk oranında artış yaşanmıştır. Türkiye'deki kırsal-kent, açlık-yoksulluk oranı olarak incelediğinde ise açlık oranı 1,35'den 0,54'e gerilemiştir ve yoksulluk oranı ise 26,96'dan 17,08'e gerilemiştir. Türkiye'de kırsal kesimdeki hane halkı yoksulluğu kentten fazladır. Hane halkı büyüdükçe yoksullukta aynı oranda büyümektedir. Kırsal alanda tarımda çalışan yoksulların oranı 2002, 2005 ve 2009 senelerinde artarken 2009 senesinde düşüş göstermiştir (Şahinli ve Özçelik, 2012: 254).

1.2.2. Mutlak Yoksulluk

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) mutlak yoksulluğu, hane halkı veya bireyin yaşamını sürdürebilecek asgari refah düzeyine ulaşamaması durumudur. İnsanın, fizyolojik olarak yaşamını devam ettirebilmesi için günlük asgari bir besin ihtiyacına ihtiyaç duyar. Bu besin ihtiyacı da ortalama bir insan vücudunun günlük işlerini yapmak için harcayacağı enerjiyi karşılayabilecek asgari düzeyde bir kalori ihtiyacına karşılık gelmektedir. Günlük asgari kalori ihtiyacını satın alabilecek maddi gelir, yoksulluğun sınırını da belirlemektedir. Geliri bu sınırın altında olan hane halkları, yoksul hane halkları olarak nitelendirilmekte, üzerinde yer alanlar da yoksul olmayanlar olarak sınıflandırılmaktadır. (Kulaksız, 2014: 93). Asgari ölçülerde yaşamlarını idame ettirebilmek için yeme, içme, barınma, ısınma gibi temel ihtiyaçların karşılanamaması durumu mutlak yoksulluk olarak tanımlanmaktadır (Öztürk ve Çetin, 2009: 2665). Yoksul ev halkının ve bireyin hayatını devam ettirebilmesi için zorunlu şartların sağlandığı tüketim miktarıdır (Çukur, 2008: 99).

Mutlak yoksulluk sınırını belirleyen iki unsur bulunmaktadır. "İlki, aile büyüklüğü yani hane de yaşayan bireylerin çokluğu ile en düşük seviyede tüketilecek

mal ve hizmet gereksinimleri; ikincisi ise, bu gereksinimleri giderecek ve harcama miktarının belirleyicisi olan mal ve hizmetlerin fiyatlarıdır” (Yavuzkanat, 2013: 12, Öztürk ve Çetin, 2009: 2666). Başka bir şekilde ifade etmek istersek, mutlak yoksulluğun iki farklı yöntemi bulunmaktadır. İlk yöntem “minimum gıda sepeti” kişi başına düşen günlük kalori miktarıdır. İkinci yöntem ise, “temel gereksinimler yaklaşımı” yaşamı idame ettirebilmek için “minimum olarak alınması gereken gıda, giyinme, barınma, eğitim ve sağlık giderlerinden” oluşmaktadır (Kabaş, 2010: 12). Yoksulluk çizgisi, para birimi ile ifade edilen miktar olarak ifade edilmektedir. Geliri yoksulluk çizgisinin altında olan bireyler yoksul olarak adlandırılırken, geliri yoksulluk çizgisinin üstünde olan bireyler yoksul değildir (Öztürk ve Çetin, 2009: 2666).

Mutlak yoksullukta yoksulluğun ölçümünü yapmak zordur her ülke kendi ihtiyacına göre bu oranı belirlemektedir (Ak vd., 2018: 200). 1990 yılında Dünya Bankası insanların günlük olarak 2400 kalorilik gıda tüketmeleri gerektiğini ortaya koymuş ve mutlak yoksulluk sınırını belirlemiştir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programına göre ise bu kalori ihtiyacı ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre değişmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki insanların günlük kalori ihtiyacı 3390 kalori olup, gelişmekte olan ülkelerdeki insanların günlük kalori ihtiyacı 2480 ve gelişmemiş olan ülkelerdeki insanların günlük kalori ihtiyacı 2070 kalori olarak belirlenmiştir. Bu kalkınma programı tarafından “mutlak yoksulluk sınırı ABD doları üzerinden belirlenerek az gelişmiş ülkeler için kişi başı 1 ABD doları, Latin Amerika ve Karayipler için 2 ABD doları ve Türkiye gibi Doğu Avrupa ülkelerini kapsayan bölgeler için kişi başı 4 ABD doları olduğu tespit edilmiştir. Gelişmiş ülkelerdeki kişi başı günlük mutlak yoksulluk sınırı ise 14,4 ABD doları olarak belirlenmiştir” (Benli ve Yenihan, 2018: 5).

“2009 yılı TÜİK rakamlarına göre Türkiye’de 12 milyon 751 bin kişi mutlak yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır” (Kulaksız, 2014: 98) . Mutlak yoksulluk yaklaşımı yoksulların çoğu için başarısız olmuştur. Çünkü bu yaklaşıma rağmen yoksular savunmasız kalmışlardır (Beaudoin, 2017: 17). Mutlak yoksul sayısı 2019’da 1 milyon 481 bin kişi iken 2020’de 1 milyon 751 bin kişi sayısına

yükselerek mutlak yoksulluk oranı dikkat çeken bir orana yükselmiştir (World Bank, 2020). Dünya Bankasının açıkladığı rakamlara göre, Türkiye’de son iki yılda yaşanan kur krizi ve Pandemi nedeniyle mutlak yoksulların sayısı her geçen gün artmaktadır.

1.2.3. Göreli Yoksulluk

Görelî yoksulluk bir tür karşılaştırmalı yoksulluktur (Odabaşı, 2009: 15). Görelî yoksulluk, temel ihtiyaçların karşılandığı fakat genel ortalamanın altında kalan kesimi kapsamaktadır (Kabaş, 2010: 12) ve toplumsal ölçütlere göre yaşamın idame ettirilmesi için gereken temel ihtiyaçlara sahip olamama durumudur. Açlık sınırının üstünde ve orta düzeyin altında yaşam süren birey göreli yoksuldur (Karakaş, 2010: 8). “TÜİK’e göre göreli yoksulluk, bireylerin toplumun ortalama refah düzeyinin belli bir oranının altında olması durumudur”. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, toplumun genel düzeyinin belli bir sınırın altında gelir ve harcamaya sahip olan birey veya hane halkından oluşması göreli anlamda yoksul olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle göreli yoksulluk kavramı, farklı grupların sahip olduğu mutlak gelir düzeyinden çok gelir ve refahın dağılımındaki farklılıklara odaklanmaktadır (Kulaksız, 2014: 94). Bireyin fiziksel ihtiyaçlarını gidermesinin dışında insani ihtiyaçlarının hangi ölçüde karşılandığına hangi ölçüde bu standartlarda uzaklaşıldığına işaret etmektedir (Çukur, 2008: 99). Kişinin toplumsal olarak üretebilmesi için yaşam düzeyine uygun tüketim hakkına sahip olması yani asgari tüketim düzeyinin altında geliri olanlar göreli yoksul olarak ifade edilmektedir (Öztürk, 2008: 266). Görelî yoksulluğun değerlendirilmesine hastaneler ve sağlık hizmetleri dâhil edilmesine rağmen her zaman esas amacı gelir olmuştur. Ülkelerdeki milli gelir ortalaması esas alınarak yoksul bireyin hayatta kalmasını sağlayacak miktarın üzerindeki gelir olarak belirlenmiştir (Beaudoin, 2017: 18).

Görelî yoksulluk mutlak yoksulluk gibi sadece asgari ihtiyacı içeren bir kavram değildir. Varlık içerisinde eşitsizliğin, adaletsizliğin görüldüğü yoksulluk türüdür (Benli ve Yenihan, 2018: 5). “Görelî ve mutlak yoksulluk arasındaki en belirgin fark mutlak yoksulluk sınırının sabit olmasıdır” (Coşkun ve Tireli, 2008: 25) mutlak yoksullukta hesaplamaların, kişi başına düşen harcama düzeyi temelinde olup

göreceli yoksullukta ise başka sosyal gruplarla birlikte kıyaslanarak yapılmasıdır (Aytaç ve Hatipler, 2013: 12). Arpacıoğlu ve Yıldırım'ın aktardığı "Adam Smith' in yaptığı tanıma göre ise, temel ihtiyaçlarını tam olarak karşılayabilmesine rağmen kişisel kaynaklarının yetersizliği yüzünden toplumun genel refah düzeyinin altında kalan ve topluma sosyal açıdan katılımları engellenmiş olanlar göreceli yoksullardır" (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 63). Toplumun ortalama geliri esas alınmakta olup ortalama gelirin altına düşenler yoksul olarak varsayılmaktadır (Kılıç ve Çetinkaya, 2012: 95).

Göreceli yoksul olarak adlandırılan bireylerin gelir düzeyleri her ülkede aynı olmayıp farklılık göstermektedir. Ancak yaşadıkları toplum da göreceli yoksullar sahip oldukları kaynakların göreceli olarak yetersiz olması nedeniyle birçok fiziki ve sosyal imkândan yoksun kalmaktadır (Topkaya, 2013: 159). Göreceli yoksulluk kavramı, kişinin bir toplumsal varlık olmasından hareket etmekte ve kendisini biyolojik olarak değil, toplumsal olarak yeniden üretebilmesi için gerekli tüketim ve yaşam düzeyinin saptanmasını içermektedir (Öztürk ve Çetin, 2009: 2666). Gelir adaletinin olmadığı ve gelirin belli bir kesimin zenginlerin eli altında olduğu ülkelerde ve bölgelerde göreceli yoksulluk oranı yüksektir (Coşkun ve Tireli, 2008: 5).

Türkiye'deki göreceli yoksulluk ölçümlerine göre hesaplanan yoksulluk oranları % 20 ile % 55 arasında değişmektedir. "Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) verilerine göre; 2005 yılında 4 kişilik aile için aylık açlık sınırı 190 TL iken; yoksulluk sınırı ise 487 TL'dir. Bu hesaplamalara göre 2005 yılında 623 bin kişi açlık sınırının altında (% 0,87), 14 milyon 681 bin kişi ise gıda ve gıda dışı harcamalarını içeren yoksulluk sınırının altındadır (% 20,5). Yoksulluk sınırına göre kentlerde % 12.83, kırsal kesimde % 32.95 oranlarında yoksul bulunmaktadır. Bu oran çocuksuz çekirdek aile yapısında azalırken (% 8.55), çocuklu çekirdek (% 18.99) ve geniş ailelerde (% 27.31) artmaktadır. En yaygın yoksulluğun görüldüğü kesim okuryazar olmayan (% 38.81) veya ilkökul mezunları (% 22.42) arasındadır. Lise (% 6.79) ve üniversite (% 0.79) mezunları arasında ise bu oran düşmektedir. 15 yaşın altındaki grupta yoksulluk oranı % 27,71'dir". Başka bir ifadeyle Türkiye'deki dört çocuktan bir tanesi yoksuldur (Çukur, 2008: 113,114).

Tablo 1. 1.Görelî Yoksulluk Oranları (%) 2010-2019

Anket Yılı	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Gelir referans yılı	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Medyan gelirin % 40'ı	10,3	10,1	10,0	9,1	8,7	8,7	8,4	7,4	7,9	8,3
Medyan gelirin % 50'si	16,9	16,1	16,3	15,0	15,0	14,7	14,3	13,5	13,9	14,4
Medyan gelirin % 60'ı	23,8	22,9	22,7	22,4	21,8	21,9	21,2	20,1	21,2	21,3
Medyan gelirin % 70'i	30,6	30,0	30,2	29,5	29,4	29,5	28,7	28,1	28,5	28,5

Kaynak: Tüik, 2020.

Gelir düzeyi belli düzeyin altında olan bireyler görelî yoksul sayılmaktadır. Yoksulluk oranı bir önceki yıla göre artarak 0,5 puanla görelî yoksulluk oranı % 14,4 oldu. Eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert medyan gelirinin % 50'si dikkate alınarak belirlenen yoksulluk sınırına göre, yoksulluk oranı 2010'da 16,9 olan medyan gelir 2018 yılına kadar düzenli şekilde düşüş gösterirken 2018 yılında bir önceki yıla göre 0,4 oranında artış gösterirken olumsuz tablo 2019 yılında da 0,5 oranında artış göstererek devam etmiştir. Tablodaki olumsuz yükselişin en önemli nedeni yaşanan ekonomik kriz ve Covid-19 salgını etkili olmuştur.

1.2.4. Objektif (Nesnel) Yoksulluk

Objektif yoksulluk, bireyleri yoksulluktan kurtarmak için gereken unsurların önceden belirlenmesidir (Benli ve Yenihan, 2018: 7). Gerçeklerin ölçülmesi objektif yoksulluk için önem teşkil etmektedir (Aytaç ve Hatipler, 2013: 13).

1.2.5. Sübjektif (Öznel) Yoksulluk

Yoksulluk kavramı temelde sübjektif niteliklidir (Yıldırım, 2011: 3). Sübjektif yoksulluk, kişilerin kendilerini yoksul olarak düşünmesidir (Benli ve Yenihan, 2018: 7). Bireyin çıkarımı ön planda tutan bu yaklaşım, insanların hizmetlere ve mallara ne kadar önem verdiği ve tercihlerinin ne olduğu ile ilgilenmektedir (Aytaç ve Hatipler,

2013: 13). Bu yoksulluk türü asgari düzeyde ihtiyaçların karşılanıp karşılanmadığı sorusunu sorar ve yoksulların kendi yaşam düzeylerine ilişkin belirledikleri sınırları ifade eder (Coşkun ve Tireli, 2008: 25). Sübjektif yaklaşıma göre, yoksulluğun nesnel olarak değerlendirilmesi mümkün değildir, bireyin algılarının önemli olduğunu vurgulamaktadır (Özdemir, 2013: 6). Yoksulluğun tanımlamasını kişilerin ve hane halkının değerlendirmesine bırakılması gerektiği düşüncesini benimsemektedir. Sübjektif yoksulluk, büyük ölçekli anketler yapılarak toplumun kabul edeceği asgari bir yaşam standardının belirlenmesi sonucu ortaya çıkan bir yoksulluk türüdür (Yıldırım, 2011: 4).

1.3.Yoksulluğa Neden Olan Faktörler

Günümüzde yoksulluk ile ilgili görüşleri incelediğimizde yoksulluğun, toplumsal, çevresel ve ekonomi gibi benzeri yaşama dair hemen her alanda önemli olduğunu kabul etmek gerekir (Özgenç, 2013: 44). Yoksulluğa neden olan ve yoksulluk üzerinde etkili olan birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler her ülke için aynı olmamakla beraber bir takım unsurlar açısından benzerlik göstermektedirler. “İşgücü piyasasının durumu, hane halkı özellikleri, büyüme ve gelir dağılımı, coğrafi özellikler ile sosyal politikalar yoksulluğu etkileyen temel faktörlerdir” (Kulaksız, 2014: 95) . “Ekonomik kaynakların insanlar arasında dengeli ve adil bir şekilde dağıtılmaması ve bunun neden olduğu gelir düzeyi farklılığı”, yoksulluğun ana nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm dünya da egemen olan kapitalist küresel sistem de yoksulluk sorununu tetiklemektedir. Günümüzde, özellikle gelişmekte olan ülkelerde uygulanmaya çalışılan neo liberal ekonomik politikadaki başarısızlık da, aynı şekilde toplumsal katmanlar arasındaki derinliği artırarak yoksullaşmaya katkı sağlamaktadır. Geleneksel ekonomik yapılara sahip olan bu ülkeler, pazar ekonomisinin getirdiği yükü taşıyamamakta, başta istihdam olmak üzere çeşitli alanlardaki açılımları gerçekleştirememekte ve bu durum sık sık tekrarlanan ekonomik krizlerin yaşanmasına neden olmaktadır (Yıldız ve Alaeddinoğlu, 2011: 438).

Dünya Bankasının 2000 yılında düzenlediği rapora göre yoksulluğun nedenleri, gelir ve malın olmaması, yoksulların toplumda kendilerini güçsüz ve sessiz

hissetmesi, olumsuz olaylar karşısında yeterince mücadele edememeleri sorunu yatmaktadır (Coşkun ve Tireli, 2008: 35). Yoksulluğun sebeplerine farklı bir bakış açısı getirerek bu sebepleri yoksulların kendilerinde aramak ve yoksulların kolay yaşama yollarını seçme, kamusal kaynaklara bağımlı olmayı isteme ve tasarruf yapmak yerine, dünyevi zevke, eğlenceye olan düşkünlüklerinde de görmek mümkündür (Şenses, 2017: 146).

Genel olarak yoksulluğa neden olan faktörler;

- Elde edilen ücret ve kişilerin iş gücü piyasasındaki durumları, ücret dışı gelirler ve sahip olunan servet yoksulluk üzerinde etkilidir.
- İşgücüne katılmayanlar, çalıştıkları halde yoksul olanlar ve işgücüne katılıp da işsiz olanlar yoksulluğu etkilemektedir.
- İstihdam olanakları ile istihdamın niteliği ve kayıt dışı istihdam da yoksulluğu etkilemektedir.
- Hane halkı büyüklüğü ve bileşiminin yoksulluğu, nüfus artışı gibi nedenler de yoksulluğu etkilemektedir.
- Çocuk ve gençlik çağındaki nüfusun yüksek olması, özellikle istihdam konusunda çok önemli bir sorundur.
- Eğitim durumu yoksulluğu etkileyen faktörlerden bir diğeridir. Eğitim kişinin işgücü piyasasındaki konumuna, meslek seçimi ve daha iyi bir konuma gelme noktasına etki ederek yoksulluğu etkilemektedir.
- Ekonomik büyüme ve gelir dağılımı yoksulluğu etkileyen önemli etmenlerden biridir.
- Yoksulluğu belirleyen önemli bir sorunu da, başta kırdan kente olmak üzere değişik yerleşim alanları arasındaki göçler oluşturmaktadır.
- Olumsuz ekonomik konjonktür,
- Çözülen geleneksel yapılar ve sosyal güvencesizlik,
- Uluslararası finans sermayesinin etkisi,
- Gelir dağılımı arasındaki farkların artması,
- Demografik yapıdaki değişim ve artan göç hareketleri,
- Enformel sektörün gelişimi ve sendikasılaştırma politikaları,

- Adaletsiz vergi sistemi,
- Yüksek faiz ve rant ekonomisi,
- Doğal afetler,
- Çalışamayacak durumda olan engelli sayısının fazla olması,
- Bireyler arasındaki yetenek farklılıkları,
- Miras yoluyla elde edilen gelirler,
- Piyasada tekelleşmenin olması,
- Devlet teşvikleri,
- Enflasyon ve işsizlik
- Savaş, iç çatışma ve terörizm,
- Ekonomik krizler,
- Küresel Sermaye Hareketliliğindeki Değişmeler,
- Sağlık koşullarının yeterli olmayışı,
- Kültürel ihtiyaçların karşılanmaması,
- Vasıfsız işgücü, emeğin yeterli düzeyde nitelikli olmaması gibi nedenler yoksulluğu etkilemektedir (Kulaksız, 2014: 95,96, Öztürk ve Çetin, 2009: 2666, Sarısoy ve Koç, 2010: 330,331).

Yoksulluğun nedenlerini sosyal analiz yöntemi ve sosyal politika yaklaşımı ile ele alanlar, yerel anlamda, yerleşim yeri, topluluk, toplumsal etmenler, sağlık, eğitim, gelir düzeyi, hane halkının demografik yapısı, konut durumu, sağlık ve eğitim şartları, siyasal haklara, katılımcı ve insan haklarına sahip olmaları oluşturmaktadır (Şenses, 2017: 214). Yoksulluğun en önemli nedeni adil düzenin olmayışıdır. Küresel ölçekte de bu yoksullar bir arada tutulmakta ve yönetilmektedir. Toplum olarak yaşanan bu yoksulluklara duyarsız kalmamız da bu sürecin devam etmesinde rol üstlenmektedir (Kabaş, 2010: 135). Zenginliğin kaynağı üretmekken yoksulluğun kaynağı da üretememektir. Yoksulluğun birçok nedeni olmakla birlikte, coğrafi koşulların yetersizliği, hızlı ve kontrolsüz nüfus artışı, işçilerin emeklerinin karşılığını alamaması, etkin talep yetersizliği, hizmetlerde kalitesizlik, düşük verim, vergi yükü nedeniyle yatırımların yapılmaması ve işsizliktir (Aytaç ve Hatipler, 213: 9).

1.3.1. İşsizlik ve İstihdam

İşsizlik bireyin gerekli gelire sahip olmayarak yoksullaşmasına neden olmaktadır. İstihdamın yaratılmaması, işsizlik sürelerinin uzamasına ve sigortadan yoksun kalıp yoksulluğu arttırmaktadır (Yıldırım, 2018: 103). Dünya ülkelerinin hepsinde görülen sorunlardan biri işsizliktir. Fakat işsizlik ve yoksulluk ilişkisi gelişmiş ülkelerden çok gelişmekte olan ve az gelişmiş olan ülkeler için daha etkilidir. Türkiye’de işsizlere kısa süreli de olsa maddi sıkıntısını gidermesi için işsizlik maaşı verilmektedir. İşsizlik maaşı cüzi bir miktar olup yoksulluk içinde geçici bir çözüm yoludur (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 91). İşsizlik ile yoksulluk arasındaki ilişki daha çok işsizlerin profili ile alakalıdır. İşsiz insanların, yaşı, eğitim durumu, işsiz olma nedenleri, işsiz kalma süreleri, işsizlikle ilgili yoksulluk arasındaki bağlantıyı oluşturmaktadır. Ülkelerin mali ve ekonomik yapısına göre işsiz profili değişmektedir. Mali güvenceye sahip ülkedeki işsiz insanlar iş bulmak için seçici olabiliyorken bu güvenceden yoksun ülkelerin işsizleri iş aradığı halde iş bulamayıp ya da kendi işlerini kaybedip yoksulluğa itilen kesimlerden oluşmaktadır (Şenses, 2017: 168). Gelişmiş ülkelerde işsiz insanlar için uygulanan politikalar, işsiz kalan bireylerin temel yaşam standardını karşılayabilmesi için satın alma gücünü kaybetmesini engellemek ve beraberinde oluşabilecek diğer aksaklıkları gidermektedir (Gündüz, 2006: 42). Yoksulluğu etkileyen etmenler arasında işsizlik sigortası ve sosyal güvenlik unsurları da önemlidir. İşsizlik sigortası, ailede başka çalışanın olup olmaması da işsizlik ile yoksulluk arasındaki etkili bir etmendir. Diğer bir etmen ise, işgücü piyasasında verilen düşük ücrettir. Düşük ücret gelir eşitsizliğine neden olarak yoksulluk üzerinde etkili olmaktadır (Şenses, 2017: 169).

Yoksulluğu etkileyen işsizlik oranları kadar, ekonomi ve istihdamın niteliği, sektörel dağılımı ve işgücü piyasasının durumu da yoksulluk istihdamı açısından önemlidir (Gül ve Sallan Gül, 2008: 365). İstihdamın tam zamanlı olması yoksulluğu azaltmada kısmi etkiye sahiptir (İncedal, 2013: 32). İşsizlik, kayıt dışı istihdam, düşük maaş gibi nedenler yoksulluğu tetiklemektedir. İstihdam sorununu azaltmak için nitelikli işgücünü arttırmak gerekmektedir (Göker ve Dane, 2011: 36). Yoksullukla etkin mücadele edebilmek için istihdama gereken önem verilmelidir. İstihdamı arttırmak için gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır. Bunlar; işçilere gerekli

meslek becerileri kazandırılmalı, istihdam olanakları geliştirilmeli ve piyasa ile iç içe olmaları sağlanarak girişimcilik teşvik edilmelidir. Kendi işine ve işyerine sahip olmak isteyenlere gereken destek ve sermayenin sağlanması gerekmektedir. İstihdam açığı olan alanlarda meslek edindirme eğitimleri verilmelidir. İstihdam durumunun artması ile belli bir gelir elde edecek bu kişiler yoksulluğun olumsuz etkilerinden kısmi de olsa kurtulabileceklerdir. Bu durumda birey, aile ve toplum ilişkisine olumlu yönde katkı sağlayacaktır (Odabaşı, 2009: 7).

Düzenli kazanca ve gelire sahip olmayan yoksul kesim sosyal yardıma muhtaçtır. Düzenli bir gelirin olmasının yolu ise istihdam edilmektir. Yoksullar yapılan bu sosyal yardımların kalıcı çözüm olmadığını ve sıkıntılarının kısa süreliğine hafifleyeceğinin farkında olmaları gerekmektedir. Gelişmiş ülkeler sosyal yardımların bağımlılık yapmasını engellemek için aktif politikalar oluşturmuşlardır. Bu aktif politikalar kişilerin istihdamının artırılmasına yönelik olan harcamaları içermektedir. Bu politikalarla hedeflenen şey, işsiz olup sosyal yardımlardan yararlananların çalışma yetenek ve becerilerini geliştirmek, çalışma fırsatı oluşturmak ve bu bireylerin ekonomik ve sosyal olarak hayata aktif katılımlarını sağlamaktır (Şeker Demir ve Hacımahmutoğlu, 2010: 235). İşgücü potansiyeli nitelikli hale getirilerek işsizliğin azaltılması merkezi ve yerel yönetimlerin ortak çalışmaları ile giderilmelidir (Akpınar, vd. 2012: 26).

Tablo 1. 2. Türk-İş Kurumuna kayıt yaptıran işsizler ve işe yerleştirilenler 2017-2019

	2017	2018	2019
Kayıtlı İşsiz	2 599 292	3 509 603	3 872 211
İşe Yerleştirilenler	1 057 249	1 247 788	1 490 276

Kaynak: Tüik, 2019: 35.

2017-2019 yılları aralığında Türkiye İş Kurumuna kayıt yaptıran işsizler ve işe yerleştirilenler incelendiğinde, kayıt yaptıran işsiz sayısının her yıl giderek arttığının ve neredeyse sadece 1/3'ünün işe yerleştirildiği görülmektedir. “2019 yılının Aralık ayında açıklanan işgücü istatistiklerine göre işsizlik oranı % 13,7 seviyesinde olup

Türkiye genelinde 15 yaş ve üstü işsizler geçen yılın aynı dönemine göre 92 bin kişi artarak 4 milyon 394 bin kişi oldu. İşsizlik oranı 0,2 oranında arttı. İstihdam oranı ise 0,7 puanlık azalış ile % 44,7 oldu. İşgücüne katılım oranı bir önceki yıla göre 95 bin kişi artarak 32 milyon 52 bin kişi, işgücüne katılma oranı ise 0,6 puanlık azalış ile % 51,8 olarak gerçekleşti. Kayıt dışı çalışanların oranı % 32,3 olurken 15-64 yaş grubunda işsizlik oranı % 14,0, istihdam oranı % 49,3 oldu. Genç nüfusta işsizlik oranı % 25,0, istihdam oranı % 31,9 oldu. Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik oranı % 13,1, istihdam oranı % 45,5” oldu (Tüik, 2020: 1). “2020 yılının Şubat ayında açıklanan işgücü istatistiklerine göre işsizlik oranı % 13,6 seviyesinde gerçekleşti ve istihdam edilenlerin sayısı bir önceki yıla göre 602 bin kişi azalarak 26 milyon 753 bin kişi, istihdam oranı ise 1,7 puanlık azalış ile % 43,1 oldu. İşgücüne katılım oranı bir önceki yıla göre 1 milyon 102 bin kişi azalarak 30 milyon 982 bin kişi, işgücüne katılma oranı ise 2,6 puanlık azalış ile % 49,9 olarak gerçekleşti. Kayıt dışı çalışanların oranı % 30,0 olurken kamu istihdamı % 4,0 arttı. 15-64 yaş grubunda işsizlik oranı % 13,9, istihdam oranı % 47,6 oldu. Genç nüfusta işsizlik oranı % 24,4, istihdam oranı % 29,5 oldu. Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik oranı % 12,7, istihdam oranı % 44,3” oldu. 2019 yılına göre 2020 istatistikleri daha iyi olmasına rağmen yetersiz oranda bir iyileşme olmuştur (Tüik, 2020: 1).

1.3.2. Eğitim Düzeyi

Yoksulluk mu eğitimsizliğe neden olmaktadır eğitimsizlik mi yoksulluğu tetiklemektedir? Sorusunu sorduğumuzda aslında her iki sorunun cevabı da eğitimsizliğin ve yoksulluğun birbirini tetikleyen etmenler olduğudur. Yoksulların çoğunluğu eğitimsiz ya da yeterli eğitim almamış bireylerden oluşmaktadır. Eğitim düzeyinin düşüklüğü yoksulluğu arttırmaktadır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 91,92). Toplumların eğitim düzeyi, ülkedeki üretim çeşitliliğini ve büyüme oranını, ihracat artış oranını ve teknolojinin etkin bir şekilde kullanılmasını etkiler. Orta öğretim ve üstü eğitim kurumları, kanunların, ekonomi sisteminin ve ekonomik büyümenin gerekli unsurudur (Kabaş, 2010: 148). Yoksulluk çalışmalarında eğitim durumu önemli bir etken olup aile reisinin eğitim düzeyi arttıkça yoksulluk oranının genellikle düştüğü gözlenmektedir (Şenses, 2017: 160). Eğitim düzeyi nedeni ile yeterli geliri kazandıracak işe sahip olamayan ya da niteliksiz işlerde düşük ücretle

ve sosyal güvenlik haklarından mahrum olan bireyler mutlak yoksulluk ile karşılaşmaktadır (Yıldırım, 2018: 110,111). Toplumlarda yaşanan sosyal adaletsizlik, eğitime ulaşmada, ulaşılan eğitimin yeterli niteliğe sahip olmaması ya da herkesin aynı türden eğitime tabi tutulmaması, akademik başarı ve istihdam sorununa, meslekler arası gelir adaletsizliğine ve nesillerce tekrarlanan yoksulluğa neden olmaktadır (Kalaycıoğlu ve Çelik, 2010: 191).

“Zengin ülkeler milli gelirlerinin en az % 4’ünü, düşük gelişme düzeyine sahip ülkeler ise % 2,8’ini eğitim için harcamaktadırlar” (Kabaş, 2010: 163). Türkiye’de eğitim ile ilgili yapılan düzenlemeler ile özellikle zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması ile yoksul aileler çocuklarını okula göndermek zorunda kalmışlardır. 8 yıl zorunlu eğitime tabi olan çocuklar genellikle eğitimlerini devam ettirmek istemektedirler. Bu durum eğitilmiş insan sayısını arttırsa da başka bir sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu da eğitilmiş insanların yaşamış olduğu istihdam edilememe ve işsizlik sonucu eğitilmiş yoksul kesimin oluşmasına neden olmaktadır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 93). Yoksulluk ve eğitim ilişkisi incelendiğinde karşımıza başka bir sorun da çıkmaktadır. Yoksul kişilerin aldığı eğitiminde nitelikli olmadığına ve nitelikli olmayan bu eğitimin de beraberinde istihdam sorununa yol açarak yoksullaşmayı tetiklediğine işaret edilmektedir. Bu sorunu ortadan kaldırmanın yolu da tek tip eğitim sisteminin uygulanması ve eğitimde fırsat eşitliğinin oluşturulması ile mümkün olacaktır (Kalaycıoğlu ve Çelik, 2010: 192).

Yoksulluğu azaltmak için eğitim olanakları iyileştirilmelidir. Temel eğitimden yararlanması gereken çocuklar için gerekli altyapı oluşturulmalıdır. İç göçü engellemek için kırsal bölgelerde gerekli fiziki altyapı ve öğretmen eksikliği giderilmelidir. Eğitimin kalitesi artırılmalı, istihdamı arttırmaya yönelik mesleki eğitim alanları genişletilmeli, eğitime yönelik talep artırılmalı ve kız çocuklarının gerekli eğitimi alması sağlanmalıdır (Aktan, 2002: 4,5). Son zamanlarda artan yoksulluğu engellemek için ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli politikalar uygulanmaktadır. Bu politikalardan biri olan yaygın eğitim, gelişmekte olan ülkelerde sıklıkla uygulanmaktadır. Yapılan çalışmalara göre yaygın eğitimin

yoksulluğu azaltma üzerinde olumlu etkisi bulunmaktadır (Çokgezen ve Erdene, 2015: 47).

Tablo 1. 3.Eğitim Durumunun Gelire Etkisi

Eğitim Durumu	Yıllık ortalama esas iş gelirleri (TL)		
	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	24 976	26 438	20 645
Okuma Yazma Bilmeyenler	10 815	12 338	9 289
Okul Mezunu Olmayanlar	13 204	15 183	8 509
İlköğretim Mezunu Olanlar	18 471	20 032	11 345
Lise ve dengi okul mezunları	24 829	27 073	17 107
Yüksek öğretim mezunları	39 536	43 598	32 847

Kaynak: TÜİK, 2018: 7.

TÜİK'in verdiği rakamlar incelendiğinde eğitim ile yoksulluk birbirini tetikleyen unsurlardır. Eğitim düzeyi düştükçe yoksulluk artmakta ve eğitim düzeyi arttıkça yoksulluk oranı azalmaktadır. Eğitim seviyesi yükseldikçe bireyler daha donanımlı olduğu için daha iyi işlerde çalışıp yüksek kazanç elde ederler. Eğitim sayesinde hayat standartları yükseldiği için yoksulluğu azaltmada önemli bir rol oynamaktadır (Çokgezen ve Erdene, 2015: 62).

1.3.3. Göç

Göç ve yoksulluk ilişkisini incelediğinde, yoksulluğun göçe neden olduğu ve bu nedenle kırdan kente göçün artması, bir önceki etmenin aksine yoksulluğun potansiyel göçü engellemesi yani yoksulluktan dolayı mekânsal hareketliliğin kısıtlı olması, herhangi bir yardım ya da planlama yapılmadan göç etmeye zorlanmaları sonucu yoksulluğun oluşması ve başka bir etmen olan göç yolu ile yoksulluğun azaltılması, göç etmeleri neticesinde gelirlerini arttırmış ya da yoksulluğun azaltılması gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Burada sayılan göçlerden farklı olarak

geçici, mevsimlik göçler de vardır. Bu göç tipinde ise genellikle aileden bir ya da birkaç kişinin kısa süreli maddi gelir sağlamak amacıyla yaptıkları göçler oluşturmaktadır (Çağlayan, 2008: 302,305).

Göç'ün yoksulluk ile olan ilişkisi oldukça karmaşıktır. “Göç alan ve göç veren bölgelerin nüfus yapısı, sosyal ve ekonomik durumu, göçün devamlı olup olmadığı, iş imkânının varlığı gibi sebepler” önemli etkenlerdir (İncedal, 2013: 44). Düşük gelir nedeniyle kırdan kente göç artmaktadır ve kentte artan nüfusun zamanla istihdam sorununa açacağı ve bununda yoksulluğu arttıracığı tezini savunanlar vardır. Başka bir teze göre ise göç'ün maliyetli olması nedeni ile yoksul kesim göç etmekten uzak durmaktadır (Şenses, 2017: 161).

Tablo 1. 4. Türkiye’den Giden ve Türkiye’ye Gelen Göç Durumu-2018

Vatandaş olunan ülke	Türkiye’ye gelen göç	Türkiye’den giden göç	
Toplam	577 457	323 918	
T.C vatandaşları	110 567	136 740	
Yabancı Uyrklular		Yabancı Uyrklular	
Irak	110 315	Irak	35 515
Afganistan	44 977	Azerbaycan	13 804
Suriye	38 997	Özbekistan	13 171
Türkmenistan	34 915	Türkmenistan	10 096
İran	31 922	İran	9 242
Diğer	205 764	Diğer	102 350
Toplam	466 890	Toplam	187 178

Kaynak: TÜİK, 2019: 12.

Vatandaşlık ülkesine göre Türkiye’ye gelen ve Türkiye’de giden göçün en fazla olduğu ülkeler incelendiğinde, Türkiye vatandaşı olup Türkiye’ye geri dönen

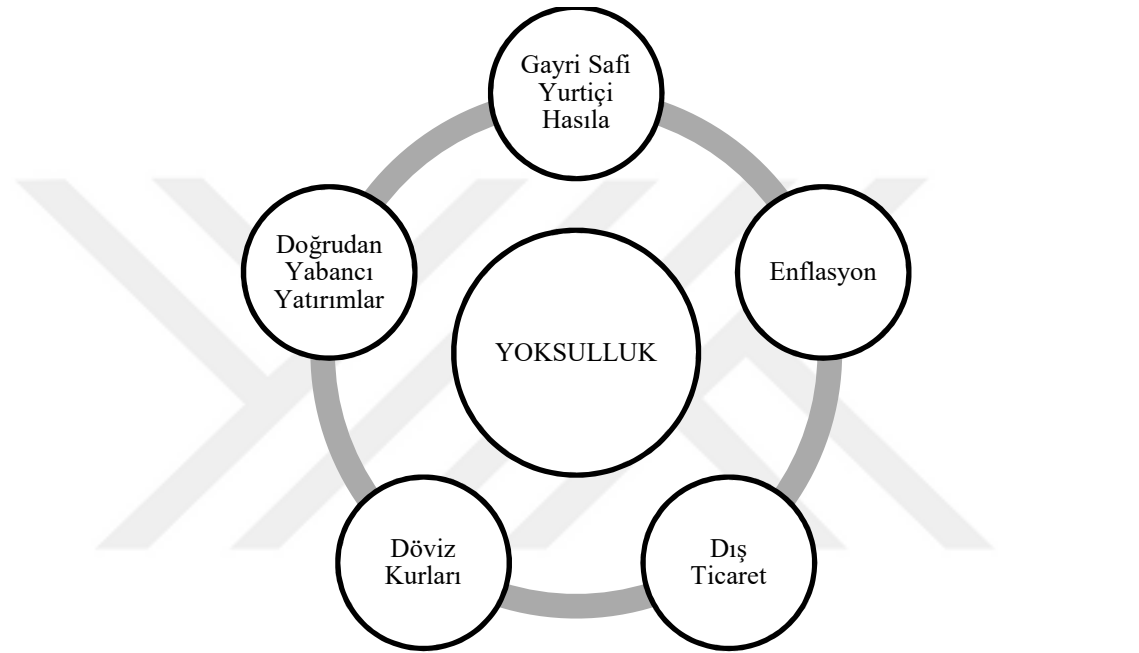
vatandaş sayısı göç eden vatandaş sayısından azdır. Türkiye'ye göç eden ülkeler sırasıyla, Irak, Afganistan, Suriye, Türkmenistan, İran ve diğer ülkeler olarak sıralanmaktadır. Türkiye'den göç giden ülkeler ise sırasıyla, Irak, Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan, İran ve diğerleri oluşturmaktadır. Toplamda Türkiye'ye 577 457 kişi göç yoluyla gelirken Türkiye'den göç eden nüfus 323 918'dir. Bu durumda Türkiye göç vermekten çok göç alan ülke konumunda bulunmaktadır. Göç'ün yol açtığı en önemli nedenlerden biri de yoksulluğun artmasıdır. Dünya'da ve Türkiye'de yaşanan göçler beraberinde birçok sorunu da getirmektedir. Yaşanan bu göçler ile yoksulluğun şiddeti artarak yeni yoksulların oluşmasına sebep olmaktadır (Uzun, 2018: 95).

1950'lerden itibaren kırdan kente başlayan göç süreci ile kentlerde nüfus giderek artmıştır. Oluşan bu kentleşme beraberinde yoksulluğu da getirmiştir. Kentlere göçü cazip hale getiren, iş sahibi olma düşüncesi, çocuklarının daha iyi bir eğitim alarak daha iyi bir geleceğe sahip olması isteği, kentlerde sağlık olanaklarının daha iyi olduğu fikri, güvenlik, teknoloji ve ulaşım imkânlarının daha iyi olduğu düşünceleri yatmaktadır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 94,95). Türkiye'de kırsal yoksulluktan kurtulmak için kente göçenler kentsel yoksullukla karşı karşıya kalmışlardır. Kentsel yoksulların sayısı giderek artmaktadır bu da sosyal yardım kuruluşlarının yükünün artmasına neden olmaktadır. Bu sorunların önlenmesi için kırsal alanlardaki imkânlar ve yardımlar artırılarak daha cazip hale getirilebilir ve göç sorunu kısmen de olsa engellenebilir ya da azaltılabilir (Kartal ve Demirhan, 2010: 568).

1.3.4. Ekonomik Sebepler

Dünya da ve Türkiye'de yaşanan ekonomik buhranlar, ekonomik gelişmeler, ekonomik krizler yoksulluğu tetikleyen önemli etmenlerdir. Ekonomide yaşanan sıkıntılar neticesinde insanlar temel ihtiyaçları olan barınma, yakıt, giyinme, gıda, sağlık, eğitim, ulaşım, iletişim gibi temel ihtiyaçlardan yoksun kalmaktadır. Ülkeler arasında yaşanan sorunlar ekonomiye uygulanan ambargolar, ihracat ve ithalat oranındaki dengesizlikler de yoksulluğu arttırmaktadır. Yoksulluk, büyüme ve gelir dağılımı gibi ekonomik sebepler ile ilişkilidir. Gelir dağılımındaki dengesizliklerin

en önemli sebebi yaşanan ekonomik krizlerdir. Ve ekonomik gelişmeler içinde yoksullukla ilgili olan enflasyonda önemli bir yere sahiptir. Düşük gelir sahibi olan kişilerin maaşlarının enflasyondan etkilenmesi bu kişilerin daha da yoksullaşmasına neden olmaktadır (Cerev, 2018: 231). Ülkelerde yaşanan ekonomik krizlerden ve vergilerdeki adaletsizliklerden en çok yoksul kesim etkilenmektedir (İncedal, 2013: 37).

Şekil 1. 1. Yoksulluğun Ekonomik Yönü

Kaynak: Demir ve Sezgin, 2018: 65.

Yoksulluğun ekonomik yönden belirleyicisi olan gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİ), enflasyon, dış ticaret, döviz kurları ve doğrudan yabancı yatırımlar etkili olmaktadır. Gelir eşitsizliğinde ortaya çıkan değişimlerin etkili olduğu GSYİH, düşük gelir gruplarının ciddi anlamda refah kaybı yaşamış oldukları enflasyon, dış ticaret yoluyla istihdam arasındaki bağ, döviz kurunun ekonomiye olan olumsuz etkisi, doğrudan yabancı yatırımların ekonomik kalkınma ile olan bağlantısı yoksulluğun artmasında ya da azaltılmasında önemli yer edinmektedir.

1.3.5. Coğrafi Sebepler

Yoksulluğa sebep olan faktörlerden biri de bölgeler arası farkların olmasıdır. Aynı zaman diliminde bazı bölgeler diğer bölgelere göre daha olumlu gelişmeler gösterirken diğer bölgeler olumsuz yönde gelişme gösterebilmektedir (Aytaç ve Hatipler, 2013: 41). Coğrafi konumlar ülkelerin yoksulluk ya da zenginlik kaderini belirlemektedir. Coğrafik avantajlar ve dezavantajlar, ülkelerin buldukları “toprakların yeryüzü şekilleri, iklim çeşitliliği, akarsular, nehirler, toprak ve bitki örtüsü çeşitliliği” hepsi birer etken teşkil etmektedir (İncedal, 2013: 44). Enerji üretimi, tarıma uygun toprak ve bitki çeşitliliğine sahip olmak ya da olmamak ülkeler arasında gelir farklılığına neden olmaktadır. Türkiye’de bölgesel dengesizlikler oldukça yüksektir. “Karadeniz, Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgeleri insani gelişme bakımından diğer bölgelerden oldukça geridedir”. Bölgeler arasındaki bu dengesizliğin yoksulluk üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır (Kabaş, 2010: 290,294). Olumsuz coğrafi koşulları, bölgeler arası dengesizlikleri, bölgeler arası gelişmişlik farklarını ortadan kaldıracak sosyal, ekonomik politikalar geliştirilmelidir. Her bölgenin kendisine has özellikleri bulunmaktadır. Ve bu doğrultuda bölgelerin gelişmişliği artırılarak ticari, tarım, turizm, tarihi yönünü ön plana çıkaracak politikalar oluşturulmalıdır. Bölgelerin gelişmişliğini arttıracak nitelikteki kurumlar desteklenmelidir.

1.3.6. Siyasal Sebepler

Ülkelerin içerisinde buldukları siyasi ortam, savaş, terör, bulaşıcı hastalıklar, kıtlık, ekonomik krizler, darbe gibi yaşanan iç ve dış sorunlar yoksulluğu dolaylı bir şekilde etkilemektedir (İncedal, 2013: 45). Ülkelerde siyasi istikrarın olmaması neticesinde ekonomide sıkıntıların yaşanmasına neden olarak yoksulluk artmaktadır. Fakat siyasi iktidara sahip olan ülkelerde de yaşanan belli grupların marjinalleşmesi ve belli grupların da yalnız kalması neticesinde yoksulluk oluşabilmektedir (Aktan, 2002: 10).

Siyasi partiler yoksul ülkelerde siyasi güce ulaşmada aracı konumdadırlar. Yoksulların sayıca fazla olmasına rağmen eğitimsizliklerinden ve gerekli bilince sahip olmadıkları için seçimlerde aktif rol almazlar (Kabaş, 2010: 119). Ekonomik

nedenlerin dışında, siyasal sebeplerde yoksulluk kavramının içinde değerlendirilmelidir. Siyasal partiler ve sivil toplum örgütleri, bürokrasi ve uluslar arası kuruluşlar da yoksullukla mücadele de etkin olması gereken kurumlardandır. Yoksullukla mücadele edilirken, mevcut politikalar sosyoekonomik yapıya göre uyarlanmalıdır (Şenses, 2017: 219). Yoksullar sadece seçim zamanı hatırlanan, oy toplama aracı olarak görülen ve vaatlerde bulunulan gruplar olarak görülmemesi gerekmektedir. Yoksulluk sorunu siyasetin ve siyasilerinde ön planda tutması gereken önemli bir sorundur. Yoksullukla mücadele politikaları sadece bir siyasi propaganda aracı ve vaat niteliğinde olmamalıdır. Siyasi partilerde yoksulluk sorunu ile mücadele edip bu doğrultuda politikalar oluşturması gerekmektedir.

1.4. Yoksulluğun Kuramsal Boyutu: Yoksulluk Teorileri

Tezin ilk bölümünde, yoksulluğun kavramsal olarak ifade edilmesi, yoksulluk sorununu derinden analiz edebilmek amacıyla yoksulluk teorilerinden klasik ve neo klasik yoksulluk teorisi yani bireyin kendisinde var olan eksiklikler ve yetersizlikler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Gelir esasına dayalı olan bu teori, gelir eşitsizliğini ve gelir farklılıklarına değinmektedir. Keynesyen/liberal görüşe göre, iktisadi büyüme önem teşkil etmektedir. Bu teori yoksul bireyi yoksul olduğu için suçlamaktadır. Devletin yapmış olduğu sosyal yardımların da yoksulları bu yardımlara bağımlı hale getirdiği düşüncesiyle eleştirmektedir. Radikal/Marksist ekonomiye göre yoksulluk teorisi, yoksulluğu işsizlik ve asgari ücret bağlamında incelemektedir. Asgari ücret düzeyinin iyileştirilmesi ile yoksulluk sorunu ile baş edileceğine inanılmaktadır. İşlevsel yoksulluk teorisine göre ise, yoksulluğun gerekli olduğu fikri hâkimdir. Tezin esas aldığı çok boyutlu yoksulluk teorinse göre, yoksulluk tek bir açıdan ele alınıp çözüme kavuşturulacak kadar dar kapsamlı bir sorun değildir. Yoksulluğu sadece gelir elde edememe yani parasal yaklaşım açısından bakarsak birçok nedeni göz ardı etmiş oluruz. Yoksulluk, gıda, giyinme, barınma, ısınma, gelir, cinsiyet, nüfus gibi birçok açıdan bakılması gerekmektedir. Yoksulluk, insani haklara sahip olamama durumudur. Yoksulluk, geçmişten günümüze gelen ve hala devam eden küresel bir sorundur. Yoksulluk kavramını ve türlerini incelerken, kırsal-kentsel yoksulluk, mutlak yoksulluk, görelî yoksulluk, objektif ve sübjektif yoksulluk olarak ele alınmaktadır. Bireyin kendisini yoksullukla özdeşleştirilmesi yani yoksulluk

kültürünü benimsemesi yoksullukla mücadelenin önündeki en büyük engeldir. Yoksulluğa neden olan faktörler incelendiğinde, işsizlik ve istihdam, eğitim düzeyi, göç, ekonomik, sebepler, coğrafi sebepler ve siyasi sebepler karşımıza çıkmaktadır.

Yoksulluk konusu Türkiye’de siyasi ve ekonomide toplumsal bir sorun olarak irdelenirken, yoksulluğun parasal olan boyutu kadar insani boyutu da zamanla değer kazanmıştır. Yapılan çalışmalar var olan yoksulluk sorununu birçok açıdan analiz etmek ve var olan bu sorunları azaltmak ve gidermek için çeşitli politika ve programların oluşturulmasına öncülük etmenin gerekliliğini ortaya koymuştur. Devlet eliyle yürütülen sosyal yardımlar, merkezi, yerel, mahalli kurumların yanı sıra dernekler, vakıflar, sivil toplum kuruluşları ve hayırsever vatandaşların eliyle de yürütülmektedir. Yoksulluğun azaltılması için oluşturulan kalkınma programlarında hedefler belirlenmekte ve bu hedefler doğrultusunda çalışmalar yürütülmektedir. Türkiye’de yoksulluk çalışmalarının kökeni yakın geçmişe dayanmakta olup birçok bilim dalının bu alana ilgi göstermeye başlaması ile birlikte yetkin çalışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Dünya’daki yoksulluk çalışmaları incelendiğinde ise kökeni daha eskiye dayanmakla birlikte yoksulluk çalışmalarının boyutu ve kapsamı ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Bu farklılığın temel sebebi, ülkelerin gelişmişlik durumu, nüfus yapısı, sosyo-kültürel özellikleri en temel nedenler arasında sıralanabilir. Dünya da uluslar arası yoksullukla mücadele eden kurumların başında Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler gelmektedir. Bu kurumların ortak amacı da yoksulluk sorununu gidermek, etkin bir şekilde yoksullukla mücadele yöntemleri geliştirmektir.

Yapılan tez, mevcut birçok yoksulluk çalışmasının aksine yoksulluk sorununun parasal bir sorun olarak ele alınmasından ziyade insani boyutunu ele alıp incelemektedir. Bu tez de yoksulluk çok boyutlu yoksulluk teorisinin insani gelişme ölçeğinde ve Selçuklu ilçesi düzeyine indirgeyerek değerlendirme yapmayı hedeflemektedir. Tezin hazırlanmasının temel sebebi yoksulluk konusunu farklı bir bakış açısı ile analiz ederek alana katkı sunmasını ve Birleşmiş Milletlerin Çok Boyutlu Yoksulluk teorisine dayandırarak yoksulluk çalışmalarındaki teori ve yaklaşım eksikliğini gidermeyi amaçlamaktadır. tezde, Birleşmiş Milletlerin Çok

Boyutlu Yoksulluk teorisinin insani gelişme yönünden incelemesinin sebebi, yoksulluğun temel nedeninin parasal-gelir eksikliği yönünün dışında yaşam standardı, beslenme düzeyi, eğitim düzeyi, sosyo-kültürel etkinliklere katılma gibi insani yönünün ele alındığı ve daha kapsamlı olduğu için yararlanılmıştır.

Yoksulluğun tanımı, yapısı, kimlerin yoksul kabul edildiği şeklindeki belirleyici ifadeler ışığında farklı teoriler ve farklı görüşler yer almaktadır. Yoksulluk tüm ülkeler ve toplumlar için önemli bir sorun teşkil etmekle birlikte kamu politikası alanı oluşturmaya da devam etmektedir. Bu nedenle, bir kamu politikası olan yoksullukla mücadele politika ve programlarının amacı, ekonomik kalkınmayı sağlamak, istihdam oranını arttırmak, gerekli işgücünü sağlamak, sosyal adaleti, eşit-adil gelir dağılımını sağlamak, sosyal güvence ve sosyal yardım politikalarının oluşturulmasını teşvik etmektir. Yoksulluğu tanımlayabilmek için beş farklı teoriden yararlanılmaktadır. Bu teoriler; Klasik ve Neo klasik Yoksulluk Teorisi, Keynesyen/Liberal Görüşe göre Yoksulluk Teorisi, Radikal/Marksist Ekonomiye göre Yoksulluk Teorisi, İşlevsel Yoksulluk Teorisi, Çok Boyutlu Yoksulluk Teorisi şeklindedir. Beş farklı yoksulluk teorisinin olmasının sebebi, yoksulluğun çok boyutlu olmasından kaynaklanmaktadır. Bu teoriler gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelere, ekonomik ve toplum yapısına göre uygulanmaktadır.

1.4.1. Klasik ve Neo klasik Yoksulluk Teorisi

Yoksulluğun nedenini bireyin sahip olduğu genetik özellikleri, yetenekleri, tercihleri, ücret düzeyi belirlemektedir. Klasik yaklaşımda kendi içerisinde davranışsal teoriye ve alt kültür teorisine dayanmaktadır. Bireyin talep edilen yeteneklerden mahrum olması yoksulluğu tetiklemektedir. Davranışsal teori yoksulluğun gerekli olduğu düşüncesini savunmaktadır ve yoksulluğun bireylerin kendi tercihi olduğunu iddia etmektedir (Çelik vd., 2017: 53,54).

Neo klasik yoksulluk teorisi, gelir dağılımını esas almaktadır. Bu teoriye göre gelir dağılımı eşitsizliği, iktisadi büyüme ve iktisadi değişme ekseninde gelir dağılımı eşitsizliği ve istenmeyen gelir dağılımı farklılıklarını konu almaktadır (Çelik vd., 2017: 54).

1.4.2. Keynesyen/Liberal Görüşe göre Yoksulluk Teorisi

Keynesyen yoksulluk teorisine göre, “iktisadi büyümenin iktisadi kalkınmayı teşvik ederek yoksulluğu azaltacağını ve bu nedenle para ve maliye politikaları yoluyla gönüllü işsizliği ortadan kaldırmaya yönelik kamu müdahalelerinin yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunacağını” savunmaktadır. Neo klasik ve Keynesyen yoksulluk teorisine göre, yoksullukla mücadelenin en önemli kısmını iktisadi büyüme oluşturmaktadır (Çelik vd., 2017: 55). Keynes, emeğin olmadığı üretim biçiminde işsizliğin ve yoksulluğun kaçınılmaz bir son olduğunu belirtmektedir. Liberal ekonomide yoksulluğun esas nedenlerinin “verimsizlik, hizmet kalitesinin yetersizliği, yüksek vergiler, israf, savurganlık vb.” olarak açıklamaktadır (Benli ve Yenihan, 2018: 11). Liberal teoriye göre yoksulluğun nedeni bireyin kendisi olduğu gibi çözümü de bireyin kendisinde bulunmaktadır. Yoksullukla mücadelede kullanılacak yöntem olarak, “yoksul mahallelerin kapitalist sistemle bütünleştirilmesi, yoksul mahallelere kapitalizmin ve piyasa değerlerinin ulaşmasının sağlanması” şeklindedir. Bu teoriye göre, sosyal devlet programlarının ve yoksullara yapılan sosyal yardımların yoksulluğu azaltmadığını aksine arttırdığını savunmaktadır. Yoksulların sosyal devlete bağımlılığının artmasına, devletin ekonomik yükünün artmasına ve dolayısıyla insanlar üzerindeki vergi yükünün arttığına dikkat çekmektedir. Bu teoriye göre yoksullar, ahlaki açıdan zayıf, suçla yatkın, çalışmayı ve üretmeyi sevmeyen, psikolojik ve sosyolojik sorunları olup toplumla bağ kuramayan insanlardan oluşmaktadır (Gül ve Sallan Gül, 2008: 73).

1.4.3. Radikal/Marksist Ekonomiye göre Yoksulluk Teorisi

Kapitalizm ve sınıf ayrımına dayalı sosyo-ekonomik faktörler yoksulluğun temel nedenlerini oluşturmaktadır. İşsizlik yoksulluğun devamını sağlamaktadır. Yoksulluk sorununun asgari ücret düzenlemesi ile giderileceğine inanılmaktadır. “Bu teoriye göre, toplumdaki sınıfsal bölünme ve sınıfların göreceli dağılımı bireysel gelir dağılımını da önemli ölçüde değiştirmektedir”. Bireylerin sahip olduğu beceriler, yetenekler, fiziki farklılıklar, eğitim, tecrübe gibi etmenler alınan maaşın farklı olmasına neden olmaktadır (Çelik vd., 2017: 56,57).

1.4.4. İşlevsel Yoksulluk Teorisi

Toplumlarda birçok sosyal mevki ve statü bulunmaktadır. Her mevki farklı işlevler üstlenmektedir. “Yoksulluk farklı mekanizmalarla bu toplumsal mevki ve konumların doldurulmasına ve işlevlerini yerine getirmelerine katkıda bulunduğu için gereklidir” (Çelik vd., 2017: 57). Mevki ve statülerin tanımlanmasında yoksulluk önemli bir yer edinmektedir.

1.4.5. Çok Boyutlu Yoksulluk Teorisi ve İnsani Yoksulluk Yaklaşımı

Bu tez de, yoksulluğun çok boyutlu olarak ölçülmesi gerektiği görüşü Birleşmiş Milletlerin insani gelişme endeksi ile bu yaklaşım ele alınmaktadır. Çok boyutlu yoksulluk yaklaşımına göre, yoksulluk sorununa tek boyutlu (gelir/harcama seviyesine göre) değil, yoksul bireyleri belirlemeyi ve yoksullukla mücadelede etkin rol oynamayı hedeflemektedir. Kabaş’ın aktardığı şekliyle Anand-Sen’in geliştirdiği çok boyutlu yoksulluk yaklaşımının altında incelenen insani gelişme kavramına göre, gelir harcama düzeyi esas alınarak yoksulluk sınırının belirlenmesi ve yoksulların tek bir gösterge altında toplanması yani kafa sayım oranı ile gelir açığı oranının belirlenmesi şeklindedir. Yoksulluk sadece gelir yoksulluğu ile açıklanabilecek dar kapsamlı bir sorun olmamakla birlikte yaşam beklentisi, gıda tüketimi, eğitim imkânına sahip olma durumu, sosyal haklara sahip olma gibi göstergeler çok boyutlu yoksulluk ile birlikte açıklanmaktadır. Birleşmiş Milletlerin yoksulluk sorununu açıklamak için kullandığı İnsani Gelişme Yaklaşımının temeli de Sen’in görüşlerine dayanmaktadır (Kabaş, 2007: 376,377). Kabaş’ın aktardığı Amartya Sen’in insani gelişme ve insani yoksulluk, “kapasite yaklaşımı” yoksulluğun nedenini sadece gelir odaklı görmeyen “insani gelişme yaklaşımı” ile ekonomik, kültürel, siyasal, sosyal sebeplerinde etkili olduğuna vurgu yapmaktadır. İnsani yoksulluk endeksinin amacı, yoksulların sayısından çok yoksullukla mücadelede uygulanan politikaların öneminin üzerinde durmaktadır. İnsani gelişme ve insani yoksulluk terimleri, Amartya Sen’in kapasite yaklaşımına dayanmaktadır. Kapasite yaklaşımına göre, bireyler ne yapabilir, kapasiteleri nedir, bunların üzerinde durmaktadır (Sam, 2008: 60). Sen’e göre insanların ve toplumların sahip oldukları özellikleri farklı olduğu için ihtiyaç

duydukları kaynaklarda farklılık göstermektedir. Bireylerin sahip olduğu gelir ve fayda yoksulluğu belirlemede yeterli görülmemektedir (Kabaş, 2010: 4,5).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programına göre yoksulluk, insani gelişme standardında ve şartları içinde olmama durumu olarak tanımlanmaktadır (Gül ve Sallan Gül, 2008: 59). Yoksulluk son derece karmaşık ve çok boyutlu yönleri olup, “yoksulluk olgusuna ilişkin homojenleştirici yaklaşımlar ve yoksulluğu ölçmede kullanılan mekanik hesaplama yöntemleri ile gerçeklik, olduğu durumların çok dışında ifade edilebilmekte ve bazen yoksulluğun azaldığına ilişkin kanaatlerin oluşmasını sağlama yönünde araçsallaştırılabilirken, gerilimleri artırma yönünde bir işlevi de bulunabilmektedir” (Ünverdi vd., 2008: 251).

Çok boyutlu yoksulluğu beş farklı boyutta ele alıp inceleyen Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), bireylerin yaşadıkları çevre ve cinsiyet gibi çeşitli ayrımlara maruz kalmaktadır. Bu nedenle OECD yoksulluğu, ekonomik açıdan (finansal ve ekonomik kaynaklara ulaşamama durumu), insani açıdan (beslenme, eğitim, sağlık ve barınma sorunu), politik açıdan (oluşturulan politikalarda söz hakkının olmaması), sosyo-kültürel açıdan (toplumdan dışlanma ya da toplumu benimseyememe durumu) ve son olarak mevsimsel olarak değişen ve dışsal etkiler sonucu ortaya çıkan “koruyucu kapasite” olarak tanımlanmaktadır (Bacak ve Uzunay, 2018: 121).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programında ifade edildiği üzere insani yoksulluk kavramı insanca yaşama şartlarına sahip olma durumudur. 1990 yılında “İnsani Gelişme Kavramı ve Ölçümü” yayınlandı. Bu ölçüm yoksulluğun tüm boyutlarını kapsamaktadır. Gelir yoksulluğu ise temel beslenmede gerekli yiyeceği temin edecek gelire sahip olmayan yoksulları kapsamaktadır (Benli ve Yenihan, 2018: 7). Bu yaklaşımda, niteliği ve tanımından çok, bireyin normal standartlarda yaşamasını sağlayacak imkânlara, şartlara sahip olamaması, iyi bir yaşam sürememesi durumudur (Yıldırım vd., 2011: 4). İnsani gelişme endeksine göre, yaşama standardı, yetişkin eğitim düzeyi, bireyin ve hane halkının satın alma gücüne göre düzeltilmiş kişi başı reel gayri safi yurt içi hasılayı içeren bileşik bir endekstir (Aytaç ve Hatipler, 2013: 26). Bireyin normal standartlarda yaşamını sürdürememe

durumu insani yoksulluk kavramına girmektedir. Eğitim eksikliği, yeterli beslenememe, yaşam standartlarının düşüklüğünden dolayı ömrün kısa olması, anne ve bebek sağlığı gibi temel gereksinimlerinden yoksun olma durumudur (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 86).

Satın alma gücüne sahip olamama durumu gelir yoksulluğu olarak ifade edilir. İnsani yoksulluk kavramına göre yoksulluk çok boyutlu bir kavramdır. Eğitim haklarından mahrum olma, yetersiz beslenme, kısa ömürlü yaşam sürme, işsizlik, gelecek kaygısı, gerekli sağlık hizmetlerinde yararlanamama, temel insani haklardan yoksun olma insani yoksulluk olarak ifade edilir (İncedal, 2013: 22,23). İnsani geliştirme raporunun hesaplama yöntemi üç önemli maddeden oluşmaktadır. “Refah standardı, eğitim standardı ve sağlık standardı” olmak üzere üç temel madde kullanılmaktadır. Refah standardı, gerekli imkânlarla ve kaynaklara sahip olmayı, sağlık standardı iyi, kaliteli, uzun ömürlü ve sağlıklı bir yaşamı, eğitim standardı ise bilmeyi, öğrenmeyi amaçlamaktadır (Arpacioğlu ve Yıldırım, 2011: 64). Dünya da İnsani Gelişme Endekslerine göre, bölgeler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. “OECD ülkelerinde doğan bir bebeğin yaşama şansı Aşağı Sahra Afrika’nda doğan bebekten ortalama iki kat daha fazladır ve aradaki gelir farkı yirmi kat daha fazladır” (Coşkun ve Tireli, 2008: 6).

İnsani Gelişme Yaklaşımı temelinde Türkiye’deki yoksulluğun sebepleri incelediğinde, eğitim durumu, cinsiyet, nüfus ve istihdam yapısı önem teşkil etmektedir. Türkiye’de eğitim düzeyi araştırmalarına göre, işgücünü oluşturanların yarısından fazlası okuryazar olmayan veyahut okuryazar olup herhangi bir eğitim kurumundan mezun olmayanlardan oluşmaktadır. Eğitim düzeyi düşük olan işlerde genellikle kadınlar çalışmaktadır (Kabaş, 2010: 306). İnsani Gelişme Endeksine göre, Türkiye dünya ülkeleri ile karşılaştırıldığında durumu iç açıcı değildir. 2002 yılında 174 ülke içinde 85. sırada yer alırken 2005 yılında 177 ülkenin içerisinde 94. sırada yer almıştır. Ekonomik olarak Türkiye ile aynı seviyede ya da daha altında olan ülkelerin bile insani gelişmişlik açısından Türkiye’den daha iyi durumda olmalarıdır (Gürses, 2007: 64,65). “2011 yılındaki İnsani Gelişme Raporuna göre, en yüksek gelişmişliğe sahip ülkeler; Norveç, Avustralya, Hollanda, ABD ve Yeni

Zelanda'dır. Yüksek gelişmişliğe sahip ülkeler; Uruguay, Palau, Romanya, Küba ve Seyşeller olup orta düzey gelişmişliğe sahip ülkeler; Ürdün, Cezayir, Sri Lanka, Dominik Cumhuriyeti, Samoa'dır. Düşük gelişmişliğe sahip ülkeler; Solomon Adaları, Kenya, Sao Tome ve Principe, Pakistan ve Bangladeş'tir. En düşük gelişmişliğe sahip ülke ise, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'dir" (Özdemir, 2013: 8,9). Türkiye, 2020 İnsani Gelişme Raporunda yayınlanan sıralamaya göre, 189 ülke ve bölge arasında 54'üncü olarak bir önceki 59'uncu olduğu sırasını geliştirerek "insani gelişme kategorisindeki" yerini pekiştirmiştir (UNDP, 2020).

İnsani gelişme yaklaşımı çok boyutlu olup yalnızca parasal eksiklik biçiminde ifade edilemez. Para dışındaki göstergelere de işaret etmektedir. Sağlık olanaklarına, yeterli beslenme imkânına, bilgiye ulaşabilme kapasitesine sahip olma durumudur. Bu yoksulluk yaklaşımının temelinde insan bulunmaktadır. Ve insanın yaşamını sürdürmesi için gerek duyduğu tüm imkânları bu kapsama girmektedir. Bu yaklaşım ile yoksulluk sorunu daha iyi ifade edilmekte ve yoksullukla mücadele edilebilmesini sağlamaktadır. İnsani gelişme yaklaşımı doğrultusunda Türkiye'de uygulanabilecek politikalar kalite standardı arttırılmış ekonomik büyüme, eşit, adil gelir dağılımı, sürdürülebilir politikaların oluşturulması, üretkenliğin ve verimliliğin arttırılarak toplumun ve bireylerin güçlendirilmesi gerekmektedir.

1.5.Yoksulluk Kültürü Yaklaşımı

Kültürün toplumu şekillendirmekteki rolü oldukça önemlidir ve yoksullukla mücadele de kültürel değerler göz ardı edilmemelidir. Kültürel engeller toplumu olumsuz yönde etkilerken, pozitif kültürel güçler toplumu daha iyiye taşımaktadır. İnsanlar kültürleri, kültürlerde insanları meydana getirmektedir (Yunus ve Weber, 2012: 84,85). Yoksulluk kültürü, yoksulların yoksulluktan çıkabilmelerinin önündeki en büyük engeli oluşturmaktadır (Şenses, 2017: 210).

Oktik'in aktardığı şekliyle, "Yoksulluk kültürü fikri 1950'li yılların sonunda Amerikalı Antropolog Oscar Lewis" tarafından ortaya atılmıştır. Bu kavramı Lewis, Mexico ve Puerto Rico'lu kentli yoksullara yaptığı alan araştırmasında ortaya sürmüştür. Lewis, yoksulluk kültürünün bir kuşaktan diğer kuşağa aktarılan "bir yaşam modeli" olduğunu savunmuştur. Lewis yoksulluk kültürünü: "sınıfsal

tabakaların ve üst düzeyde bireyselliğin olduğu toplumda yoksulların düşük konumlarına tepki” olarak görür (Oktik, 2008: 32,33). Gül ve Sallan Gül'den aktarılan, Lewis yoksulluk kültürünün temel özelliklerini şu şekilde açıklamaktadır: “Başarı standartlarına ve çalışma ahlakına düşük bağlılık, siyasal katılma süreçlerinde yer almama, örgütlü hareket edememe, çaresizlik, evliliğe ve aileye yüklenen düşük değer, çok kalabalık yerlerde yaşamak, birey gizliliğinin ortadan kalkması, kalabalık gruplar halinde yaşamak ve gezmek, kavgaya ve şiddet kullanmaya yatkınlık, cinsel konularla küçük yaşta tanışma, erkek eşin evi terk etme oranının yüksekliği, erkek üstünlüğüne olan inanç, alkol düşkünlüğünün yüksek olması, içine kapalı ve kendine özgü davranış kalıpları geliştirme ve genel olarak orta sınıf değerlerinden farklılaşma”dır (Gül ve Sallan Gül, 2008: 68,69). Lewis'in Amerika'daki Meksikalı göçmen aileler üzerinde yaptığı bir çalışmaya göre, bu ailelerin yoksulluğu kader olarak kabullendiklerini ve bu durumun yaşamın doğal bir parçası olduğunu ve bundan dolayı ailelerinin ve çocuklarının geleceklerine yönelik hiçbir plan yapmadıklarını ve günlük yaşamlarını idame ettirme derdinde olduklarını ortaya koymuştur. Fakat Lewis'in vardığı bu yargılar neticesinde yoksullar yoksulluklarından dolayı yargılanmaya başlamıştır (Özdemir, 2013: 10,11). Yoksulluğu sadece gelir sorunu olarak görmek, yoksulluğun kültürel boyutlarını da yok saymaktadır, yoksulluk, bazı durumlarda toplumsal bir damgalama ve zihin durumudur. Bu da yoksulluğun gelir ölçümü dışındaki daha karmaşık bir hale getirir (Beaudoin, 2017: 19).

Yoksulluğu yenmek yoksulluk kültürünü yıkmaktan daha kolaydır. Bir yaşam biçimi haline gelen yoksulluk kültürü nesilden nesile aktarılan ve kendilerine özgü davranışları ve yaşam biçimleri sayesinde toplumdan ayrılmaktadır. Yaşadıkları toplumdan ayrılan bu yoksullar yaşadıkları topluma karşı yabancılaşmaktadır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 98). Yoksulluk kültürü farklı bir kültürün oluştuğuna dair bizlere yeterli kanıtı sunmamaktadır. Yoksulluk kültürü yaklaşımı, yoksullar üzerinde genellikle olumsuz bir görüntü çizmiş ve yoksulların yoksulluklarından dolayı dışlanmalarına neden olmuştur. Bu durumun da yoksulların sorunlarına çözüm üretmekten çok başka sorunlara eşlik edeceği ifade edilebilir (Özdoğan, 2010: 111,112). Yoksulluk kültürü altında hayat süren çocukların, bu kültürün oluşturmuş

olduğu olumsuz koşulları değiştirecek inanç ve fırsatı göremeyecek kadar içselleştirmektedir (Alptekin ve Aksan, 2010: 423). “Yoksulluk kültürü, yoksulluğu, modernleşme kuramları bağlamında, kentle bütünleşememenin neticesi olarak, alt kültürde oluşan patolojik bir olgu, suçla birlikte ele alınan toplumsal bir problem olarak tanımlamaktadır”. Yoksulluk kültürü yaklaşımı ile yoksulların çalışmaya yönelik tutum ve davranışlarını ele almak ve daha fazla istihdam edilebilmelerini sağlamak amacıyla hem söylemsel olarak hem de uygulamada giderek önemli bir etkiye sahip olmuştur (Gül ve Sallan Gül, 2008: 66,67).

Değerlendirme

Yoksulluk sorununun var olduğuna dair aynı düşüncede olan fakat yoksulluğun sebeplerini belirli etmenlere dayandıran farklı yoksulluk teorileri bulunmaktadır. Bu teorilerin temelini, yoksul bireyler oluşturmaktadır. Tez çalışmasının başında yer alan ilk dört teori kısmi anlamda yoksulluğu, yoksulluğun nedenlerine ve yoksullukla mücadele yöntemlerine ışık tutsa da genel itibariyle yeterli olmamaktadır. Tez çalışmasının temelini oluşturan çok boyutlu yoksulluk teorisi ve insani yoksulluk yaklaşımının amacı yoksulluğu tetikleyen birçok nedeni derinlemesine inceleyerek sadece yoksul bireyin kendisi ile değil aynı zamanda yoksullukla mücadele politikaları da önemli yer edinmektedir.

Yoksulluk düzeyi, yoksul birey sayısı, yoksul hane yapısı ülkeden ülkeye farklılıklar gösterse de temelde aynı sorun yatmakta ve benzer mücadele yöntemleri uygulanmaktadır. Tez “yoksulluk kültürü” kavramını eleştirmektedir. Yoksulluk, bir kader değildir ve nesilden nesile geçmemektedir. Yoksulluk mutlak kalıcılığı ya da değişmezliği olan bir durum olmamakla beraber gerekli politika ve programlarla giderilebilecek bir durumdur. Bu düşünce yoksulların yoksulluklarını kabul etmelerini ve yoksulluk ile mücadele etmelerini engellemektedir. tezde yapılan analizler neticesinde Türkiye’de yoksulluk kültürünün olmadığını ve yoksul bireylerin kendilerini toplumdan dışlanmış olarak hissedenlerin sayısının çok az olduğu ortadadır. Yoksulluğun esas nedenlerine baktığımızda, gelir adaletsizliği, işgücü olanağına sahip olmama ya da çalışan yoksul olma, yetersiz istihdam ve kayıt dışı istihdam, hane halkı yapısı, nüfus, eğitim düzeyi, göçler, ekonomik krizler,

sosyal güvencenin olmayışı, ağır vergi yükü, faiz, doğal afetler, salgın hastalıklar, engelli birey sayısının fazlalığı, bakıma muhtaç sayısının fazlalığı, kabiliyet farklılıkları, miras, enflasyon, işsizlik ve savaş şeklinde sıralanabilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM-YOKSULLUKLA MÜCADELEDE POLİTİK YAKLAŞIMLAR, ETKİLİ AKTÖRLER VE ÖRNEK ÜLKE UYGULAMALARI

Tezin bu bölümünde, yoksullukla mücadelede etkili uluslar arası kurumlardan olan Dünya Bankasının ve Avrupa Birliğinin yoksulluk sorununa bakış açısını ve uygulamakta oldukları sosyal politikaları ele alınıp incelenmektedir. Tez'e örnek oluşturması bakımından yoksullukla mücadele eden Malezya, Hindistan, Amerika, Brezilya ve Polonya ülkeleri seçilmiştir. Bu ülkelerin örnek seçilmesinin en önemli sebebi, ekonomik gelişmişlik açısından örneklem teşkil etmesidir. IMF tarafından açıklanan GSYİH nominal değeri hesaplanarak oluşturulan dünyanın en büyük ekonomi sıralamasına göre Amerika birinci sırada, Hindistan yedinci sırada, Brezilya dokuzuncu sırada, Polonya yirmi iki ve Malezya otuz altıncı sırada yer almaktadır. “GSYİH, yurt içinde üretilen nihai mal ve hizmetlerin piyasa fiyatları ile hesaplanmış bir değerdir. Ülkenin kendi yurt içi imkanları ile ulaşabileceği üretim seviyesini gösterir ”. Kişi başına düşen milli gelirden oldukça farklıdır. Buradaki sıralaması çok iyi olan ülkeler milli gelirden çok daha gerilerde olabilmektedir. Hayat standardı ve milli gelir açısından bakıldığında Amerika dokuzuncu sırada, Polonya elli beşinci sırada, Malezya altmış yedinci sırada, Brezilya yetmiş birinci sırada ve Hindistan yüz kırk ikinci sırada yer almaktadır. “GSMH her bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin saptanmasında ve dolayısıyla ülkelerin gelişmişlik sıralamasındaki yerini belirlemede en çok kullanılan ölçüttür”. Bu verileri verilmesinin en önemli sebebi GSYİH sıralamasının ve milli gelir sıralamasının bireylere yansımalarının gerçekçi olmaması ve gelir dağılımındaki adaletsizlikten kaynaklanmaktadır. Hindistan GSYİH nominal değer sıralamasında yedinci sırada yer alırken kişi başına düşen milli gelir sıralaması oldukça gerilerde olup yüz kırk ikinci sırada yer almaktadır. Reel gelir ise bu rakamlardan çok daha düşüktür. GSYİH ile GSYİMH sıralaması birbirine yakın olması gelir adaletsizliğini daha az olduğunu ortaya koymaktadır (IMF, 2021). Örneklem grubunu oluşturan bu beş ülke farklı sosyal, kültürel, etnik, dini, siyasal, ekonomik, nüfus yapısına ve daha da önemlisi farklı yoksulluk boyutuna, seviyesine ve türüne sahip olmaları, farklı yoksullukla mücadele yöntemlerini benimsemiş olmaları yatmaktadır. Ülkelere göre yoksulluğunun farklı

boyutlarda olması ve yoksullukla mücadelede uygulamış oldukları farklı politikalar ülke örneklem grubunun seçilmesinde belirleyici unsur olmuştur. Seçilen bu örnek ülkelerin toplum yapısına ve yerel kuruluş yapısına uygun olan yöntemlerin oluşturulmaya çalışıldığı ortadadır. Yoksulluğun çok boyutlu yapısını ortaya koyabilmek adına gelişmişlik farklarına göre farklı seviyelerde yoksulluk oranlarına sahip olan bu ülke örneklem grubu oluşturulmuştur. Bu örneklem ülke grubu yerine farklı ülke örneklem grupları da oluşturulabilirdi. Tezde bu ülke grubunun seçilmesinde monografik örneklem yönteminin dışarıdan gözlem yani literatür analizi yapılarak elde edilen değerlendirilmesini içermektedir.

Var olan yoksulluk sorununu ortadan kaldırmak için yoksullukla mücadele politikaları oluşturulmuştur. Birçok kurum ve kuruluş yoksullukla etkin bir şekilde mücadele etmektedir. Bu kuruluşlardan biri olan Dünya Bankasının yoksulluğa bakış açısının temelinde gelir elde edememe ya da gelir yokluğu sorunu yatmaktadır. Dünya Bankası yoksulluğu tamamen ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Yoksullukla mücadelede yoksulların imkânlarının iyileştirilmesinin sağlanması, yoksul bireylerin bilinçlendirilmesi, yoksulların yoksulluğunu arttıracak olumsuz koşulların ve faktörlerin ortadan kaldırılması esasına dayanmaktadır. Avrupa Birliği, yürütülmekte olan küresel ölçekli yoksullukla mücadele politikalarına ve hükümetlere destek vermektedir. Avrupa Birliği'nin yürüttüğü çalışmalara göre yoksulluğun önündeki en büyük engel işsizlik sorunudur ve bunu takiben sosyal dışlanma sorununu ele almaktadır. Yoksullukla mücadele de istihdamın artırılması gerektiğini savunmaktadır.

Yoksullukla mücadelede örnek teşkil etmesi için ele alınıp incelenen ülkelerden biri olan ve çoklu inanç kültürüne sahip olan Malezya, yoksullukla başarılı bir biçimde mücadele etmektedir. Çok kültürlü bir yapıya sahip olmayı avantaja dönüştürerek ve belirledikleri doğru politikalarla yoksullukla mücadele etmektedir. Dünyanın en kalabalık ikinci nüfusuna sahip olan, çok kültür, çok dil ve çoklu inancın hâkim olduğu ülke Hindistan, yoksulluk bu ülke için büyük bir sorun teşkil etmektedir. Hükümet yoksullukla mücadele edebilmek için birçok politika oluşturmaktadır. Fakat bu politikaların varlığından bile haberi olmayan birçok yoksul

bulunmaktadır. Bu da ülke için büyük sorun oluşturmaktadır. Nüfus büyüklüğü ile üçüncü sırada olan Amerika, eyaletlere göre farklılık gösterebilen belirli süre çalışmanın karşılığında verilen sosyal yardım uygulaması uygulanmaktadır. Amerika'nın belirli bir kesiminde yoksulluk kültürü hâkimdir. Amerika'da yoksulluk sorunu ile devlet kurumlarından çok hayırsever vatandaşlar ilgilenmektedir. Büyük nüfus yapısına sahip olan Brezilya'da gelir dağılımında adaletsizlik oldukça fazladır. Bu nedenle yoksullukla mücadelede başarılı politikalar yürütememektedir. Diğer ülke örneklerinin aksine daha az nüfusa sahip olan Polonya, yoksullukla mücadelede sosyal yardım politikaları önemli bir role sahiptir. Avrupa Birliği ülkelerinden biri olan Polonya, yoksulluk ve işsizlik oranının yüksek olduğu bir ülkedir. Yoksullukla mücadele politika ve programları yeterli düzeyde değildir.

2.1. Dünya Bankasının Yoksulluk Yaklaşımı ve Uygulamakta Olduğu Sosyal Politikalar

Dünya Bankasına göre yoksulluk, bireyin ya da hanenin minimum seviyedeki gıda ve gıda dışı temel ihtiyaçlara erişememesidir (Subaşı ve Yiğit, 2018: 138). Yoksulluk, insanların günlük ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için yeterli gelirden ve üretim kaynaklarından mahrum kalmak, açlık ve yetersiz beslenme, sağlık problemleri ile baş başa kalma, eğitim ve sosyal hizmetlere yeterince sahip olamama, ölüm ve hastalık oranlarının artması, barınacak bir yerin olmaması ya da kötü şartlarda barınma imkânının olması, iyi çevreden uzak kötü bir çevreye sahip olmak, sosyal ayrımcılık yapılması ve toplumdan dışlanma, siyasi faaliyetlere katılımların düşük olması şeklinde ifade edilebilir (Özgenç, 2013: 41). Dünya Bankasının sahip olduğu bakış açısı gelir temelli olup bu bakış açısından dolayı eleştirilere maruz kalmaktadır ve Dünya Bankasının bugünkü söylemleri daha çok insani yoksulluk temellidir (Özgenç, 2013: 36,37). Dünya Bankasına göre yoksulluğun olmadığı bir dünya için çalışmak, yoksulluğu anlamak ve anlatmak, sağlık gibi birçok hizmete ulaşmada dezavantajlı durumda olan yoksul insanların sorunlarını gidermek gerekmektedir (Sarıpek, 2018: 49,51). Dünya Bankası, nüfusunun büyük çoğunluğu yoksul olan ülkelere gerekli imkânları sunmak ve yardımda bulunmaya çalışan bir kurumdur. Dünya Bankasının esas amacı yoksulluğu ortadan kaldırmaktır. Ancak

birçok araştırmacı Dünya Bankasının bu konuda yetersiz kaldığını ve yoksullukla mücadelede yeterince etkili olamadığını savunmaktadır (Uzun, 2003: 161).

Dünya Bankası'nın yıllara göre yoksullukla ilgili çalışmaları incelediğinde "1950'li ve 1960'lı yıllarda fiziki sermayeye ve alt yapıya yapılan yatırımları yoksullukla mücadele çalışması" olarak görmektedir (Coşkun ve Tireli, 2008: 34). "1970'li yıllarda Dünya Bankasının, kırsal yoksulluk ve özellikle kentsel yoksulluk temel ilgi alanını oluşturdu ve bu dönemde Dünya Bankası kredilerinde yoksullukla ilgili tarımsal kredilerin payı % 28'den % 63'e çıktı" (Şenses, 2017: 39). 1980'li yıllarının başında Dünya Bankasının Türkiye ile yapmış olduğu yapısal uyum sürecinde yoksulluğu ülkelerin kendi iç sorunu olarak görerek on yıla yakın gündeminde çıkardı. Bunun sonucunda kaybolan on yıl olarak da adlandırılan yoksulluğun arttığı, kişi başına düşen milli gelirin azaldığı, borç krizlerinin yaşandığı özellikle de Güney Sahra ve Güney Amerika ülkelerinde görülen bir dönem oldu (Şenses, 2017: 40). Bu dönemde yoksullukla mücadele edebilmek için ekonominin iyileştirilmesi ve piyasa güçlerinin rolünün önemi ortaya çıktı. 1990'dan itibaren ise "yönetişim", kurumlar, yerel ve ulusal sorunlar ön plana çıktı (Coşkun ve Tireli, 2008: 35). Dünya Bankası ve IMF'nin yoksulluk sorununa ilgisi artmıştır. "Dünya Bankası, 1990 Dünya Kalkınma Raporu, ardından 1991'de Yoksulluğu Azaltmak için Yardım Stratejileri, 1992'de Yoksulluğun Azaltılması kitabı, 1993'te de Dünya Bankası'nın Yoksulluğu Azaltma Stratejisi: Başarılar ve Yapılması Gerekenler" adlı çalışmaları yayınlanmıştır (Şenses, 2017: 41,42). 2000'li yıllardan itibaren Dünya Bankası yoksulluğun tanımını daha da açarak, kırılabilirlik-savunmasızlık, riske açık olma, söz sahibi olamama ve güçsüz olma şeklinde genişletmiştir (Coşkun ve Tireli, 2008: 35). Dünya Bankası tarafından hazırlanan 2000/2001 yıllarındaki Dünya Gelişme Raporunun "Yoksulluğa Saldırmak" adlı raporuna göre yoksullukla mücadele edebilmek için üç yol var. Birinci yol, piyasa merkezli bir büyümeyi oluşturarak fırsatların artırılması yani büyümenin sağlanması ve yoksulların ekonomik imkânlarını (iş, kredi, yol, okul, elektrik, su ve sağlık gibi hizmetlerden yararlanmayı) sağlamasıdır. İkinci yol, güçlendirme, devlet kurumlarını yoksullara yönelik daha bilinçli ve duyarlı hale getirmek, yoksulların siyasi süreçlere aktif katılımını sağlamak, toplumsal cinsiyet, etnik köken, din, ırk gibi sosyal

durumlarında yaşanan sıkıntıları gidermektir. Üçüncü yol ise, güvenliğin artırılması, olumsuz sağlık koşullarının, ekonomik kriz, zorunlu göç, doğal felaketler ve şiddet gibi olumsuz faktörlerin azaltılması veya ortadan kaldırılmasını sağlamaktır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2018: 177, Yücesan Özdemir ve Kutlu, 2010: 366,367). Dünya Bankasının 2002 yılında yayınlanan “Küreselleşme, Büyüme ve Yoksulluk” raporunda yoksulluğun azaltılması için küreselleşmenin doğru bir şekilde uygulanması ve kırsal kesimde yaşayanların kentlerde yaşayanlarla bütünlük içinde olması gerektiği vurgulanmıştır (Coşkun ve Tireli, 2010: 44).

Dünya Bankası yoksullukla mücadele edebilmek için, istihdam, kredi, yol, elektrik, su ve sağlık gibi alanlarda eşitsizliklerin giderilerek fırsatların oluşturulması, yoksulların siyasal kararlara ve karar mekanizmalarına katılımını sağlayarak sosyal ve kurumsal engellerin kaldırılması ve yoksulların bu tür sorunlarla baş edebilmesinin sağlanması önerilmektedir (Şenses, 2017: 43). Dünya Bankasına göre yoksullukla mücadele edebilmek için, yoksullara yönelik fırsatların çoğaltılması, maddi imkânların artırılması, yoksulların yetkilendirilmesi ve güçlendirilmesi siyasi karar alımında ulusal ve yerel düzeyde katılımlarının artırılması ve güvenliğin artırılarak yoksulların güçlükler karşısında yaşadıkları olumsuzlukları giderilmesi gerekir (Coşkun ve Tireli, 2008: 37). Dünya Bankasına göre, yoksullukla etkin mücadele edebilmek için özel sektörün geliştirilmesi ve uluslar arası ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi gerekmektedir (Kabaş, 2010: 33). Dünya Bankası tek boyutlu gelir esaslı bir yaklaşımın yanında çok boyutlu anlayışı da uygulamaya çalışmaktadır. Yoksulluk sorununun çözümü için mikro kredi uygulamasını savunmaktadır (Coşkun ve Tireli, 2010: 46).

2.2. Avrupa Birliğinin Yoksulluk Yaklaşımı ve Uygulamakta Olduğu Sosyal Politikalar

Avrupa Birliğine göre yoksulluk, düşük gelire ve düşük yaşam standardına sahip olmaktır (Coşkun ve Tireli, 2008: 91). Avrupa Birliği gibi uluslar arası örgütler küresel düzeyde yoksulluk politikaları ile ilgilenmekte ve dünya da yoksulluğun azaltılması için hükümetlere desteklerde bulunmaktadır (Cerev, 2018: 225). Yoksulluk, AB ülkelerinde sosyal politika alanında önemli bir yer tutmaktadır.

Avrupa Yoksullukla Mücadele Ağı'nın çabaları ile siyasi yetkililerinde dâhil olduğu lobi faaliyeti yürütülmektedir. Avrupa Komisyonu tarafından, işteki konumundan bağımsız olarak geliri göreceli yoksulluk sınırının altında kalan kişiler için asgari gelir desteği sosyal hak olarak verilmektedir (Buğra, 2018: 75). “Avrupa Birliği'nde göreceli yoksulluk, ortalama gelir veya ortalama harcamanın % 50'si olarak belirlenmektedir” (Şenses, 2017: 92).

Avrupa Birliği'nin yoksullukla mücadele çalışmaları, 1974'te “sosyal eylem programına ilişkin kararı” , yoksulluk ve sosyal dışlanma ile ilgili programları uygulamaya koydu. 1975'te yoksullukla ilgili ilk pilot çalışma uygulaması kabul edildi. Bu program 1980 yılında tamamlayıcı bir program ile değiştirildi. 1975-1981 arasındaki dönemi “Yoksulluk 1 Programı” adı verildi. 1985-1988 arası dönemi “Yoksulluk 2 Programı” , 1989-1994 “Yoksulluk 3 Programı” takip etti. Ve 1994-1999 arası “Yoksulluk 4 Programı” yapılmasını Almanya ve İngiltere'nin itirazları sonucu kabul edilmedi. Bu yoksulluk programlarının başarı oranı tartışılmasına rağmen yoksulluk ve sosyal dışlanma konusunda önemli katkılar sunmuştur. 2000 yılından itibaren ise, Lizbon stratejisi ile ekonomik büyüme, iyi iş fırsatı, daha iyi sosyal bütünleşme, sosyal koruma, sosyal içerme AB için özel sosyal politikalar haline gelmiştir (Coşkun ve Tireli, 2008: 105). 2020 yılında Avrupa Stratejisine göre, işsizlerin yoksulluk riski altında olduğuna ve düşük ücret ile çalışmaya devam etmeleri halinde istihdam oranının artırılmasının bile oluşan yoksulluğu önleyemeyeceği ifade edilmektedir (Yılmaz, 2018: 189). The at-risk-of- poverty rate (AROP) yani yoksulluk riski oranı, harcanabilir geliri ülkenin medyan gelirinin % 60'ının altında olan kişilerin payını göstermektedir. Avrupa Birliğinde en sık kullanılan sosyal göstergelerden biridir. Son zamanlarda 2020 Avrupa'sında yoksulluğu ve sosyal dışlanmayı azaltma hedefinin önemli bir birleşeni haline gelmiştir. Yoksulluk risk oranındaki (AROP) zaman içindeki eğilimler sosyal koşullardaki değişiklikleri gösterebilir ve sosyal koruma sisteminin zayıflığına ve işgücü piyasasının kapsayıcılığındaki boşluklara işaret ederken, yoksulluğun dinamiklerini ele almaz. Bir noktada ölçülen yoksulluk sayısı, bireylerin geçmiş yoksulluk yörüngeleri hakkında bilgi vermemektedir. Yoksulluğun statik bir durum olmadığı, ancak zamanla geliştiği giderek daha fazla kabul edildiği için bu bir

zayıflıktır. Birey yoksulluk içinde ne kadar uzun süre kalırsa, sosyal dışlanmışlığın kalıcılığı da o kadar artmaktadır (Vaalavuo, 2015: 5).

Avrupa Birliğine üye ülkelerin çoğunda yapılan yoksullukla mücadele edebilmek için yapılan sosyal yardımlardan yararlananlar, 18 yaş ve üzeri olanlar, vatandaşı olma veya ikametgâh koşulunu sağlama, yaşlı olmak, işsiz olmak ve aktif iş arıyor olmak bu koşulları sağlayanlar sosyal yardımdan yararlanabiliyorlar. Üye ülkelerin çoğunda bu sosyal yardımlardan yararlanma süreleri sınırsızdır (Coşkun ve Tireli, 2008: 93). Avrupa Birliğinde sosyal politika alanındaki en büyük sorun işsizlik sorunudur. İşsizlik ödenekleri sosyal harcamalar için büyük bir yük teşkil etmektedir. İşsizliğin yol açtığı diğer faktörler ise sosyal dışlanma ve yoksulluk sorunudur (Günel, 2009: 41). Avrupa Birliğinde yoksulluk, “sosyal dışlanmayla mücadele” ve “sosyal içerme” kavramlarını konu almaktadır. Sosyal içerme, gelir düzeyi ortalamasının altında olan, eğitim durumu, bedensel ve zihinsel engeli nedeniyle topluma katılmada eşit haklara sahip olmayan bireylerin sorunlarını çözmeyi hedeflemektedir (Buğra, 2005: 9). Son zamanlarda Avrupa Birliği'nin sosyal politika sistemi “sosyal diyalog”, “yoksulluk ve sosyal dışlanma ile mücadele” etme şeklindedir. Bu nedenle sosyal güvenlik sistemleri “sosyal diyalog” ile biçimlendirilmeye çalışılmıştır (Günel, 2010: 83).

Avrupa Birliğinin Sosyal Yardım Politikaları; “istihdam politikası, eğitim, öğretim ve gençlik politikası, yaşam ve çalışma şartları (sosyal diyalog, işçi enformasyonu, sosyal koruma, iş örgütü, kadınlara eşit muamele, sosyal dışlanmayla mücadele, iş güvenliği ve sağlığı ve kamu sağlığını koruma)” şeklindedir (Günel, 2010: 84). Avrupa Birliğindeki yeni görüşlere göre, sosyal bütünleşme, ekonomide rekabeti arttıran alanlarda atağa geçme, üstün teknoloji hizmeti sunma ve istikrarlı ekonomi hedeflenmektedir. Ve bu hedef doğrultusunda birçok Avrupa vatandaşını yoksulluktan kurtarmayı amaç edinmiştir (Sakal ve Can, 2010: 592). Avrupa Birliğine göre yoksullukla mücadele edebilmek için, istihdamı arttırmaya yönelik politikaların çoğaltılması, sosyal koruma sisteminin standartlara göre uyarlanması, ailelere yapılan yardımların artırılarak çocuk yoksulluğunun ve çocuk eğitimsizliğinin önüne geçilmesi, evsizlere yönelik konut imkânının sağlanması,

sağlık, sosyal hizmetler, ulaştırma, bilgi ağlarında kaliteli hizmetlerin sunulması, dezavantajlılar, kadınlar, etnik azınlıklar ve göçmenlerin sosyal haklarının artırılması gibi hedefleri bulunmaktadır (Coşkun ve Tireli, 2008: 113).

2.3. Yoksullukla Mücadele Eden Ülke Örnekleri

Yoksulluk çok boyutlu bir kavram olduğu için, yoksulluk düzeyi ve birleşimleri uluslar arası alanda aynı ülkenin değişik kesiminde bile izlenmesi güç bir durumdur. Oldukça karmaşık ve çok yönlü olan yoksulluğa ilişkin yaklaşımlar ve yoksulluğu ölçmede kullanılan hesaplama yöntemleri bazen yoksulluğun azaldığını bazen de arttığı yönünde bir işlev üstlenebilmektedir (Zengin Ünverdi vd, 2008: 251). Dünya da yaşanan birtakım nedenler yoksulluğu tetiklemektedir. Yoksulluğu tetikleyen nedenler, “neo-liberal politikalar (ticarete serbestleşme ve finansal serbestleşme), makroekonomik koşullar (yetersiz büyüme, enflasyon, büyük bütçe açıkları, gelir dağılımı eşitsizliği, dış borç ve cari işlemler açığı), mikro ekonomik koşullar (varlıkların yapısı, tasarruf sağlayamaması, kredi piyasalarından yaşanan olumsuzluklar, yüksek doğurganlık) yönetim ve yasa kaynaklı sebepler (yeterince sorumlu davranılmaması, yolsuzluklar ve insan hakları ihlalleri) ve küresel nedenler (salgın, kıtlık, savaşlar, doğal felaketler)”dir (Aytaç ve Hatipler, 2013: 72). Yoksullukla mücadele de temel etmenler; farklı ekonomik yapıya sahip olmak, istihdam yapısı, ülkenin refah seviyesi, vatandaşlarına sunulan hizmetler, destekler, kültür, norm ve değerler oluşturmaktadır (Körükmez, 2008: 212). Dünya da yoksulluğu azaltıcı ekonomik büyüme ve iktisadi politikalar uygulanmaktadır. Yoksullukla mücadele de başarılı olabilmek için, “gelir dağılımı düzenlenmeli, eşitsizlikler ortadan kaldırılmalı ve ekonomik büyüme sağlanmalı, makroekonomik istikrar korunmalı, para ve döviz kuru politikası, maliye politikası, zarar eden devlet kurumlarının özelleştirilmesi, finans sektöründe reform çalışmaları yapılmalı, ihracatın lehine olacak şekilde ticaret politikası oluşturulmalı, tarımsal çalışma yapılarak tarımda verim üst düzeye çıkarılmalı, sanayi politikası ile küçük ve büyük ölçekli firmalar teşvik edilmeli, beşeri sermaye ile eğitim ve sağlık ile ilgili reform politikaları uygulanmalı, varlıkların eşitsiz dağılımı sağlanmalı, gelir dağılımı eşitsizliği, cinsiyet ayrımı ve bölgesel eşitsizlikler” giderilmelidir (Aytaç ve Hatipler, 2013: 84,85,86). Yoksul ülkeler sermaye yatırımından yoksun oldukları için

yoksullaşmaktadır. Sermaye yatırımdan yoksun olmalarının nedenini yoksul olmaları ile açıklamaktadır. Bu nedenle gelişmekte olan ülkelerin zengin bir yabancıya, onları ayakta tutan bu kısır döngüden kurtaracak dış yardıma ihtiyaç duymaktadır. Bauer, bu düşünceye karşı çıkmaktadır. Zengin ülkelerin dış yardım forumunda bu ülkelere sermaye sağlaması ve bu sermayeyi etkin kullanabilmeleri için de yoksul ülkelerin hükümet ekonomilerini planlamak, yabancı ülkelere yapılacak ithalatı ikame edecek yeni sanayiler kurmalıydılar. Yeni kurulan bu sanayilere bir şans vermek için de tekel imtiyazları vermek ve dış ticarete engeller koyarak rekabet sınırlandırılmaktadır (Bauer, 2000: 101).

Yoksullukla mücadelede uyguladıkları politika ve programların örnek oluşturması bakımından bazı ülkeler incelenmiştir. Bu ülkelerdeki yoksulluk seviyesinin ve yoksullukla mücadelede kullanılan yöntemlerin farklı olması açısından, Malezya, Hindistan, Amerika, Brezilya ve Polonya ülke örnekleri incelenmektedir.

2.3.1. Malezya Örneği

Çok kültürlü ve çok inançlı bir yapıya sahip olan Malezya'da, bilim adamı Prof. Dr. Muhammed Syukri Salleh'e göre yoksulluğu din temelinde incelediğinde altı temel sorundan bahsetmektedir. İlk soruna göre, İslam iktisadının dünya görüşü, ikincisi Batı düşüncesine ait etnosentrik kavramların yeniden tanımlanması, iktisat çalışmalarında kullanılan metodoloji üçüncü sorun, iktisat politikalarının uygulanmasıyla ortaya çıkan sistemin ölçüsü dördüncü sorun, beşincisi bu politikaların neticesinde İslam toplumunu oluşturma ve sonuncusu İslam iktisat araştırmacılarının bilgi ve pratik oluşturmalarıdır. Bu düşüncelerden hareket eden Salleh, yoksulluk olgusunu maddi gereksinimler temelinde ve manevi olarak ele alınması gerektiği fikrini savunmaktadır (Yenen, 2015: 99). 1957 yılında İngiliz sömürgeciliğinden kurtulan Malezya, ülkenin İslami kimliğine ortaya koymak adına hac fonu, zekat kurumu, İslam bankacılığı ve sigortacılığı, helal belgelendirme gibi uygulamalarla dikkat çekmiş ve kendine özgü bir model geliştirmiştir. Eyalet sistemi ile yönetildiği için tüm ülkede tek çatı altında bulunan zekat sistemi kurulamamış olmasına rağmen zekatın toplanması ve dağıtılması merkezileştirilmiştir. Toplumda

yoksulu korumak ve gözetmek amacıyla zenginin malının belli bir kısmını vermesine zekat denmektedir. Malezya resmi olarak zekatın kurumsallaştırıldığı bir ülke örneğidir. Bireysel ödenen zekat gelir vergisinden düşülmektedir. Zekat ödemeyi yaygınlaştırmak için modern teknolojinin imkanlarından yararlanılmaktadır (Yalçın, 2016: 235,236).

Malezya yoksullukla mücadele eden başarılı ülkelerden biridir. 32 milyonun üzerinde çok kültürlü ve çok dinli bir nüfusa sahip olan “Malezya yoksullukla mücadele de üç farklı bakış açısına sahiptir. Birincisi, modern tekniklere sahip olan, mahsullerin yeniden dikimi, gelişimi, sulama, yeni ürünlerin tanıtımı ve gelişmiş pazarlama, kredi, mali ve teknik destekle verimliliklerini, üretimlerini ve üretim sermayelerini arttırarak yoksulların daha verimli hale gelmesi ve gelirlerinin artmasıdır. İkinci bakış açısına göre ise, yoksulların düşük verimlilikten yüksek verimlilik sağlayan sektörlere ve katma değer sektörüne geçişi konusunda cesaretlendirmektir. Ayrıca hükümet gerekli eğitim, öğretim, mali ve teknik desteği sağlamaktadır. Üçüncü görüşe göre ise, barınma, sağlık, eğitim ve kamu hizmeti gibi sosyal hizmetlerin sağlanarak yoksulların yaşam düzeyini arttırmak” hedeflenmektedir (Abdul-Hâkim vd., 2010: 104).

Hane halkı yapısı, büyüklüğü, yapının içindeki bireylerin yaş ve eğitim durumları yoksulluk oranları ile yakından ilişkilidir. Yoksulluk Malezya’da büyük hane halklarında daha şiddetli görülmektedir (Şenses, 2017: 157). 1980’lerin sonlarına doğru yoksul hane halkı sayısı giderek düşmüş ve yoksulluk politikaları doğrudan yapılan ve daha küçük ölçekli yaklaşımlara doğru değişim göstermiştir (Abdul-Hakım vd., 2010: 104). 1990’lardan sonra Malezya gibi bazı Asya ülkelerinde yaşanan ekonomik büyüme ile yoksulluğun hızla azaldığı görülmüştür (Demir ve Sezgin, 2018: 73). Dünya Bankası’nın 2000 yılında hazırlamış olduğu tablo incelediğinde 1990-1999 yılında Malezya’daki nüfus artış hızı 2.5 iken işgücündeki yıllık ortalama artış hızı 3.0 oranında yaşanmıştır (Şenses, 2017: 154). Malezya toplam nüfusunun % 6,1’lik kısmı insani yoksulluk sorununu yaşamaktadır (Hussain, 2010: 356).

Malezya ekonomisinin yıllara göre büyümesi ile yoksulluk oranlarına yansımaları “1970 yılında % 52,4, 1990 yılında % 17,1 ve bu oranlar 2009 yılında daha da azalarak % 3,8 olmuştur. Bu yıllardaki yoksul hane halkı sayısı ise 1970’te 1.000.000’den 1990’da 574.500’e ve 2009’da 228.400 hane halkı sayısına gerilemiştir. Aşırı yoksulluk oranı da yıllara göre aynı şekilde 1990’da % 3,9 ve 2009’da % 0,7’ye gerilemiştir. Aşırı yoksul hane halkı oranı da yıllara göre aynı şekilde 137.100’den 42.171’e gerilemiştir (Abdul-Hâkim vd., 2010: 105). Malezya 9. Kalkınma Planı ile 2006-2010 yıllarında ortalama yıllık % 4,2 oranında büyümüştür. 2009 senesinde yoksulluk % 3,8’e, ağır yoksulluk ise % 0,7’ye düşmüştür” (TOBB, 2020).

Malezya’nın işgücü genel olarak tarımsal üretim için vasıfsız, ileri teknoloji üretimi için vasıflı işgücü yetersizliği çeken bir ülkedir. Bundan dolayı işsizlik oranı oldukça düşüktür. Fakat 1997 yılında Asya Finansal krizinden kötü etkilenmiş ve % 2,4 olan işsizlik oranı 2001’de % 3,6 olmuştur (Deik, 2014: 6). Malezya ekonomik gelişmişliğini arttırarak gelişmiş ülke ekonomisine sahip olmak için “Vizyon 2020” hedeflerini oluşturmuştur. Bu hedefler doğrultusunda 4 program geliştirmiştir. Bu programlar; birincisi, “Malaysia-people first ve performance now” yani halkı bir bütün olarak karşılaştıkları zorluklar karşısında tüm ülke olarak çoklu ırk sisteminde tek olma bilincini oluşturmak. Farklılıkları bir avantaj olarak görmek yani bütüncül hareket etmek. İkincisi, hükümet dönüşüm programları, kamu hizmetlerinin geliştirilmesi, zamana ve şartlara göre uyarlanması üçüncüsü, ekonomik dönüşüm programı, ekonomik reformları konu alan program ve dördüncüsü 10. Malezya planı, 2011-2015 senelerini kapsayan makroekonomik büyüme planıdır. Malezya bu programlarla kişi başına düşen milli geliri arttırmayı hedeflemektedir (Deik, 2014: 8).

Çok kültürlü ve çok dinli bir nüfus yapısına sahip olan Malezya bu farklılıkları toplumsal bütünleşme düzeyini yükselterek tek olma ve var olma bilinci ile yürüttükleri yoksullukla mücadele çalışmaları ve politikaları incelediğinde yoksulluğun azaltılmasında gerekli tedbirlerin alındığı ve yoksulluğun giderek azaldığı görülmektedir. Malezya uygulamış olduğu doğru politika ve programlar ile

yoksullukla etkin mücadele etmektedir. 1970-2020 yılları arasındaki Malezya'daki yoksulluk oranlarında büyük oranda düşüş yaşadığı ortadadır.

2.3.2. Hindistan Örneği

1.377.867.743 kişilik nüfusu ile Hindistan dünyanın en kalabalık nüfusa sahip ikinci ülkesi olurken dünya nüfusuna oranı % 17,71 oranındadır. Yüzölçümü bakımından da dünyanın yedinci büyük ülkesidir. Hindistan'daki yoksullar dünyadaki yoksulların % 22'sini oluşturmaktadır. Bu da neredeyse dünyadaki ¼ yoksulun Hindistan'da yaşadığını ortaya koymaktadır (DPT, 2007: 28). Yoksulluk olgusunun daha ileri düzeyde kendisini gösterdiği yer Hindistan'dır. İngiltere'nin uyguladığı politikalar neticesinde sömürgesi Hindistan'ın yoksullaşmasına neden olmuştur. "1947'de bağımsızlığını kazanan Hindistan'da tüm etnik ve toplumsal grupların ana sorunu yoksulluk olmuştur. Bundan dolayı parlamentodaki tüm partilerin programlarının ortak hedefi yoksulluğun azaltılması olmuştur" (Ökten ve Kale, 2009 : 61). 1970-1971'de Hindistan'daki yoksul insan sayısı 300 milyon iken 1980'li yılların sonunda 340 milyona yükselmiştir (Şenses, 2017: 125). 1978-1991 dönemlerinde Hindistan'da kırsal yoksullukta düşüş gerçekleşmiştir. Bu düşüşün sebebi, "dış ticaret ile özel ve kamu yatırımları, teknolojik gelişmenin neden olduğu tarımsal üretim artışları ve bunlara paralel olarak emek talebinde yaşanan artış" neden olmuştur (Şenses, 2017: 150). Hindistan'ın ülke ekonomisinin büyüme verileri "2009'da % 8,5, 2010'da % 10,3, 2011'de % 6,6, 2012'de % 5,6, 2013'te % 6,6, 2014'te % 7,2 oranında büyüme göstermiştir. 2013'ten sonra ivme kazanan Hindistan ekonomisi 2015 ve 2016 yılında % 7,6" oranında büyümüştür (KTO, 2017: 3).

Yoksulluğun Hindistan'da oldukça yaygın bir durum olmasının nedenlerinden biri çok tanrılı inanca sahip olması ve bu çoklu inancın neden olduğu farklı düşünce yapısı yatmaktadır. Hindu inancına göre, kişi geçmişteki hayatının cezasını şimdiki hayatında ödemektedir ve içinde bulunduğu kastı değiştiremez fakat şikâyet etmeden çalışırsa gelecek hayatında ödüllendirilebilir. Hindistan'da aileler daha geniş bir biçimde yaşadıkları için daha fazla sosyal destek imkânına sahiptirler (Çukur, 2008: 149). Hinduizm'e ait olan bu görüş yoksulluğu değerli göstererek kutsamaktadır.

Hindistan'da en temel yoksulluk ölçüsü, asgari düzeyde beslenebilmektir. Bağımsızlıklarından itibaren, kırsal alanda kişi başına düşen kalori ihtiyacı 2400 iken kentsel alanlarda 2100 kalordir. Ve bunu sağlayacak gıda malları yoksulluk çizgisini belirlemektedir (Şenses, 2017: 63). Hindistan'da günlük temel ihtiyaçların karşılanması için günlük 21 rupi gerekirken, günlük ücret bunun çok altında 10 rupi olup ve sadece 150 gün çalışma imkânı bulabilen yoksullar buradaki sorun ile yoksulluğun boyutu ve nedenleri ile ilgili ipuçları da vermektedir (Şenses, 2017: 209). “Hindistan'da yoksulluk gelir düzeyinde incelendiğinde düzenli bir işe, gelire, sosyal güvenliğe sahip hane halklarında % 4-10 arasında seyrederken düzensiz işlerde çalışan işçilerin % 53 civarında olduğu tahmin edilmektedir”. Düzenli iş imkânı birçok ülkede yoksulluğu azalttığı gibi Hindistan'da da oldukça yüksek oranda fark edilmektedir (Şenses, 2017: 167). Hindistan da devlet tarafından yoksullara yapılan gıda yardımı aynı olarak yapılmaktadır. Bu şekilde yapılmasının sebebi yardımların amaç dışı harcanmasını engellemektir. Ayrıca yoksulları fiyat artışından koruyarak gereksiz mal ve hizmete karşı da korumaktadır (Şenses, 2017: 276). Hindistan, az gelişmiş ülkeler arasında köklü demokratik geleneklere sahip olmasına rağmen sahip olduğu sivil toplum örgütleri yerleşim yerlerinin yaklaşık olarak beşte bir büyüklüğüne sahiptir. Bu da yoksullukla mücadele de bu kuruluşların çok etkin olamayacağına göstergesidir (Şenses, 2017: 291). Hindistan hükümetinin yoksullukla mücadele edebilmek için çeşitli mücadele yöntemleri bulunmaktadır. Bu mücadele politikalarından biri olan bankalara yoksul kesimin gözetilmesi gerektiği talimatını vermiştir. Buna benzer hükümetin yoksulların yararlanması için birçok politika geliştirmiş olmasına rağmen bu programlardan haberi olmayan yoksul kesim cahillikleri ve yeterince uğraşmamalarından dolayı yeterli verim alınamamaktadır (Singla, 2010: 398). Hindistan'da yaşanan ekonomik büyüme ile yoksulluk alanında yoksulluğu azaltıcı gelişmeler yaşanmıştır (Aytaç ve Hatipler, 2013: 63). Hindistan'da yoksullukla mücadelede Kerala bölgesinde uygulanan kırsal yoksulluğu azaltmak için; kırsal kesimde iş ve istihdamı geliştirmeye yönelik programlar, gıda destekleri, barınma imkânlarının artırılması, sosyal güvenlik sistemini geliştirme, toprak reformları, mikro kredi sistemi gibi uygulamalar geliştirilmektedir. “Kerala'daki başarılı kalkınmanın arkasında merkeziyetçi olmayan halk örgütlenmeleri, komşuluk grupları, yardımlaşma grupları

ve panchayat adı verilen yerel yerinden yönetim grupları etkili olmuştur” (DPT, 2007: 29).

Yoksulluğun sağlık üzerinde de önemli olumsuz etkileri bulunmaktadır. Hindistan’daki % 20’lik en yoksul nüfusun % 20’lik en zengin nüfusa kıyasla tüberküloz vakaları dört kat, malarya vakaları ise üç kat fazladır (Coşkun ve Tireli, 2008: 17). Ekonomik imkânlardan yoksun olan kesim sağlık imkânlarından da yararlanamamaktadır. Her yıl Hindistan’da 10 milyona yakın kişi işgücüne katılmaktadır. Bundan dolayı hükümetin eğitimin kalitesini ve standartlarını yükseltip yatırım yapması gerekmektedir. Hindistan’ın ekonomik yapısı incelediğinde, iki farklı ekonomi yapısı mevcuttur. Birincisi, orta sınıfın çalıştığı bilgiye dayalı hizmet sektörü ve ikincisi, az eğitilmiş kişilerin oluşturduğu tarım sektörü oluşturmaktadır. Toprak maliklerinin çoğu geçimini sağlayacak kadar tarım yapabilmektedir ve bu çiftçilerin çoğu yoksulluk sınırının altında bir hayat yaşamaktadır (KTO, 2017: 2,3).

Hindistan da yoksulluk sorunu gelen tüm hükümetlerin ve partilerin programlarında yer almasına rağmen yoksullukla mücadele de başarılı olamamışlardır. Başarısızlıklarının en büyük nedeni nüfusa oranla verilen mücadele politikalarının yetersizliği, hazırlanan politika ve programların bilgilendirmesinin yapılmayışı, gerekli eğitim programları ile yoksul halkın bilinçlendirilmemesi sorunları yatmaktadır. Hindistan’daki mevcut sivil toplum kuruluşları da sayı ve nitelik bakımından oldukça az ve yetersiz yapıdadır. Hindistan’da yoksul ve zengin kesim arasında büyük fark bulunmaktadır. Yoksulluk suç oranlarının, sağlık sorunlarının artmasına neden olmaktadır. Gerekli maddi güce sahip olmayan yoksul kesim sağlık olanaklarından da yararlanamamaktadır. Ülkede yaşanan ekonomik büyümenin yansımaları yoksul halk üzerinde yok denecek kadar azdır. Büyük hane halkı yapısının yoğun olduğu bu ülkede nüfus da olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Eğitim imkânına çoğu çocuk sahip değilken sahip olanlarında birçoğu yeterli eğitimi alamamaktadır. Yoksulluk sorunu Hindistan’ın en büyük problemi olup iyi uygulanamayan yoksullukla mücadele politikaları ve programları neticesinde problem olmaya da devam etmektedir.

2.3.3. Amerika Birleşik Devletleri Örneği

317.593.000 kişilik nüfusu ile ABD dünyanın en kalabalık nüfusa sahip üçüncü ülkesidir. Bu günkü, Amerika Birleşik Devletlerindeki refah sistemi 17. yüzyılda İngiltere’de “Yoksulluk Yasası” olarak bilinen Britanya Yasal Sözleşmesinin geliştirilmiş şeklinden başka bir şey değildir (Oktik, 2008: 26). “ABD’de yoksulluk, en karmaşık sosyal konulardan biri olarak 1960’lı yıllarda Avrupa’dan daha önce ele alınmaya başlamıştır” (Şenses, 2017: 19). ABD’de 1960’lı yıllara kadar kadınlar, çocuk bakma ve aile sorumlulukları nedeniyle sosyal yardımları almayı hak ederlerken, zamanla bu anlayışın yerine kadınların da çalışması gerektiği düşüncesi yaygınlaşmış ve soysal devlet programlarında da çalışan kadınlar desteklenmiştir. Fakat Siyah Amerikalılar için ise ırkçılık ve ayrımcılıktan dolayı sosyal yardımları hak ettikleri görüşü daha da hâkim olmuştur (Gül ve Sallan Gül, 2008: 79). “ ABD’de belirli kentsel alanlardaki yoksulluk, hane halkları siyah ve reisleri kadın ve genç olanların genelde düşük eğitim düzeyine sahip olduğu ve işsiz insanlar arasında yaygın olduğu görülürken bu tür yoksulluk ABD’de büyük bir grubu oluşturmaktadır” (Şenses, 2017: 139). 1959’da ABD’de çalışan aile reisi oranı % 68 iken bu oran azalarak 1987’de % 47’ye düşmüştür. 1987’de ise herhangi bir geliri olan yoksul yetişkinlerin oranı % 40 iken bu oranın sadece % 9’u tüm yıl tam zamanlı olarak çalışmaktaydı (Şenses, 2017: 137). Mutlak yoksulluk ya da aşırı yoksulluk da diyebileceğimiz, insanın yaşaması için ihtiyaç duyduğu, yemek, barınma, giyinme ve su miktarı olarak ifade edilebilir. Amerikan yaklaşımı budur. Amerika hükümetine göre yoksulluk sınırı, 1963 yılında Sosyal Güvenlik Kurumu ekonomisti Molly Orshanky tarafından oluşturulup Orshanky Skalası’na göre hesaplanmıştır. Bu skalaya göre dengeli ve düzenli beslenmenin asgari ölçüğü kullanılır (Beaudoin, 2017: 16).

“1964-1987 dönemlerinde ABD’de yoksulluğun azaltılmasında büyümenin ve yoksul halka sağlanan transferlerin olumlu etkileri olmuştur. Fakat bu etkilerin 1970’li ve 1980’li yıllarda aile yapısındaki değişiklikler nedeni ile imalat sanayinde ve gelir dağılımında bozulma ve gerileme yaşandığı” gözlenmiştir (Şenses, 2017: 150). “1980’li yıllarda ABD’de devletin yoksullara yaptığı nakit transferler ile toplam nüfusun % 7-8’lik bir kısmını ve yaşlı nüfusun ise üçte birinden fazlasının

yoksulluktan kurtardığı” düşünülmektedir (Şenses, 2017: 233). ABD’de işgücünün yoksulluk ile ilişkisi incelediğinde, 1989-1992 döneminde iki milyon kişi işini kaybetmiştir. Bunlardan 1.5 milyon kişi gönülsüz bir şekilde yarı zamanlı işte çalışmıştır. ABD’de istihdamın mekânsal boyutu ve ücret yapısı da yoksullukla bağlantılıdır (Şenses, 2017: 166). 1996’da ABD’de çıkarılan sosyal yardım programlarının istihdam uygulamalarına yönelik olarak “Bireysel Sorumluluk ve Çalışma Fırsatı Mutabakatı Kanunu” ile eyaletler bu tarz programları uygulamaya başlamışlardır. Bu programa göre, 18 yaşından küçük çocukları olanlara yönelik “Muhtaç Ailelere Geçici Yardım” programı uygulanmaktadır. Eyaletler nezdinde bu sosyal yardım programından yararlananların en az % 70’i haftada en az 30 saat istihdam edilmesine yönelik bir uygulamadır. Bu programın detayları eyaletlere göre farklılık gösterebilmektedir. Son zamanlarda bu uygulama “ücretsiz iş için yardım parası” yerine bu kişilerin “sübvansiyonlu bir işe girmeleri ve ücret almaları” şeklinde değişmiştir. Bu program sayesinde New York’ta sosyal yardımdan yararlananlardan 1996-2001 yıllarında % 26’lık bir azalma olmuştur (Şeker Demir ve Hacımahmutoğlu, 2010: 236). Korenman ve Miller 1997 yılında yaptıkları bir araştırma ile Kuzey Amerikalı çocukları kapsayan ulusal düzeydeki araştırmalarında yoksulluğun yetersiz beslenme ve düşük doğum oranları ile etkili olduğunu savunmuşlardır. Bu sonuçların göreceli yoksulların çoğunluğunu oluşturduğu ve sosyal ve devlet yardımı alan Kuzey Amerikalı yoksul çocuklar arasında bile yoksulluğun fiziksel sağlık üzerinde olumsuz etkisinin olduğunu geliştirmekte olan ülkelerdeki hayatta kalan çocukların fiziksel sağlıkları konusunda bilgi vermektedir. Bölgeler arasındaki gelir dağılımındaki eşitsizlikler yoksulluk üzerindeki olumsuz sağlık koşulları ile ilişkilidir (Çukur, 2008: 133,134). ABD’de, yoksul aileler arasında sorumlu davranmayan ve aile bağlarının gevşek olması, çocuklarda bireysel kimlik sorununa neden olduğu ve bu çocuklarda çalışmak yerine suça teşvik ettiği varsayımı, yoksulluk kültürünün temel tezlerinden birini oluşturmaktadır (Gül ve Sallan Gül, 2008: 80). 2012 yılında ABD’de hane halkı geliri 51.072 dolar ve yoksulluk oranı % 15’tir. Bu da 46.5 milyon insanın yoksulluk sınırında veya yoksulluk sınırın altında yaşadığını ortaya koymaktadır. ABD’de sosyal hizmetler, sosyal güvenlik ve yaşlıların yararlanabileceği sağlık hizmetleri, işsizlere yönelik tazminatlar ve yoksullukla mücadele edebilmek için gelir ve malvarlığına yönelik

politikalar uygulanmaktadır. Düşük gelirli bireylere yönelik nakit para, giyecek, gıda, barınak, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler sunulmaktadır (Aktaş, 2014: 51,52). ABD'nin 2012 yılında sosyal yardımlar için ayırdığı bütçe 717 milyar dolardır. Eyaletlere verilen miktar 297 milyar dolardır. Bu yardımların büyük kısmı sağlık harcamaları için ayrılmıştır. Yapılan yardımların% 40'ı nakit yardımı, gıda ve barınak yardımudur. % 10 ile % 12'lik kısmı yoksullara yönelik özel programlar için ayrılmıştır (Aktaş, 2014: 53). 2016 yılında AB'de 118 milyonluk nüfusun % 23,5' yoksulluk ya da sosyal dışlanma riski altındaydı. Bu da yaklaşık olarak AB'deki dört kişiden birinin şu üç yoksulluk türünden birini yaşamaktadır. Bunlar; parasal yoksulluk, şiddetli maddi yoksulluk ve imkânları kötü olan bir hanede yaşamaktır (Eurostat, 2018: 3). 2016 yılında ABD'de nüfusun % 14,0 yoksulluk seviyesinin altında gelir elde ederken bu oran 2017 yılında yoksulluk seviyesi % 13,4'e geriledi (Bishaw ve Benson, 2018: 1). Son yıllarda kişi başına düşen gelirin büyümesine rağmen, ABD'deki yoksulluk oranı çok az değişmiştir. Yapılan çalışmalar sonucu, yoksulluk oranındaki iyileşmenin yetersiz olmasının nedenini yoksulluk ile makroekonomi arasındaki zayıf ilişkiye bağlanmıştır. İşgücü piyasası fırsatlarındaki değişiklikler, medyan ücretler, işsizlik oranları ve eşitsizlik ile ölçülen yoksulluk oranındaki değişiklikleri iyi öngörmektedir. İyileşen yaşam koşullarına rağmen yoksulluk oranlarında iyileşme olmaması, medyan ücretlerindeki durgun büyüme ve artan eşitsizlikten kaynaklanmaktadır (Hoynes vd., 2006: 66).

Oktik'in aktardığı Bill Jordan Marsland'a göre, "seçici sistemlerin insanları yoksulluk ve eylemsizlik tuzağına düşürdüğünü ve diğer vatandaşları keyif aldığı fırsat ve dürtülerden yoksun bıraktığı" fikrini savunmaktadır. "ABD gibi varlık ayarlaması dağıtımlara dayanan toplumlarda, alt sınıfta olan insanlar düşük gelirli işlerde çalışırlarsa parasız hizmetlerden yararlanma hakkını yitirerek daha yoksullaşacaklardır. Bu tür toplumlarda insanların çalışmaya ikna edilebilmesi için çalışmamaları durumunda ağır ceza yaptırımlarının uygulanacağına inandırmak gereklidir. Jordan' a göre yoksullukla mücadele edebilmek için ortak evrensel hedefler" belirlenmelidir (Oktik, 2008: 31,32). Lewis'e göre Amerika'daki yoksulluk kültürü halkın % 20'sinde bulunmaktadır. Bu yüzdeler kısmına giren gruplar, yoksul siyahî kesim, Meksikalılar, Porto Rikolular, Kızılderililer ve güney kesimdeki

beyazlar oluşturmaktadır. ABD'deki yoksulluk kültürüne sahip insanlar diğer ülkelere kıyasla daha düşük orandadır (Özdoğan, 2010: 101).

“ABD’de yoksulların çoğunu bakıma muhtaç çocuk sahibi olanlar, çok genç veya çok yaşlı olanlar, özürlü veya eğitimsiz olanlar” oluşturmaktadır (Şenses, 2017: 167). Amerikan verilerine göre, 35 yaşındaki yoksulların payının, çocukluk döneminde hiç fakir olmayanlar için % 0,6 olduğu, çocukluk döneminin 1 ile 7 yıl arasında yoksulluk yaşayanlar için % 8,1 olduğu ve uzun süreli yoksulluğa (çocukluklarının yarısından fazlası) katlananlar için bu oran % 45,3’e kadar yükselmektedir (Vaalavuo, 2015: 7). ABD nüfusunun en zengin % 10’luk kesimi dünyadaki yoksul nüfusunun % 43’ünün gelirinine yani yaklaşık iki milyar insana sahiptir. Dünyadaki % 25’lik nüfus dünya gelirinin % 75’ine sahiptir (Coşkun ve Tireli, 2008: 14). ABD’de yoksullar kısa süreli yoksulluk yaşamaktadırlar. “Yoksulluğa düşenlerin % 66’sının üç yıl içinde, % 45’inin ise bir yıl içerisinde yoksulluktan kurtulduğu” gözlenmiştir (Şenses, 2017: 138).

Amerika’da sosyal yardımlar üç kısma ayrılmaktadır. Bunlar; sosyal güvenlik ve yaşlılara sunulan sağlık imkânları, işsizlik ve işçi tazminatları, gelir ve mal varlığına dayalı olan refah programlarından oluşmaktadır. Ulusal düzeyde belirlenen yoksulluk sınırına göre ilave gelir ve gıda yardımı uygulaması yapılmaktadır. Yapılan sosyal yardımlar, para, gıda, barınma, giyinme, sağlık imkânlarından yararlanma ve eğitim hizmetlerini içine almaktadır. Bu destekler geçici bir süreliğine verilmektedir (Karagöl ve Dama, 2015: 15). ABD’de yoksulluk, devletin sorumluluğunda değildir. Yoksullarla daha çok hayırsever vatandaşlar ve kuruluşlar ilgilenir. Hayır yapanlar yaptıkları hayır karşılığında vergi indiriminden yararlanırlar (Yıldırım, 2010: 12). ABD’de mülk sahibi olmayan ve geçimini sağlayacak yeterli gelire sahip olamayan kişiler, çokta cömert olmayan yoksulluk yardımı programları ve bu yardımı alanların topluma eşit şartlarda katılmaları imkânsız olduğu için merhamete muhtaç insanlar gözü ile bakılırlar. Hayırseverlerin, bireylerin ve özel şirketlerin yaptığı bağışlar ile vergi indirimi kazanmalarını sağlamaktadır (Buğra, 2005: 8). Reagan döneminde Amerika’da dini kurumlar etkinliğini arttırarak “hayırseverlik alternatifi” ve “merhametli muhafazakarlık” gibi sosyal politikalarla

dinin yoksullukla mücadelede aldığı role işaret etmektedir (Taşçı, 2017: 15). ABD yoksul insanların açıklıklarını gidermeleri için kurulmuş gıda bankaları bulunmaktadır. Gıda bankaları gerekli gıda ihtiyacını temin etmek için yardımsever insanlardan ve şirketlerden gelecek yardımlara güvenmektedirler. Son zamanlarda birçok gıda bankası son kullanım tarihi geçmiş, bozuk ambalajlı ya da yanlış etiketlenmiş ürünlerin başışı yapılmaktadır. Yoksul insanlar “satılamaz” olan bu gıdalar sayesinde erzak ihtiyaçlarını karşılamaktadır (Yunus ve Weber, 2012: 39).

Amerika’daki yoksul kesim eyaletlere göre değişiklik gösterirken genel itibariyle azınlık olan kesim, yaşlı, engelli ya da bakıma muhtaç çocuğu olan kadınlardan oluşmaktadır. Yıllara ve ekonomik büyümeye göre yoksulluğun boyutu değişiklik göstermektedir. Amerika yoksullukla etkin mücadele edebilmek adına birçok politika ve programlar uygulamaktadır. Uygulanan bu politika ve programların yanında zengin kesimin ve hayırseverlerin yapacağı yardımlar dolayısıyla vergide indirimle gidilmesi sağlanarak halkı da yoksullukla mücadelede etkin hale getirmeyi hedeflemektedir. Amerika’nın yoksullar için uygulamış olduğu politikalar yoksulları yardımlara alıştırmayı tembellikten ziyade iş piyasasına sokarak kalıcı çözümler sunmayı hedeflemektedir.

2.3.4. Brezilya Örneği

210.087.000 kişilik nüfusu ile Brezilya, Güney Amerika’nın en yüksek nüfusuna sahip olup dünyanın en kalabalık nüfusa sahip beşinci ülkesidir. Dünya Bankası’nın 2000 yılında hazırlamış olduğu tablo incelediğinde 1990-1999 yılında Brezilya’daki nüfus artış hızı 1.4 iken işgücündeki yıllık ortalama artış hızı 2.2 oranında yaşanmıştır (Şenses, 2017: 154). Brezilya dünya da bireysel gelir dağılımı açısından göreceli olarak ve gelir dağılımında eşitsizliğin en kötü olduğu ülkelerden biridir. “Nüfusun en alt % 20’lik kesiminin milli gelirden elde ettiği pay ile nüfusun en üst % 20’lik kesiminin aldığı pay arasında büyük fark bulunmaktadır” (Altıparmak, 2008: 83). Brezilya’da yapılan bir alan araştırmasında dokuz metropoliten bölge ele alınmıştır. Ve ele alınan bu bölgelerde nüfus artış hızının en fazla olduğu iki metropoliten bölgenin yoksulluk oranı açısından iki zıt nokta da olduğu ve düşük nüfus artış hızının, düşük yoksulluk oranı anlamına gelmediği

kanısına varılmıştır (Şenses, 2017: 155). Hane halkı yapısı, büyüklüğü, yapının içindeki bireylerin yaş ve eğitim durumları yoksulluk oranları ile yakından ilişkilidir. Yoksulluk Brezilya’da büyük hane halklarında daha şiddetli görülmektedir (Şenses, 2017: 157).

Brezilya da eşitsizlikler üst düzeydedir. Ve bu nedenle Brezilya yoksulluğu azaltma mücadelesinde başarılı olamamıştır. Brezilya’da ekonomideki gelişmeler yaşanan eşitsizliklerden dolayı yoksullara ulaşamamaktadır. Brezilya hükümeti de bu durumu önlemek için şartlı ve şartsız nakit transferi programlarına ağırlık vermiştir (Gül Ünal, 2010: 322). “Brezilya’nın yoksullar için uyguladığı en iyi program Bolsa Familia (Nakit yardımı-Aile Ödeneği)’dir bu program sadece Fome Zero olarak adlandırılan daha geniş bir programın en önemli parçasıdır. Fome Zero, yoksullukla savaşın tek bir programı aştığının, bunun, açlığın farklı boyutlarına aynı anda değinilen ulusal bir strateji olduğunun kanıtıdır. 2003’ün başlarında başlayan Fome Zero stratejisi, Lula’nın, tüm Brezilyalıların günde 3 öğün yemek yiyebileceklerini iddia ettiği başkanlık manifestosuydu” (Gül Ünal, 2010: 322). “2005 yılında Bolsa Familia uygulaması ile Brezilya’da en yoksul insanlar olarak belirlenen 7.5 milyon aileye şartlı nakit yardımı ulaştırarak dünyadaki en büyük transfer programı” olmuştur (DPT, 2007: 27). Fome Zero programı dört ölçeğe sahiptir. Bunlardan birincisi, yiyecek ve beslenmenin eğitimi, takibi, sağlıklı beslenme alışkanlıklarını içermektedir. İkincisi, aile temelli çiftçiliğin güçlendirilmesi, üçüncüsü, gelir temelli olan mikro krediler, teknik destek, geri dönüşüm kooperatifi ekonomik destekleri içermektedir. Dördüncüsü ise, hükümet ve sivil toplumun birlikte hareket ederek koordinasyon, bağlılık ve sosyal sorumluluğu oluşturmaktadır (Gül Ünal, 2010: 323). Brezilya’da uygulanan sosyal yardımlar “Ulusal Yardım Politikası”na göre, gelir, barınma, özerklik ve bir arada yaşama göre ele alınmaktadır. “Sürekli Nakit Yardımı” uygulaması ile 65 yaş üstü yaşlılar, engelli olup çalışamayacak durumda olanlar ve aşırı yoksul olan bireylere şartsız ve koşulsuz yapılan yardımdır. 3,5 milyon yoksul Brezilyalı bu imkândan yararlanmaktadır. Bu program sayesinde birçok yoksulun imkânı genişletilmiştir (Karagöl ve Dama, 2015: 14). Bolsa Familia programı ile yoksulların hayatı büyük ölçüde iyileşme gösterirken, sağlık ve eğitime yönelik hizmetlere şartlar getirerek daha çok çocuğun okula gitmesi, gıda güvenliği

ve aile bütçesinin artması ve yerel ticaretin transferi sayesinde canlandığı tespit edilmiştir (DPT, 2007: 28).

Brezilya’da yerel yönetimlerin kaynakları arttırılarak yoksul kesimin yaşadığı bölgeler de eğitime ve sağlığa harcama yapılmasını sağlamaktadır. “Brezilya’da merkezi yönetim yerelleşme ile küçük birimlere ayrılmıştır ve bu küçük birimler vatandaşlara daha iyi hizmetler sunmaktadır” (Kabaş, 2010: 169). Brezilya da yaşanan ekonomik eşitsizlik sorunu belli kesimi zenginleştirirken belli kesimin yoksullaşmasını arttırmıştır. Brezilya hükümetinin de yoksullukla mücadele de yeterince etkin olmadığı fakat “Bolsa Familia” programı önemli bir uygulama olup yoksul brezilyalılar için birçok desteği barındırmaktadır.

2.3.5. Polonya Örneği

Polonya yaklaşık 38,5 milyonluk nüfusuyla dünyanın en kalabalık 33. ülkesidir. 1978’de Polonya’da başlayan ekonomik kriz ile yoksulluk sınırı altında yaşayan Polonyalıların oranı % 10’dan % 20’ye fırladı. Bu durum fakirliğin konumunu değiştirdi. Krizden önce, yoksulların çoğu kırsal kesimde yaşarken kriz sonrası yoksulların % 70’i şehirlerdeydi. Çalışanların maaşlarını alamaması keskin bir şekilde yoksulluğu ortaya çıkardı. En önemli yoksulluk dalgası 1980’lerde hane halkında çalışan yoksulluğunu arttırdı. 1987-1988 yıllarında yoksulluk altında yaşayanların sayısı 3,5 milyondan 7 milyona yükseldi (Milanoviç, 1991: 15). Belli bir gelir oranının altında kalan herkes yoksul olarak kabul edilmekteydi. Dünya Bankasının 1993 yılında yayınladığı rapora göre geliri asgari emekli aylığının altında olan insanlar yoksul olarak kabul edilmekteydi (World Bank Document, 1994: 9). “2004 yılında Satın Alma Gücü Paritesine göre Polonya’da kişi başına düşen gelir 12.640 dolardır” (DPT, 2007: 13). Avrupa Birliği ülkelerinde 2000 yılından 2005 yılına doğru istihdam oranları artarken Polonya istihdam oranı en düşük Avrupa ülkelerinden biri olarak % 52,8’lik bir orana sahiptir. 15 yaş üzeri işsizlik oranları incelendiğinde Polonya % 10’u aşan oranı ile en yüksek seviyededir. Kadın işsizlik oranı da oldukça yüksektir. Polonya genç işsizlerin oranının en yüksek olduğu ülkelerden biridir (Coşkun ve Tireli, 2008: 161,162,163). OECD’nin 2005 senesinde hazırladığı “1990’ların İkinci Yarısında OECD Ülkelerinde Gelir Dağılımı ve

Yoksulluk” raporunda Polonya’nın gelir dağılımı incelendiğinde “Gini katsayısı OECD ortalamasının üstünde 31 ile 36 arasında değişmektedir” (DPT, 2007: 16). 2006 yılında Polonya’daki yoksul kişi oranı % 20.4’tür (Karadağ ve Saraçoğlu, 2015: 152). Polonya gibi ülkelerdeki yoksulluk oranı Avrupa Birliği ortalamalarının üstünde yer almaktadır (Coşkun ve Tireli, 2008: 169).

Sosyal yardımlar yoksullukla mücadelede önemli role sahiptir. OECD’nin yaptığı araştırmalara göre sosyal yardımların yoksulluğu azalttığı görülmüştür. Avrupa Birliği ülkesi olan Polonya’da 13 puan azalttığı gözlemlenmiştir (Yaşar, 2010: 118). 2017 yılında Polonya Ulusal yoksulluk ve refah göstergelerinde iyileşme devam etmiştir. Yaşanan bu gelişmeler, güçlü bir işgücü tarafından desteklenen özel tüketimden kaynaklanmıştır. Genel yoksulluk oranı 2015 yılında % 2,65 iken bu oran 2016’da % 1,65’e düşmüştür. 2017 yılında yürürlüğe giren asgari ücretteki % 8’lik artış ile tabanın gelirlerini arttırmıştır (World Bank Group, 2018: 12). Sosyal transferlerin öncesini ve sonrasının yoksulluk riski oranlarını karşılaştırdığımızda Polonya’daki yoksulluk sınırının üstündeki insanların en fazla % 6.0’ın üzerinde olduğu ve sosyal yardımların göreceli etkisinin düşük olduğu görülmektedir (Eurostat, 2018: 6). Polonya’da sosyal transfer sistemi yoksulluğun azaltılmasında önemli rol oynamasına rağmen maliyetli ve verimsizdir. Kullanılan kaynakların yarısından fazlası yoksul kesime ulaşmamaktadır. Bu fonlar, tüketim dağılımına göre düzgün bir şekilde dağıtılsaydı yoksulluğu ortadan kaldırabilirdi. Bu nedenle sosyal transfer harcamalarının amacının iyileştirilmesi gerekmektedir. Devletin uygulamış olduğu yanlış politikalar yoksulları savunmasız bırakmakta aynı zamanda hükümetin maliyesi üzerinde bir yük oluşturmaktadır (Paci vd., 2004: 17).

Polonya Avrupa ülkeleri içerisinde yoksulluğun ve istihdamsızlığın yüksek olduğu ülkelerden biridir. İşsizlik önemli bir sorun olup özellikle genç ve kadın işsizler yoksulluk sorununu tetiklemektedir. Hükümetin yoksullukla mücadele kapsamında uygulamış olduğu politika ve programlar yetersiz kalmaktadır. Sosyal yardımlar ve nakit transfer harcamalarının yeterince doğru kullanılmamasından kaynaklanan sorunları bulunmaktadır. Yoksullukla mücadelede iş olanaklarının, genç ve kadın istihdamının arttırılması gerekmektedir.

2.4. Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politika Aracı Olarak Kullanılan Sosyal Yardımlar

“Sosyal politika Avrupa kökenli bir kavram olup ulus devlet kontrolünde ortaya çıkmıştır” (Özerdem, 2010: 18). Sosyal politika çalışanların haklarını korumak amacıyla, devletin çıkardığı kanun ve uygulamalarla işçi-işveren haklarını düzenleyen, çalışanın hakkını savunan bir yapılanmadır (Günel, 2009: 14). Sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan, açlık, yoksulluk, insani olmayan çalışma koşulları, sömürü sistemi olumsuz hayat şartlarını arttırmıştır. Bu yaşanan sıkıntılar neticesinde dünya ülkeleri yaşanmakta olan sosyal sorunlarla yüz yüze gelmiş ve çözüm arayışına girmiştir. Bu çözüm arayışı da sosyal politikaların oluşmasına zemin hazırlamıştır (Yolcuoğlu, 2012: 146). Sosyal politikanın amacı, sosyal refahı korumaktır. Bunun içinde, sağlık, eğitim, sosyal hizmet, sosyal yardım, istihdam konularıyla yoksulun, engellinin, işsiz, kadının, çocuğun, gencin, dezavantajlı kesimin haklarını savunmaktadır. Sosyal politikaların gelişmesi başta devlet, aile, dini kurumlar, hayır kurumları, kamu yönetimi birimleri, sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmektedir (Bacak ve Uzunay, 2018: 116,117). Gelir dengesini sağlamaya yoksulların gücü yetmeyeceği için hükümetin ve sosyal politikaların devreye girmesi gerekmektedir (Yolcuoğlu, 2012: 152).

Türkiye’de sosyal politika aktörleri; aile, merkezi yönetim, yerel yönetim, sivil toplum ve özel sektörden oluşmaktadır (Taşçı, 2017: 10). Batı ülkeleri ile kıyaslandığında, Türkiye’deki hem resmi hem de sivil toplum örgütlerinin yoksullara yönelik sosyal politika ve destekleri göreceli olarak daha kısıtlıdır. Batılı birçok ülke ile kıyaslandığında; Türkiye’de göreceli olarak yüksek doğurganlık oranı ve kadın istihdamının düşük bir orana sahipken; evlilik dışı doğumlar ve tek ebeveynli aile yapısı daha azdır (Çukur, 2008: 115,116).

Türkiye’deki sosyal yardımların kaynağı alınan vergiler olup sosyal yardımlara ihtiyacı olan bireylere karşılıksız olarak verilmektedir. Toplum tarafından yapılan bağışlarda gönüllü sosyal yardımlara kaynaklık etmektedir. Sosyal yardımların amacı, yoksulları kendilerine bağımlı hale getirmek olmayıp onların kendilerine yetebilecek duruma gelmelerini sağlamaktır (Yavuzkanat, 2013: 38).

Türkiye’de yoksulluk profili, yoksulluğun boyutu, derinliği, ölçülmesi için uygulanacak politikaların düzenlenmesi gerekmektedir. Yoksulluğu ortadan kaldırmak için herkes kaynaklara eşit bir şekilde ulaşabilmeli, adil gelir dağılımına yönelik politika ve programlar uygulanmalıdır (Yolcuoğlu, 2012: 152). Türkiye’de sosyal politika denildiğinde öncelikle işçi-işveren ilişkisini dikkate almak gerekmektedir. Öte yandan iş hayatının dışında sosyal sorunlarda sosyal politikanın alanına girmektedir (Taşçı, 2017: 20).

Tablo 2. 1.Rakamlarla Türkiye’nin Sosyal Yardım Sistemi-2015

	Miktar	Oran
Toplam Sosyal Yardım Harcaması	25,828,578(000)TL	1.33(GSYH’ nin)
Sosyal Yardım Alan Hane halkı Sayısı	3,017,969	15.49 %
Düzenli Sosyal Yardım Alan Hane halkı Sayısı	2,318,042	11.89 %
Geçici Sosyal Yardım Alan Hane halkı Sayısı	1,924,649	9.87 %
SYDTF’den Yardımlara Aktarılan Tutar	4,853,196,515 TL
2022 sayılı Kanun kapsamında Yaşlı ve Engelli Aylığı Alanların Sayısı	1,272,038	1.60% (nüfusun)
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sayısı	1,000	

Kaynak: ASPB, 2017: 10.

Türkiye’de sosyal yardım sunma kapasitesi önceki yıllara göre artmış olup yapılan bu sosyal yardımlar sosyal koruma sisteminin küçük bir bileşenini oluşturmaktadır. 2003 yılındaki sosyal yardımlara tahsis edilen kaynak sadece % 0.57 iken, 2015’te 23,8 milyar (TL) ile sosyal yardım harcamaları GSYH’nin % 1,33 olmuştur. Ülkede sosyal yardımlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yerel düzeyde 1.000 (SYDV) tarafından yürütülmektedir. SYDV’ler illerde vali,

ilçelerde kaymakamlar liderliğinde yönetilip faaliyet göstermektedir (ASPB, 2017: 11).

2.4.1. Dünyada Sosyal Yardımların Yoksullukla Mücadeledeki Rolü

Yoksul bireylerin mağduriyetlerini azaltmak için ekonomik ve sosyal destek sağlamak gerekmektedir. Yoksulluk bireysel ve toplumsal bir sorundur. Bu sorunların giderilmesi ve eşitsizliklerin azaltılması için sosyal yardım politikaları uygulanmaktadır. “Yoksulluğa farklı bir bakış açısı getiren Amartya Sen’e göre “kapasite yoksunluğu” yani yoksulluğu gelir düzeyine göre değil de yaşanılabilir hayat standardına ulaşamama, temel gereksinimlerde yoksun olma” olarak ifade etmektedir. Amartya buradaki tanımla bireyin özgürlüğünün üzerinde durmaktadır. Sosyal yardımlarda temelde bireyin yoksunluğunu ortadan kaldırmak amaçlı yapılan yardımlardan oluşmaktadır (Karagöl ve Dama, 2015: 9). Sosyal yardımlar ve yoksulluk arasında karşılıklı bir bağ bulunmaktadır. Yoksullara yönelik yapılan aynı ve nakdi yardım 1980’ler ve sonrasında değer kazanmıştır. Dünya da yaşanan gelir adaletsizliği ve ülke temelinde de gelir dağılımında yaşanan adaletsizlikler önemli sorunları beraberinde oluşturmuştur. Ekonomik sıkıntılar, işsizlik, istihdamda yaşanan sorunlara benzer yoksulluğu ortaya çıkaran nedenleri önlemek amacıyla bir takım sosyal yardım politikaları oluşturulmuştur. Sosyal yardım uygulamaları ve sosyal yardımların verilme şartları ülkelere göre farklılık göstermektedir (Karagöl ve Dama, 2015: 12). Sosyal yardımlar ve asgari düzeyde yapılan yardımlar ademi merkezi bir yapıya sahiptir. Bu tür yardımlar genellikle merkezi hükümet tarafından belirlenmekte ve yerel yönetimler tarafından uygulanmaktadır. Bir nevi “yönetişim” yapılmaktadır. Sosyal yardımların verilmesinde aranan şartlar, yaş, vatandaşlık, ikamet yeri, çalışma ve aktif iş arıyor olmasıdır (Coşkun ve Tireli, 2008: 92).

Dünya da her ülkenin ekonomik yapısı birbirinden farklı olduğu gibi sosyal yardım mekanizmaları da farklılık göstermektedir. Uygulanan sosyal yardım politikaları farklı olsa da sosyal yardımlar amaç yönünden benzemektedir. 1990’larda gerçekleşen radikal refah reformları ile birçok ülkede sosyal yardım mekanizması devreye girmiştir. Amerika’da uygulanmakta olan sosyal yardımlar sıkı şartlara bağlanmış ve kısıtlı süreliğine yardımlar verilmektedir. Fakat sosyal devlet

anlayışına sahip Avrupa ülkelerinde bu durum daha farklıdır. Örneğin, İsveç, Norveç gibi Kuzey Avrupa ülkelerinde yapılan sosyal yardımlar bireyi yoksulluktan kurtaracak bir vasıta olarak görülmektedir. Burada yapılan yardımlar devlet kanalı ile yapılmakta ve kamu kaynakları kullanılmaktadır. Fakat bu durum halkta ağır vergilerin alınmasına neden olmaktadır. Güney Avrupa ülkelerinde ise sosyal yardımlar yeterince gelişmemiştir (Karagöl ve Dama, 2015: 12,13). Yoksulluğun boyutunun ülkeden ülkeye değiştiği gibi yapılan sosyal yardımlar, türleri, süreleri de değişiklik göstermektedir.

2.4.2. Sosyal Yardımlara Getirilen Eleştiriler

Çok boyutlu yoksulluk yaklaşımına göre sosyal yardımlarında birden fazla boyutu bulunmaktadır. Her ülkenin siyasi ve sosyal yapısına uygun sosyal politikaları ile uyumlu sosyal yardım türleri bulunmaktadır. Sosyal yardımların genel amacı var olan yoksulluk ve gelir adaletsizliği sorununu gidermektir. Sosyal yardımlar yapılırken genel bir gelirin altında kalan kesime yapılan yardımlar, belirli bir gelir oranı göz önüne alınarak özel gruplara yapılan yardımlar, nakit yardımı yerine barınma, giyinme, ısınma, gıda ve eğitim ihtiyaçlarına yönelik yapılan yardımlardan oluşmaktadır. Belirli bir kitleye yönelik ve karşılıksız olarak verilen sosyal yardımların amacı yoksullukla mücadelede etkin rol üstlenebilmektir. Sosyal yardımlar istismara açık oluşları nedeniyle eleştirilere maruz kalmaktadır.

Sosyal yardımların verilmesini eleştiren bazı görüşlere göre cömert kabul edilen sosyal yardımların, yoksulluk kültürünün doğmasında etkili olduğu fikri savunulmaktadır. Yoksullar, “bedava yaşayanlar” ve “kaybedenler” şeklinde ifade edilirken, yoksulluk yardımları da “hükümet sadakası” olarak adlandırılmaktadır. Murray’a göre yoksullukla mücadele edip azaltmak için oluşturulmuş olan sosyal yardımlar tam zıt sonuçlar doğurmaktadır. “Yoksullar çalışmak yerine bu yardımlardan elde ettikleri gelirler ile yaşamlarını sürdürmeyi seçmekte ve bu da yoksulluğun devamlılığına sebep olmaktadır” (Gül ve Sallan Gül, 2008: 70). Tocqueville’ye göre devlet tarafından yapılan yardımların yoksulları tembelleğe ve asalak gibi yaşamaya teşvik etmekte ve bu kişiler bu yardımlar nedeni ile kendi ayakları üzerinde duramamaktadır. Sosyal yardımlar yüzünden ailevi

sorumluluklarının zayıflamasına ve akraba yardımlarının kalkmasına neden olduğu görüşünü savunmaktadır (Buğra, 2018: 58). Sosyal yardımlar bireyi tembelleştirerek yardımlara bağımlı hale getirebilmektedir. Kimi toplumlarda yoksul olmayanlar yoksulların varlıklarından, tembelliklerinden, bakamayacakları kadar çocuk sahibi olmalarından ve dilencilik yapmalarından oldukça rahatsızdırlar. Bunlara çözüm olarak da istihdamın arttırılması ve modern hayırseverlik büyük destek görmektedir. Bu düşünce ile bakıldığında Türkiye’de yoksulluğa “modern” bir yaklaşımın olduğundan söz edilebilir (Buğra, 2018: 15). Sosyal yardımların bireyleri tembelleştirdiğini ve sosyal yardımların istismar edildiği fikri sosyal yardımların olumlu yanlarından çok olumsuz yanlarının olduğu görüşünü savunmaktadırlar. Sosyal yardım alan bireylerin yoksulluklarını ispatlamaya çalışması psikolojilerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Öte yandan yoksulluklarını istismar eden kesimde bulunmaktadır. Bu kesim ya gerçekten sosyal yardımlara ihtiyacı olmayan ya da ihtiyaçlarını sosyal yardımlarla karşılamayı alışkanlık etmelerine neden olmaktadır (Taşçı, 2008: 3,4). Sosyal yardımların bireylerde sosyal dışlanmışlık algısı oluşturması kendisini toplum ile bir bütün olarak görememesine neden olabilmektedir. Yetememe, yetersizlik hissi sosyal yardıma muhtaç hale gelen bireyin psikolojisi üzerinde olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Bu olumsuzluk tüm aileyi etkileyebilmektedir. Sosyal yardımların işleyişindeki bürokratik engeller ve sürecin işleyişinde yaşanan zorluklar bireyi sıkıntıya sokabilmektedir. Öte yandan sosyal yardımlar siyasiler tarafından oy toplama aracı olarak görülebilmektedir. Daha çok seçim zamanı hatırlanmaları, sosyal yardımların kısa süreliğine ön plana çıkarak popülerleşmesi ve sosyal yardım alıcılarının zihninde oluşan kullanılmışlık hissi meydana gelebilmektedir. Sosyal yardım yapan kurum sosyal yardımdan yararlanan birey arasında bağ olması, bu bağ; akrabalık, partcilik, mezhepçilik vb. olabilir. İhtiyaç sahibi olmamasına rağmen sırf aradaki çıkar ilişkisinden dolayı sosyal yardım alıcısı haline gelmektedir. Her birey için yapılan sosyal yardımın aynı pozitif etkiyi oluşturmaması da sosyal yardımlara yöneltilen eleştirilerdendir.

Sosyal yardımları insan hakkı olarak gören insani yaklaşıma göre, bireyin kimliği, dili, dini, ırkı önemli olmayıp insan olmasından dolayı sosyal yardım yapılması gerektiği düşüncesi yatmaktadır. Bu düşüncenin temelinde insan eliyle

muhtaç duruma düşürülen bireyin yine bir insan ve sosyal yardım eliyle muhtaçlığının giderilmesidir. Türkiye toplum yapısı itibariyle hayırsever insanların yaygın olduğu bir kültürü benimsemektedir. Yoksulluk toplumsal sorun olduğu gibi sosyal yardımlarda toplumun iştiraki ile yürütülmelidir. Sosyal yardımlar uygulanırken birey, toplum ve devlet merkezli teşkilatlanmalıdır. Sosyal yardımların gerekliliğini savunan kesimlere göre ise, sosyal güvenlik sistemindeki oluşacak olan eksiklikleri gidermesi ve sosyal güvenlik sisteminin kalıcılaşmasını sağlaması ve sosyal yardım alan bireyin bir süreliğine de olsa “muhtaçlık” psikolojisinden kurtulabilmelerini sağlaması, sosyal yardımlar aracılığıyla kaynaklarda tasarrufun sağlanması, sosyal yardımlar aracılığıyla yoksulluğundan dolayı suça eğilimi artan bireyin suça eğiliminin azalması açısından önemlidir (Taşçı, 2008: 9). Sosyal yardımlar insani bir gereklilik olup vereni de alanı da mutlu etmektedir.

Yoksul ve muhtaç bireylere yönelik yapılan sosyal yardımlar insan hakkı temelli olup yoksullukla mücadele de önemli bir araçtır. Doğru işleyen bir denetim mekanizması ile sosyal yardım faaliyetlerindeki açık olan sorunlar giderilmelidir. Yoksulluk sorununun giderilmesi için geçici çözüm yolu olan sosyal yardımlar iş ve istihdam olanaklarının iyileştirilmesi ile kalıcı çözümler haline getirilebilir. Her dönemin sosyal yardım alıcısı mutlaka olacaktır. Mühim olan bu sosyal yardım alıcılarının sayısının azaltılması, hep aynı bireylerden oluşmaması olacaktır.

2.5. Yoksulluğu Azaltmak İçin Yapılan Çalışmalar

Büyüyen ekonomi ile gelir adaleti sağlanmadığı takdirde zenginler daha zengin yoksullar da daha yoksul bir hale gelebilir. Geleneksel yöntemlere göre, yoksulluğu azaltmak için zenginlerden alınan vergileri yoksullara yardım için kullanarak geliri yeniden dağıtmış oluruz. Yoksulların ekonomik gelişmeden faydalanmalarını sağlamak için pastanın büyümesini değil pastadan yoksullara düşen payın büyümesini sağlamak gerekir (Yunus ve Weber, 2012: 201). Ekonomik büyümenin sağlanması yoksulluğun azaltılması için çok önemlidir. Ekonomik kaynakların yetersiz olması yoksulluğu oluşturmaktadır. Herkesin eşit bir şekilde yararlanacağı sosyal hizmetlerin oluşturulması gerekmektedir. Yoksulların rahatlıkla sahip olabileceği finans, beşeri imkânlar ve tarım arazilerine ulaşabilmesi, toplumsal

yardımlaşma ve işbirliğinin sağlanması, cinsiyet eşitliğini arttıran politikalar oluşturulmalıdır. Yoksulluğu azaltacak yönde istihdamın oluşturulması, yoksulların gelirlerini arttıracak politikaların üretilmesi, piyasalardaki kamu müdahalelerinin azaltılıp ortadan kaldırılması, özel sektörün teşvik edilmesi, kayıt dışı istihdamın engellenmesi, kadın istihdamının artırılması ve bu yönden politikaların oluşturulması ile yoksullukla etkin bir şekilde mücadele edilecektir (Aktan, 2002: 2,3). Yoksulluğun azaltılması için ekonomik büyüme ile gelirlerin artırılması, kamu sektörünün yeni politikalar aracılığıyla gelirlerin artırılması, sosyal güvenlik ağının geliştirilmesi ve bunun için yapılan harcamaların geliştirilmesi, kırsal kesimde yaşayan yoksullara yönelik tarımsal gelirlerin artırılması ve gerekli işgücünün sağlanması, yoksullara yönelik beşeri sermayenin artırılması buna bağlı olarak ekonomik büyüme artar ve yoksulluk yanlısı büyüme oluşur (Kabaş, 2010: 141, 142).

Yoksulluğu azaltmak için yapılan çalışmalar incelendiğinde, “Yeni Muhafazakârlarca benimsenen yoksulluk kültürüne göre, yoksulluk yardımlarının yol açtığı zararları gidermek için sosyal devlet programları kaldırılmalıdır”. Bunun yerine yoksullara çalışma ahlakı ve sorumluluk üstlenme davranışı kazandırılarak değişim ve dönüşüm sağlanmalıdır. Yoksulluk kültürünü ortadan kaldırmanın yolu sosyal yardımlara ve hatta sosyal devlete son vermektir tezini savunmaktadırlar. Sosyal devlet yerine bu tür yoksulların, gereksinimlerini gönüllü sivil toplum kuruluşları, dinsel ve geleneksel kurumların sağlayacağı destek ve yardımlardan gidermelidir (Gül ve Sallan Gül, 2008: 71). Yoksullar kendi imkânları ile yoksullukla mücadele etmeye çalışmaktadır. Bunlar; tutum sandıkları, kilise veya camilerde yoksullar için toplanan yardımlar, topluluk düzeyinde akraba, komşu ve iş arkadaşlarının oluşturmuş olduğu yardım ağlarıdır (Şenses, 2017: 247). Yoksullukla mücadele de semavi dinlerde yer alan “zekât ve sadaka” gibi yoksullara yapılan bir nevi zenginlik vergisi olan yardımlar bulunmaktadır. Dinen belli mal varlığına sahip zengin kabul edilen kişinin Allah rızası için muhtaç durumda olan kişilere belli bir miktarda verdiği yardımdır (Önal ve As, 2018: 218). Dinde yoksulluk konusunda “israf ve tasarruf”un dengede olması gerektiği fikri ön plandadır. İslami anlayışına göre gelir ve gider dengesi gözetilerek bir yaşam sürülmesi gerektiği fikri hâkimdir.

İslam inancına göre tüketim, doğru, temiz, aşırıya kaçmadan, ahlaklı ve yardımsever nitelikte olmalıdır. Müslüman bireye cimrilik ve müsriflik dengesinin gözetildiği bir yaşam sürmesi gerektiğini öğütlemektedir. İslam dini, malın, canın, hak ve adaletin insanlar arasında eşit bir şekilde dağıtılmasını savunmaktadır. İslam dini insanlara iktisadi düzenin sağlanması için beş temel şartın varlığından bahseder. Bu şartlar, özel mülkiyet hakkı, mülkiyetin farklılığı hakkı, servetin varlığı, edinilen malın aktif kullanımda olması ve kazanılan malın doğru şekilde harcanmasıdır (Yenen, 2015: 103,104).

Kısa süreli sosyal yardımlardan çok daha farklı ve yoksulluğa kalıcı çözüm bulmak için geliştirilen mikro finans ile yoksulluk azaltılıp hatta ortadan kaldırılabilir. Yoksullar kendilerine sağlanan mikro krediler sayesinde kendi işlerini kurup istihdamlarını sağlayarak yoksulluklarına son verebilirler (Yunus ve Weber, 2012: 81). Yoksulluğun azaltılmasında uluslar arası, ulusal ve yerel düzeyde birçok kuruluşa görevler ve sorumluluklar düşmektedir. Yoksulluğun azaltılmasında devlet mekanizmasını, kamu kurum ve kuruluşlarının, yerel yönetim birimlerinin, dernek, vakıf, sendika ve sivil toplum kuruluşlarının olumlu etkisi göz ardı edilmemelidir. Bazı görüşlerin aksine devlet mekanizması yoksullukla mücadelede pasif bir konumda olmamalıdır. Aksine var olan mekanizmalar daha da güçlendirilmelidir. Fakat şu da yadsınamaz bir gerçektir ki yoksullukla gerçek mücadeleyi yine yoksulların kendisi vermelidir. Yoksulluklarını gidermek için üstlerine düşen sorumlulukları yerine getirmelidir.

2.6. Yoksullukla Mücadelede Uygulanan Yaklaşımlar

Yoksullukla mücadele de yoksullar aktif rol oynamalıdır. Yoksulun sorunlarından yine en iyi yoksul anlamaktadır. Yoksullukla etkin mücadele edebilmek için, altyapı geliştirilmelidir, zengin kişilerce kullanılan teknolojiler yoksulların gereksinimlerine göre uyarlanmalıdır ve uyarlanan bu teknoloji sayesinde sürdürülebilirlik artırılarak çevre iyileştirilebilir (Yunus ve Weber, 2012: 90,91). Friedmann'a göre yoksullukla mücadelenin ve yoksul bireyin insani değerlere yakışır bir biçimde yaşamasının temel on noktası bulunmaktadır. Bunlar: "uzman tarafından dünyaya gelmek, güvenli bir yaşam alanı, yeterli beslenme, sağlık ücretini

ödeyebilmek, iyi ve pratik eğitim sürecinden geçebilmek, siyasal katılım, ekonomik olarak üretici olabilmek, işsizliğe karşı korunmak, onurlu bir yaşlılık, saygın bir şekilde defnedilmek” olarak açıklanmıştır (Oktik, 2008: 25). Yoksullukla mücadelenin esas amacı, işsizliği azaltmak ve ekonomik büyümeyi sağlayarak yoksulluğu azaltmayı amaçlamaktadır (Bayraktutan ve Aktay, 2012: 4).

“Uluslararası düzeyde yoksullukla mücadele eden en önemli iki kurum Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)’dir”. Bu kurumlar bayadır bu doğrultuda faaliyet yürütmelerine rağmen yoksulluğun yaşandığı ülkelerde yoksulluğun azaltılması için önemli bir başarı sağlanamamıştır. Uluslararası düzeyde faaliyet gösteren bazı sivil toplum kuruluşları da yoksulluğun azaltılması için benzer şekilde faaliyetler yürütmektedir. Öte yandan ulusal düzeyde hükümetler kamu harcamalarının bir kısmını bu amaç için kullanmaktadır. Bu nedenle yapılan kamu harcamalarının her ülkede aynı düzeyde etkili olduğunu söylemek oldukça zordur. Ulusal düzeyde başta sivil toplum kuruluşları olmak üzere, özel kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan çalışmaların yoksulluğun azaltılmasında önemli katkıları bulunmaktadır (Sarısoy ve Koç, 2010: 331). “2005 ve daha önceki birçok Dünya Kalkınma Raporu’nda” insanları yoksulluktan kurtarmanın en etkili yolunun, yeni iş olanakları oluşturmaktan geçtiği ifade edilmektedir. İşsizliğin varoluşu, bireylerin aktif olarak iş aradıklarını ancak bulamadıklarını göstermektedir. Bununla birlikte gelişmekte olan ülkelerde çok küçük bir azınlık gönüllü olarak emek piyasası dışında kalmanın maliyetini karşılayabilmektedir. 2007 raporunda ise, genç işsizliğe değinilmiş, yoksullukla mücadelede gençlere yatırım yapılmasının önemine dikkat çekilmiştir. 2008 raporunda, kırsal kesimdeki kalkınma çabalarına değinilmiş, kırsal kesimde uygulanabilecek projeler dile getirilmiştir. 2009 raporunda ise, dünyanın en yoksul ve kırılgan gruplarının yararlanabilmesi için ekonomik faaliyetlerin coğrafi olarak dağıtılması gerektiği varsayımı sorgulanmıştır (Öztürk ve Çetin, 2009: 2683,2684).

Yoksulluk dünyanın geleceğini tehdit eden ciddi küresel bir sorundur. Bu sorun giderek daha farklı boyutlarda hissedilmektedir. Bugün dünya da olduğu gibi Türkiye’de de yoksullukla mücadelede büyüme yoluyla yoksul kesimin gelirlerini ve

hayat standartlarını, refah düzeyini artıracak sürdürülebilir ve istikrarlı doğru politikalar uygulamak yoksulluğun kalıcılaşmasını engelleyecektir (Eştürk ve Kılıç, 2016: 151). Sosyal yardımlar yoksullukla mücadele politikalarının başında gelmektedir. Bunun nedeni, doğrudan yoksula ulaşılması ve yoksullukla mücadelede başarı şansının olmasıdır (Bedir, 2012: 92). Yoksullukla mücadele politikalarında temel aktörler; devlet, uluslararası kuruluşlar, ulusal kuruluşlar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları da bu hususta önemli rollere ve sorumluluklara sahiptir. Bu sorumluluklar birlikte hareket etme anlayışının zeminini oluşturmaktadır (Battal, 2016: 302).

Yoksulluğu azaltmak için uygulanacak politikalar, makroekonomik istikrar ile yoksulun çıkarı doğrultusunda büyüme sağlanmalıdır. Para ve döviz kuru politikası yoksulun mağdur edilmeyeceği şekilde düzenlenmelidir. Maliye politikası, eğitim ve sağlık gibi hizmetlerin aksatılmayacağı bir şekilde düzenlenmelidir. Özelleştirme uygulaması yoksulun lehine olacak şekilde hizmet sunmalıdır. Ticaret politikası, ihracatın geliştirilmesi ve arttırılması sağlanmalıdır. Tarımsal üretimde verimlilik arttırılarak yoksul yanlısı büyüme gerçekleştirilmelidir. Sanayi politikası ile küçük ve büyük işletmeler teşvik edilmelidir. Varlıklar eşit ve dengeli bir şekilde dağıtılmalıdır. Gelir dağılımı adaletsizliği, cinsiyet ayrımı, bölgesel dengesizlikler ve uygulanan yanlış nüfus politikaları giderilmelidir (Kabaş, 2010: 143,144). Yoksul kişileri yoksulluktan kurtarmanın yolu yoksullar için ihtiyaçları olan ortamı oluşturmaktır. Yoksullar ihtiyacı olan şeyi yapabileceklerine inandığında yoksulluk hızla yok olacaktır (Yunus ve Weber, 2012: 15). Yoksullukla mücadelenin başarılı olabilmesi için yoksulluk sorunu toplumsal hedef haline getirilmeli ve yoksulluğa karşı toplumsal duyarlılık oluşturulmalıdır. Yoksullukla mücadelede yoksullar söz sahibi olmalıdır. Yoksulluk için uygulanan fakat başarılı olmayan politikalar değiştirilmelidir. Yoksulluk oy toplama aracı olarak siyasi partiler tarafından kullanılmalıdır. Yoksullara yardım amacıyla kurulan vakıflar, kurum ve kuruluşlar desteklenmelidir. Yoksulluk ekonomik etkisi olduğu kadar sosyal, siyasal, ulusal ve uluslar arası etkileri olan önemli bir sorundur. Yoksulluk gelir dağılımındaki eşitsizlik ile bağlantılıdır. Devlet kurumları, sendikalar, vakıflar, dernekler, üniversiteler, basın yayın organları, dini kurumlar, gönüllü kuruluşlar ve

sivil toplum örgütleri yoksullukla etkin mücadele edebilmelidir. Yoksulluk insana özgü bir eksiklik, çaresizlik olup yine insan eliyle bu sorun giderilmelidir.

Yoksullukla mücadele edebilmek için farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlar “dolaylı yaklaşım, dolaysız yaklaşım ve radikal reform yaklaşımıdır. 1950 ve 1960’larda yoksullukla mücadele çalışmalarında dolaylı yaklaşım hâkimken, 1970’lerde dolaysız yaklaşımın savunduğu temel stratejiler esas alınmıştır. 1980’lerden sonra dünya genelinde yaşanan siyasal dengelerin değişmesiyle radikal reformlar ve neo liberal politikalar” etkili olmaya başlamıştır. Radikal reform yaklaşımı dolaysız yaklaşım adı altında değerlendirilmektedir (Özsoy, 2019: 129).

2.6.1. Dolaylı Yaklaşımın Göre Yoksullukla Mücadele Politikaları

Dolaylı yaklaşım 1980’lerden itibaren üzerinde durulmaya başlanmış ve 1990’lardan sonra yaygınlaşmaya başlayarak yoksulluğu azaltmaya yönelik politikalar oluşturmuştur. Bu politikalar, işsizlik sorununu azaltmaya, sanayinin gelişmesine, altyapı yatırımlarının hızlanmasına ve ekonomik büyümeyi sağlamaya yöneliktir (Solmaz ve Avcı, 2017: 49). Ekonomik büyümeyi hedefleyen dolaylı yaklaşım, eğitim, sağlık ve istihdamın artmasına olanak sağlamaktadır (Yenen, 2015: 101). Bu yaklaşımın hedefinde ülkede genel olarak ekonomik büyümenin sağlanması durumunda dolaylı biçimde yoksulluğun azaltılabileceği düşüncesi yer almaktadır. Bu açıdan ekonomik büyüme ile birlikte eğitim, sağlık alanında iyileşme olacağı, istihdam artışı yoluyla ekonomide işsizliğin azalacağı, gelir dağılımının iyileşeceği ve böylece dolaylı biçimde yoksulluğun azalacağı fikri hâkimdir (Kızıler, 2017: 84).

Dolaylı yaklaşımda var olan kaynakların etkili kullanılarak büyümeyi hızlandırdığı ve bunun da yoksulların hayat standardında ve gelirlerinde olumlu etkisinin olduğu ifade edilmektedir. Yoksullukla mücadele de ücret ve istihdam sorunu, işgücü piyasası, gençler ve niteliksiz işçilerin yoksulluğunun azaltılmasına yönelik vergi politikaları oluşturulmasıdır (Şenses,2017: 222,223). Dolaylı yaklaşıma göre, kısa vadede yoksullukla mücadelede herhangi bir müdahalenin olmaması ve problemin çözümünün uzun vadeye bırakılması, gelir dağılımında yaşanan değişim, büyüme sürecine olan etkisi, yoksulluğu azaltacak politikaların oluşturulması dolaylı yaklaşımın konusunu oluşturmaktadır. Dolaylı yaklaşıma bir

takım eleştiriler getirilmektedir. Bu eleştiriler, büyümenin yoksullukla mücadelede yeterli olmadığı, bu yaklaşıma göre serbest piyasanın etkisinin artacağı ve devletin ekonomi üzerindeki etkisinin azalacağı buna bağlı olarak niteliksiz eğitim ile üretimin düşerek büyümeyi yavaşlatması ve yoksulluk sorununun derinleşmesine neden olacağı ifade edilmektedir (Özsoy, 2019: 35,36). Bu yaklaşımın temelinde yatan düşünce, ekonomik büyümenin ilk aşamalarında eşitsizliklerin artacağı, belli bir oranda kişi başına düşen gelir arttıktan sonra gelir dağılımındaki iyileşme yoksulluğun azalmasına neden olacaktır. Fakat yapılan bazı araştırmalara göre ekonomik büyümenin yoksulluk ve gelir üzerinden düzenli bir ilişkisi olmadığını, öte yandan yapılan diğer araştırmalara göre hızlı gelişme gösterip büyüyen bazı ülkelerin gelir dağılımının çok bozuk olduğu söylenmektedir. Bu farklılıklar neticesinde büyümenin yoksulluk ve gelir dağılımı üzerinde farklı olduğu sonucuna varılmıştır. Birçok ülke genelinde yapılan bir araştırmaya göre, büyümenin yoksulluğu genellikle azalttığı fakat gelir dağılımına olan etkisinin zayıf olduğu ortaya çıkmıştır (Şenses,2017: 225).

2.6.2. Dolaysız Yaklaşımına ve Radikal Reform Yaklaşımına Göre Yoksullukla Mücadele Politikaları

Dolaysız yaklaşım ilk olarak beslenme, sağlık, eğitim ve konut gibi temel ihtiyaçlar olmak üzere yoksulların yaşam standartlarını ilgilendiren konularda somut program ve politikaların uygulanması ve yoksul kesimlere sağlanan transferlere önem verilmesi gerektiği fikri hâkimdir (Kızıler, 2017: 84). Dolaysız mücadele yöntemi, kamu harcamalarını, radikal reformu, yoksullukla mücadelede geçim şartlarını iyileştirecek politikaları içinde barındırmaktadır (Yenen, 2015: 101). Dolaysız yaklaşıma göre, yoksullukla mücadelede devletin etkin rolü üstlenmesi, vergi, sosyal harcamalar (sosyal güvenlik, sosyal yardım), eğitim ve sağlık gibi politikaları üstlenmesi yatmaktadır. Dolaysız yaklaşımda politikalar ve oluşturulan hedefler nettir. Dolaysız yaklaşıma getirilen eleştirilere göre, yoksullukla mücadelede uygulanan politika ve programların siyasallaşması, siyasal bir rant aracına dönüşmesi ve yaklaşımın maksadı dışında kullanılması sorunu gelmektedir (Özsoy, 2019: 37,38).

Dolaysız yaklaşım yoksullukla mücadelede gelir dağılımının iyileştirilmesi için, vergi istisnaları, vergi muafiyetleri, engellilere sağlanan vergi muafiyetleri ve indirimleri, gönüllü yapılan hizmetlere ilişkin vergi indirimleri, istihdam politikaları doğrudan iş imkânı oluşturmaya yönelik politikalar, mesleki eğitim programları, kayıt dışı istihdamı azaltmaya yönelik politikalar, geliri arttırmaya yönelik politikalar, sosyal ayni yardımlar, aile yardımları, eğitim yardımları, yaşlı yardımları, sağlık yardımları, özel amaçlı şehit ve gazilere yönelik yardımlar yer almaktadır (Özsoy, 2019: 132).

Radikal reform yaklaşımı, diğer yaklaşımların aksine kişilere değil, yoksul bölgelerdeki insanların refah seviyelerini arttırmaya yönelik projeleri konu almaktadır. Örnek vermek gerekirse “yoksul kesim için kredi, yerel düzeyde sulama, içme suyu, ulaşım, sağlık ve eğitime yönelik alt yapı çalışmalarında istihdam olanakları oluşturmayı” hedef edinmektedir (Kızıler, 2017: 84). Radikal reform yaklaşımına göre kaynakların köklü biçimde yeniden dağıtımı, eşitsizlikler, kredi ve istihdam olanakları, kamu harcamalarının yoksulların lehine yönlendirilmesi, beslenme, sağlık ve eğitim alanında büyümenin sağlanması, yoksulların kredi imkânını geliştirerek toprak reformunu, toprağın yeniden dağıtımını, kiracılık ve yarıcılık sistemlerini, toprak verimliliğini arttırmaya yönelik yatırımları desteklemektedir. “Yoksulların kaynaklara ve kamu hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılması, yoksulluğun daimi bir şekilde azaltılması için elzemdir” (Şenses,2017: 228).

Tablo 2. 2.Yoksullukla Mücadelede Uygulanan Politikalara İlişkin Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Uygulamaları

	Politikalar	Sosyal Yardımlar ve Hizmetler
Dolaylı Mücadele Yaklaşımı	1. Gelir Dağılımında ve Ekonomik Büyüme de Uygulanan Politikalar	

	2.Vergi Politikaları	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vergi Uygulamasının Artan Oranlı Olması ✓ Ücret Düzenlenmesinde Gelir Vergilerinin Durumu ✓ Varlık Vergilerinin Arttırılması ✓ Asgari Ücrette uygulanan vergilerin kaldırılması ✓ Dolaysız Vergilerin Arttırılması 	
Doğrudan Mücadele Yaklaşımı	1.Vergi Politikaları (Dolaysız Mücadele Kapsamında)	Vergi İstisnaları, Vergi Muafiyetleri, Vergi İndirimleri	<p>1.Gönüllülük Esasına Dayalı Hizmetlerden Vergi İndirimi Yapılması</p> <hr/> <p>2.Engellilere Yönelik Vergi İndirimlerinin ve Muafiyetlerin Sağlanması</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Bina Vergisinde İndirim Yapılması ✓ Engelli Maaşının Belirlenmesinde Engelli Muafiyetinin Belirlenmesi ✓ Engellilerin Kullanması İçin Araç Gereçlerin Temininde Gümrük Vergisi İstisnası ve KDV İstisnası Uygulanması ✓ Engellilere Ait Taşıtlarda Vergi İstisnası, ÖTV, MTV İstisnası Uygulanması
		1.Doğrudan İş Oluşturma Politikaları	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kamu da İstihdam Olanığı Sunma ✓ Meslek Eğitimi Kazandırma ✓ Gençlik İçin Politikalar Oluşturma ✓ İstihdamı Arttırmaya Yönelik Politikaları Teşvik Etmek ✓ Engelliler İçin Gerekli Önlemleri Almak

	2.İş Edindirme Politikaları	2.Yoksullara Sanat ve Beceri Kazandırma Politikaları	1.Özel Eğitim İmkânından Yararlanma 2.Mesleki Eğitim Olanaklarından Yararlanma ✓ Türkiye İş Bulma Kurumu ✓ Yerel Yönetim Birimleri/Belediyeler
		3.İş Bulma ve Yönlendirme Teşvikleri ve İstihdam Yardımları	✓ Kalıcı Olmayan İstihdam Proje Teşvikleri ✓ İstihdam da Eğitim Projelerine Verilen Teşvikler ✓ Mesleki Rehabilitasyon ve İstihdam İmkânı ✓ Engellilere Yönelik Sosyal Güvenlik İçin Erken Emeklilik Hakkı ✓ İşe Yönlendirme Yardımı ✓ İşe Başlama Yardımı
		4.Kayıt Altına Alınmayan İş Edindirmeyi Azaltan Politikaları Uygulamak	
		3.Gelir Arttırmayı Sağlayacak Projeler	1.Kırsal Alanda Sosyal Destek Projeleri 2. Gelir Sağlamaya Yönelik Proje Destekleri 3.Sosyal Hizmet Destekleyici Projeleri 4.Toplumu Kalkındırmaya Yönelik Projeler
		1.Ailelere Sunulan Yardımlar	✓ Yakıt Yardımı ✓ Barınmalarına Yönelik Yapılan Yardımlar ✓ Aşevi ve Besin Hizmetleri ✓ Yerel Yönetim Birimleri ve Belediyeler Aracılığıyla Sağlanan Aynı Yardımlar ✓ Kreş Yardımı
			✓ Eğitim Malzemelerinin Sağlanmasına Yönelik Yapılan

4.Sosyal Yardımlar	Ayni	2.Eğitime Yönelik Yapılan Yardımları	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Yardımlar ✓ Yemek Yardımı ✓ Ücretsiz Kitap ve Eğitim Malzemesi Yardımı ✓ Öğrenci Ulaşım, Barınma ve Geçim Yardımı ✓ Engelli Öğrencilere Yönelik Yapılan Yardımlar ✓ Öğrenci Yurt Yapımı
		3.Engelli Yardımları	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Engellilerin İhtiyaçlarına Yönelik Yapılan Yardımlar ✓ Büyükşehir Belediyelerindeki Engelli Hizmet Birimlerinin Sağladığı Olanaklar ✓ Engellilerin ücretsiz veya indirimli yararlanacağı yolculuk hakkı
		4.Yaşlı Yardımları	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Yaşlılara Sağlanan Yardım Kapsamında 60 Yaş ve Üstü Bireylerin Ücretsiz veya İndirimli Yolculuk Hakkı
		5.Özel Amaçlı Yardımlar	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Aşevlerinde Verilen Hizmetler ✓ Afet ve Acil Durum Hizmetleri
		1.Ailelere Yönelik Yapılan Yardımları	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gıda- Besin Yardımları ✓ Barınma-Konut Yardımları ✓ Sosyal Konuta Yönelik Projelerin Desteklenmesi ✓ Düzenli Nakdi Yardım Programında Eşi Vefat Etmiş Kadınların da Yararlanması ✓ Muhtaç Asker Ailelerinin İhtiyaçlarını Karşılama İçin Düzenli Nakdi Yardım Programı ✓ Muhtaç Asker Çocuğu için Verilen Yardım ✓ Öksüz ve Yetimlere verilen Yardım ✓ Doğum Öncesi ve Sonrası Yapılan Yardım ✓ Çoklu Doğum da Yapılan Yardım ✓ Sosyal ve Ekonomik Destek Sağlamaya Yönelik Yapılan Yardımlar

5.Sosyal Yardımlar	Nakdi	2. Eğitim Olanaklarını Geliştirmeye Yönelik Yapılan Yardımlar	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Şartlı Eğitimde Sağlanan Yardımlar ✓ Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitimde Sağlanan Yardımlar ✓ Yüksek Öğretimde verilen Karşılıklı ve Karşılıksız Burslar ✓ Vakıflar Genel Müdürlüğünce Sağlanan Eğitim Olanaklarını Geliştirmeye Yönelik Yapılan Yardımlar ✓ Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere verilen eğitim bursu
		3.Engelli Bireyler İçin Yapılan Yardımlar	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Engelli Aylığı Verilmesi ✓ Engelli Yakınına Verilen Yardım ✓ Silikozis Hastalarına Verilen Yardımlar ✓ Vakıflar Genel Müdürlüğünce Verilen Muhtaç Aylığı Ödemesi
		4.Yaşlı Bireylere Yönelik Yapılan Yardımlar	<ul style="list-style-type: none"> ✓ 65 Yaş ve Üstü İçin Verilen Aylık
		5.Sağlık Olanaklarını Geliştirmeye Yönelik Yapılan Yardımlar	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Şartlı Sağlık Yardımlarının Genel Sağlık Sigortası Prim Ödemelerinin Yapılması ✓ Genel Sağlık Sigortası Katılım Payı Ödemesinin Gerçekleştirilmesi ✓ Kronik Hastalara Elektrik Desteginin Verilmesi, Tüberküloz ve Subakut Sklerozan Panensefalit (SSPE) Hastalarına Yönelik Yapılan Yardımlar
		6.Özel Koşullara Bağlı Yapılan Yardımlar	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Şehit Yakını ve Gazilere Yönelik Yardımların Yapılması ✓ Terörden Zarar Görenlere Yönelik Yapılan Yardımlar ✓ Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımının Yapılması

Kaynak: Özsoy, 2019: 153-155.

Yoksullukla mücadelede uygulanan sosyal politikalara ilişkin sosyal yardım ve hizmet uygulamaları göz önüne alındığında Dolaylı ve Doğrudan mücadele yaklaşımlarında uygulanmakta olan ekonomik büyümeye yönelik politikalar, vergi politikalarında düzenlemeye gidilerek asgari ücretlilerden ve engelli bireylerden alınan vergilerde düzenlemenin yapılması, istihdam ve iş olanaklarının geliştirilmesine yönelik hizmetlerin sunulması, eğitim ve beceri kabiliyetlerinin geliştirilmesi, gelirleri arttırmaya yönelik politikaların desteklenmesi, sosyal yardımların kapsamının genişletilmesi şeklindedir. Tarihsel olarak yoksullukla mücadelede benimsenen yaklaşımları incelediğinde doğrudan yaklaşım modeli somut programların yer aldığı, yoksullara yönelik doğrudan transferlerin yapılması, mevcut kaynakların ekonomik büyüme için kullanılması yoluyla dolaylı yaklaşım ve üretim araçlarının geliştirilerek yoksullukla etkin mücadele edileceğini savunan radikal reform yaklaşımıdır. Türkiye başlangıçta ekonomi büyüme odaklı olan dolaylı yaklaşımı benimsiyorken zamanla doğrudan yaklaşım uygulamalarını da kullanmaya başlamıştır. Ekonomik büyüme ve gelir ilişkisini incelendiğinde, gelir dağılımının sosyal sorunlara neden olabildiği ve bu durumun ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediği bilinmektedir. Gelir adaletinin sağlandığı ülkelerde sosyal refahın daha iyi sağlandığı gözlenmektedir. Gelir dağılımdaki adaletsizlik yoksulluğu etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Ekonomik büyüme ile gerçekleşen gelir dağılımının da adil bir şekilde paylaşılması beklenir. Dünya da yaşanan eşitsizlikler ve bozulmuş gelir dağılımı yoksulluğu tetiklemektedir. Hem ülkeler arası hem de ülke içi yaşanan gelir dağılımı adaletsizliği nedeniyle toplumlar yoksulluk sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır. Ülkelerdeki zengin ile fakir arasındaki farkın büyümesi yoksulluğu giderek arttırmaktadır. Ekonomik büyümenin sağlanmasında gelir adaletsizliğinin giderilmesi için mikro kredi desteklerinin artırılması, vergi politikaları yoluyla vergilendirmede adaletsizliğin giderilmesi, yoksullaşmaya neden olan adaletsiz vergilendirmenin önüne geçilmesi, kamu politikalarının oluşturulması, Binyıl kalkınma hedeflerinin yoksullukla etkin mücadele edilebilmesinin sağlanmasıdır.

Yoksullukla mücadelede dolaylı ve dolaysız yönden vergi politikaları incelendiğinde ödeme gücüne göre düzenlenen vergi politikası, kurumlar üzerinden alınan kurumlar vergisi, sahip olunan mal üzerinden alınan gelir vergisi, ödeme gücü

yüksek olanlarda daha yüksek oranda vergi alınması yoksullukla mücadelede önem arz etmektedir. Harcamalar üzerinden alınan vergiler de yoksullukla mücadele için önemlidir. Bu vergi türleri Katma Değer Vergisi (KDV), Özel Tüketim Vergisi (ÖTV), Özel İletişim Vergisi gibi vergiler alınmaktadır. Bu vergiler alınırken zorunlu ihtiyaç olan ürünlerin düşük oranda vergilendirilmesi diğer lüks üretim ürünlerinde ise yüksek oranda vergilendirme politikası uygulanmalıdır. Servet vergisi diğer vergilerden daha önemli bir vergi olup gelir dağılımında adaletin sağlanması için gereklidir. Vergi politikaları ile yoksulluğun belli bir seviyenin altına çekilmesi için istikrarlı ekonomik büyümenin ve adilane gelir dağılımının sağlanması gerekmektedir (Aydın ve Türgay, 2011: 255,256).

Asgari ücretle geçimini sağlayan ya da daha da düşük gelir imkânına sahip olan bireylerden vergi alınmaması yoksullukla mücadeleye katkı sağlayacaktır. Kayıt dışı ekonomi ile ortaya çıkan vergi kaybının olumsuz etkileri alınacak önlemler dâhilinde giderilmelidir. Dolaysız mücadele kapsamında engellilere yönelik vergi indirimlerinin ve muafiyetlerinin giderilmesi bu kapsamda engelli bireylerin içinde bulunduğu zor şartların giderilmesine katkı sağlayacak, sosyal ve ekonomik hayat şartlarının iyileştirilmesi, engelli birey ile engelli olmayan birey arasındaki eşitsiz hayat standardını gidermeye yönelik yapılan düzenlemeler ile gelir vergisi kanunda engelli indirim uygulaması ile engelli ücreti, bakım sağlayan kişiye verilen ücret, engelli serbest meslek mensubu, bakmakla yükümlü olduğu engelli kişi bulunan serbest meslek mensubu ve basit usulde vergilendirilen engellilerin gelir vergisi hesaplanırken engellilik indiriminde yararlanmaktadır. Engellilerin sahip olacakları motorlu taşıtlar içinde bazı şartlara bağlı olarak vergi avantajı sağlanmıştır. Emlak kanununa göre de tek mesken sahibi olan malul ve engellilere vergi indirim uygulanmaktadır (GİB, 2018: 1).

Doğrudan mücadele yaklaşımı kapsamında doğrudan iş edindirme politikalarının hedefi kamu ve özel sektörlerdeki istihdam hizmetlerini arttırmak için mesleki eğitim programlarının geliştirilmesi, girişimcilere ve gençlere yönelik programların arttırılmasıdır. Yoksulluğu tetikleyen en önemli etmenlerden biri işsizliktir. İşsizliği oluşturan etmenlerin başında mesleki eğitime gerekli önemin

verilmeyişi, istihdam oluşmasına katkı sağlayacak ekonomik imkânlarla sahip olmaması, işgücü piyasasının yeterli olanaklara sahip olmaması, uzun dönem süren işsizlik problemleri oluşturmaktadır. Devletler işsizlik problemini çözmek için istihdamı arttırmaya yönelik aktif istihdam politikaları oluşturmuşlardır. Bu aktif istihdam politikaları; mesleki eğitim edindirme politikaları, mikro krediler, istihdam teşvikleri, kariyer merkezleri, girişimci teşvikleri gibi önlemler alınmaktadır. İşgücü talebi ile vasıflı eleman ihtiyacını karşılamaya yönelik mesleki eğitim edindirme kurumları oluşturulmaktadır (Ayan, 2014: 21,23).

Türkiye İş Kurumu Kanununun 4904. maddesine göre istihdamın korunması, yaygınlaştırılması ve işsizliğin önlenmesi, işsizlik sigortası hizmetlerini yürütmek amacıyla Türkiye İş Kurumu kurulmuştur. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Kurumuna bağlı olan bu kurum istihdamın korunmasına, geliştirilmesine, işsizliği önleyici faaliyetlerde bulunmasına, işgücü piyasası verilerini yerel ve ulusal temelde düzenlemesi, iş ve meslek danışmanlığı hizmetini vermek, mesleki eğitim ile işgücüne uyumlu programların düzenlenmesi ve yürütülmesi, iş arayan ile işçi arayanın buluşmasının temin edilmesi, yurt içinde ve uluslar arası düzeyde kurum ve kuruluşların eğitim ve danışmanlık hizmetinin sunulması görevleri bulunmaktadır. Dünya da ve Türkiye’de kayıt dışı istihdam, kayıt dışı ekonomi büyük bir sorun oluşturmaktadır. Türkiye’de mevsimsel değişimle kendisini daha belirgin bir şekilde gösteren kayıt dışı istihdam sorunu kış aylarında azalırken yaz aylarında mevsimsel işçilerle artmaktadır. Türkiye’de kayıt dışı istihdamın en çok görüldüğü kesim kırsal alandır. Kayıt dışı istihdam nedeni ile kamu harcamalarının, kamu açıklarının büyümesi, sosyal güvenlik sisteminin bozulması, sosyal ve ekonomik sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Fidan ve Genç, 2013: 147).

Toplumsal kalkınmayı sağlamaya yönelik geliri arttırmayı sağlayacak projelerin desteklenmesi, kırsal alanda sosyal destek projelerinin oluşturulması, gelir sağlamaya yönelik proje desteklerinin sunulması teşvik edilmelidir. 2003 yılında Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü ile imzaladıkları, kırsal alanda sosyal destek projesi uygulanmaya başlamıştır. Bu proje ile ekonomik anlamda sıkıntı içinde bulunan ve tarımsal üretim

konusunda kaynak sıkıntısı çeken vatandaşlara verilen bir destektir. Fakat kısa süre sonra bu proje doğrultusunda kurulan kooperatifler faaliyetlerini durdurmuşlardır. KASDEP, başarısız olmuş bir sosyal yardım projesidir. Örgütlenme bilinci oluşturamayan bu uygulama, kısa süreli uygulanarak başarısız olan bir proje olarak rafa kaldırılmıştır (Sevinç ve Binici, 2016: 214,221). Bu projeler oluşturulurken gerekli eğitimler, bilgilendirmeler yapıldıktan sonra denetim ve gözetim eşliğinde sürdürülmesi gerekmektedir. Önemli olan sadece bir projenin oluşumuna öncülük etmek olmayıp gerekli donanımları sağlamak, işlerliğini ve devamlılığını da sağlamak gerekmektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının 3 Mart 2015 yılında 29284 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan yönetmeliğe göre, yoksulluk içinde yaşayan temel gereksinimlerini karşılayamayan hayatlarını idame ettirmede zorluk çeken, çocuk ve gençlerin bakımı için ailelerin desteklenmesi amacıyla sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinin sunulması amaçlanmıştır. Bu destek doğrultusunda aile ve çocuklarla mesleki çalışmalar yapılması, gençlerin ve ailelerin içinde bulunduğu sosyal sorunların tespit edilmesi ve gerekli hizmetinin sunulması yardım faaliyetlerinde bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliğinin sağlanması, sosyal ve ekonomik destek hizmetinin sosyal güvenlikteki boşlukları dolduracak nitelikte planlanması, bu hizmetten yararlanan ve zorunlu eğitime devam edememiş çocukların okula devamlılığının sağlanmasıdır. Yapılan bu ekonomik destekler karşılıksız olup muhtaç çocukların yararına yapılmaktadır. “2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 32.maddesi gereği Bakanlığa ait sosyal hizmet kuruluşlarında korunma kararı devam eden kız çocuklarından evlenenlere çeyiz ihtiyaçlarını karşılamak ve bir defaya mahsus olmak üzere en yüksek Devlet memuru aylığının bir buçuk katı tutarında evlenme yardımı yapılmaktadır. Bu yardım hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın ödenmektedir” (Sosyal Hizmetler Kanunu).

2828 sayılı Hizmetler Kanununun 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının yaşlılara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerinin yürütülmesi, yaşlıların toplumla bütünleşmesinin sağlanması, yaşlılara sunulan bu hizmetlerin amacı, yaşlıların bağımlılıklarını

azaltarak sosyal çevre ile uyumlu bir şekilde hayatlarını sürdürmelerini sağlamaktır. Aile içinde yaşlıların desteklenmesi fikri benimseyerek 2022 sayılı 65 yaşını doldurmuş muhtaç ve kimsesiz vatandaşlara aylık bağlanması, engelli evde bakım desteği, eşi vefat eden kadına bağlanan aylıklar türünden yardımlar yapılmaktadır. Bu yardımlara ek olarak, yetişkin eğitimi, evde destek, evde bakım, gündüzlü bakım/kreş, yaşlı yaşam evi, huzurevi, yaşlı bakım rehabilitasyon merkezi gibi hizmet alternatifleri sunulmaktadır. (ASPB, 2018: 181,183). Yoksullukla mücadelede tüm bireyler göz önünde bulundurularak gerekli tedbirler ve önlemler alınmalıdır. Toplumsal değerlerde göz önüne alınarak sosyal yardım programlarının uygulanması gerekmektedir. Toplumun her kesimine yönelik ve ihtiyaçları doğrultusunda politikalar oluşturulmalıdır. Yoksullukla etkin mücadele edebilmek adına uygulanan sosyal yardım politikaları kaynağını vergilerden, bağışlardan almaktadır. Sosyal yardımlar ayni ve nakdi yapılmak üzere iki türdür. Her ülkenin sosyal yardım politikası ve sosyal yardım alıcıları farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde sosyal yardım oranı çok iyi iken bazı ülkelerde yok denecek kadar azdır. Bunun en önemli nedeni ülkelerin gelişmişlik ve refah seviyesidir. İhtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan sosyal yardım uygulamaları kimi zaman başarı sağlarken kimi zaman da başarısız olmuştur. Başarısız olmasının en büyük sebebi gerekli bilgilendirmelerin, eğitimlerin, analiz ve denetimlerin yapılmayışından kaynaklanmaktadır. Sosyal yardımların gerekliliği üzerinde duranların varlığı gibi durmayan, eleştiren kesimde bulunmaktadır. Eleştiren bu kesime göre yapılan sosyal yardımlar yoksulların çalışmamasına, yoksulluklarını kabul edip alınan yardımları yaşamları için yeterli görmelerine neden olmaktadır. Fakat Türkiye’de verilen sosyal yardımlar yeterince tatmin edici düzeyde olmadığı için bu eleştirilere tamamen katılmak uygun olmayacaktır. Uygulanmakta olan sosyal yardım uygulamaları belirli nitelikteki sosyal yardım alıcılarına belirli süreliğine verilmektedir. Yoksullukla mücadelede sosyal yardımlar oldukça önemli olmasına rağmen yoksul bireyler için geçici çözümler oluşturmaktadır. Bunun yerine yoksulluklarını kalıcı olarak ortadan kaldıracak çözümlere ihtiyaçları bulunmaktadır. Oluşturulacak kalıcı çözümler; iş olanaklarının iyileştirilmesi, ekonomik büyümenin ve kalkınmanın sağlanması, tüm yoksul bireylerin ulaşabileceği hizmetlerin nitelikli hale getirilmesi, gelirden adaletin sağlanması, eğitim, sağlık, sosyal tüm imkânların geliştirilmesi gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM-TÜRKİYE’DEKİ YOKSULLUKLA MÜCADELE ÇALIŞMALARI

Yoksulluğun çok boyutlu bir sorun olması, ekonomik, sosyal birçok açıdan ele alınması gerektiği ortadadır. Bir kamu politikası haline getirilen yoksulluk çalışmaları ile gerekli mücadelenin verilmesi ve önlemlerin alınması hedeflenmektedir. Yoksullukla Mücadele Politikaları oluşturulurken süreç yaklaşımından yararlanılmıştır. Yoksulluk sorununun tespit edilmesi ve tanımlanması, oluşturulacak politikanın aşamalarının belirlenmesi, politika ile ortaya çıkan sonuçların değerlendirilmesi ve analizinin yapılmasından oluşmaktadır. Sorunun temelinde yoksul birey bulunmaktadır. Yoksullukla doğrudan mücadelede yer alan aktörler; merkezi hükümet, sosyal yardımlar, yerel yönetimler, vakıflar, ilgili bakanlıklar yer almaktadır. Yoksullukla dolaylı mücadelede yer alan aktörler; sendikalar, KOSGEB, halk eğitim merkezleri, meslek edindirme kursu ve İŞKUR, mikro kredi uygulaması, bölge kalkınma projeleri, temel ve milli değerlerimizi oluşturan dini ve sosyal değerlerimiz ile medya etkili olmaktadır. Yoksullukla mücadelede hedef kitle yoksul sayılan (kadın, erkek, yaşlı, genç, çocuk, engelli, hasta) bireyleri kapsamaktadır. Uygulanmakta olan yoksullukla mücadele çalışmalarını oluşturan ilkeler; yoksulluk birçok açıdan önemli bir sorun olup refahın ve adil düzenin sağlanması için gerekli mücadele politikaları oluşturulması gerekmektedir. Yoksulluk konusu ele alınırken çok boyutlu yoksulluk teorisinden yararlanılmaktadır. Bu teoriye göre, yoksulluk insani bir sorun olarak ele alınmaktadır. Yoksullukla mücadele yöntemlerinin etkin kullanımı ile gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Yoksulluk konusunda kullanılan araçlar; sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve yoksullukla mücadele yöntemleri oluşturmaktadır.

Türkiye’de yoksulluğun nedenleri; yetersiz ekonomik büyüme, gelir dağılımındaki adaletsizlik, kayıt dışı çalışmanın yaygın olması, işsizlik oranının yüksek olması ve işsiz kalınan sürenin uzunluğu, düşük maaş verilmesi, tarımdaki istihdamın yetersizliği, hane halkı yapısı, ekonomik krizler, göçler, tüketici yani genç nüfusun fazlalığı, kabiliyet yetersizliği, kötü çalışma koşulları gibi nedenler sıralanabilmektedir.

3.1. Yoksullukla Doğrudan Mücadele Eden Kurumlar

Türkiye planlı dönemde dolaylı yaklaşımı benimseyerek yoksulluk sorununun çözümünü ekonomik büyümeye bağlamıştır. Fakat bu yaklaşımın yeterli başarıyı gösterememesinden dolayı istihdam ve gelir sorununa çözüm üretebilmek için özel politikalar oluşturmuştur. Dolaysız yaklaşım doğrultusunda yeni yoksullukla mücadele politikaları oluşturulmuştur (Özsoy, 2019: 49,50).

Tablo 3. 1. Sosyal Yardım Hizmeti Veren Kamu Kuruluşlarının Sosyal Yardım Harcamaları

Kurum	Yardım Türü	2017		2018		2019	
		Yararlanıcı Sayısı	Tutar (Bin TL)	Yararlanıcı Sayısı	Tutar (Bin TL)	Yararlanıcı Sayısı	Tutar (Bin TL)
	Sosyal Yardımlardan	3 201 253		3 494 932		3 282 975	
	Faydalanan Toplam Hane Sayısı						
	Yaşlı ve Engelli	1313 822	5282 568	1412 857	6270 340	1510 293	10191 085
	Aylığı (2022)						
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Sosyal ve Ekonomik Destek	161 493	834 691	185 766	1 096 121	198 907	1 389 135
	Evde Bakım	499 737	5 720 106	513 276	6 675 740	514 158	8 158 669
	SYDV'ler (Fon)						
	Tarafından Verilen		5 713 527		5 957 458		7 371 671
	Tüm Sosyal Yardımlara Aktarılan Kaynak						
	Genel Sağlık Sigortası Primleri	6 732 639	7 743 979	6 945 909	8 973 991	7 524 138	12 118 762
	Doğum Yardımı	1 210 124	515 743	1 190 053	506 489	1 120 387	477 432
	Muhtaç Aylığı	4 653	29 941	4 869	36 276	4 956	44 241
Vakıflar Genel	İmaret Hizmetleri	20 195	33 203	84 280	36 757	80 780	42 808

Müdürlüğü	Burs	21 290	20 302	20741	29730	21 453	32 068
MEB	Burs	142 205	330 228	386 413	665 572	147 166	472 765
YURT-KUR	Burs	548 156	2 053 739	557 475	2 253 784	569 747	2401 727
TKİ-TTK	Kömür Yardımı	2088 881	90 457	2084 746	1435 809	1878 413	980 180
Belediyeler	Tüm Sosyal Yardımlar	--	3 220 150	--	4 821 827	--	7 141 703
TOPLAM		31 952 981			38 253 405		50 174 949
TOPLAM/GSYH (Yüzde)		1,03			1,02		1,16

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2020: 317.

Tablodaki verilere göre incelendiğinde, sosyal yardım hizmeti veren kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal yardım incelemeleri sosyal yardım işini yürüten kurumlardan 2021 yılında değişikliğe gidilerek Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı iki ayrı bakanlığa bölünerek Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı oldu. Bu bakanlıkların ve diğer kurumların 2017, 2018 ve 2019 yıllarındaki yapılan yardım türleri, sosyal yardımlardan yararlanan haneler, yaşlı ve engelli aylığı, çocukları muhtaç ailelere verilen sosyal ve ekonomik destek, evde bakım hizmeti, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından verilen fonlar, genel sağlık sigortası primleri, doğum yardımı yapılmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yapmış olduğu sosyal yardım türleri; yetim ve engelliler için verilen muhtaç aylığı, imaret hizmetleri, ilk ve ortaöğretimdeki öğrenciler için verilen burs, Milli Eğitim Bakanlığının ilk ve ortaöğretimdeki muhtaç öğrenciler için verdiği burs, Yurt-Kur'un Yükseköğretimdeki muhtaç öğrenciler için verdiği burs, Türkiye Kömür İşletmelerinin ve Türkiye Taşkömürü Kurumlarının yapmış olduğu kömür yardımı ve Belediyelerin yapmış olduğu tüm sosyal yardımların yararlanancılarının sayısında ve aktarılan kaynak miktarında artış yaşandığı gözlenmektedir.

Türkiye'de yoksullukla mücadele etmek için yapılan sosyal yardımlar birçok kurum tarafından gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de yoksullukla mücadele eden kurumları kamu kuruluşları "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu dâhilinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü ve Sosyal

Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, TÜİK, Sosyal Güvenlik Kurumu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Yerel Yönetimler (valilikler, belediyeler, kaymakamlıklar) ve Sivil Toplum Kuruluşları” oluşturmaktadır. Çoğunlukla kamu kuruluşları sosyal yardım ve mikro kredi uygulamasını kullanırken yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ise genellikle sosyal hizmet düşüncesi ve temel ihtiyaçlar ile ilgilenmektedir (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2018: 153, Türk ve Ünlü, 2016: 99). Sosyal yardımların tek bir kurum adı altında toplanması, sosyal yardımlarla ilgili bilgilerin bir veri tabanı altında birleştirilmesi, sosyal yardımlarda hane halkı yaklaşımının geliştirilmesi ve bilgi teknolojileri ile sosyal yardımların daha adilane dağıtılması, sosyal yardımların tek bir kanaldan ulaştırılması, birçok sosyal yardım başvurusunun internet üzerinden yapılması, sosyal yardımlar ile ilgili bilgilerin karşılıklı paylaşılması hedeflenmektedir. Bu proje sayesinde; kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve STK’lar belirlenen bu hedeflerle ülke genelinde e-devlet, vatandaş odaklı hizmet anlayışı ile yürütülmektedir (Çoğurcu, 2010: 71). Gençlik ve Spor Bakanlığı’na bağlı Yurt-Kur, Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından verilen öğrenim kredisi, katkı kredisi ve bursların verilmesi, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda Parasız Yatılılık ve burs verme olanakları sunulmaktadır (Subaşı ve Yiğit, 2018: 146).

3.1.1. Merkezi Hükümet

Türkiye de 1980 sonrasında gelen hükümetler yoksulluğun sadece toplumsal bir sorun olmadığını, makro ekonomik politikalar, kalkınma politikaları ve gelir dağılımında adaleti sağlayacak politikaların üzerinde durmuşlardır. Özal hükümetlerine göre, doğru uygulanmayan ekonomi politikaları yoksullaşmayı arttırmaktadır. Sosyal adaleti sağlamayı “orta direk” (işçi, memur, esnaf, çiftçi ve emekliler) kavramı altında amaç edinmiştir. Akbulut hükümeti, serbest piyasa ekonomisi sistemini kullanarak ekonomide yaşanan adaletsizlikleri gidermeyi ve ülke kaynaklarını en verimli şekilde kullanmayı hedeflemişlerdir. Demirel hükümeti döneminde, OECD ülkeleri içerisinde en fakir, en pahalı, en çok işsiz olduğu, kişi başına elektrik, otomobil, telefonun en az düştüğü, gelir dağılımındaki adaletsizliğin

ve yoksullaşmanın çok arttığı, demokrasinin ve insan haklarının çiğnendiği bir dönem olarak girmiştir. Çiller hükümeti, “yenidünya düzensizliği” kavramını “devleti yeniden yapılandırmak” için vurgulamıştır. Ülkedeki istihdamın yarısını tarımda çalışanlar oluşturmaktadır. Ecevit hükümetinde yoksullar bir engel olarak tanımlanırken, çalışırken işsiz kalanlara belirli bir süreliğine işsizlik sigortası yapılacağı ifade edilmiştir. Fakat kayıt dışı istihdamın çoğunlukta olduğu Türkiye’de yoksullar için nitelikli bir çözüm olamamıştır. Kriz ve koalisyon hükümetlerinden sonra gelen Gül hükümeti, koalisyonların ekonomik krizi ve borçlanmaları tetiklediğine ve bu durumunda yoksulluğu arttırdığına değinmektedir. Gül’den sonra gelen Erdoğan hükümeti ile birlikte yoksulluk politikaları kapsamında, eğitimden sağlığa, adil bir yargı sistemine, yerel yönetimlere, sosyal güvenlik sistemine, gelir dağılımındaki dengesizlik giderilerek yoksulluğun azaltılmasına dair birçok mücadele politikası yer almaktadır (Yılmaz,2012: 299-303).

Tablo 3. 2. Hükümetlerin Yoksulluğa İlişkin Yaklaşımları

Hükümetler	Yoksulluğun Nedenleri	Risk Grupları	Temel Politikalar
I.Özal Hükümeti Dönemleri (1983-1987) II. Özal Hükümeti (1987-1989)	Enflasyonist Politikaların Oluşturmuş Olduğu Olumsuzluklar	İşçi, Memur, Esnaf ve Emeklilerden oluşan Orta Direk Sınıf	Gönüllü sosyal dayanışma, teşvik edilerek enflasyonun azaltılması
Akbulut Hükümeti Dönemi (1989-1991)	Devletçi Politikaların Yanlış Kullanılması	+Orta kesimi oluşturan “Orta Direk” algısının devamı ile belirsizleşen risk grupları	Rekabet şartlarına uygun serbest piyasa ekonomisinin uygulanması
I.Yılmaz Hükümeti Dönemleri (1991-1991) II. Yılmaz Hükümeti (1996-1996) III. Yılmaz Hükümeti (1197-1999)	Yanlış uygulanan kamu yönetimi, yolsuzluk ve kamu açıkları	Belli olmayan toplumsal kesimler	Kamu Yönetimi Reformunu Oluşturmak
VI. Demirel Hükümeti Dönemi (1991-1993)	Gelir dağılımının adil bir biçimde paylaşılmaması	Belli Olmayan toplumsal kesimler	İnsan haklarının ve demokrasinin işlerliğinin artırılması
I.Çiller Hükümeti Dönemleri (1993-1995) II.Çiller Hükümeti (1995-1995) III.Çiller Hükümeti (1995-1996)	Yenidünyanın düzene sahip olmayışı, Nüfus artışı ve tarımsal alanda çalışan kesimin artması	Tarım alanındaki çalışanlar	Devletin küçültülmesi politikaları ve Tarım politikaları ile ilgili uygulamalar

Erbakan Hükümeti Dönemi (1996-1997)	Devletin tasarruvsuz yaptığı işlemler	İşsiz bireyler ve emekli yoksullar	Çalışan emektarlara adil bir biçimde gelirin paylaşılması
IV.Ecevit Hükümeti Dönemleri (1999-1999) V.Ecevit Hükümeti (1999-2002)	Demokratik eksikliklerden kaynaklanan uygulamaların varlığı	Kayıt dışı istihdam, kimsesiz bireyler ve sokak çocukları	İşsizlik sigortası
Gül Hükümeti Dönemi (2002-2003)	Koalisyon hükümetlerinin neden olduğu istikrarsızlık	Belli Olmayan toplumsal kesimler	Sivil toplumun gönüllülük esasına dayalı olması
I.Erdoğan Hükümeti Dönemleri (2003-2007) II.Erdoğan Hükümeti (2007-2011) III. Erdoğan Hükümeti (2011-2014)	2002 krizi ile iyi yönetilemeyen Kötü kamu yönetimi, yolsuzluk ve kamu açıkları	Yaşlılar, kadınlar, çocuklar, gençler ve engelliler	Şartlı nakit transferi, çocuk yardımı, AB fonları, aile dayanışması, engelli maaşı, Devlet-sermaye-emek politikası
Davutoğlu Hükümeti Dönemi (2014-2016)	Koalisyon hükümetinin kurulamayışı, Ülkenin içinde bulunduğu olumsuz ekonomik durum,	İşsizler, yaşlılar, kadınlar, gençler, çocuklar ve engelli bireyler	Sosyal Yardımlar, mikro kredi uygulamaları, Aile Sosyal Destek Programının kurulması, İnsani Gelişmeye Geçiş Stratejisinin uygulanması
Yıldırım Hükümeti Dönemi (2016-2018)	15 Temmuz Kalkışmasının ülkede yarattığı kargaşa, paralel yapı temizliği	İşsizler, yaşlılar, kadınlar, gençler, çocuklar ve engelli bireyler	Kamu-Özel Sektör işbirliğinde istihdam projesi, Aileye yönelik hizmetlerin geliştirilmesi, çocuk, kadın, yaşlı, engelli hizmetleri programının uygulanması, Tüm vatandaşların sosyal güvenlik ve Genel Sağlık Sigortası kapsamına alınması
Erdoğan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Dönemi (2018---)	Yapılan referandum ile hükümet sistemi değiştirilerek Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçildi, Covid-19 virüsü Aralık 2019'dan itibaren ekonomiyi de olumsuz etkisi altına alarak yoksullaşmayı arttırmıştır.	İşsizler, yaşlılar, kadınlar, çocuklar, gençler ve engelli bireyler	Kadına Şiddeti Önleme Mücadele Politikaları (Şiddeti Önleme Merkezleri oluşturulması), Engelsiz Vizyon Belgesi 2030, Yaşlı Destek Programı (YADES), Bütünleşik Sosyal Yardım Sistemi, ASDEP (aile ve bireylerin sosyal yardım ve sosyal hizmetlere olan ihtiyaçlarının tespiti), yoksulluğu önleyici politikaların oluşturulması ve uygulanması.

Kaynak: Yılmaz, 2012: 303,304.

Tablo, Yılmaz (2012: 303-304) sayfaları arasındaki veriler güncellenerek oluşturulmuştur. 1980 sonrasında göreve gelen 45. Hükümet döneminden 66. Hükümet dönemine kadar olan hükümet programlarının incelenmesi neticesinde hazırlanmıştır.

2018 yılında yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile birlikte sosyal iktisadi gelişmeler bağlamında,

- “Türkiye, 2018 yılı İnsani Gelişme Endeksi’nde 0,806’lık değerle 189 ülke arasında 59’uncu olmuş ve bu değerle ilk kez “ en yüksek insani gelişme” kategorisinde yer almıştır.
- Sosyal yardım harcamalarının GSYH’ ya oranı 2002 yılındaki yüzde 0,25 seviyesinden 2018 yılında yüzde 1,03 seviyesine yükselmiştir.
- Ortalama gelirin altındaki gelire sahip nüfus oranı 2006 yılında yüzde 18,6 iken 2019 yılında bu oran yüzde 14,4 seviyesine gerilemiştir.
- En yoksul yüzde yirminin ulusal gelirden aldığı pay 2006 yılında yüzde 5,1 iken bu oran 2019 yılında yüzde 6,24 seviyesine yükselmiştir. Toplumun en zengin yüzde 20’sinin gelirinin en yoksul yüzde 20’sinin gelirine oranı şeklinde hesaplanan P80/P20 oranı ise 2006 yılında 9,5’ten 2018 yılında 7,4’e düşmüştür.
- Gelir dağılımı eşitsizliği ölçütlerinden biri olan Gini katsayısı 2006 yılında 0,428 olarak gerçekleşirken, 2019 yılında 0,395’e gerilemiştir” (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2021).

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi döneminde 2019 yılında yapılan sosyal yardım harcamaları için bütçeden 62,1 milyar TL kaynak ayrılmıştır. Ödeme gücüne sahip olmayan vatandaşların sağlık giderleri için 10,5 milyar TL ödenek, şiddet mağduru kadınların mağduriyetlerini gidermeye yönelik barınacakları konukevi, psiko-sosyal destek, hukuki destek, 0-6 yaş arası çocuklar için kreş desteği, asgari ücretin yarısı tutarında harçlık, korunmaya muhtaç çocuklar için koruyucu ailelere yapılacak ödemeler kapsamında 132 milyon TL destek, doğum yardımı için yaklaşık olarak 606 milyon TL ödenek, gebelik yardımları, şartlı sağlık yardımı şeklinde bir bütçe oluşturulmuştur (Strateji ve Bütçe Başkanlığı).

Türkiye’de son dönemlerde sosyal yardımlar artırılarak eğitim ve sağlık alanı da dâhil ihtiyacı olan herkese sosyal yardımlar ulaştırılmaktadır. Yapılan sosyal yardım harcamaları çoğaltılarak 2008 yılında 1.02 GSYH’ye olan oran 2019’da 1.16’ya yükselmiştir. Son iki yıla yakındır ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan salgın nedeni ile ortaya çıkan sorunların giderilmesi için mevcut yardım programlarına ilave ek yardım programları eklenmiştir. Sosyal Koruma Kalkanı ile mevcut sosyal yardım alıcılarına ilave yeni sosyal yardım adı altında nakit destek verilmiştir. Salgın dolayısıyla 81 ildeki SYDV’ lere aylık olarak verilen 135 milyon liralık pay 180 milyon liraya çıkarılmıştır. 65 yaş üstündekiler ve kronik rahatsızlığı olanlar için sokağa çıkma kısıtlaması uygulamaları zamanında temel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için Vefa Sosyal Destek Grupları oluşturulmuştur. Bu gruplar ile kamu kurumları, yerel yönetimler, AFAD, Kızılay ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan bu destek grupları çağrı merkezlerine ulaşan dokuz milyondan fazla kişinin talebine cevap verilmiştir. Sokakta yaşayan bireyler tespit edilerek misafirhanelere yerleştirilmekte bu bireylerin temel ihtiyaçları SYDV’ lerin yardımları ile karşılanmaktadır.

Merkezi hükümetlerin “yetki devri” yolu ile yerel yönetimlere ve belediyelere ayırdığı kaynaklar artmıştır (Yücesan Özdemir ve Kutlu, 2010: 371). Yoksullukla mücadele de kısıtlı kaynakların idaresini merkezi yönetimlerden yerel yönetimlere ve sivil toplum kuruluşlarına aktarılması sağlanarak yoksullukla daha etkin mücadele edilmesi sağlanır. “Vakıfların karar organı “Vakıf Mütevelli Heyeti”dir”. Yürütülen tüm yardımların kararları bu heyetin kararları ile işlerlik kazanmaktadır (Yıldırım, 2010: 13). Yoksullukla mücadele de merkezi ve yerel yönetimler arasında karşılıklı işbirliği sağlanmalıdır bunun için katılımcılık arttırılmalı, sektörler arası işbirliği sağlanmalı, kurumlar arası bilgi paylaşımı geliştirilmeli, sürdürülebilir stratejik planların hazırlanması, mutlak yoksullar için yardımların niteliğinin ve kalitesinin iyileştirilmesi ve bu araştırmalarla yoksulluk asgari seviyeye düşürülmesi gerekmektedir (Bacak ve Uzunay, 2018: 125).

3.1.2. Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler vatandaşa daha yakın ve ulaşılabilir kuruluşlar olduğu için etkinlikleri daha fazladır. Yerel yönetimler içerisinde de en etkin kurum belediyelerdir. Siyasi ve ekonomik güce sahip olan belediyeler, sosyal içerikli projeleri desteklemektedirler (Fırat, 2010: 164). 1980’li yıllardan itibaren Türkiye’de yerel yönetimler sosyal yardım hizmetlerinde aktif rol oynamaya başlamıştır. Merkezi yönetimler sosyal yardımlarda yetki devrini yerel yönetimlere bırakmışlardır (Canpolat, 2010: 346). 1990’lardan itibaren yerelleşme süreci ile yerel yönetimlerin ve yereldeki sivil toplum kuruluşlarının ve diğer aktörlerin birlikte çalışarak bölgelerin öncelikli ihtiyaçlarını ön planda tutarak sosyo-ekonomik kalkınmayı amaçlayan politikalar önem kazanmıştır (Güder ve Kurtipek, 2010: 57). Yerel yönetimler 2000’li yıllarda sosyal harcama alanında daha etkin olmaya başlamışlardır. Bunun esas nedeni ise, yerel yönetimler reformu ile belediyelere ve il özel idarelerine verilen kaynaklar artırılmıştır (Canpolat, 2010: 346). Yerel yönetimler önemli sosyal politika uygulayıcılarıdır. Yerel yönetimler önemli temel gereksinimlerinden biri olan barınma ve kent yaşamına uyumun sağlanmasında önemli rol almaktadır (Bacak ve Uzunay, 2018: 118,119).

Yerel yönetimlerle birlikte Sivil Toplum Kuruluşlarının yürütmüş oldukları projelerin yoksullara ulaşmasını sağlamak için, “özel sektördeki dinamizmi kamu planlamasına taşımayı” amaçlamaktadır (Buğra, 2018: 95). Türkiye’deki yerel yönetim birimleri ve Sivil Toplum Kuruluşları etkin bir şekilde yoksullukla mücadele etmektedir. Bu birimler genellikle, gıda, giyinme, barınma, ısınma, asker ailelerine geçim yardımı, doğum yardımı gibi hizmetleri sunmaktadır (Bacak ve Uzunay, 2018: 127). Belediyelerin yapmış olduğu sosyal yardımlar, “muhtaç durumda olan kişilere yapılan temel gereksinim yardımları dışında aşevleri, çorba evleri, iftar çadırları, hayır çarşıları, gıda bankaları, giysi ve temel ihtiyaç bankaları, sünnet ve düğün organizasyonları (Fırat, 2010: 166), çocukların eğitim alacağı sportif faaliyetler”, örneğin Konya Büyükşehir Belediyesinin uygulamış olduğu atletizm, futbol, basketbol, taekwondo, karate, judo, tenis, yüzme vb. bunların yanı sıra birçok mahallede ücretsiz portatif yüzme havuzları ve yüzme bilmeyen çocuklara yüzme eğitimi verilmesi gibi çeşitli sosyal hizmetler sunulmaktadır. Yerel

yönetim birimleri arasında en önemli kurum belediye olmasına rağmen, Türkiye’de yoksullukla mücadele eden belediyelerin sayısı oldukça azdır. Belediyelerin parti ilişkisi olduğu için bu durumun ortaya çıkardığı avantajlar ve dezavantajlar olmaktadır. Bu durumdan dolayı belediyeler etkin bir şekilde yoksullukla mücadele edememektedir. Birçok sivil toplum kuruluşu da hem ulusal hem de yerel düzeyde yoksullukla mücadele etmektedir (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2018: 168).

Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının yoksulluğu azaltması için Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)’nin yapmış olduğu çalışmalar merkezi ve yerel yönetimlerin birlikte koordineli bir şekilde hareket etmesi, demokratikleşerek politik kültürün oluşması, katılımcılığın arttırılması, sektörler arası işbirliğinin sağlanması, kurumlar arası bilgi paylaşım ağlarının genişletilmesi ve geliştirilmesi, ortak bir örgütün kurulması, ulusal sürdürülebilir ve yerel ihtiyaçlara yönelik projelerin hazırlanması, mutlak yoksullara yönelik yardımların ulaşılabilir ve kaliteli olması, yoksulluğun azaltılması için gerekli çalışmaların yapılması ve bunları yapmak için de belediye gibi yerel kurumların ve yerel sivil toplum kuruluşlarının çalışması gerekmektedir (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2018: 175). Yerel yönetimlerde 5393 nolu Belediye Başkanının görevini tanımlayan kanununun 38.maddesinin n bendine göre, “Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürllülere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürllüler merkezini oluşturmak” gibi sosyal içerikli yardımlar yer almaktadır. Ve belediyelerin 60.maddesinin i bendine göre ise, “dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar” yer almaktadır(TBMM, 2021). Yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşları yoksulların ihtiyaç ve hedeflerine yönelik çalışma yaparak yoksul insanların isteklerine cevap vermiş olurlar (Kabaş, 2010: 169). Belediyelerin yapmış oldukları sosyal harcamalar belirli bir düzenlemesi olmadığı için net olarak tanımlanamamaktadır. Belediyeler kendi inisiyatifleri doğrultusunda sosyal yardımları yapmaktadırlar. Belediyelerin bütçelerinde sosyal yardımlar için payın farklı olması nedeniyle ülkedeki belediyelerin yürüttükleri sosyal yardımlar arasında farklılıklar bulunmaktadır (İncedal, 2013: 113,114).

Bölgesel ve yerel farklılıklar yoksulluğu arttırmaktadır. Türkiye’de ulusal ve bölgesel olarak gelir adaletsizliği görülmektedir. 2003 yılındaki Hane halklarının Gelir Anket’ine göre, Türkiye’nin batısı ile doğusu arasında ciddi oranda gelir farkı mevcuttur. Gelir adaletinin olmadığı Türkiye’de bölgesel farklılıklar da artmaktadır. Bundan dolayı yoksulluğu azaltmak için yerel ve bölgesel farklılıkları azaltacak politika ve programlara ihtiyaç vardır. Kalkınma ajansları da yerel ve bölgesel kalkınmayı sağlamak ve bölgesel dengesizlikleri gidermek amacıyla kurulmuşlardır (Sakal ve Can, 2010: 593). Yerel yönetimlerden kaynaklı bazı sorunlardan dolayı sosyal yardım politika ve programları istenilen verimi sağlayamamaktadır. Kamu yönetimindeki dikey örgütlenme modelinden kaynaklanan merkezde yerele hizmet götürülmesi için devamlı denetim, değerlendirme ve yönlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Yerelde kamu hizmetinin sunumunda köy, mahalle, sokak, hane ve bireye ulaşmada örgütlenme sorunlarının yaşanması. Türkiye’de sosyal politikanın temel amacı olan, hayat standardını yükseltmek, insan temelli kalkınma, sosyal politikaların yönetimi, sosyal bütçe, yerelde sosyal politika ve programların geliştirilmesi, yerel aktörlerin sistemle bütünleşmesi, yerel bütçelerin idaresi gibi konular yeterince doğru anlaşılmaş olmasıdır (Canpolat, 2010: 346). Devlet merkezdeki yetkilerine yerel yönetimlere devrederek merkezi yönetimin hantallaşmasını engelleyerek hizmet ve yatırımların daha doğru kullanılmasını sağlamış olur (Aytaç ve Hatipler, 2013: 90).

OECD ülkelerinin yerel yönetimlerinde üç aşama görülmektedir. Bu aşamalar; birincisi, yerel yönetimlerin organizasyon yapısında, yerel idarelerin örgütlenmesindeki değişimi ve piyasa merkezli yürüttükleri stratejilerdir. İkinci aşama, yerel yönetimlerin ortaya çıkmasına neden olan sosyal refah politikalarıdır. Yerel yönetimlerin eğitim, sağlık, konut gibi ihtiyaçların üreticisi konumundadırlar. Üçüncü ve son aşama ise, merkezi-yerel yönetim ilişkisindeki görülen değişimdir. Türkiye’de belediyeler bu değişime örnek verilebilir (Taşçı, 2017: 25).

3.1.3. Vakıflar Genel Müdürlüğü

“2018 yılında yayınlanan Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin 30479 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Vakıflar Kanununun 692. maddesine göre, bu kanun ile

kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere, kamu tüzel kişiliğini haiz Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı ve özel bütçeli Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Vakıflar Genel Müdürlüğü, merkez ve taşra teşkilatından oluşur. Genel Müdürlüğün merkezi Ankara'dır. Vakıflarda yazılı hayır şart ve hizmetleri yerine getirmek üzere her seviyeden eğitim-öğretim tesisleri, öğrenci yurtları, sağlık ve sosyal yardım kurumları, aşevleri gibi tesisler açmak, yönetimini sağlamak, öğrencilere eğitim yardımı yapmak, ihtiyaç sahibi insanlara sosyal yardımlarda bulunmak muhtaç ve engellilere aylık bağlamak" gibi görevler Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğünün görevleri; muhtaç aylığı hizmeti ile muhtaç durumda bulunan engelliler ile yetimlere aylık bağlanmaktadır. Annesi ya da babası olmayan muhtaç durumdaki çocuklara % 40 ve üzeri engeli bulunan muhtaç kimselere, sosyal güvencesi olmaması, herhangi bir gelir ve aylığı bulunmaması, mahkeme kararı ile bakım altına alınmamış olması, gelir getirici herhangi bir taşınır veya taşınmaz malın olmaması ya da bunlardan elde edeceği aylık ortalama gelirin muhtaç aylığı miktarını geçmemesi durumunda muhtaç aylığı bağlanmaktadır. Kuru gıda ve sıcak yemek hizmeti muhtaç bireylerin sayısı belirlenerek bu yardımların dağıtımını üstlenecek aşevleri açılmaktadır. Sosyal güvencesi bulunmayan ve geliri net asgari ücret miktarından fazla olmayanlar 65 yaşını doldurmuş muhtaç, kimsesiz ve güçsüz vatandaşlara aylık bağlanarak aşevi hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Yeterli maddi imkânı olmayan ailelerin ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğrenim gören öğrencilerine eğitim bursu verilmektedir. Ankara'da bulunan Vakıf Evi'nde; ihtiyaç sahiplerine, öğrencilere, hasta ve refakatçilerine ücretsiz konaklama hizmeti sunulmaktadır (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2021: 25,28).

2020 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde yapılan yardımlar;

- “2020 yılında ilkokul-ortaokul ve liselerde okuyan 14.788 öğrenciye 9 ay süre ile aylık 75 TL, 5279 yükseköğrenim öğrencisine 8 ay süreyle 300 TL karşılıksız burs verilmiştir.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Yükseköğrenim Burs Yönetmeliği 5 inci maddesi 2 inci fıkrası gereği, Türkiye’de yükseköğrenim gören 592 yabancı uyruklu öğrenciye 8 ay süreyle aylık 600 TL burs verilmiştir.

- Ekim ayında, 2021 yılında verilecek burslarla ilgili talep toplama işlemleri tamamlanmıştır. Hayır Hizmetleri Yönetim Sistemi üzerinden 906.146 ilk-ortaokul-lise öğrencisinin, 374.018 yükseköğrenim öğrencisinin ve 21.852 yabancı uyruklu yükseköğrenim öğrencisinin başvurusu alınmıştır. 2021 yılı Ocak ayından itibaren burs ödemelerine başlamak üzere öğrencilerin başvuruda beyan ettiği bilgilerin teyit edilmesi işlemleri 2020 yılı içerisinde tamamlanmıştır.
- 2020 yılında, 2195 yetim ve 2403 engelli olmak üzere toplam 4598 kişiye ilk altı ay 914,49 TL ikinci altı ay 967,07 TL muhtaç aylığı ödenmiştir.
- Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait İstanbul Eyüp İmaretinde 2020 yılı boyunca günlük 3.500 ihtiyaç sahibi kişiye sıcak yemek dağıtımı yapılmıştır.
- Eyüp İmaretine bağışlanan adak ve kurbanlardan elde edilen 24.255 adet 1 kilogramlık kavurma paketi, kuru gıda dağıtımı hizmetinden faydalanan ailelere 2020 yılı içinde dağıtılmıştır.
- 2020 yılı Ocak ve Şubat aylarında her gün 1.000 kişiye Ankara Tacettin Dergâhında, 550 kişiye iki ayrı noktada olmak üzere Bursa il merkezinde ve 500 kişiye de K.K.T.C. Lefkoşa Mevlevihanesi'nde sıcak çorba ve ekmek ikramı yapılmıştır. Covid-19 salgını nedeniyle hizmet 2020 Mart ayında sonlandırılmıştır.
- Sıcak yemeğe ilave olarak, 2020 yılında 81 il merkezinde 20.359 (78.780 kişi) aileye her ay kuru gıda paketi yardımı yapılmıştır. Bu yardımdan İstanbul'da yerleşik ihtiyaç sahibi gayrimüslim haneler de kontenjan dâhilinde yararlandırılmıştır.
- İstanbul'da Gedik paşa Ermeni Kilisesi'nde öğrenim gören öğrenciler için 9 ay boyunca her ay 25 farklı gıda ürününden oluşan gıda malzemesi teslim edilmiştir.
- 2020 yılında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne 5.000 ve Bosna Hersek' e 9.000 olmak üzere toplam 14.000 adet kuru gıda kolisi gönderilmiştir. Söz konusu yardımların ülkelere göre dağılımını gösteren tablo aşağıda yer almaktadır.

- 2020 yılında, doğal afet ve terör yardımları kapsamında, Elazığ depremzedelerine 3.000 adet ve İzmir depremzedelerine 3.000 adet olmak üzere toplam 6.000 adet 1 kilogramlık kavurma paketleri dağıtılmıştır. Ayrıca, İzmir depremi sonrasında afet bölgesinde 2.000 kişilik sıcak çorba ve 300 kişilik kavurmalı pilav dağıtımını gerçekleştirilmiştir.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce Yabancı Uyruklu Fakir ve Garip Hastaların Tedavi Ettirilmesi kapsamında Kosova Cumhuriyeti İslam Birliği Başkanlığı, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti İslam Dini Birliği Başkanlığı ve Bosna-Hersek İslam Birliği Başkanlığı Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü ile protokoller imzalanmıştır. Bezm-i Alem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi ile Genel Müdürlüğümüz arasında bu kapsamdaki hastaların tedavi ettirilmesi hususunda ayrıca bir protokol imzalanmıştır. Bu çerçevede, daha önce protokol kapsamına alınmış ve ilk tedavisi tamamlanmış Kosovalı hastalardan 15, Kuzey Makedonyalı hastalardan 6 ve Yunanistanlı hastalardan 1 defa olmak üzere toplam 22 defa ilk tedavi sonrası kontrol işlemleri için, hasta ve refakatçilerinin Türkiye'ye getirilerek Bezm-i Alem Hastanesinde kontrollerinin tamamlanması ve yeniden ülkelerine gönderilmesi sağlanmıştır. Mart ayında Covid-19 salgını nedeniyle bu hizmet askıya alınmış ve 2020 yılında ilk defa protokol kapsamına hiç hasta alınmamıştır” (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2021: 50-53).

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma işini yürüten vakıflar, sosyal, kültürel, ekonomik hizmetler vermektedirler (Buğra, 2018: 206). Vakıflar, yapılan bağışlar sayesinde sosyal fayda sağlamayı amaçlamakta ve bağış yapanların bağışlarını ihtiyacı olan kesimlere ulaştırmak için kurulmuşlardır (Yunus ve Weber, 2012: 30). Yoksullukla mücadelede etkili olan kurumlardan biri de vakıflardır. Vakıfların ulaştığı yoksul sayısı ve yapılan yardımlar yoksullukla mücadelede önem teşkil etmektedir. Vakıflar aracılığıyla sosyal ve ekonomik yardımlar yoksul kesime ulaştırılmaktadır.

3.1.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının sosyal yardım uygulamaları, gelir dağılımındaki adaletsizliğin giderilmesi, muhtaç kesimin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik sosyal politika ve programların düzenlenip uygulanmasıdır (Ceren ve Erdem, 2019: 14). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kurumlar, “Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü,” gibi alt birimleri bulunmaktadır (ASPB, 2021). Bu birimlerin hepsi yoksulluk çalışmaları ile ilgili alanları barındıran kurumlardır. Bakanlığın sağladığı yardımlar; “aile yardımları, gıda, giyecek, barınma, yakacak, yoksul asker ailelerine ve eşi vefat eden kadınlara yapılan yardımlar, eğitim yardımları, sağlık yardımları, özel amaçlı yardımlar ve 2022 sayılı kanuna göre yapılan yardımlardan yaşlılık aylığı, engelli aylığı, engelli yakını aylığı, silikozis hastalarına yapılan yardımlardan” oluşturmaktadır (Aktaş, 2014: 97). Türkiye’de aile “sosyal politika aktörü” ve “sosyal politika alıcısı muhtaç aile ve hane halkı” dır (Taşçı, 2017: 28).

Aile ve sosyal hizmetler bakanlığının ve kurumlarının amacı, aile bütünlüğünün korunması, refahın arttırılmasına yönelik sosyal hizmet ve sosyal destek programlarının yürütülmesi, kadınların toplumun bir parçası olarak eşit hak ve fırsatlara sahip olmasını sağlamak için kadınlara yönelik sosyal hizmet faaliyetlerinin yürütülmesi, engelli ve yaşlıları topluma kazandırmaya yönelik sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek, şehit yakınları ve gazilere yönelik sosyal destek programlarının uygulanması, çocuklara ve gençlere yönelik sosyal hizmetlerin sunulması, aile yapısının sosyal, eğitim, danışmanlık hizmeti ve sosyal ekonomik destek ile güçlendirilmesi, muhtaç ailelerin tespit edilerek desteklenmesi, bu alanda katkı sağlayan kamu kurum ve kuruluşlarının, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yürütülen sosyal hizmetlerin denetiminin yapılması, birey ve ailelere yönelik eğitim, konferans, seminer programlarının düzenlenmesi, 3294 sayılı Kanuna göre kurulan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının diğer kamu kurum, kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliğinin sağlanması, Bakanlık tarafından oluşturulan politika ve stratejilerin oluşturulması, koruyucu, önleyici,

geliştirici, düzenleyici, faaliyetlerin düzenlenmesi ve yürütülmesi, İllerdeki sosyal hizmet ve sosyal yardım ihtiyaçlarını tespit ederek ihtiyaç sahiplerine zamanında sosyal yardımların ulaştırılmasının sağlanması, illerde meydana gelebilecek şiddet, istismar, töre cinayetleri, intihar vakaları, kötü alışkanlık ve bağımlılık benzeri sorunların nedenlerini tespit ederek çözüm önerileri geliştirmesi ve uygulaması, hizmetlerinde kamu kurum ve kuruluşları, meslek kuruluşları, yerel yönetimler, barolar, çocuk ve aile mahkemeleri, üniversiteler, sağlık kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yaparak toplum, aile ve bireyin refahının sağlanmasıdır. Sosyal destek ve sosyal hizmetler birimleri aracılığıyla, yoksullukla mücadele ve sosyal yardımlar alanında Bakanlık tarafından belirlenen politika ve programların uygulanmasının sağlanması, yoksullukla mücadelede il çapında araştırma ve incelemeler yaparak politikaların oluşturulması, yoksul olup sosyal yardıma muhtaç olanların kamu kurum kuruluşları ile gönüllü kuruluşların iş birliği yaparak soruna çözüm üretmesi, sosyal ve ekonomik destek taleplerinin alınması, muhtaç durumda olan bireylere mesleki eğitim verilerek istihdam edilmelerine olanak sağlanması, maddi sorunu olan yoksul ailelerin eğitim görmesi gereken çocuklarına eğitim desteğinin verilmesi, muhtaç aile, çocuk ve engelli ile 65 yaş üstü muhtaç yaşlılara sosyal ve ekonomik desteklerin sunulması, olağanüstü bir felaket, hastalık veya kaza geçirerek belirli bir süre kendisinin ve geçindirmekle yükümlü olduğu aile fertlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olanlar ile hayati tehlike arz eden ve ameliyat gereken durumlar ile karşılaşan kişilere sosyal hizmet desteklerinin verilmesidir (ASPB, 2021).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, aile olmanın önemi ve bilinci düşüncesinden hareket ederek toplumsal bütünlüğü sağlamaya yönelik sosyal hizmet ve sosyal yardım politikalarının uygulanmasını sağlamak, gerektiğinde düzenlemeler ve güncellemelerle çağın şartlarına uygun hale getirmektir. Güçlü birey, güçlü aile ve güçlü toplum ilişkisini esas alan bu döngü için yoksulluk önemli bir tehdit unsuru olmaktadır. Yoksulluk sorununa çözüm bulmaya yönelik önemli politikalar oluşturan ve oluşturmaya çalışan bu kurum yoksullukla mücadelede yeterli başarıyı sergileyememektedir. Yıllar bazında yapılan sosyal yardımların artması umut verici olduğu kadar endişe verici bir durum da oluşturmaktadır. Bu durum yoksulluğun

azalmadığını giderek arttığını ve sosyal yardıma muhtaçlığın da arttığını göstermektedir. Yoksullukla mücadelede ayrılan sosyal yardım kaynaklarının artmış olması uygulanmakta olan politikaların yetersizliğini ortaya çıkarmaktadır. Yoksulluk için üretilen politikalar yoksulluğu azaltmaya hatta tamamen ortadan kaldırmaya yönelik olmalıdır. Toplumda gelir adaleti sağlandığı takdirde zengin-fakir iki uç durumda yaşayanlar olmadığında refah seviyesine ulaşılmış olur.

3.1.4.1. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

“1986 yılının Haziran ayında yürürlüğe giren 6891 nolu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu -fakir fukara yasası- olarak uygulanmaya başlamıştır”. Bu kanun ile yoksul durumda bulunan kişilere, yardım ederek gelir dağılımında adaleti sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmek amaçlanmaktadır. Türkiye’de 1986 yılından itibaren, 81 il ve 850 ilçede sosyal yardım çalışmasını sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı yürütmektedir. SYDGM ve SYD vakıfları, temel gereksinimlerin karşılanması yaklaşımı ve yoksulların temel acil ihtiyaçlarını ayni ve nakdi yardım sağlayarak karşılamaktadır. 2001’den sonra SYD vakıflarına Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’ndan mesleki eğitim ve istihdamı arttırmak için kaynaklarda artış yapılmıştır. SYD vakıflarında yapılan başlıca yardımlar; gıda, barınma, giyecek, yakacak, kira desteği, ölüm, kaza ve yaralanma yardımları, huzurevi tefriş giderleri, öğrenci yurdu giderleri, eğitim harcamaları, sağlık ihtiyaçlarını gidermektir (Gül ve Sallan Gül, 2008: 368,369).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının kuruluş amacı, ihtiyacı olan vatandaşa hizmet götürmek, yoksullara yardımda bulunmak, gelir dağılımının adil olarak dağıtılmasını teşvik etmek amacı ile kurulmuştur (Uluocak vd, 2010: 46). “Türkiye’deki 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununa göre, fakir ve yardıma muhtaç durumda olan vatandaşlar için yardım etmek, sosyal ve gelir adaletini sağlamak, sosyal yardımlaşmayı ve dayanışmayı teşvik etmeyi amaç edinmiştir”. Herhangi bir sosyal güvencesi olmayan kişilere eğitim ve öğretimin verilmesi ile daha üretken olacağı düşüncesi hâkimdir (Subaşı ve Yiğit, 2018: 138). Sosyal yardımlar mutlak ve göreceli yoksulluğu azaltmayı hedeflemektedir. Bunun için, yapılan maddi yardımların yanı sıra gelir getirici

projelerin teşvik edilmesi, istihdamı arttırmaya yönelik projelerin hazırlanması, yoksulluğu azaltmaya yönelik eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Haspolatlı, 2014: 16). Yoksulların düzenli bir işe ve gelire sahip olması yoksulların yaşam düzeyini pozitif yönden etkilemektedir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından yerel ihtiyaçların karşılanması için gelir getirici projeler yani yoksulların kendi işyerinin patronu olmalarını sağlayıp geçim giderlerini kendilerinin kazanmasını amaçlamaktadır. İstihdam amaçlı projeler, işsizler için düzenlenen kurslarla onların belirli beceriler kazanmasını amaçlamaktadır. Sosyal Hizmet Projeleri, kimsesiz çocuklar, yaşlılar, engelliler, işsizler için var olan sıkıntıların gidermeye yönelik projelerdir. Geçici istihdam projeleri, kısa süreli istihdam oluşturularak yoksulluklarını gidermede katkıda bulunmaya sağlanır. Toplum kalkınması projeleri ile eğitimde, gelirden ve sosyal içerikli programlar ile ilgilidir (Biçer, 2009: 49,50,51,52).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonları; gıda, yakacak gibi sosyal yardımlar ile eğitim ve sağlık yardımlarını sunmaktadır (Gündüz, 2006: 50). Sosyal yardımlar, yoksullukla mücadele edebilmek için uluslararası gelişme ve uygulamaların takibini sağlayarak, değerlendirmesini yapıp ülkemize uygun olan uygulamaları uyarlamak, büyük kitleleri kapsayacak yardım kampanyalarını yürütmek ile ilgilidir (Aktaş, 2014: 93). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma fonu yürütmüş olduğu yoksullukla mücadele politikasında ekonomik ve sosyal sorunların olduğu dönemlerde sosyal patlamaları önlemede önemli görev üstlenmiştir (Demirhan ve Kartal, 2010: 148). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu ile 65 yaş ve üstü muhtaçlara yapılan yardımlar, ailelere ya da yoksul bireylere yapılan ayni ve nakdi yapılan yardımlar, eğitim ihtiyacının karşılanmasına yönelik kırtasiye, çanta, önlük, ayakkabı gibi yardımlar, sağlık şartlarının iyileştirilmesi için destekleyici yardımlar ve şartlı nakit transferi yardımları, engelli bireyler için el-ayak protezi, engelli arabası, işitme cihazı gibi yardımlar, aşevleri ile bireylerin günlük yemek ihtiyacının karşılanması, doğal afet, yangın, terör mağdurlarına özel amaçlı yardımlar yapılmaktadır (Subaşı ve Yiğit, 2018: 143 ve Akpınar vd., 2012: 25).

Türkiye'nin sosyal yardımların yürütülmesi noktasında en önemli kurumudur. “Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün Mütevelli Heyetlerinin yönetim modeline göre kamu görevlileri, yerel yönetim temsilcileri, STK temsilcileri ve hayırsever kişilerden oluşmaktadır. İllerde olan mütevelli heyet, Belediye Başkanı, Defterdar, İl Milli Eğitim Müdürü, İl Sağlık Müdürü, İl Tarım Müdürü, İl Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürü ve İl Müftüsünden oluşmaktadır. İlçelerde ise, Belediye Başkanı, Mal Müdürü, İlçe Milli Eğitim Müdürü, İlçe Tarım Müdürü ve İlçe Müftüsünden” oluşmaktadır (Coşkun ve Tireli, 2008: 127). “3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun amacına uygun işleri yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdi ve ayni yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurulmuştur. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün taşradaki faaliyetleri ilde vali, ilçede kaymakam başkanlığında oluşturulmuş Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca” yürütülmektedir. Böylelikle vakıflar devlet ile ihtiyaç sahipleri arasında köprü kurarak sosyal yardımların vatandaşa ulaştırılması görevini üstlenmektedir. Vakfın karar organları “Vakıf Mütevelli Heyeti”dir. İl ve ilçelerdeki tüm yardım programları mütevelli heyetin kararı ile işlerlik kazanmaktadır (ASPB, 2021).

Sosyal yardımların en belirgin özelliği, yardıma muhtaç insanlara devlet bütçesinden para yardımı yapılmasıdır (Subaşı ve Yiğit, 2018: 136).

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün görevleri;

- “Yoksullukla mücadele ve sosyal yardımlar alanında ulusal düzeyde uygulanacak politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek,
- 29.5.1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun amaçlarını gerçekleştirmek ve uygulanmasını sağlamak için gerekli idarî ve malî tedbirleri almak,
- SYDTF gelirlerini zamanında toplamak, toplanan gelirlerin yerinde, zamanında ve ihtiyaçlara göre kullanılmasını sağlamak,

- 3294 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulan vakıfların harcamalarını, iş ve işlemlerini araştırmak, incelemek, izlemek ve denetlemek, görülen aksaklıklarla ilgili gerekli tedbirleri almak, vakıfların çalışma usûl ve esasları ile sosyal yardım programlarının ölçütlerini belirlemek,
- Mevzuatta kamu kaynaklarıyla yardım yapılması öngörülen kişilere aylık, tazminat, ücret, yardım veya başka bir ad altında yapılacak her türlü sosyal yardımın ödenmesi ve anılan yardım ve ödemelerin veri tabanına işlenerek izlenmesi ile ilgili işleri diğer birimler ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içinde yerine getirmek; diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılmakta olan her türlü sosyal yardım ve ödemelerin veri tabanında izlenmesine ilişkin işlemleri yürütmek,
- Yoksullukla mücadeleye ve Genel Müdürlüğün görev alanına giren diğer konulara ilişkin olarak araştırma ve incelemeler yapmak, proje hazırlamak ve uygulamak,
- Yoksullukla mücadele alanında uluslararası gelişme ve uygulamaları izlemek, değerlendirmek, ülkemiz açısından yararlı görülen modelleri uygulamaya koymak,
- Sosyal Yardımlar Bilgi Sistemi ile ilgili işleri yürütmek,
- Sosyal yardımlaşma ve dayanışma kültürünü kökleştirici araştırmalar yapmak, geniş kitleleri kapsayan yardım kampanyalarını koordine etmek ve desteklemek,
- Sosyal yardıma hak kazanılmasında ve genel sağlık sigortalılığının tespitinde esas alınacak gelir tespit testlerine ilişkin usûl ve esasları belirlemek, bu testleri SYDV ile işbirliği yaparak uygulamak,
- Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak” şeklindedir (Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2021: 32).

3.1.4.2. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

2005 yılında çıkarılan 5378 sayılı Engelliler Kanunu ile çok önemli bir adım atılarak engellilerin bakım hizmetlerinden, sağlığa, eğitimden istihdama ücretsiz seyahat hakkından vergi indirimlerine kadar birçok hak tanınmış oldu. Engelliler için

evde bakım hizmeti (engelli bireylerin hayatlarının idamesini evde yürütecek kişilere Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından ödenen ücret), Engelsiz Gündüz Yaşam Merkezleri, sportif, sanatsal becerilerini geliştirecekleri merkezler ile desteklenmektedir (ASPB,2021). 10/08/2018 tarihli ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlanmıştır. Engelliler için verilen sosyal yardımlar kapsamında “engelli aylığı 2022 sayılı Kanun kapsamında olup, sosyal güvenlik kurumlarından hiçbirine tabi olmayan ve muhtaçlığı ilgili Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından belgelenen, 18 yaşından büyük engellilere ya da 18 yaşından küçük engelli yakını bulunanlara verilen bir aylıktır. Engelli aylığından yararlanmak için gelir kriteri bulunmaktadır. Hanenin toplam gelirinin (menkul-gayrimenkul), hanede ikamet eden kişi sayısına bölündüğünde ortaya çıkan tutarın net asgari ücretin üçte birini geçmemesi gerekmektedir” (ASPB, 2021).

Engelli olmak yoksullaşmaya sebep oluşturduğu gibi yoksulluğu da arttırdığı düşünülmektedir. Aynı zamanda yoksullukta engelli olma ihtimalini yükseltmektedir. Yaşanan kötü sağlık şartları, hastalıklar, kötü çevre koşulları, yetersiz beslenme yoksulluk ile tetiklenmektedir. Engel sadece fiziksel olmayıp ruhsalda olmaktadır. Türkiye’de engellilerin karşılaştıkları en büyük sorunlar; sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanamama, maddi yoksunluk, eğitimsizlik, işsizlik, ulaşılabilirlik, sahip oldukları hakkında yeterli bilgiye sahip olmamadır (Erbil Erdugan, 2010: 134). Engelliler İdaresi Başkanlığı Kurumu yaptığı çalışma ve projelerle yoksullukla mücadele etmektedir (Biçer, 2009: 42). Engelliler İdaresi Başkanlığına Bağlı yardımlar doğrudan para vererek değil de engellilere verilen “engelli kimlik kartı” na yardımlar yapılmaktadır (Coşkun ve Tireli, 2008: 132).

Türkiye’de yoksulluğa en yakın kesimler, engelliler, kadınlar, çocuklar ve yaşlılardır (Aytaç ve Hatipler, 2013: 138). Dünya’da engelli nüfusu giderek artmaktadır. “Dünya Sağlık Örgütünün (WHO) 2020 yılında yayınladığı verilere göre bir milyardan fazla insanın herhangi bir engel türüne sahip olduğu tahmin edilmektedir. Yani, dünya nüfusunun yaklaşık olarak % 15’ine tekabül etmektedir. Türkiye’de ise, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 2021 yılı Şubat ayında

yayınladığı verilere göre iki buçuk milyon engelli vatandaş bulunmaktadır”. Engellilik insani hak ve eşitlik sorunu olup engelli bireylere yönelik sosyal politikalar oluşturulmaktadır (Sökül, 2021: 24).

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün görevleri;

- “Bakanlığın engellilere ve yaşlılara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek,
- Engelliliğin önlenmesi ile engellilerin eğitimi, istihdamı, rehabilitasyonu, ayrımcılığa uğramadan insan haklarından yararlanarak toplumsal hayata katılmaları ve diğer konularda ulusal düzeyde politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek,
- Engellilerin sorunlarını ve çözüm yollarını araştırmak, bu konuda uygulamanın geliştirilmesine yönelik öneri ve programlar hazırlamak ve uygulamak,
- Engellilerle ilgili konularda inceleme ve araştırmalar yapmak, projeler hazırlamak ve uygulamak,
- Münhasıran engellilere tanınan haklar ve sunulan hizmetlerden yararlanmada kullanılmak üzere hazırlanan engelli kimlik kartlarına ilişkin işleri yürütmek,
- Yaşlılara yönelik sosyal hizmetlere ilişkin olarak ulusal düzeyde politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek,
- Yaşlılara sunulan sosyal hizmet modellerini geliştirmek,
- Yaşlıların ve bakıma muhtaç engellilerin, yaşamlarını evlerinden ve sosyal çevrelerinden ayrılmadan sürdürebilecekleri sosyal desteklerin verilmesi için gerekli mekanizmaları kurmak, var olanları standardize etmek, uygulamaları takip etmek ve denetlemek,
- Yaşlıların toplumla bütünleşmesine, statü ve rollerinin yeniden kazanımına, işlevlerinin artırılmasına, boş zamanlarının etkili bir biçimde değerlendirilmesine ilişkin mekanizmalar oluşturmak,

- Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce engellilere ve yaşlılara yönelik yürütülen sosyal hizmet faaliyetlerine ilişkin ilke, usûl ve standartları belirlemek ve bunlara uyulmasını sağlamak.
- Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak” şeklindedir (Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2021: 30).

Engelli ve yaşlı bireyler buldukları dezavantajlı konumdan dolayı yoksullaşma riski altında olan önemli gruplardandır. Yoksullaşma nedeni ile engelli kalan gruplar gibi engel nedeni ile yoksullaşan gruplarda bulunmaktadır. Toplumda refahın sağlanabilmesi için engellileri ve yaşlıları topluma kazandıracak politikaların uygulanması gerekmektedir. Türkiye’de engelli ve yaşlıların haklarını gözetmek için bazı sosyal yardım politikaları uygulanmaktadır. Engelliler için verilen bu yardımlar; engelli aylığı, muhtaç aylığı, evde bakım aylığı, engelliler için vergi indirimleri ve muafiyetlerin tanınması (gelir vergisinde engelli indirimi ve ÖTV muafiyeti), engelli kimlik kartı (bu kart ile kamu ve özel yardımlardan hızlı bir şekilde yararlanılmasının sağlanması), belediye engelli indirimleri (su, toplu taşıma araçları, vapur gibi hizmetlerden indirimli bir şekilde yararlanmakta), sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı engelli yardımları (tekerlekli sandalye, protez, konuşma ve işitme cihazı, gıda, barınma ve nakdi yardımlar), Devlet Demiryolları engelli indirimi, kredi yurtlar kurumu engelli hakları (burs ve yurtlarda öncelik tanınması), Devlet tiyatroları engelli indirimi (ücretsiz tiyatro izleme), müze ve ören yerlerine girişte engelli indirimi (engelli ve refakatçisine ücretsiz hizmet), milli parklar, tabiatı koruma alanları ve tabiat parklarına girişte engelli indirimi, şehirlerarası otobüs şirketlerinde engelli indirimi, THY engelli indirimi, telekomünikasyon engelli indirimi, engellilerin istihdamına yönelik hakların verilmesi (Devlet Personel Başkanlığı Engelli memur alımları, özel sektör ve devlet kurumlarına engelli personel alımları), engellilerin eğitimine yönelik haklar (özel eğitim hakkı, okul taşınmasından ücretsiz yararlanma hakkı, MEB ve ÖSYM sınavlarında engelliler için sağlanan kolaylıklar) şeklindedir (SSYDV, 2021).

Türkiye’de yaşlı nüfusu giderek artmaktadır. Giderek artan yaşlı nüfusuna yönelik sosyal yardım politikaları da elzem hale gelmektedir. Yaşlı nüfusun büyük kesimi pasif nüfus yani tüketen nüfus konumunda yer almaktadır. Türkiye’de yaşlılara yönelik bir takım sosyal hizmetler yürütülmektedir. Bu hizmetler; sosyal

güvencenin desteklenmesi için 65 yaşını doldurmuş bireylere yaşlılık aylığı verilmesi (herhangi bir işte çalışmayan, gelir ve aylığı bulunmayan yaşlı kimse), yaşlı bireylere yönelik kurumsal bakım hizmetleri sunan huzurevleri, evde bakım hizmetleri, yaşlılar gündüzlü bakım evi hizmeti, yaşlı dayanışma merkezleri (yaşlıların sosyalleşmelerini sağlamaya yönelik mekânlar), yaşlı destek programı, yaşlılara yönelik ücretsiz veya indirimli seyahat desteği (demiryolları, deniz yolları, şehir içi ve şehirlerarası seyahatlerden ücretsiz olarak yararlanmaktalar), genel sağlık sigortasından ücretsiz yararlanma hakkı, yaşlılar için belediyelerin sunmuş oldukları alo destek hatları, ev temizliği, yemek, gıda, ev eşyası, yakacak ve benzeri yardımlar yapılmaktadır (ASPB, 2021).

Burada üzerinde durulması gereken nokta dünya da ve Türkiye’de engelli nüfusun giderek artmasının sebebi, bununun önüne nasıl geçilebilir, bu dezavantajlı durumu nasıl avantajlı bir hale getirebiliriz? Engelli nüfus aktif hale getirilerek ülkenin sosyal ve ekonomik gelişmişliğine katkı sağlayacak politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Giderek artan engelli nüfus ve giderek yaşlanan nüfus için topluma sosyal ve ekonomik yönden kazandırmaya yönelik politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Bu politikaların önceliği engelli işsizliğini önlemek, engelli kayıt dışı istihdamın önüne geçebilmek, engelli eğitim düzeyini arttırmak, engelli ve yaşlıların içinde bulunduğu sosyal dışlanmışlık algısını ortadan kaldırmaya yönelik sosyal politikalar oluşturmak, tüm engellilerin ve yaşlıların sosyal güvence hakkına sahip olmasını temin etmek gerekmektedir.

3.1.5. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

21 Nisan 2021 Tarihli ve 31461 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kuruldu. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının görevleri;

- “Çalışma hayatını düzenleyici, işçi, işveren ilişkilerinde çalışma barışının sağlanmasını kolaylaştırıcı ve koruyucu tedbirler almak,
- Çalışma hayatındaki mevcut ve muhtemel meseleleri ve çözüm yollarını araştırmak, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları koruyucu ve çalışmayı destekleyici tedbirleri almak,

- Ekonominin gerektirdiği insan gücünü sağlamak için gerekli tedbirleri araştırmak ve uygulamasının sağlanmasına yardımcı olmak,
- İstihdamı ve tam çalışmayı sağlayacak, çalışanların hayat seviyesini yükseltecek tedbirleri almak,
- Uluslar arası işgücüne ilişkin politikaların belirlenmesi amacıyla gerekli araştırmaları yapmak ve belirlenen politikanın uygulanmasına ilişkin ulusal ve uluslar arası düzeyde faaliyette bulunmak,
- Çalışanların mesleki eğitimlerini sağlayıcı tedbirler almak,
- İş sağlığı ve güvenliğini sağlayacak tedbirlerin uygulanmasını izlemek,
- Çalışma hayatını denetlemek,
- Sosyal adalet ve sosyal refahın gerçekleşmesi için gerekli tedbirleri almak,
- Çeşitli fizyolojik, ekonomik ve sosyal risklere karşı sosyal sigorta hizmetlerini uygulamak, sosyal güvenlik imkânını sağlamak, yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi için gerekli tedbirleri almak,
- Yabancı ülkelerde çalışan Türk işçilerinin çalışma hayatı ve sosyal güvenlikle ilgili meselelerine çözümleri aramak, hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek,
- İş istatistiklerini derlemek ve yayınlamak,
- İşyerindeki sağlık ve güvenlik risklerini önleyici ve koruyucu hizmetleri yürütenlerin niteliklerini belirlemek, eğitimlerini ve sertifikalandırılmalarını sağlamak,
- Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnemeleriyle verilen diğer görevleri yapmak” tır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı kurumlar, “Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Başkanlığı (ÇASGEM), Ereğli Kömür Havzası Amele birliği Biriktirme ve Yardımlaşma Sandığı Başkanlığı, Mesleki Yeterlilik Kurumu Başkanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), Türkiye İş Kurumu (İşKUR)” gibi alt birimleri bulunmaktadır (CSGB, 2021). Bu birimlerin hepsi yoksulluk çalışmaları ile ilgili alanları barındıran kurumlardır. Çalışma ve Güvenlik Bakanlığının amacı; çalışma barışına katkı sağlayarak mekanizmaları daha etkili hale getirmek, işgücü piyasasında güvenceli esnekliği sağlamak, özel politika gerektiren

birey ve grupların istihdamını ve işgücü piyasasına dâhil olma niteliğini arttırmak, çalışma hayatı ile ilgili alanlarda bilinç düzeyini geliştirmek, nitelikli yabancı işgücünü ülkemize kazandıracak çalışmalar yapmak, Uluslar arası nitelikli işgücü ağı oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapmak, sağlıklı, güvenli ve güvenceli bir çalışma ortamının oluşturulması, kurumsal kapasite ve hizmet kalitesinin artırılması (Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2021: 41,42).

Çalışma hayatı, çalışma şartları, istihdam oranı, sosyal güvenlik uygulamaları hepsi yoksullukla ile yakından ilişkili hayatı idame ettirebilmek için önemli roller üstlenmektedir. İnsan olmanın gerekliliklerinden biri olan hayatta kalmak, hayatını sürdürebilmek için gerek duyulan işler ve görevler bulunmaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının işlemesindeki amaç, ülkedeki sosyal refah ve sosyal adalet ilkesi doğrultusunda çalışma hayatını denetlemek, çalışma koşullarını belirlemek, iş güvenliği ve iş sağlığı için gerekli tedbirleri almak ve bu yönde politikalar oluşturmaktır. Yoksulluğun en önemli nedenlerinden olan işsizlik, istihdam edilememe, sosyal güvencenin olmayışı, kayıt dışı istihdam, kötü çalışma koşulları, düşük ücretli işler yer almaktadır. Yapılan çalışmalar ve analizler neticesinde Türkiye'deki iş olanaklarının yetersiz oluşu yoksulluğu arttırmaktadır. Yoksullukla etkin mücadele edebilmek için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı önderliğinde iş olanaklarını ve mesleki yeterlilikleri geliştirmeye yönelik politikalara öncelik verilmelidir. Kayıt dışı istihdamın önüne geçilerek denetim sıkılaştırılmalıdır. Çalışma şartları ve asgari ücret düzeyi yaşanılabilir bir düzeye getirilmesi gerekmektedir. Türkiye'de işsiz yoksulların çokluğu kadar çalışan yoksulluğu da dikkat çekici bir boyuta ulaşmıştır. Dünyanın ve ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik durum göz önüne alınarak çalışma şartları ve gelir-gider bütçesi göz önünde bulundurularak araştırmaların yapılması gerekmektedir.

3.1.6. Sağlık Bakanlığı

Sağlık Bakanlığı tarafından yoksullara sağlık ve tedavi yardımları yapılmaktadır. Toplum sağlıklı olduğunda, iyi beslenme ve iyi eğitim ile ekonomik büyümeye katkı sağlayabilir. Yoksullara yönelik yapılan her hizmet başka bir hizmet sektörüne hizmet etmektedir. Örneğin ucuz ayakkabıların üretilmesi ile yoksulların

yaşamış olduğu ayak sağlığı hastalıklarının giderilerek sağlık sektörüne hizmet etmesi gibi. Yoksulluk için yapılan hizmetleri büyük bir puzzelin parçası gibi düşünürsek küçük parçaların birleşmesi ile büyük bir puzzelin meydana gelmesi ve toplumda büyük bir faydaya sebep olması sağlanmış olur (Yunus ve Weber, 2012: 82). Sağlıklı birey her şeyden önce sağlıklı bir çalışan sağlıklı bir üreten insan anlamına gelmektedir.

Sağlık Bakanlığı'nın 1992 yılında çıkardığı kanunun 3816 sayısına göre tedavi masraflarını ödeme imkânı olmayan kişiler için yeşil kart uygulaması başlatılıp yoksullara bedava sağlık hizmeti vermeye başlanmıştır (Gündüz, 2006: 49). 3816 sayılı kanuna göre ödeme gücü olmayan vatandaşların tedavi giderlerinin devlet tarafından yeşil kart verilerek karşılanması, başvuru yapan vatandaşların aylık gelir veya gelir paylarının belirlenmesi, başvuruların değerlendirilerek karara bağlanması, yeşil kartın şekli, hak sahiplerine verilmesi, yeşil kart sahiplerinin sağlık kurumlarına sevk edilerek tedavi hizmeti almalarının sağlanması ile ilgili düzenlemeler kanunda yer almaktadır. Bu Yönetmelik;

- a) “Hiçbir sosyal güvenlik kurumunun güvencesi altında bulunmayan, Türkiye'de ikamet eden, Kanun ve bu Yönetmelik ile öngörülen usul ve esaslar çerçevesinde belirlenecek aylık geliri veya hane içindeki gelir payı 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununa göre tespit edilen asgari ücretin, eşi gelir getirici bir işte çalışmayan, evli ve bir çocuklu bir mükellefin ödemesi gereken en düşük gelir vergisi ve sosyal sigorta primi düşüldükten sonra geriye kalan miktarının 1/3'ünden (Bakanlar Kurulu'nca artırılması halinde belirlenen oranından) az olan Türk vatandaşlarının tespitine dair hususları,
- b) Yukarıdaki (a) bendinde belirtilenlerin Türkiye'deki yataklı tedavi kurumlarında yatarak görecekları tedavi hizmetlerini ve bu hizmetler için yapılacak her türlü masrafların ödenmesi ile ilgili usûl ve esasları,
- c) Türkiye'deki birinci, ikinci ve üçüncü basamak tedavi kurumlarında ayakta tedavi kapsamında görecekları muayene, tetkik, tahlil, pansuman, diş çekimi, diş protez, gözlük hizmetleri ve ilaç bedellerinin ödenmesi ile ilgili usûl ve esasları,

- d) Doksan günün aşılması kaydıyla yeşil kart hamili anne ve/veya babanın yeni doğan bebeğinin yeşil kart çıkarılıncaya kadar, acil tıbbî müdahale ve tedavi gerektiren ve annenin doğum yaptığı hastanedeki tedavi giderleri ile sevk edildikleri sağlık kurum ve kuruluşlarında uygulanan yatarak ve ayakta tedavileri ve bunların bedellerinin ödenmesi ile ilgili usûl ve esasları,
- e) Doksan günün aşılması kaydıyla acil tıbbi müdahale ve tedavi gerektirdiği için hastaneye yatırılan hastaların yeşil kart çıkarılıncaya kadar hastanede yapılan tüm masraflarının karşılanması ile ilgili usûl ve esasları,
- f) Söz konusu tedavi hizmetlerini verecek olan yurt içindeki kurum ve kuruluşları kapsar”(Yönetmelik).

Sosyal Güvenlik Kurumunun güncel mevzuatına göre, genel sağlık sigortasında iki tip sistem bulunmaktadır. İlki, kişilerin aylık prim ödeme yoluyla 60g kapsamında sigortadan yararlandıkları genel sağlık sigortası sistemi diğeri ise prim ödemediği yararlanan 60C-1 olarak adlandırılan sigorta koludur. Yeşil kart gelir testi sonucunda muhtaç sayılan kişilerin prim ödemediği sağlık imkânlarından yararlanabilmelerini sağlamaktadır. Yeşil kart uygulamasından hane halkında yaşayan ve adı gelir testinde geçen herkesi kapsamaktadır. Gelir testi net asgari ücretin 1/3'ü altında olan ve Türkiye’de ikamet eden Türk vatandaşlarına, engelli veya 2022 muhtaçlık maaşı alanlara, dul maaşı alanlara ve mültecilere verilmektedir (sskisveren.com, 2021). Yoksul olan bireylerin sağlık sorunlarının giderilmesi ve sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanabilmesi için yeşil kart uygulaması uygulanmaktadır. Sağlık Bakanlığının dolaylı olarak yoksulluğun önlenmesinde yeşil kart uygulaması ile katkı sağlanmaktadır. Yoksulluğun birçok boyutu olup sağlık sorunları da bunun temel etkenlerinden biridir. Yoksulluğun sağlık sorunlarına neden olduğu gibi sağlık sorunları da yoksulluğa neden olmaktadır. Sağlıklı bir birey kendisine, ailesine, çevresine, topluma ve ülkesine birçok fayda sağlamaktadır. Sağlık Bakanlığının amacı da insan bedenini, zihnini sağlıklı tutmaya çalışarak toplumsal faydayı maksimize etmektir.

3.2. Yoksullukla Dolaylı Mücadele Eden Kurumlar

Yoksullukla mücadele de birçok kurum ve kuruluşun etkisi bulunmaktadır. Bu kuruluşların bazısı doğrudan yoksulluk çalışmalarını konu alırken bazısı dolaylı yönden etki ederek yoksulluğu azaltmaktadır. Uygulanmakta olan politika ve programların takibini dünya da ve Türkiye’de yaşanmakta olan yoksulluğun birçok boyutunu ele alarak bir nevi denetim görevi de gören resmi kurumlar statüsünde olan sendikalar, KOSGEB, halk eğitim merkezleri, meslek edindirme kursu ve İŞKUR, mikro kredi uygulaması, bölge kalkınma projeleri ve öte yandan resmi olmayan kurumlardan temel ve milli değerlerimizi oluşturan dini, sosyal değerlerimiz ile medya etkili olmaktadır.

3.2.1. Yoksullukla Dolaylı Yönden Mücadele Eden Resmi Statüde Olan Kurumlar

Yoksullukla dolaylı bir şekilde mücadele eden resmi kurum statüsünde olan Sendikalar, KOSGEB, Halk Eğitim Merkezleri, Meslek Edindirme Kursu-İŞKUR, Mikro Kredi Uygulaması ve Bölgesel Kalkınma Projeleri yer almaktadır.

3.2.1.1. Sendikalar

“6356 sayılı Sendikalar kanununa göre, araştırma ilişkilerinde ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerin korunması ve geliştirilmesi için işçiler ve işverenler tarafından meydana getirilen sendikalar ile konfederasyonların kuruluşu, teşkilatı, faaliyeti ve denetlenmesi esas düzenlenmektedir. İşçilerin ve işverenlerin haklarını korumak ve geliştirmek amacıyla kurulmuş kurumlardır. Sendikaların faaliyetlerini yürütmelerindeki amaçları, kamu hizmeti kalitesinin artırılması, tüm çalışanların iyi ücret ve iyi iş olanakları için verdikleri mücadeledir”. Çalışanların haklarını korumak için örgütlenen sendikalar, işçi ile işvereni bir araya getirerek işçinin ve işverenin haklarını korumaya yönelik mücadele etmektedirler. Yoksulluk sınırını esas alarak işçinin alın teri mücadelesinde destek vermek için çalışmaktadırlar. Yoksulluğu tetikleyen olumsuz çalışma şartları, çalışan hakları, yeterli maaşın verilmemesi gibi çalışanı olumsuz yönde etkileyen sorunların giderilmesinde sendikalar devreye girmektedir (Bayrakdar, 2020: 101). Daha çok işsizlik ve işçi hakkı ve işveren görüşmelerinde adından söz ettiren sendikaların muhatap oldukları ve temsil ettikleri

kişilerin büyük çoğunluğu yoksul ve yoksullukla mücadele eden kişilerdir. Sendikalar kendilerinde beklenen yeterli çabayı gösteremeyerek yoksul kesimin mağduriyetinin artmasına ve devam etmesine neden olmaktadır.

Sendikalı işçilerin maddi yaşam koşulları üzerine yapılan çalışmanın verilerine göre, işçiler arasında çalışan yoksulluğu ve riski önemli bir sorun teşkil etmektedir. Çalışan yoksulluğu ile baş edebilmek için fazla mesai, ek iş yapma ve borçlanma ile karşı karşıya kalınmaktadır. Elde edilen bulgular neticesinde toplu iş sözleşmelerinin ve sendikal eylemlerin çalışan yoksulların ve alınan maaşın üzerinde çok az etkisinin olduğu, sendikaların yoksullukla mücadelede etkili bir araç olmasına rağmen Türkiye’deki küresel ekonomik yapı, ücret politikaları, işsizlik gibi sorunlar ve sendikaların yeterli mücadeleyi sürdürememesi olumsuz yönde etkilemektedir (Öngel ve Kutlu, 2018: 99,100). 18. ve 19. yüzyıllarda yoksullukla etkin mücadele edilmesinin en önemli etkenlerinden biri sendikaların rolüdür. Fakat günümüze kadar giderek güç ve değer kaybeden sendikalar çalışanların haklarını savunmada da yetersiz kalmaktadır. Sendikaların güç kaybetmesinde en önemli neden, siyasal, iktisadi ve sosyal faktörler rol oynamaktadır. Dünya genelinde gözlemlenen sendikaların güç kaybı aynı şekilde Türkiye’de de görülmektedir. Sendikaların değersizleştirilmesi ve güç yitirmesi yoksulların aleyhine bir durum ortaya çıkarmaktadır. Ekonomik ve sosyal haklarının savunulmasına ihtiyaç duyan kesimler için sendikalar hala önemli bir yer edinmektedir. Yoksulluğun az olduğu ülkelere bakıldığında sendikalaşmanın güçlü olduğu görülmektedir. Çalışan yoksulluğunu önlemek adına sendikalara verilen hak ve görevlerin genişletilmesi gerekmektedir (Bacak ve Kara, 2009: 94,95). Ekonomik refah standardı yüksek olan toplumlardaki yoksulluk oranları ekonomisi gelişmemiş ülkelere göre daha düşüktür.

3.2.1.2. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme (KOSGEB)

“30479 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 224. maddesine göre, Ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılanmasında küçük ve orta ölçekli işletmelerin payını ve etkinliğini arttırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek amacıyla Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve

Destekleme İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Kuruluşun kısa adı KOSGEB'dir. KOSGEB, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile ilgili, tüzel kişiliği haiz özel bütçeli bir kamu kuruluşu olup bütün işletmelerinde özel hukuk hükümlerine tabidir” (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018: 89). “3834 sayılı kanuna göre KOBİ'ler; Mikro işletme, yani on kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri üç milyon Türk lirasını aşmayan işletmelerdir. Küçük işletme, elli kişiden az çalışmanı olup yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri yirmi beş milyon Türk lirasını aşmayan işletmelerdir. Orta büyüklükteki işletmeler ise, iki yüz elli kişiden az çalışmanı olup yıllık satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri yüz yirmi beş milyon Türk lirasını aşmayan işletmelerdir” (Yönetmelik). KOSGEB'in kuruluş amacı ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanmasına katkı sağlamaktır. KOBİ'ler Ar-Ge, yenilik ve yerleştirme faaliyetlerinin arttırılmasını, yüksek teknolojinin yerli ve milli KOBİ'ler aracılığıyla tabana yayılmasını sağlamak. Yüksek teknolojik alanlar ve imalat sektörü öncelikli olmak üzere başarılı işletmelerin kurulmasını sağlamak ve girişimciliği yaygınlaştırmak, KOBİ'lerin üretim ve yönetim becerilerini, işbirliği yapabilme kapasitesini geliştirmek, verimliliklerini ve ihracat düzeylerini yükseltmek, kurumsallaşma ve markalaşmalarını teşvik etmek, kurumun kapasitesini ve imajını güçlendirerek sürekli gelişimini sağlamaktır (KOSGEB, 2019: 39,40,41).

KOSGEB'in vermiş olduğu destekler, Ar-Ge ve İnovasyon Destek Programı, Uluslar arası Kuluçka Merkezi ve Hızlandırıcı Destek Programı, KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programı, Stratejik Ürün Destek Programı, İŞGEM/TEKMER Destek Programı, KOBİGEL-KOBİ Gelişim Destek Programı, İşbirliği Destek Programı, Yurtdışı Pazar Destek Programı, İleri Girişimci Destek Programı, Geleneksel Girişimci Destek Programı, İş Planı Ödülü Destek Programı, İşletme Geliştirme Destek Programı şeklindedir (KOSGEB, 2020: 13,18). KOBİ'lere verilen bu destekler ile girişimcilikleri ve verimlilikleri teşvik edilmektedir.

Mevcut işletmelerin birçoğu KOBİ'dir. Toplam istihdamın yarısından fazlasını KOBİ'ler oluşturmaktadır. Yatırımların büyük çoğunluğu KOBİ'ler tarafından yapılmaktadır. KOBİ'lerin katma değer ve ihracat içindeki payı önemlidir (Cansız,

2008: 5). KOSGEB, sanayinin geliştirilmesi, üretim ve yatırımların desteklenmesini sağlayarak ekonomik büyümeye dolaylı yoldan gelirin artmasını sağlayarak yoksullukla mücadelede etkili olabilmektedir. KOBİ'ler ülkenin ve bölgelerin kalkınmasındaki rolü, işsizliği azaltmadaki ve yeni iş olanaklarının oluşturulmadaki katkısı, ekonomik ve sosyal kalkınmada önemli rol üstlenmektedir. KOBİ'ler ülke ekonomisinin imalat odaklı sanayisinin büyümesini desteklerken işletmelerin ayakta kalmasını ve girişimciliklerini arttırmaya yönelik politikalar uygulamaktadır. KOBİ'ler aracılığıyla belirli bir kesimin istihdamı sağlanmaktadır. İşsiz olan bireyin yoksullaşma riski daha fazladır.

3.2.1.3. Halk Eğitim Merkezleri

Halk eğitim merkezleri, buldukları bölgede eğitim, öğretim, üretim, rehberlik, danışma, sosyal, sanat ve kültür merkezidirler. Ülkedeki okuryazar sorununu çözmek için 1952 yılından günümüze mesleki, sosyal, kültürel amaçlı bilgi ve beceri kazandırmayı hedef edinen eğitim kurumlarıdır. Halk eğitim merkezleri il ve ilçelerde faaliyette bulunurken sayıları 995'tir. Halk eğitim merkezleri aracılığıyla, okuma-yazma eğitimi, mesleki-teknik kurslar, sosyal-kültürel kurslar, eğitsel araştırmalar adı altında işlev göstermektedir. Her ilde bulunan halk eğitim merkezleri 7'den 70'e herkesin eğitim alabilmesini sağlamaktadır. Eğitim ve beceri imkânı verilen kişilerin istihdam edilme olanağı artmakta ve dolaylı yoldan yoksullukla mücadele edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılan Halk Eğitim merkezleri, vatandaşların meslek edinmelerini sağlamayı ve eğitim imkânından yararlanabilmelerine neden olmaktadır. İl ve ilçelerde yer alan halk eğitim merkezlerinin yanı sıra gezici eğitim kursları da vatandaşlara fayda sağlamaktadır. Halk eğitim merkezlerinin görevleri; mesleki eğitim kursları ile iş olanaklarına katkı sağlamak, okuma ve yazma eğitimi ile bilinç düzeylerini geliştirmek, konser, toplantı, panel ve geziler düzenleyerek sosyal faaliyette bulunmak, sergiler açarak insanların el emeklerini tanıtmaya fırsatını vermek, kişisel gelişim kurslarıyla daha bilinçli bireylerin oluşmasına katkı sağlamak, sanata ve spora olan ilgiyi arttırmak, birçok kesime özellikle de bayanların istihdam edilebilmelerine olanak sağlamaktır. 73 alanda 3631 farklı kurs Halk eğitim merkezlerinde yer almaktadır. Halk eğitim merkezleri tarafından mesleki ve teknik

kurslar, sosyal ve kültürel kurslar, okuma-yazma kursları gibi birçok kurs programı uygulanmaktadır (Halk Eğitim Merkezi, 2021).

Tablo 3. 3. Yıllara Göre Halk Eğitim Merkezi Kursiyeri Sayısı

YIL	KURSİYER
2016	6 MİLYON 851 BİN 566
2017	7 MİLYON 34 BİN 152
2018	8 MİLYON 355 BİN 270
2019	8 MİLYON 364 BİN 663
2020	3 MİLYON 691 BİN 614
2021 (HEDEFLenen)	7 MİLYON KURSİYER
TOPLAM KURSİYER SAYISI	43 MİLYON 454 BİN 190

Kaynak: MEB, 2021.

Ülkelerin kalkınmışlığının önündeki en büyük engellerden bir tanesi de eğitimsizliktir. 2020 yılına kadar halk eğitim merkezine giden kursiyer sayısında düzenli bir artış görülmesine rağmen 2020 yılındaki korona virüs salgını ve kısıtlamalar nedeni ile kursiyer sayısında büyük bir düşüş yaşanmıştır. Fakat 2021 yılında alınan tedbirler ile kursiyer sayısının 7 milyon civarında olması hedeflenmektedir. Toplumların eğitim düzeyi arttıkça yoksullukta ters orantılı bir biçimde azalmaktadır.

3.2.1.4. Meslek Edindirme Kuruluşları-İŞKUR

Türkiye İş Kurumu ile istihdamın artırılmasına, işsizlerin nitelikli hale getiriler meslek sahibi olmalarına, işsizliğin azaltılmasına ve özel politika gerektiren kişi ve grupların işgücü piyasasına kazandırılmasına destek olmak amacıyla düzenlenen meslek edindirme kursları ile meslek sahibi olmayanları meslek sahibi etmek meslek değiştirmek isteyenlere fırsatlar oluşturmak mesleğini yapanların niteliklerini geliştirmek ve iş bulma noktasında yardımcı olmak amacıyla istihdam garantili

kurslar düzenlenmektedir. Türkiye İş Kurumu tarafından sunulan mesleki eğitim kurslarından faydalanmak isteyen bireyler için Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri/Hizmet Merkezlerinde görev yapan iş ve meslek danışmanları tarafından danışmanlık hizmeti sunularak mesleki eğitim kurslarından yararlanmak isteyen bireyler kendilerine en yakın kurslara katılma imkânı sunulmaktadır. Mesleki eğitim kurslarından yararlanmanın şartları; “Kuruma kayıtlı işsiz olmak, 15 yaşını tamamlamış olmak, Mesleğin niteliklerine uygun olarak belirlenen özelliklere sahip olmak, Kurumca aynı meslekte düzenlenen kursu tamamlamamış olmak, İş ve meslek danışmanlığı hizmetlerinden faydalanmak, emekli olmamak, kurslara katılmama noktasında yaptırım uygulanmıyor olmak” şeklindedir (İŞKUR, 2021).

Mesleki eğitim kurslarına katılan bireylere katıldıkları gün üzerinden hesaplanarak belli miktarda ücret verilmektedir. Sanayi sektöründe istihdam garantili kurslara katılanlara 70 TL zaruri gider ödemesi bu kurslara katılan kadınlara bakmakla yükümlü oldukları çocukları için aylık 400 TL bakım desteği, geleneksel mesleklerde kursa katılanlara 45 TL, istihdam garantisiz kurslara katılanlara 35 TL, işte çalışan anne projesi kapsamında 0-15 yaş arasında çocuğu olan ve iş kulübü avantajlarından yararlanan ve istihdam garantili meslek kurslarına katılan kadınlara günlük 110 TL, Genel sağlık sigortası primi, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası primi mesleki eğitim kursu süresince kurum tarafından karşılanmaktadır. Kurs sonunda sınavlarda başarılı olan bireylere Mesleki Yeterlilik Belgesi verilmektedir. Mesleki eğitim kurslarından yararlanmak isteyen tüm işverenlerde, 81 ilde bulunan Çalışma ve İş Kurumu Müdürlükleri ile Hizmet Merkezlerinde başvuruda bulunabilmektedirler (İŞKUR, 2021).

İŞKUR’ un uygulamış olduğu politika ve programlar; istihdam teşviklerinin analizini yapmak, mesleki eğitim kurs programlarının aktif işgücü ve sektör odaklı ihtiyaçları göz önünde bulundurularak gerekli becerileri ve nitelikleri kazanacak işgücünü oluşturmak, dijital ekonomi göz önüne alınarak gelişen sanayiye ayak uydurabilecek donanımına sahip işgücünü oluşturmaya yönelik kursların düzenlenmesi, kadın istihdamını arttırmaya yönelik politikalara öncelik vermek, gençlerin istihdam piyasasında yer almalarını kolaylaştıracak mesleklere yönelik

mesleki eğitim kurslarının oluşturulması, engellilerin meslek edinmesini kolaylaştırmak için uzaktan eğitim olanaklarının geliştirilmesi, sosyal yardım alan bireyleri iş gücüne kazandırmaya yönelik politika ve programların uygulanması, meslek seçimi ile ilgili yönlendirmelerde bulunmak, meslek edindirme programları, kadın ve gençlere yönelik girişimcilik olanaklarının sunulması, orta yaşlı grubun meslek edindirme programları ile istihdama kazandırılmaları şeklindedir (İŞKUR, 2021: 35).

Meslek sahibi olmayan ya da yaptığı mesleği değiştirmek isteyen yetişkinlerin, kadınların ve gençlerin meslek edinebilmelerine olanak sağlayan bu program ile meslek sahibi olmak mümkün kılınmaktadır. Yoksullukla mücadelede eğitim eksikliği önemli bir sorun teşkil etmektedir. Ve eğitimsizliğin yol açtığı meslek edinememe sorunu yoksulluğu ortaya çıkarmaktadır. Meslek edindirme kuruluşları ile istihdam sektörü canlandırılarak işveren içinde işçi içinde olumlu bir tablo oluşturulmaktadır. Yoksullukla mücadelede İŞKUR ve meslek edindirme kurslarının önemi ve katkısı oldukça büyüktür. İşsizlik ve istihdam problemleri yoksulluğu arttırmaktadır. İşsizlik ve istihdam sorunlarını gidermek için kurulan İŞKUR ve meslek edindirme kursları önemli rol üstlenmektedir. Bu kurumların etkinliğini ve gücünü arttırmak yoksullukla mücadele politikaları kapsamında yapılması gerekmektedir. Mesleki edindirme kurslarında istihdam garantili işgücü imkânının artırılması gerekmektedir.

3.2.1.5. Mikro Kredi Uygulaması

Ticari bankalardan kredi çekemeyecek kadar yoksul olan, alınması kolay ve prosedürü az olan mikro kredi desteği ile yoksul bireylerin yoksulluklarından kurtulma fırsatının sunulmasıdır. Mikro krediler sayesinde yoksul birey iş sahibi olarak yoksulluk sorununu ortadan kaldırmaktadır. Bangladeşli bir ekonomist olan Muhammed Yunus yoksul bireylerin yoksulluklarından kurtulabilmeleri için küçük bir meblağ para ile bile bunun mümkün olduğunu görür ve 1983'te "Köy Bankası" anlamına gelen "Gramean Bank"ı kurar. Daha sonra bu program tüm dünyaya yayılarak birçok ülke tarafından kullanılmaya başlar. Burada amaç sosyal işletmecilik oluşturmak, diğer bankaların aksine kar odaklı olmayıp yoksul bireylerin

yoksulluğunu ortadan kaldırmak için kurulmuş bankalardır. Bu işletmenin kurulmasının ve kredi verilmesinin amacı kar'ını arttırmak yerine toplumdaki yoksulluk, eğitim, sağlık, teknolojiye ulaşma zorluğu çeken kişilere imkânların sunulmasıdır. Her insanın ihtiyaç duyduğu gibi yoksul insanlarda “insani” şartlarda hayatlarını sürdürebilmeleri için finansal araç ve enstrümanlara ihtiyaç duymaktadırlar. Mikro kredi uygulaması ile bu kesim üretici faaliyetlere girerek küçük işletmelerini büyütme olanağı sağlamaktadır. Yoksullukla mücadelede alışılmıştan dışında olan sosyal yardımlar yerine kalıcı çözüm imkânı sunan bu sistem ortaya çıkmıştır. Bu yöntemin en etkili yönü, borç alan birey borcunu ödedikten sonra bu paranın başka bir bireye verilmesi yani aynı paranın dönüşümlü bir halde birçok insanın ihtiyacını karşılamasıdır. Diğer önemli bir yönü ise, bu kredilerin geri ödeme zorunluluğu nedeni ile borçlu olan kimsenin çalışmasına, kendi işini kurmasına ve tecrübe edinmesine olanak sağlamasıdır (Yunus, 2013: 16). Mikro kredi, çok küçük ölçekte işletme sahibi olan kişilerin işletmelerini geliştirmeleri ve büyütmeleri için mikro düzeyde verilen kredidir. Çok yoksul kişilere teminatsız olarak mikro kredi verilmektedir. Verilen kredilerin takibi ve denetimi yapılmaktadır (Banazılı ve Ozan, 2019: 401).

Yoksulluğun nedeni olarak mikro ekonomik koşullar, varlıkların yapısı ve tasarruf sağlayamaması, kredi piyasalarında yaşanan aksaklıklar, yüksek doğurganlık olarak sıralanabilmektedir. Yoksul kesimin beşeri sorunlarına çözüm yolu geliştirilmediği için yoksullukları devam etmektedir. Eğitim ve sağlık olanaklarına sahip olmayan bireylerin yoksullaşması kaçınılmaz olmaktadır (Aytaç ve Hatipler, 2013: 77). Grameen Bankası mikro kredi uygulaması ile aile planlaması, eğitim düzeyinin artırılması, çocukların okula gönderilmesi gibi toplumsal amaçlara da hizmet etmektedir. Mikro kredi uygulaması ile üretim sürecini teşvik etmeye, topluluk olarak örgütlenmeye ve birlik duygusunu pekiştirmeye en yoksul kesimin bu olanaklardan yararlanmasının hedeflenmesine ve özellikle kadınların sosyoekonomik konumlarını güçlendirmeye yönelik katkı sağlamaktadır (Şenses, 2017: 240). Yoksullukla mücadelede mikro kredilerin en önemli amacı ülkeler ve bölgeler arası gelir adaletsizliğinin giderilmesini sağlamaktır. Verilen bu krediler sayesinde mikro düzeyde kredi alanın hayat standardı yükseltilirken makro düzeyde

kişi başına düşen milli gelir oranı artmaktadır. Bu kredilerin sosyal boyutu da oldukça önemlidir. Bireysel ve toplumsal sorunun giderilmesinde fayda sağlayan bireyde ait olma ve var olma duygusu artmakta ve kişisel gelişimine olumlu katkı sunmaktadır. Mikro kredi uygulaması ile istihdam olanakları geliştirilmekte işgücü piyasası verim elde etmektedir. Mikro kredinin hedefinde aşırı yoksul boyutunda yaşayan bireylere ulaşmaktır. Mikro krediye getirilen eleştiriler incelendiğinde, yoksullar mikro kredi borçlarını ödemekte başarısız olabilir ve daha kötü bir duruma düşebilir, evde çalışmaya devam eden kadınların iş yükü artmakta, yeterli eğitime sahip olmayan bu kadınların eşlerinin elde edilen geliri olumsuz yönde kullanabilmesi gibi durumları da barındırmaktadır (Demir ve Sezgin, 2018: 76,77).

Mikro kredi uygulaması Türkiye’de Diyarbakır’da başlatılmıştır. Uygulamanın kaynağının büyük kısmını yapılan bağışlar oluşturmaktadır. Mikro kredi uygulaması ile yoksulluğun azaltılması hedeflenmiştir. Bu uygulama ile kredi alan aşırı yoksul bireylerin, yoksulluk sınırı üzerine çıkarılacak birer küçük işletme sahibi olmaları amaçlanmıştır. Mikro kredi uygulamasının yaygınlaştırılarak aileye gelir akışının sağlanması ve yoksulluk nedeni ile ortaya çıkan suçların azaltılması hedeflenmektedir (Akgül, 2006:2,3).

Bankalar dünyadaki nüfusun yaklaşık olarak üçte ikisine finansal hizmet sunmayı reddetmektedir. Gramean Bankaları bu düşüncenin yanlış olduğunu gözler önüne sermektedir. Yunus’un Sosyal İşletme kitabında da yazdığı şekliyle, yoksul insanları bonsai ağaçlarına benzetmektedir. Buradaki benzetmede büyük bir ağacın saksıya ekilen tohumu ile küçük bir bonsai kopyasının elde edilmesidir. Bunun sebebi tohumun sunulan alanın ve imkânın kısıtlı oluşudur. Yoksullarında çektiği sıkıntının nedenini toplumda onlara büyüyecekleri zeminin verilmemesine bağlamaktadır. Yoksul insanların yoksulluklarından kurtaracak şeyin elverişli imkânların sunulması olarak ifade etmektedir. Yoksullar enerjilerini ve yapabileceklerini ortaya çıkardıklarında yoksulluk sorunu da ortadan kalkacaktır (Yunus ve Weber, 2012: 15). Yoksullukla mücadelede mikro kredilerin başarılı olabilmesi için devlete önemli görevler düşmektedir. Mikro kredi hizmeti sunan kuruluşların imkânlarının artırılması ve daha güçlü bir hale getirilmesi, vergi

indirimi ya da muafiyetlerinin sunulması ve sistemi geliştirmeye yönelik akademinin teşvik edilmesi gerekmektedir (Demir ve Sezgin, 2018: 78).

3.2.1.6. Bölgesel Kalkınma Projeleri

Ülke genelinde büyümenin gerçekleşmesi için bölge çapında gelişmişliğin artırılması gerekmektedir. Her bölgenin kendine has şart ve imkânları olduğu için bu doğrultuda bölgesel gelişme politikalarının uygulanması gerekmektedir. Doğu, Güneydoğu, Orta Anadolu ve Doğu Karadeniz gibi ekonomisi ve gelişmişliği zayıf olan bölgelerin kalkınması hızlandırılırken ulusal ölçekte gelişmişliği arttırmak için bütün bölgelerin kalkındırılması gerekmektedir. Ülke genelinde kalkınma odaklı kurulan bölgesel kalkınma projeleri sırasıyla; Güneydoğu Anadolu Bölgesinde (GAP), Orta Anadolu'da (KOP), Doğu Karadeniz'de (DOKAP) ve Doğu Anadolu'da (DAP) bölge kalkınma idareleri kurulmuştur (KOP, 2021).

Güney Doğu Anadolu Projesi (GAP), Cumhuriyet tarihinin en kapsamlı ve en maliyetli projesi olup, bugüne kadarki bölgesel kalkınma projeleri arasında en etkili olanıdır. Projenin kapsadığı alan Fırat-Dicle havzası ile yukarı Mezopotamya ovalarında yer alan Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak olarak 9 ili kapsamaktadır. GAP alanına giren illerin alan ve nüfus büyüklüğü Türkiye'nin ortalama % 10,8'idir. GAP'ın sunmayı planladığı temel hedefler; Güney Doğu Anadolu Bölge insanın sahip olduğu kaynakları bölge halkının gelir ve yaşam düzeyini yükseltmek, bölgeler arası gelişmişlik farkını ortadan kaldırmak, kırsal alandaki verimliliği ve istihdam olanaklarının artırılmasını sağlamak, ekonomik gelişmişliği ve sosyal istikrarın sağlanmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir. GAP, sosyal proje kapsamında 1992-1994 yılları arasında bölgedeki sosyo-ekonomik yapısını anlamaya ve belirli toplumsal kesimlerin “kadın, genç, çocuk, sokakta çalışan çocuk, kent yoksulları, göçerler, topraksız, az topraklılar, barajlardan etkilenen nüfus” üzerinden ihtiyaçları ve beklentileri tespit edebilmek adına sosyal çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmaların tamamlanmasını takiben, 1994'te GAP Sosyal Eylem Planı doğrultusunda “bölge nüfusunun yarısını oluşturan kadınların statüsünün yükseltilmesi, kadına yönelik sosyo-ekonomik göstergelerinin iyileştirilmesi amacıyla

yönelik olarak çeşitli alanlarda eğitim, gelir getirici faaliyetlerin uygulandığı, kısmi zamanlı poliklinik hizmetlerinin verildiği, sosyo-kültürel etkinliklerin düzenlendiği Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) kurulmaya başlanmıştır”. ÇATOM’ların sayısı 2018 yılında 47’ye ulaşmıştır. UNDP ile işbirliği yapılarak kent yoksullarına yönelik olarak “GAP’ta Sürdürülebilir Kalkınma Programları” çerçevesinde “Kentsel Enformal Sektörde İstihdamın ve İşgücü Kapasitesinin Artırılması Projesi” Diyarbakır ilinde 2000 ve 2001 senelerinde uygulanmıştır (GAP, 2021).

Tarihi, sosyal, kültürel, ekonomik değeri yüksek olan önemli bir merkezde kurulmuş olan Konya Ovası Projesi, günümüzde kalkınma Bakanlığına bağlı merkezi bir teşkilat olarak kurulan KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı 2/7/2018 tarihinde 703 sayılı Kanun hükmünde kararname ile Teknoloji Bakanlığına bağlı bir kuruluş olmuştur. KOP Bölge Kalkınma İdaresi tarafından sorumlu olduğu iller Aksaray, Karaman, Konya ve Niğde illeri 2012 yılında Nevşehir, Yozgat, Kırıkkale ve Kırşehir’de 2016 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile KOP bölgesine dâhil edilmiştir. KOP, bölge insanının refah seviyesini ve bölgenin gelişme potansiyelini arttıracak politikaları uygulamaktadır. KOP Eylem Planının amacı, tarımsal yapıda değişimi ve sürdürülebilirliği, enerji, eğitim, sağlık, sanayi, ticaret, ulaşım, kültür ve sosyal hizmetlere erişilebilirliği artırarak bölge içi ve bölgeler arası gelişmişlik farkını ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. “Aksaray, Karaman, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Niğde, Nevşehir ve Yozgat illerini kapsayan KOP Bölgesi, 95.580 km²’lik alanı ile Türkiye toplam yüzölçümünün % 12,2’sine sahiptir. TÜİK’ in açıkladığı ADNKS sonuçlarına göre 31 Aralık 2018 tarihi itibarıyla bölgenin toplam nüfusu 4.406.245 kişi, Türkiye nüfusu içerisindeki payı % 5,45’tir”. Bölgesel gelişmişlik farklılıklarını ortadan kaldırmak için çalışan KOP, sulama ve hayvancılık projeleri, tarım sektörü, enerji, ulaşım, bilişim, sanayi, ticaret ve turizm gibi iktisadi sektörlerin yanı sıra kültür, sanat, gençlik ve dezavantajlı gruplara yönelik geliştirdiği kalkınma projeleri ile bölgedeki üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör birlikteliğiyle ortak çalışmalar yürütmektedir. KOP Bölgesinde tarım, sanayi, ticaret ve turizm öne çıkan sektörler olurken tarımın bölge ekonomisine katkısı oldukça fazladır. KOP Eylem planına göre; “toprak ve su

kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı, ekonomik yapının güçlendirilmesi, altyapının geliştirilmesi, beşeri ve sosyal yapının güçlendirilmesi, kurumsal kapasitenin geliştirilmesi” şeklindedir. 2014-2018 yıllarında KOP Eylem planı için toplamda “9 milyar 927 milyon Türk Lirası” kaynak olarak verilmiştir (KOP, 2021).

Konya Ovası Projesi Sosyal gelişim Programı (KOP SOGEP) kapsamında, yoksulluk sorununu gidermek için özel politika gerektiren kesimler için toplumsal bütünleşmenin sağlanması, istihdam ve mesleki gelişimin, sosyal içerme, kültür, sanat ve spor alanındaki projelerin desteklenmesini temel amaç edinmiştir. Nitelikli işgücünün yetiştirilmesi için mesleki bilgi ve becerilerin geliştirilmesi, yoksulluğun azaltılması, sosyal yardım alan kesimin kendi geçimini sağlayacak duruma getirilmesi, yaşlı, engelli, kadın, genç ve çocukların yaşam standartlarını yükseltmeye yönelik politika ve programlara öncelik verilmesi hedeflenmektedir (KOP, 2021).

Merkezi Giresun olan ve 2011 yılındaki 642 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulup 2012’de faaliyetlerine başlamıştır. Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığına dâhil olan iller sırasıyla, Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Samsun, Trabzon, Tokat, Amasya ve Çorum on bir il bulunmaktadır. DOKAP’ ın amacı, uygulandığı bu illerdeki uygulamaları yerinde koordine etmek, projenin uygulandığı bu illerdeki yatırımlar için gerekli araştırma, planlama, programlama, projelendirme, izleme, değerlendirme ve koordinasyon hizmetlerinin yerine getirilmesini sağlayarak bölgesel kalkındırmanın hızlandırmasını sağlamaktır (DOKAP, 2021). DOKAP Bölge Kalkınma Programı ile bölgenin; ekonomik yapısının güçlendirilmesi, sosyal gelişmenin ve dayanışmanın sağlanması, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması, küçük ölçekli sulama işleri, katma değeri yüksek bitkisel ürünlerde üretimin desteklenmesi, hayvansal üretime dayalı sanayinin geliştirilmesi, arıcılığın geliştirilmesi, iç sularda su ürünlerinin üretiminin desteklenmesi, kırsal kalkınma, örgütlü tarımsal ve yöresel ürünlerin üretim-satış pazarlamasının desteklenmesi, tarımsal eğitim ve yayım, turizmin geliştirilmesi, soyut ve somut kültürel mirasın korunması ve turizme kazandırılması, sanayi ekosisteminin güçlendirilmesi, yerel kurumların kapasitesinin geliştirilmesi,

gençlerin ve kadınların eğitim ve istihdama kazandırılması, özel gereksinimi olan bireylerin desteklenmesi, eğitim, kültür ve sanat faaliyetlerin desteklenmesidir (DOKAP Eylem Planı, 2021: 110).

Devlet planlama Teşkilatı Müsteşarlığı koordinasyonunda Atatürk Üniversitesi (Erzurum), Fırat Üniversitesi (Elazığ), İnönü Üniversitesi (Malatya), Kafkas Üniversitesi (Kars) ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin (Van) ortak çalışması sonucu hazırlanan Doğu Anadolu Projesi, 2000-2020 yılları arasındaki dönemin stratejilerini belirleyen Doğu Anadolu Projesi kapsamına gire iller, Ağrı, Ardahan, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Hakkâri, Iğdır, Kars, Malatya, Muş, Tunceli ve Van illerinden oluşmaktadır. DAP Projesinin temel hedefleri; bölgenin potansiyelini hayata geçirmek, kaynakların bölgeyi ön plana çıkaracak faaliyet alanlarına ve mekânlarına yönlendirilmesi, bölgedeki mevcut üretim ve hizmet kapasitelerini daha etkin kullanılmasını sağlamak, özel sektörün bölge insanı ile bölge içi ve dışındaki sivil toplum kuruluşlarının bölgedeki ekonomik ve sosyal yapıların geliştirilmesine, kaynakların geliştirilmesi, örgütlenmenin yaygınlaştırılması, alt yapı temini, mera ıslahı ve yönetimi, çevre kalitesinin iyileştirilmesi, yoksullukla mücadele ve finansmanı şeklinde öncelikli politikaları barındırmaktadır (DAP, 2021: 3).

Bölgesel farklılıkları azaltmak ve ekonomik kalkınmayı amaç edinen kalkınma ajansları dolaylı yönden de olsa yoksullukla mücadele eden kurumlar arasındadır. Mesleki eğitim imkânı, işgücü piyasasının geliştirilmesi yoksullukla mücadeleye katkı sağlayan alanlardır.

3.2.2. Yoksullukla Dolaylı Yönden Mücadele Eden Resmi Olmayan Kurumlar

Yoksullukla dolaylı bir şekilde mücadele eden gayri resmi kurum statüsünde olan dini ve sosyal değerler ile medya yer almaktadır.

3.2.2.1. Dini ve Sosyal Değerler

Türkiye’de yoksulluk anlayışı, kente göç ile gecekondular alanlarında ve gecekondular aileleri arasında, ulusal kültürden kopuk, yaratıcılığını yitirmiş, tıpkı “sulandırılmış bir kültürün” yerleştiği düşüncesini savunmaktadır. Yoksulluk anlayışı

modernleşme sürecinde sanayileşmesiz kentleşmenin bir sonucudur (Gül ve Sallan Gül, 2008: 74,75). Ümidini hayırseverlerin yapacağı yardımlara bağlayan yoksullar kendi ayakları üzerinde duramazlar diyen Yunus'a göre yoksullukla mücadeleyi yine yoksulların kendisi vermelidir (Yunus ve Weber, 2012: 31). Cumhuriyet döneminden 2000'li yıllara dek Türkiye'de sosyal yardımlar "hayırseverlik anlayışı" adı altında yapılmaktaydı. Bireylerin inisiyatifine, dini ve sosyal değerlerine bırakılan sosyal yardım anlayışı yoksullukla etkili bir şekilde mücadele edebilmek için yetersizdi. Daha çok dini kurumlar ile yapılan bu sosyal yardımlar çok az muhtaç kesime ulaşabilmektedir (Karagöl ve Dama, 2015: 10). Türkiye gibi Müslüman ülkelerde olan hayırseverlik yani toplumsal yükümlülüğe sahip olma ve servetin ya da kazancın vergisi olarak görülen zekât, fitre ve kurban gibi dini vecibeler Müslümanların dinin gereği olarak yoksullara karşı yerine getirdikleri yükümlülüklerdir (Özdoğan, 2010: 98).

Türkiye gibi Müslüman ülkelerde yoksullara yapılan bir yardım türü ve İslam'ın emri olan zekât zenginin malında yoksulun hakkının olduğu düşüncesi yatmaktadır. İslam'a göre komşusu açken tok yatan bizden değildir anlayışı hâkimdir. İslam inancına göre, Müslüman malının % 2.5'ini fakire verme sorumluluğunu yüklenmektedir. Malın kırkta bir altın oranı çok fakir olanın da zengin sayılacağı sınıra kadar işlemektedir. İslamiyet'te yoksullara zekâttan başka fitre yardımı da yapılmaktadır. Borcu ve zaruri ihtiyaçlarının dışında en az 80,18 gr altın veya ona denk parası olması ve bu malın sahipliğinin üzerinden bir yılın geçmesi gerekir. Diğer yardımlaşma türleri de sadakayı cariyeye (vakıflara cami, hastane, okul, çeşme..vb. yapılması için) sadaka, ramazan kumanyası dağıtımı, adak, kurban, bağış gibi birçok sosyal yardım yapılmaktadır (Bozan, 2010: 43). İslam inancı Müslümanlara sosyal sorumluluk yükleyerek, birbirlerinin haklarını gözetmelerini, cömert olup birlik ruhunu yaşatmalarını emretmiş ve zengin Müslümanlara da yoksulların haklarını gözetmelerini emretmiştir. Zekâtı vermedeki maksat, kulluk bilincini diri tutarak yaratıcının buyruklarını yerine getirme bilincinde olmaktır. Nimeti verene şükrederek, kendisini yoksulluğun pençesinden kurtaran yaratıcıya şükretmektir. Cimrilikten ve israftan korumak ve cömertlik vasfına erdirmek, şefkat ve merhamet beslemek, yardımlaşma ve dayanışma gücüne sahip

olmak, mal ve servetin gerçek sahibinin yaratıcı olduğunu kavramak, hırsla kapılmamak, mal sevdasına düşmemektir. Zekâtın verilmesinin de usulleri vardır. Bunlar, zekât verilecek malın helal kazanç olması, değerli ve kıymetli olması, yardım yapmakta geç kalmamak, hayrın gizli yapılması, zekât verilen kişiyi kırmadan incitmeden vermek gerekmektedir (Akar, 2010: 119). İslam toplumlarında hayır ve hayırseverlik bağış yapanın da, aracı olanın da, alanın da manevi faydalarını vurgulamıştır. İslam dini diğer dinlerden daha fazla yoksulluğa ve hayır konusuna önem vermiştir. İstek ve ihtiyaçları günlük hayatın gerekliliği olarak görmüş ve herkesin bu haklara sahip olması gerektiğini savunmuştur (Beaudoin, 2017: 57). İslam'da yoksulluğun temel belirleyicilerinden biri olan rızık, kişinin faydasına sunulan imkânlardır. Rızık bol olanın kazancında yoksulunda hakkı olduğu düşüncesi yer almaktadır. Zekât zorunlu bir ibadet olup kazanılan kazancın içerisinde yoksullun hakkını vermek farzdır. Kişinin malından bir kısmını muhtaç kimseye zekât olarak vermesidir. Zekât verilebilecek kişiler, fakirler, miskinler, zekât toplama memurları, Müslüman olmayıp kalpleri ısındırmak için verilenler, köle özgürleştirme, borcu olanlara, Allah yolunda çalışanlar (kendisini Allah'a adayanlar), yolda kalmış kimselere verilmektedir (Önal ve As, 2018: 206-208).

İslam dini ve sosyal değerlerimiz yoksula yardım edilmesi gerektiğini öğütlemektedir. Zengin kimsenin ya da maddi durumu yerinde olan kimsenin eşini, dostunu, akrabasını, arkadaşını ve komşusunu gözetmesi sosyal değerlerimizde yer almaktadır. Yaşanan felaketler karşısında bağış kampanyaları başlatılarak toplumsal yardım çalışmaları yapılmaktadır. Bu anlamda yapılan yardımlar yoksullukla mücadelede kalıcı politikalar oluşturmamakla beraber yoksulluğu ortadan kaldırmaya hatta azaltmaya yetecek kadar güçlü değildir. Bireyin tasarrufunda olan bu tür yardımların ne kadar yoksula ulaştığı ve ne kadar yoksulun sorununu ortadan kaldırdığını tespit etmek oldukça zordur. "Sağ elin verdiği sol el görmeyecek" sözündeki gibi hayır, zekât, fitre, sadaka, bağış türü yardımlar yoksulu incitmemek adına genellikle gizli yapılan eylemlerdir. Birey malı ölçüsünde yardım yaptığı için bu yardımın oranı da değişkenlik göstermektedir. Toplumsal bütünlüğü sağlama adına ve empati yaparak yoksulu anlamaya çalışmak noktasında bu yardımlar oldukça önemlidir. Fakat yoksullukla mücadelede yetersiz kalmaktadır.

3.2.2.2. Medya

Değişen ve gelişen dünya ölçeğinde medya önemli küresel bir güç oluşturmaktadır. Gelişen teknoloji ile geniş halk kitlelerine ulaşmanın en önemli aracı konumundadır. Yaşadığımız bilgi çağında iletişim ve bilgi paylaşımı önemli yer ettiğinden medya etkili bir iletişim aracı olarak birçok olanak sunmaktadır. Medya kendi içinde çeşitli olup, görsel medya (televizyon), basılı medya (gazete, dergi), işitsel medya (radyo), ve internet yoluyla işlerlik kazanan sosyal medya'dan oluşmaktadır. Medya insanlığın sesi olarak yoksulluk sorununun tüm verilerinin elde edilebileceği, yoksullukla mücadelede rol alan politika ve programların işleyişinin değerlendirilebileceği, dünyadaki ve Türkiye'deki yoksulluk boyutu hakkında değerli bilgileri barındırmaktadır. Yoksulluğu konu olarak ele alıp varsal ve sorunsal boyutunu ortaya koymaya çalışan medyanın varlığı gibi yoksulluğu yok ve görmezden gelen boyutu da bulunmaktadır. İçinde birçok unsuru barındıran medya kuruluşları tarafsız bilgi sunabildikleri gibi taraflı bilgi çöplüğü de sunabilmektedir. Önemli olan bunu ayırt edebilecek bilgiye sahip olmaktır. Medya, yoksulluğu yok sayan ve yoksulları görmezden gelen kesime karşı yoksulların yüzü ve sesi de olabilmektedir.

Çağın insanlığa sunmuş olduğu gelişmelerden biri olan medya, tarafsızlığını koruyamadığında yoksulluğun gerçek boyutunu ortaya çıkaramamaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de medya tarafsızlığına gölge düşürmektedir. Medyanın taraflı yoksulluk ilişkisini eleştiren kesime göre, medya yoksulluğu kadınsılaştırmakta, suç ile eş tutmakta, yoksulluğu ırksallaştırmakta, çocuk yoksulluğunu doğru bir şekilde ele almamakla suçlanmaktadır. Yapılan araştırmalara göre, medyanın yoksulluğu ele alış biçimi toplumları etkilemektedir. Medyanın yansıttığı bu olumsuz tablo neticesinde yoksul birey dışlanmakta ve toplumsal bağı zayıflamaktadır (Doğan, 2015: 890). Medya da yayınlanan olumsuz yoksulluk tablosu neticesinde yoksul birey ötekileştirilmekte ve toplumda dışlanmaktadır. Yoksullar genel itibariyle medya da doğru ve yeterli bir biçimde temsil edilmemektedir. Medya da yer alan yoksulluk sorunu eşitsizlik sorunu olarak ele alınmadığından uygulanmakta olan sosyal politika ve programlarda yeterince yer edinememektedir (Boztepe, 2019: 345).

Medya yoksullara yönelik farklı bakış açıları sunarken yoksullar medyaya karşı sempati duymaktalar. Yoksullar medyaya yansıyan temsil edilme durumları noktasında herhangi bir rahatsızlığa sahip bulunmamaktadırlar (Doğan, 2015: 898).

Türkiye’de birçok şey siyasetleştirildiği gibi yoksulluk ve medya ilişkisi de siyasetleştirilmiş durumdadır. Hükümet yanlısı ve hükümet karşıtı medya sahipleri siyaset odaklı bir yaklaşımla yoksulluk sorununu ele almaktadır. Hükümet yanlısı medya yoksulluk sorununu görmezden gelip uygulanmakta olan politika ve programları yeterli görürken hükümet karşıtı medya seçmenin dikkatini çekmek adına yoksul bireylerin gerçek durumu ile ilgilenmek yerine sırf oy toplamak adına kullanmaktadır. En etkin kurumlardan biri olan medyanın yoksulluk sorununu ve yoksullukla mücadele konusunu ele alış biçimi yetersizdir. Yoksullukla mücadelede oldukça pasif kalmaktadır.

3.3. Yoksullukla Mücadelede Uygulanan Politika ve Programlar: Hükümetlerin Uygulamış Oldukları Sosyal Politikalar ve Programlar

Türkiye’de yoksulluğun azaltılması için, yoksulluğun yoğun olduğu yerleşim yerlerinde ekonominin istikrarlı bir şekilde gelişip büyümesi gerekmektedir (Demir ve Sezgin, 2018: 74). Yoksulluğu önlemek için uygulanması gereken birçok politika ve programlar bulunmaktadır. Bu politika ve programların uygulanması için öncelikle sorunlar tespit edilip o doğrultuda çözüm önerileri sunulmalıdır. Yoksulluğu önlemek için atılacak adımlar;

- Yoksulluğu önlemek için yapılacak ilk iş, yoksulluğa neden olan faktörleri bulmak ve bunlar hakkında doğru tespitlerin elde edilmesini sağlamak,
- Eğitim olanaklarının iyileştirilmesi,
- Sağlık nedeniyle oluşan sorunların giderilmesi,
- Kentlerde iş imkânlarının artırılması,
- Yetişkin eğitiminin sağlanması,
- Mesleki eğitim kurslarının sayılarının artırılması,
- Nakit gelir desteğinin temin edilmesi,

- Kırsal kesimde tarım ve hayvancılığın canlandırılması, yoksulluğun önlenmesinde uygulanabilecek sosyal ve ekonomik politikaların öncelikleri arasında yer alması,
- Yoksulluğu önlemek için uygulanan uygulamalardan birisi de asgari ücretin daha yaşanabilir bir seviyeye getirilmesi,
- Yoksul ailelere doğrudan para yardımının yapılması,
- Ücretsiz gıda yardımında bulunmak,
- Ücretsiz sağlık hizmetleri oluşturmak,
- Yoksul ailelerin çocuklarına okullarda burs sağlama gibi yöntemler oluşturmak,
- Artan oranlı gelir vergisi yasaları, gelir dağılımındaki dengesizlikleri önleyici etki yapması,
- Sosyal güvenlik programları, işsizlik sigortası programları,
- Enflasyonun önlenmesi ülkedeki gelir dengesizliğinin de önüne geçilmesini sağlamak,
- Kalkınmanın hızlanması ile işsizliğin giderilmesi ve yoksulluğun azaltılması etkili olacaktır (Sarısoy ve Koç, 2010: 329 ve Yıldırım vd., 2011: 1,9,10).
Yoksulluk sorununu gidermek için bu önlemler ivedilikle alınmalıdır.

İşsizliği minimum düzeye indirecek biçimde sosyal güvenceli ve kayıtlı istihdamı arttırmaya yönelik sosyal politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Yoksullukla mücadele eden kurumların öncelikle eğitime, birey haklarının geliştirilmesine, toplumsal eşitliğin ve adaletin sağlanmasını önemseyerek dezavantajlı gruplara ve yoksulluk çekenlere öncelik veren bir tutum sergilemelidir (Gül ve Sallan Gül, 2008: 89). Türkiye yoksullukla mücadele çalışmalarına istikrarlı bir şekilde devam etmesi gerekmektedir. Bunun içinde iktisadi kalkınma sağlanmalıdır (Cerev, 2018: 237). Yoksullukla mücadele de eğitim seviyesi arttırılmalıdır, sosyal yardımlar tek çatı altında toplanıp dağıtılmalıdır, sosyal yardımlar için ayrılan kaynak arttırılmalıdır, düzenli yardım programları oluşturulmalıdır. Yerel düzeyde yoksullukla mücadele etkin bir hale getirilerek, sosyal yardımların etkinliğinin arttırılması, gönüllü yardımların yapılacağı sosyal marketler kurulmalıdır, konut yoksulluğu problemini ortadan

kaldırmak için konut iyileştirilmesi yapılmalıdır, yoksul bireylerin istihdamını kalıcı hale getirmek için meslek eğitimi ve meslek edindirme kursları açılmalıdır. Yoksullukla etkin mücadele edebilmek için gelir dağılımında yaşanan adaletsizlikler giderilmelidir, yeni kırsal ve bölgesel politikalar oluşturulmalıdır, merkezi ve yerel aktörlerin görev ve yetki paylaşımı daha etkin hale getirilip geliştirilmelidir, il bazında kurumsal kapasite sorunu giderilmelidir, illerdeki sosyal politika aktörleri güçlendirilmelidir, sosyal yardımlarda yeni yöntemler geliştirilmelidir (Canpolat, 2010: 349,350, 351). Türkiye’de makroekonomik istikrar, gelir dağılımı düzenlemesi, yüksek enflasyon oranlarının düşürülmesi, kamu harcamalarının adil bir şekilde dağıtılması, eğitim ve sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, beşeri sermayenin geliştirilmesi, cinsiyet ayrımcılığının, çocuk işgücünün ve hanelerin demografik yapısına göre politikaların uygulanması, bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi, sorumlu bir kamu kesimi için sivil toplum kuruluşlarının planlanmasında, gözetiminde ve değerlendirilmesi sağlanarak yoksullukla etkin mücadele edilebilir (Aytaç ve Hatipler, 2013: 127, 128).

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra 1923’te kurulan ilk hükümet ile ekonomik hedefleri konu alan politikalar yapmaya başlamıştır. Bundan sonra gelen her hükümet mevcut politikaları değerlendirme ve geliştirme yoluna gitmiştir. 58. Hükümet döneminde yoksullukla mücadele sorunu kapsamlı bir program oluşturularak ele alınmıştır. Açlık sınırında bulunan vatandaşlar için bir veri tabanı oluşturularak gerekli desteğin sağlanmasına çalışılmıştır. Eğitim, sağlık, işsizlik, engelli bireyler ile ilgili düzenlemelerin yapılması esas alınmıştır. Bundan sonraki hükümet program ve politikalarında yoksullukla mücadele politikalarına daha çok önem verilmiştir. Sosyal devlet anlayışından hareketle, “haydi kızlar okula” sloganı ile düşük gelire sahip ailelerin çocuklarının eğitime teşvik edilmesi, “sağlıkta dönüşüm programı” ile bütün vatandaşların tüm sağlık kuruluşlarından hizmet alabilmesi, “Genel Sağlık Sigortası” ile 18 yaş altındaki çocukların sağlık güvencesine sahip olması, engelli bireyler için kanun düzenlemelerinin yapılması, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulması ile “sosyal restorasyon döneminin” başlaması, istihdamın artırılarak “iş değil insanı korumak” ilkesinin yer edinmesi, sosyal desteklerden yararlanma imkânını geliştirmek için “Aile Sosyal Destek

Programı” ve “Engelsiz Kent Projesi” ile engelli bireylerin yaşam kalitesini arttırmayı hedeflemektedir (bkz. Ek 2).

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden bu yana 1923-2021 yılları arasındaki Türk hükümetlerinin yoksullukla mücadelede uyguladıkları yoksullukla mücadele politikaları, tarımsal gelişmenin sağlanmasına yönelik politikalarla ülkedeki refah seviyesinin yükseltilmesi hedefi, sanayileşme, toprak reformu, yoksul çiftçilerin toprak sahibi yapılması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, işçi-işveren hakkının korunması, sosyal adalet, sosyal güvenlik haklarının sağlanması, asgari ücretin, konut koşullarının sağlık imkânlarının, eğitim olanaklarının, kadınının toplumdaki ve aile içindeki konumunun iyileştirilmesi, engelli, muhtaç ve yaşlıların imkânlarının genişletilmesi, işsizlik sigortasının uygulanması, 65 yaş üstü bireylerin yaşlılık maaşı alması şeklinde politikalar oluşturulmuştur (bkz. Ek 2).

Tek parti döneminde köyden şehre göçün engellenmeye çalışılarak yoksulluğun kırsal mekana hapsedilmeye çalışılırken modern hayır severlik vurgusu bu dönemi tanımlamaktadır. Türkiye'nin çok partili döneme geçmesiyle devlet-toplum yapısında önemli bir değişim meydana gelerek köyden şehre göçün başlaması ve yoksulun seçmen olarak değer kazandığı bir dönem olmuştur. 1960 sonrası ithal ikamesine dayanan sanayileşme süreci ile birlikte istihdam olanakları gelişmeye başlamıştır (Buğra, 2018: 16). Ülkenin yaşadığı birinci dünya savaşı ve ikinci dünya savaşı sonrası yaşanan ekonomik sıkıntılar, 1960 yılındaki askeri darbe, 1974 ekonomik krizi, 1980 darbesi sonrası neo-liberal dünya ekonomisine eklenmiş bir piyasa ekonomisi oluşurken, 2000 yılında yaşanan ekonomik kriz gibi ülkeyi olumsuz yönde etkileyen gelişmelerin yaşanması neticesinde oluşturulan politikaların birçoğu istenilen doğrultuda sonuç alamamıştır. Yoksullukla mücadele politikalarının daha işler hale geldiği 1980 ve sonrası üzerinde duracak olursak Özal döneminde yapılan yoksullukla mücadele politikaları oldukça dar kapsamlı kalmış ve ekonomik büyümenin üzerine odaklanan bu politikalar yoksullukla mücadelede yeterli olamamıştır. Serbest piyasa ekonomisini savunan Akbulut hükümetinin yoksullukla mücadele çalışması uygulama görmekten çok sembolik kalmıştır. 1991 yılındaki Demirel hükümeti döneminde gelir bozukluğunun zirve yaptığı, bireylerin çoğunun

sosyal güvenlik imkânından mahrum olduğu bir dönem olmuştur. Gelir dağılımındaki adaletsizliklerden dolayı yoksulluk artmıştır. Çiller hükümeti döneminde ise, işsizlik sigortası söylem olarak kalmıştır. Kısa bir dönemde göreve gelen Erbakan hükümeti de yoksulluk sorununu konu almıştır. Ecevit hükümeti döneminde işsizlik sigortası sembolik de olsa başlatılmıştır. Sık sık değişen ve istikrar göstermeyen hükümet programlarında yoksulluk sorunu yer almasına rağmen gerekli mücadele politikaları oluşturulamamıştır. Ülkede yaşanan ekonomik kriz sonrası kurulan Gül hükümeti ile birlikte yoksulluk aynı zamanda bir güvenlik sorunu olarak görülmüştür. Erdoğan hükümetlerinin kurulması ile yoksulluk sorununa önem verilmiş ve bu doğrultuda politikalar oluşturulmuştur. Büyük bir ekonomik krizden sonra iktidar olan Ak Parti dönemi “modern yoksulluk” olgusunu ele almıştır. Bu dönemde herkesi kapsayan sosyal vatandaşlık haklarından bahsedilmeye başlanmıştır (Buğra, 2018: 19). Merkezi hükümetler ve partiler seçim propagandalarında mutlaka yoksulluk konusuna ve yoksullukla ilgili yapacakları mücadele politikalarına parti programlarında yer vererek bir oy toplama aracı olarak görüp kullanmaktadırlar. İlk hükümetten günümüze kadar birçok değişiklik geçiren sosyal yardım politikaları hala günün şartlarına ve ihtiyaçların göre şekillenmeye devam etmektedir. Günümüzde birçok sosyal yardım programı ve politikası uygulanmasına rağmen yoksullukla mücadelede yetersiz kalmaktadır.

3.4. Yoksulluk Sorunu ve Yıllara Göre Yoksulluk Boyutu

Kronolojik açıdan Türkiye’deki yoksulluk sorunu incelendiğinde, tek parti döneminde köyden şehre göçün engellenmeye çalışılması ile yoksulluk kırsal kesime hapsedilmeye çalışılmıştır. Türkiye’nin çok partili döneme geçişi ile birlikte, devlet-toplum yapısında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Köyden şehre göç başlamış ve seçmen olarak yoksul değer kazanmıştır. Bu dönemde sınırlı da olsa sosyal güvenlik kurumları ortaya çıkmaya başlamıştır (Buğra, 2018: 16). Türkiye’deki yoksulluk sorunu incelendiğinde, 1980 öncesi ve sonrası olarak ayırmak gerekir. “1980 öncesi uygulanan ithal-ikameci ekonomik politikalar, 80’li yıllarda terk edilmiş olup, küreselleşen ekonomilerle entegrasyonu sağlayabilmek amacıyla serbest piyasa ekonomisine yönelik çalışmalar uygulamaya konulmuştur. 1980 öncesi yaşanan toplumsal yardımlaşmanın terk edilmesi, sendikal hareketlerin

yavaşlaması, sanayide emek-yoğun üretim biçimi yerine teknoloji-yoğun üretim modellerinin benimsenmesi de, yoksulluk oranlarının artmasını ve gelir dağılımındaki dengesizliğin artmasına” neden olmuştur (Yıldırım vd., 2011: 2). Çeşitli nedenlerden ötürü bireylerin mali yapılarında meydana gelen azalmalar, bu kişileri yoksul durumuna düşürmektedir (Sarısoy ve Koç, 2010: 329).

Yoksulluk ile ilgili çalışmaların yapılması “Dünya’da 1970’li yıllara dayanırken Türkiye’de 2000’li yıllardan sonraya dayanmaktadır”. Yoksulluk verilerinin toplanmasına TÜİK tarafından 2002 yılı yoksulluk çalışmasıyla başlanmıştır. Daha önceki veriler makro ekonomik harcamaların yoksulluk üzerine etkilerini ekonometri metotlarla tahmin edilmesine dayanmaktadır. Bu nedenle “yoksulluk üzerine yapılan ve resmi kurum tarafından yayınlanan ilk çalışma TÜİK’in 2002 yılı hane halkı bütçe anket çalışması sonuçlarıdır” (Barışık ve Kasap, 2012: 28).

Türkiye’de yaşanan büyük krizden sonra iktidara gelen Ak Parti ile birlikte Türkiye kapitalist topluma has olan “modern yoksulluk” kavramını dikkate almıştır (Buğra, 2018: 19). Yoksulluk, Türkiye’de özellikle kırsal kesimde belirgin bir şekilde gözlenmektedir. Türkiye’de yoksulluğu etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. “Hane halkı, fertlerin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumları, çalıştıkları sektörler” gibi etmenler de dikkat edilmesi gereken diğer unsurlardır (Türk ve Ünlü, 2016: 98). Türkiye’de yoksulluğu açıklamak için yapısal faktörler incelendiğinde, “yoksulluk yardımı alan bireylerin eğitim düzeyleri ve buna bağlı olarak elde ettikleri gelirler düşüktür. İşsizlik oranları çok yüksektir ve özellikle işsiz kalınan süreler çok uzundur. Kayıt dışı çalışma yaygındır ve çalışmaya bağlı olarak sosyal güvenlik sisteminden yararlanma düşüktür”. Bu göstergeler yoksulluğun kaynaklarına işaret etmektedir (Bedir, 2012: 102). Türkiye’de yoksulluğun en belirgin özelliği düşük ekonomik büyüme oranı ve gelir dağılımı bozukluğudur. Türkiye’de gelir dağılımı farklılıkları bulunmaktadır. Zenginler ile yoksullar arasında büyük farklar bulunmaktadır ve bunu tetikleyen unsur da gelir dağılımı bozukluğudur (Aytaç ve Hatipler, 2013: 103). Türkiye’de yaşanan yoksulluğun temel nedenleri arasında küreselleşme, işsizlik ve ücretlerin düşüklüğü, tarım sektörünün istihdam içindeki

payı, kayıt dışı ekonomi, kurumsallaşmamış kamu transferleri, vergi politikası, eğitimsizlik, göç, konut sorunu ve bölgelerarası farklılıklar şeklinde sıralanmaktadır (Battal, 2016: 306). Bu faktörlerin yanı sıra, eğitim, aile yapısı ve büyüklüğü, gelir ve çalışma durumu, küresel ölçekte yaşanan krizler, göç, genç nüfusun yüksek olması, herhangi bir vafsa sahip olmama, işgücünde yaşanan sıkıntılar, kötü çalışma şartları, gelir ve kaynak dağılımında yaşanan eşitsizlikler, aile içinde bağımlı nüfusun olması gibi faktörler yoksulluğun nedenleri olarak tespit edilmiştir (Gül ve Sallan Gül, 2008: 82).

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutu ile ilgili ilk resmi çalışma TÜİK tarafından 14 Nisan 2004’te “2002 Yoksulluk Çalışması” adı altında yapılmıştır (Türkiş, 2021). Türkiye’de yıllara göre yoksulluk boyutu incelendiğinde, yoksulluk oranları “1973’ten 2004 yılına kadar, 21 yılda, sadece % 5’lik bir gerileme göstererek, 2004 yılında % 26,98’e gerilemiştir. Fakat 2004 yılından itibaren yoksulluk düzeyinde önemli bir azalma meydana gelmiştir. Diğer bir deyişle, mutlak yoksulluk oranında 1973–2004 yılları arasında meydana gelen azalma 2005–2008 dönemindekinden daha düşüktür” (Sarısoy ve Koç, 2010: 335). Türkiye’de yoksulluğun artarak yaşandığı yılın 2002 yılı olduğu ve 2006 yılına doğru hanelerin yoksul olma durumlarının giderek azaldığı görülmektedir (Ayvaz Kızılgöl ve Üçdoğruk, 2011: 382). Türkiye’de 2003 yılında nüfusun % 26’sı toplumsal dışlanma yani yoksulluk tehdidi altındaydı (Buğra, 2018: 231). TÜİK verilerine göre, “2004-2005 yıllarında tarım sektörü dışındaki alanlarda yoksulluk oranında önemli düşüşler yaşanmıştır. 2002 yılında % 27 olan genel yoksulluk oranı, 2005’te % 20.5’e gerilemiştir. Açlık sınırı altında yaşayanların oranı ise, 2002’de 1.35 iken, 2005’te % 0.87’ye gerilemiştir. Fakat 2002’de % 14.7 olan göreceli yoksulluk oranı, 2005’te 16.2’ye” yükselmiştir (Gül ve Sallan Gül, 2008: 362).

Türkiye’deki yoksulluk boyutu incelendiğinde ve yoksul birey şeklinde bakıldığında 2007-2009 arası dönemde fazla bir değişiklik olmamıştır. “2007 yılında 12.261.000 olan yoksul birey sayısı 2009 yılında 12.751.000 kişiye yükselmiştir. Harcama esasına dayalı göreceli yoksul sayısı ise 2007 yılında 10.127.000 kişi iken 2009 yılında 10.669.000 kişi olarak gerçekleşmiştir. Kişi başına düşen günlük gelir

bazında ise günlük 1\$'ın altında gelire sahip olan birey sayısı yoktur. Günlük 2,15 \$ gelire göre 2007 yılında 356.000 kişi olan yoksul sayısı 2009 yılında 159.000 kişiye düşerken, benzer şekilde günlük 4,3 \$ gelir düzeyinde 2007 yılında 5.796.000 kişi olan yoksul sayısı 2009 yılında 3.066.000 kişiye düşmüştür” (Barışık ve Kasap, 2012: 33). “Türkiye’de 2009 senesinde fertlerin yaklaşık % 0,48 yani 339 bin kişi sadece gıda harcamasının açlık sınırında, % 18,08’i yani 12 milyon 751 bin kişi gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır” (Aytaç ve Hatipler, 2013: 120). Türkiye de 2006 yılındaki yoksulluk düzeyi, on yıl içerisinde % 25,4’ten düşüş göstererek 2016 yılında % 21,2’ye gerilemiştir (Cerev, 2018: 235). Türkiye ekonomisi 2003-2013 yılları arasında büyüme oranlarında yükselmeyi yakalamış ve gelir dağılımı açısından kaydedilen ilerleme mutlak yoksulluk oranlarının düşmesini beraberinde getirmiştir. Buna rağmen, kırsal bölgelerde yoksulluk oranı halen yüksektir (İnan, 2013: 15).

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununda değişiklik yapılması hakkındaki kanunun 1.maddesine göre bu kanunun amacı: “fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye’ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşmayı ve dayanışmayı teşvik etmektir” (TBMM, 2021). “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma (SYD) Vakıfları, 3294 sayılı kanunun amacına uygun olarak Türkiye’de 1.003 il ve ilçede, vali ve kaymakamların önderliğinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kanalıyla” yürütülmektedir (ASPB, 2021). Türkiye sanayileşme süreci ile birlikte ekonomik kalkınma çabaları neticesinde çarpık kentleşme, bölgeler arası dengesizlikler, göç, tarımda gerileme ve kırsal alanlarda gerekli verimi alamayanların kente göçü ile sonuçlanmıştır (Kartal ve Demirhan, 2010: 568). “Türkiye’de yoksulluk hane halkı büyüklüğüyle doğru orantılı eğitim düzeyiyle ters orantılıdır. Yoksulluğun en önemli boyutunu çocuklar oluşturmaktadır. Türkiye’de her dört çocuktan birinin yoksul olduğu düşünülmektedir. TÜİK verilerine göre Türkiye’de çocuk yoksulluğu hane yoksulluğundan daha yüksektir ve bunun sebebi, ailelerin yoksul ve kalabalık nüfusa sahip olmasıdır” (Aytaç ve Hatipler, 2013: 137).

Tablo 3. 4. Gelir Durumuna Göre Yaşam Koşulları Araştırması 2010-2018

	Yıllar								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
% 40 - 40%									
Yoksulluk sınırı (TL)	2 972	3 255	3 611	4 008	4 443	4 997	5 693	6 355	7 113
Yoksul sayısı (Bin kişi)	7 355	7 288	7 344	6 788	6 572	6 652	6 482	5 865	6 322
Yoksulluk oranı (%)	10,3	10,1	10,0	9,1	8,7	8,7	8,4	7,4	7,9
Yoksulluk açığı	24,0	25,4	23,7	22,6	22,3	22,3	20,8	20,0	22,3
% 50 - 50%									
Yoksulluk sınırı (TL)	3 714	4 069	4 515	5 007	5 554	6 246	7 116	7 944	8 892
Yoksul sayısı (Bin kişi)	12 025	11 670	11 998	11 137	11 332	11 219	11 026	10 622	11 091
Yoksulluk oranı (%)	16,9	16,1	16,3	15,0	15,0	14,7	14,3	13,5	13,9
Yoksulluk açığı	26,6	26,3	26,9	26,0	24,4	25,3	24,3	22,6	23,7
% 60 - 60%									
Yoksulluk sınırı (TL)	4 457	4 883	5 418	6 012	6 665	7 495	8 539	9 532	10 670
Yoksul sayısı (Bin kişi)	16 963	16 569	16 741	16 706	16 501	16 706	16 328	15 864	16 888
Yoksulluk oranı (%)	23,8	22,9	22,7	22,4	21,8	21,9	21,2	20,1	21,2
Yoksulluk açığı	28,7	29,2	29,2	26,7	27,2	26,8	26,5	25,8	25,4
% 70 - 70%									
Yoksulluk sınırı (TL)	5 200	5 697	6 320	7 016	7 775	8 744	9 963	11 121	12 448
Yoksul sayısı (Bin kişi)	21 816	21 730	22 252	21 979	22 223	22 546	22 096	22 171	22 701

Yoksulluk oranı (%)	30,6	30,0	30,2	29,5	29,4	29,5	28,7	28,1	28,5
Yoksulluk açığı	31,9	31,0	31,2	29,0	29,3	28,4	28,5	27,2	28,0

Kaynak: TÜİK, 2020.

Eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirine göre hesaplanan yoksul sayıları, yoksulluk oranı ve yoksulluk açığı yoksulluğun derecesi hakkında bilgi vermektedir. Yoksulluk açığının 100'e yaklaşması, yoksulluğun derecesinin çok fazla olduğunu, küçülmesi ise yoksulluk risk derecelerinin daha az olduğunu ifade etmektedir (Tük, 2020). 2010-2018 yılları arasındaki gelir durumuna göre yaşam koşullarının % 40'lık oranını esas alarak incelendiğinde yoksulluk sınırı 2010 yılında 2972 iken her yıl artış göstererek 2018 yılında 7113'e yükselmiştir. Yoksul sayısı, yoksul oranı ve yoksul açığı 2010-2017 yılları arasında düzenli bir düşüş görülürken 2018 yılında bu oranlarda artış olmuştur. Tük verilerine göre 2017 yılından 2018 yılına Türkiye'de yoksulluk sınırı altında yaşayan kişi sayısı bir yılda 1 milyon 24 bin kişi artarak 15 milyon 864 bin kişiden 16 milyon 888 bin kişiye ulaşmıştır. Artan bu eşitsizliğin ve yoksulluğun nedeni yaşanan ekonomik krizdir (Tük, 2020). “2019 yılında yapılan gelir ve yaşam koşulları araştırmasına göre en yüksek gelir grubunun toplam gelirden aldığı pay % 46,3 oldu. Yıllık ortalama hane halkı geliri 59 bin 873 TL ile % 16,5 artış göstermektedir. Yıllık ortalama eşdeğer kullanılabilir hane halkı fert geliri 28 bin 522 TL ile % 17,9 artış göstermektedir. Toplam gelirden en yüksek payı % 46,7 ile maaş ve ücret geliri almaktadır. En yüksek yıllık iş geliri 51 bin 888 TL ile yükseköğretim mezunları kazanmaktadır. Göreli yoksulluk oranı % 14,4 iken okur-yazar olmayanların % 26,1'i ve yükseköğretim mezunlarının % 2,5'i en düşük yoksul grubunu oluşturmaktadır. Maddi yoksulluk oranı % 26,3 olurken, sürekli yoksulluk oranı % 12,7 idi” (Tük, 2020). Türkiye'deki yoksulluk analizleri genel olarak tek boyutlu gelir ve gider üzerinden incelenmiştir. Göreli yoksulluk yaklaşımına göre yoksulluk düzeyi saptanmıştır. Türkiye gelir yoksulluğu açısından AB ortalamasının üzerindedir (Karadağ ve Saraçoğlu, 2015: 134, 146).

Tablo 3. 5. Türkiye’de Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	2019 Kasım	2019 Aralık	2020 Ekim	2020 Kasım	2021 Mayıs
Gıda Harcaması (Yetişkin Erkek)	580,04	596,19	686,02	694,64	776,36
Gıda Harcaması (Yetişkin Kadın)	481,23	495,64	568,53	575,85	649,32
Gıda Harcaması (15-19 Yaş Grubu Çocuk)	624,07	643,28	735,11	746,20	839,08
Gıda Harcaması (4-6 Yaş Grubu Çocuk)	417,50	427,59	492,62	499,99	565,42
Açlık Sınırı	2.102,83	2.162,70	2.482,28	2.516,67	2.830,17
Yoksulluk Sınırı	6.849,62	7.044,62	8.085,62	8.197,62	9.218,79

Kaynak: Türkış, 2021.

Türkiye’de dört kişilik bir ailenin açlık ve yoksulluk sınırını Türk-İş’in yaptığı araştırmaya göre incelendiğinde “Türkiye’de dört kişilik bir ailenin yeterli beslenmesini sağlayacak gıda tüketim miktarı (açlık sınırı) 2.516,67 TL. Gıda ile birlikte giyim, konut, kira, elektrik, su, ulaşım ve benzeri zorunlu ihtiyaçların aylık tutarı (yoksulluk sınırı) 8.197,62 TL. Bekâr çalışan bir bireyin aylık yaşam masrafı 3.073,63 TL” (Türk-İş, 2020). “Açlık sınırı” dört kişilik bir ailenin sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda alması gereken besin miktarının asgari harcama tutarı olarak tanımlanmaktadır. İnsani ölçülerde yaşayabilmenin tek sınırı sadece gıda ihtiyacı değil aynı zamanda giyim, barınma alanı, sağlık, eğitim ve ulaşım gibi diğer önemli ihtiyaçları da içermektedir. “Yoksulluk sınırı” dediğimiz kavram, zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarıdır. Mayıs 2021’de açıklanan Türkiye’deki açlık ve yoksulluk sınırı yaşanan küresel salgın ve ekonomik sıkıntılar nedeni ile dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için açlık sınırı 2.830 TL olur iken yoksulluk sınırı 9.219 TL oldu. Tüketim

ürünlerine yansıyan fiyat artışları geniş bir kesimin geçim sıkıntısı çekerek yoksullaşmasına neden olmaktadır. Yaşanmakta olan işsizlik, genç ve kadın istihdamının yetersizliği ekonomik ve sosyal hayatı olumsuz yönden etkilemektedir. Salgın nedeni ile birçok işyerinin, sektörün, insanın ekonomik yönden olumsuz etkilenmesini gidermek için yapılan nakdi yardımlarda oldukça yetersiz kalmaktadır (Türkiş, 2021). Tablodaki bu verilere göre dar gelirli ailelerin ihtiyaç duydukları insani tüketim ürünlerini tüketecek mali gelire sahip olmadıklarını ve zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak için başka zorunlu ihtiyaçlarından vazgeçtiklerini bununda neticesinde yoksul ailelerin sağlıksız ve dengesiz beslenme şeklinde bir hayat tarzı sürdürmelerine neden olmaktadır. Tablo, sadece işsiz olan yoksul kesimin değil asgari şartlarda iş sahibi olan bireylerinde yaşadığı geçim sıkıntısını ve yoksulluğun boyutunu gözler önüne sermektedir.

3.5. Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politika Aracı Olarak Kullanılan Sosyal Yardımlar

Türkiye’de yoksulluk sorununun temelinde, işsizlik, ekonomik krizler, gelir dağılımı adaletsizliği, sosyal güvencenin yeterli olmayışı, yanlış uygulanan ekonomi politikaları gelmektedir. Türkiye’de 1980’lerden itibaren gelir dağılımındaki adaletsizliğin artması ile zengin ile yoksul arasındaki fark artmış ve kırsal kesimde yaygın olan yoksulluk sorunu 90’lı yıllarda kentlere taşınmıştır (Haspolatlı, 2014: 6).

2001 yılından sonra ekonomide yaşanan büyüme ile kişi başına düşen milli gelir artmış, gelir adaletsizliğinde düşüş, sosyal harcamalarda destek artmış ve yaşlı, engelli, öğrenci, dul ve yetim yoksullara yönelik gelişmeler yaşanmıştır (Coşkun ve Tireli, 2008: 140). Türkiye’deki yoksullukla mücadelede büyük pay kamu kesimlerinin yapmış oldukları kamu sosyal harcamalarına düşmektedir. Yerel yönetim birimleri ve yoksulluğun azaltılması için çalışan bazı dernek ve vakıfların yaptıkları katkılar da oldukça önemlidir (Sarısoy ve Koç, 2010: 328). Türkiye’de yoksullukla mücadele çalışmalarında başarı beklenen alan gelir dağılımı politikalarıdır. Burada sosyal güvenlik sisteminden önemli başarılar beklenmektedir. Gelir dağılımını etkileyen politikaların başında büyüme ve kalkınma, istihdam, ücret

ve fiyat politikalarından yoksullukla mücadele yerine bütçe büyüklüklerine sadık kalmayı sağlayacak görevler beklenmektedir (Bedir, 2012: 100).

Türkiye’de yoksullukla mücadele edebilmek için uygulanan kamu politikalarının bir kısmı etkisiz kalırken, bir kısmı da yoksulların belirli bir kısmı üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Kent alanlarında yaşayan bireylerin istihdam alanlarının sanayi ve hizmet sektörü olması, çalışanların sigortalı olması nedeniyle kentsel alanlardaki yoksulluk kırsal bölgelere göre daha düşük düzeyde görülmektedir. Kentsel bölgelerde yoksulluğun azalmasına etki eden bir başka önemli etmen de belediye hizmetlerinin gelişmesidir. Belediye hizmetlerinin çeşitlenmesi ve toplumun tüm kesiminin aynı şekilde yararlanmasına imkân vermesi ve toplumdaki ihtiyaç sahiplerine belediyeler tarafından yardımların yapılması, kentsel bölgelerde yoksullukla mücadelede önemli birer politika oluşturmaktadır (Barışık ve Kasap, 2012: 49). Türkiye’de yoksullukla mücadele konusu kriz dönemlerinde büyüme üzerine odaklanmasına rağmen gelir dağılımının eşit bir biçimde dağılmamasına neden olabilmektedir (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 72). Sosyal yardımların dağıtılmasında hedefleme yöntemi kullanılmaktadır. Hedefleme yöntemi, eğitim, sağlık ve gıda gibi ihtiyaçlara ulaşmada sıkıntı yaşayan ve toplumdan dışlanan yoksul kesimin tespit edilmesidir. Hazırlanan sosyal program ve politikalarla yoksul nüfusunun çok fazla olduğu kesime ulaşarak yoksulluğu azaltmak amaçlanmaktadır. “Hedefleme yöntemi, birey ya da hane temelli, daha geniş çapta olduğunda coğrafya temelli, bireye özel ya da bu üç tür hedeflemenin kombinasyonu şeklinde uygulanmaktadır. Bu yöntemin hesaplanması için Doğrulanmış Ortalamalar Değerlendirmesi, Doğrulanmamış Ortalamalar Değerlendirmesi ve Temsili Ortalamalar Değerlendirmesi adı altında üç farklı hesaplama yöntemi” kullanılmaktadır (Ortakaya, 2010: 70).

Sosyal yardım verilecek kişilerin tespit edilmesinde anket, yüz yüze görüşmeler gerçekleştirmek gibi farklı veri toplama teknikleri toplanmaktadır. Elde edilen bu veriler belirli kontrollerden geçirildikten sonra dijital ortama aktarılır. Aktarılan bu bilgiler ışığında hanelerin sosyo-ekonomik durumu tespit edilir. Gerekli analizler yapıldıktan sonra yardım için başvuran kişilerin gerekli şartları sağlayıp

sağlamadığı incelenir. Şartların hepsini sağlayan birey ya da hane sosyal yardımdan yararlanma hakkını elde eder (Ortakaya, 2010: 71). Sosyal yardımlarda yaralanacak kişilerin tespit edilmesinde, bölgesel farklılıklar, kırsal alan- kentsel alan ayrımı, hanelerin durumunu gösteren “Puan Projesi” uygulanmaya başlamıştır. Bu proje ile sosyal yardımlardan yararlanacak kişiler tarafsız ve adil bir şekilde belirlenmektedir (Karagöl ve Dama, 2015: 25). Sosyal yardımdan yararlanacak kişilerin yaşadıkları yerin gelişmişliği, hanede yaşayan birey sayısı, eğitim durumu ve eğitim gören çocuk sayısı gibi hanenin sosyo-ekonomik yapısını belirleyen puanlama sistemi oluşturulmaktadır. Tespit edilen bu puanlamaya göre sosyal yardım programından yararlanacak kişiler ya da haneler belirlenmiş olur (Ortakaya, 2010: 72). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğünün yürütmüş olduğu projeler, “Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi, Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS), Sosyal Yardım Yararlanıcılarının Belirlenmesine Yönelik Puanlama Formülünün Geliştirilmesi Projesi, Sosyal Yardım Haritası, Türkiye’de Uygulanan Şartlı Nakit Transferi Programı’nın Fayda Sahipleri Üzerindeki Etkisinin Nitel ve Nicel Olarak Ölçülmesi, Eşi Vefat Etmiş Kadınlar İçin Nakit Sosyal Yardım Programı Geliştirilmesine Yönelik Araştırma Projesi, Alo Sosyal Yardım Hattı Projesi, İnternet Üzerinden Ses Ağı Projesi (VOIP), e-Kütüphane Projesi” yer almaktadır (Çoğurcu, 2010: 72). “Bütünleşik Sosyal Yardım Sistemi” ile birçok yoksul ve muhtaç kişilerin sosyal yardımlardan yararlanması için gerekli hane bilgisi, kişisel veri, sosyoekonomik bilgilerin yer aldığı veri tabanına sahip olan sosyal yardım dağıtım sistemi ile hizmet sunumunda kaliteyi arttırmayı hedeflenmektedir (Karagöl ve Dama, 2015: 26).

3.5.1. Sosyal Yardımların Rolü

Ortaçağ’dan itibaren bireyler, yoksulluğa düşmemek için ailelerinden, komşularından ve şehirlerdeki meslek mensuplarından yardım istemişlerdir (Beaudoin, 2017: 87). Sosyal yardımlar geçimini sağlayamayan yoksul insanlara destek çıkmak amacı ile yapılan yardımlardır. Sosyal güvenlik sahibi olmayan ya da yeterli sosyal güvenlik imkânına sahip olmayan bireylere sağlanan olanaklar sosyal yardım olarak tanımlanır (Yaşar, 2010: 117). Türk vatandaşı olan ya da Türkiye’ye gelmiş veya kabul edilmiş yoksul kişilere yardım etmek, sosyal adaleti sağlayarak

gelir dağılımında adil olmak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı desteklemek, sosyal yardım politikaları geliştirmek, sosyal yardımların dağıtılmasını sağlamak, muhtaç durumda olan yoksullara sosyal yardım desteğini ulaştırmak, üretim ve istihdam artışını sağlamaktadır (Çoğurcu, 2010: 72). Türkiye’de yoksullar, yoksunlukları ile mücadele edebilmek için, mahallelerinde akraba, arkadaş ve komşular arasında borçlanma, yiyecek ve giyecek paylaşımı, ucuz alışveriş yerleri bilgisinin paylaşımı gibi konularda dayanışma içerisindedirler (Gül ve Sallan Gül, 2008: 83). Sosyal yardım politikaları genellikle, kuponlar, asgari ücret, sosyal sigorta, sosyal yardım, ücret destekleri gibi yardımlardan oluşmaktadır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2018: 162).

1980’lerde uygulanmaya başlanan Grameen Bankası’nın başarısı dünyanın birçok kesiminde mikro kredi kuruluşlarının artmasına neden olmuş ve köy bankacılığını destekleyen “Foundation for International Community Assistance (FINCA)” kuruluşuna öncülük etmiştir. 2002 yılında köy bankaları ile 20 farklı ülkede çeyrek milyon üyeye ulaşarak toplamda 136 milyon dolar kredi bankalara ödenmişti (Beaudoin, 2017: 182). Sosyal yardımlarla hayatını devam ettirmeye çalışan yoksulların tembelleğe itildiği ve bunun yerine küçük girişimciliğin teşvik edilmesi ile yoksulluğu ortadan kaldırmak mümkündür. Grameen Bankası modelinin Türkiye’de Diyarbakır’da uygulandı ve hedef kitlesi kadınlardı. Yüzde 20 faiz oranı karşılığında kredi verilerek ve kredinin ödenmemesi durumunda bir daha kredi verilmeyeceği bir ekonomik ve sosyal yük altına sokan bu model ile devlet-STK işbirliği modeli ortaya çıkmıştı. Bu tür girişimler STK’ların önemli faaliyet alanını oluşturmaktadır (Buğra, 2018: 244,245). Türkiye’de kullanılan sosyal yardım yöntemi Temsili Ortalamalar Değerlendirmesi (TOD) yöntemidir. “Temsili Ortalamalar Değerlendirmesi yöntemi ile gelir yerine hanenin giderlerinin ya da hanenin refah değerlendirmesine ilişkin analizleri ile oluşturulan puanlama sonucuna göre sosyal yardımlar yapılmaktadır” (Ortakaya, 2010: 76). TOD’ un kullanılabilmesi hanenin sosyo-ekonomik durumunu, nüfus yapısı, mal durumu ve yaşam standardı gibi faktörler üzerinden puan değerlendirme yapılmaktadır. Puan değerlendirme ile belirlenen sıralamaya göre bu programdan yararlanmaya hak kazanılmaktadır (Ortakaya, 2010: 201).

3.5.2. Sosyal Yardım Faaliyetlerinde Yaşanan Sorunlar

Sosyal yardım faaliyetlerinde sorun yaşanmasının en önemli sebebi, sunulan hizmetlerin sistemli ve düzenli olmamasıdır. Sosyal yardımlar birçok farklı kurum tarafından yürütüldüğü için bazı sıkıntılara neden olmaktadır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2018: 172). Sosyal yardımların gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşmaması, sosyal yardımlarda kullanmak için ayrılan kamu gelirlerinin amacın dışında kullanılması, kişisel çıkarların ön plana çıkması, ihtiyaç sahipleri ile ilgili verinin eksik olması gibi faktörler sosyal yardımlarda sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır (Yıldırım, 2010: 15). Sosyal yardım için yapılan gelirlerin yetersiz ve istikrarsız olması, yardıma muhtaç kişilerin sayılarının sürekli artması, eğitilmiş eleman eksikliği, yoksulların tespit edilmesinde gecikme ve yanlış bilgilerin olması, yardımsever vatandaşların yardım noktasında yeterli ilgiyi göstermemeleri, yöneticilerin sık sık değişmesi nedeniyle çalışmalarda istikrarın sağlanamaması, öngörülerinin düşük olması gibi sorunlar yaşanmaktadır (Yaşar, 2010: 119).

Sosyal politikaların günümüzde bile istenen düzeye gelmemiş olması, bütün sosyal sorunların temelini oluşturmaktadır. Ülkemiz gelişmekte olan bir ülke olup, politik güçler tarafından sosyal politika alanına gereken ilgi yeterince verilmemiştir. Modern çağın ihtiyaçlarına yönelik olmaktan çok bürokratik düşüncenin hâkim olması çözüm üretmeyi zorlaştırmaktadır. Türkiye’de sosyal politika alanında gelişme gösterebilmemiz için, yönetimin ve piyasa güçlerinin, bireylere ve ailelerine en az asgari geçim düzeyinde geliri sağlamak, olumsuz sosyal durumlara (hastalık, yaşlılık, işsizlik, evsizlik gibi) çözüm bulmak ve herkese sosyal yardımları en iyi şekilde sunmak gerekmektedir (Yolcuoglu, 2012: 154). Günümüz teknoloji çağı olup sosyal yardımların verilecek kişilerin tespit edilmesinde ve sunulmasında yeterli donanımına sahip olması gerekmektedir. Çağın şartlarına ayak uyduracak biçimde sunulmalıdır. Sosyal yardımların kimlere ve ne miktarda verildiğinin denetimi sıkı bir şekilde yapılmalıdır.

3.6. Yoksullukla Mücadele Politikaları Kapsamında Uygulanan Beş Yıllık Kalkınma Planları

Türkiye yoksullukla mücadele etmeye 1962 yılında hazırlanan beş yıllık kalkınma planları ile başlamıştır. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısındaki gelişmeler ışığında 1963-1967 tarihleri arasında Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlanmıştır. Bu planlı kalkınma 15 yıllık sürecin ilk beş yılını içine alan “Kalkınma Planı” iktisadi ve sosyal hedefleri, kalkınma politikasının sosyal hedeflerini içermektedir. Türkiye'deki toplum nüfus yapısı yılda yüzde 3 oranında artmaktadır. Her geçen gün büyüyen nüfusun ihtiyaçları da artmaktadır. Türkiye'nin gelir seviyesi düşük olduğu için büyüyen bu nüfusa yeni iş olanakları oluşturması gerekmektedir. Toplum düzenini sağlamanın temel şartı gelir seviyesini yükseltmektir. Plana göre 15 yıllık süreçte gerçekleşmesi beklenen hedefler; sosyal adalet ilkesi temelinde yeterli niteliğe sahip uzman kişilerin yetiştirilmesi, gelişme hızının yüzde 7 civarında olması, istihdam sorununun giderilmesi, dış ödemenin belli bir dengeye ulaşması, tarım ve sanayide belli bir büyüme oranına yükselmesi, “tarım reformu ve toprak reformu” çalışmalarının yapılması şeklindedir (DPT, 1963: 33). 1958 ekonomik bunalım ve 1960 darbesinden sonra sosyal iktisadi kalkınmayı sağlamak için ortaya konan birinci beş yıllık kalkınma planı bazı somut değişiklikleri öngörmesi açısından başarılı sayılabilir.

“Birinci beş yıllık kalkınma planı hedefleri doğrultusunda hazırlanan ikinci beş yıllık kalkınma planı (1968-1972)” yılları arasında gerçekleştirilen bir programdır. Bu planlamada öncelik sanayi sektörünün geliştirilmesine verilmiştir. Bu plan doğrultusunda milli gelirin her yıl % 7 oranında artması hedeflenmiştir. Sanayileşmenin artırılması ile işgücüne olan ihtiyaç artacaktır. İkinci beş yıllık plan bireylerin yaşam standardını yükseltmeyi hedef almıştır. Ekonomideki kalkınmanın dış kaynaklara başvurmadan kendi öz kaynakları ile sağlanmasıdır. Kamu ve özel sektör birbirlerini tamamlayıcı kurumlar olarak işlev görmesi gerekmektedir. Bu dönemde sanayileşmeye önem verildiği için artan sanayileşme talebi ve beraberinde gelen yeni işgücü talebi ile köyden kente yani tarım sektöründen sanayi sektörüne doğru bir kayma olmuştur. Köyden kente göç bu dönemde teşvik edilmiştir. Bölgeler arası sosyal adaleti sağlamak için yatırımlar dengeli bir şekilde planlanmalıdır. Bu

dönemde ilköğretimler ile ilgili düzenlemelerin yapılacağı da yer almış. Herkesin eşit eğitim hakkına sahip olacağı vurgulanmıştır (DPT, 1968: 633,637).

“Üçüncü beş yıllık kalkınma planı (1973-1977)”, Avrupa Ekonomi Topluluğu ve Gümrük Birliği göz önünde bulundurularak, 1995 yılını hedef almış ve sanayileşmenin daha da önem kazandığı bu dönemde Türkiye'nin milli geliri artırılarak bu gelirin büyük kısmı tarımdan alınıp sanayi sektörüne verilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Kamu yönetimi reformunun yanında, toprak ve tarım, hukuk ve adalet, vergi ve maliye, petrol ve maden eğitim reformlarının yapılması gerektiğini vurgulamaktadır (DPT,1973: 2,3).

“Dördüncü beş yıllık kalkınma planı (1979-1983)”, Türkiye bu döneme iç ve dış sorunların yoğun olduğu bir dönemde girmiştir. Ekonomide dışa açılma, dış ödeme gücünü artırma, turizmin ve dış ticaretin gelişmesi, daha güçlü bir sanayileşme, kamu yönetiminde ve kamu sektöründe verimliliği ve etkinliği artırıcı düzenlemelerin yapılması, halk girişimciliğinin yaygınlaştırılıp geliştirilmesi, nüfus artışının kontrol altına alınması, üretimin üreticiyi ve tüketiciyi koruyacak biçimde geliştirilmesi, sağlıklı beslenme, sağlıklı tüketim ve sağlıklı kentleşmenin oluşturulması hedeflenmektedir. Üçüncü beş yıllık kalkınma planında büyüme yüzde 7,4 olarak öngörülürken yüzde 6,5 olarak gerçekleşmiştir. Öngörülen hedeflerin gerçekleşmemesinde Batı ekonomilerinde yaşanan petrol krizleri ve enerjide dışa bağımlı oluşumuz temel teşkil etmektedir (DPT,1979: 7).

“Beşinci beş yıllık kalkınma planı (1985-1989)”, sanayideki üretim payının yükselmesini sağlayarak, istihdamın artırılması, genç işsizliğin azaltılması, düşük gelir grubuna sahip bireylerin gelir durumunun iyileştirilmesi, öncelikli bölgelerde gelişmenin ve kalkınmanın hızlandırılması, ekonomik ve sosyal yapının geliştirilmesi hedeflenmiştir. Merkezi yönetimlerin bazı görevlerini yerel yönetim birimleri ile paylaşması, sağlık hizmetlerinin eşit, etkin ve devamlılığının sağlanması, eğitimin daha nitelikli bir hale getirilmesi, sosyal güvenliğin yaygınlaştırılması planın öncelikleri arasındadır (DPT, 1985: 1,2).

“Altıncı beş yıllık kalkınma planı (1990-1994)”, toplumun refah seviyesini arttıracak rekabete açık ekonomi sistemi temel hedefleri arasındadır. Ekonomik ve sosyal istikrarın korunması, özel kesimin ve kamu yönetiminin büyümeye olan katkısını arttırması, sanayide verimi arttırmak için enflasyonla mücadele edilmesi, üretimi arttırarak istihdamın genişletilmesi, bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltmak için yatırımların hızlanması, dış borçların orta ve uzun vadeli olarak yapılandırılması, Avrupa Topluluğuna tam üyelik çalışmalarının yürütülmesi, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin rekabet gücünün arttırılması, madencilik sektöründe, imalat sanayisinde, enerji sektöründe, eğitim, sağlık, sosyal sigorta, ulaştırma ve turizm sektöründe nitelik ve niceliğin yükseltilmesi hedeflenmiştir (DPT,1990: 1,3).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma planı (1996-2000) ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarında (2001-2005) Türkiye'nin stratejik amacı, gelir dağılımındaki eşitsizlikleri kalıcı olarak azaltmak ve mutlak yoksulluğu ortadan kaldırmak olarak şekillenmiş ve Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin ortaya konulmasını takiben Türkiye'nin yoksullukla mücadele çabaları hız kazanmıştır. Yoksulluğun azaltılması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi büyük önem kazanmıştır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 1995: 3, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2000: 3). Sekizinci beş yıllık kalkınma planında yapılan parasal, nesnel sosyal yardımlar ve sosyal güvenlik yöntemi ile yereldeki asgari standartlarda yaşamını sürdüremeyen birey ve ailelerin geçimini sağlamasına yönelik politikalara sahiptir (Haspolatlı, 2014: 5).

“2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planının, 2007 yılındaki Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyon Raporu”na göre piyasa odaklı büyüme ve kalkınmanın yoksulluğu azaltacak biçimde politikalar oluşturmuşlardır. Rapora göre 1980'lerde uygulanan yoksulluk politikalarının yetersiz olduğu toplumda tembelleşmeye ve yoksulluk kültürünün oluşmasına yol açtığı ifade edilmiştir. Dünya Bankası ve UNDP gibi uluslar arası kuruluşların ve buna benzer işlev gören sivil toplum kuruluşlarının ortak çabaları ile piyasayı sarsmayacak çalışmaların yürütülmesi gerektiğini vurgulamıştır (Özsoy, 2019: 52,53). “Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)”, Türkiye'nin 2023 hedeflerine ulaşmasında önemli bir basamak olarak görülmektedir. Plan küresel ekonominin

şekillendiği ve birçok belirsizliğe sahip olan bir dönemde hazırlanmıştır. İnsan odaklı kalkınma anlayışına göre ekonomik ve sosyal kalkınmanın, hukuk üstünlüğü, ekonomik büyüme, insani gelişmişlik, çevre koşullarının ve kaynakların sürdürülebilirliği, kamu kurumlarının orta ve uzun vadeli hedefler belirlemesi esasına dayanmaktadır. Kalkınmanın amacı, bireylerin yaşam standardını yükseltmek, refah seviyesi yüksek bir toplum oluşturmak, temel hak ve özgürlükleri güçlendirmek, sosyal adaleti temin etmektir. Plan dört ana bölümden oluşmaktadır. “Yenilikçi Üretim, İstikrarlı Yüksek Büyüme, Yaşanabilir Mekânlar, Sürdürülebilir Çevre” kalkınmışlığı ve gelişmişliği toplumun her kesimine yayma, bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltarak daha yaşanılabilir bir çevre oluşturma politikanın temel öncelikleri arasında yer almaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 1,2).

“On birinci kalkınma planı (2019-2023)”, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin ilk kalkınma planıdır. Uzun vadeli bir kalkınma planı olup, planlı ekonomi de istikrarı, sürdürülebilirliği, eğitim, milli sermaye ve teknolojiyi ele almaktadır. Bu kalkınma planına göre, “İstikrarlı ve Güçlü Ekonomi, Rekabetçilik, Üretim ve Verimlilik, Nitelikli İnsan ve Güçlü Ekonomi, Yaşanabilir Şehirler ve Sürdürülebilir Çevre, Hukuk devleti, demokratikleşme ve iyi yönetim” çatısı altında kamu yönetiminde katılımcı, şeffaf, hesap verebilir anlayışının hâkim olduğu iyi yönetim anlayışı bu politikanın hedefini oluşturmaktadır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 1,2) . On birinci kalkınma planı, sosyal hizmetler, sosyal yardımlar ve yoksullukla mücadele politikaları kapsamında değerlendirildiğinde, sosyal dışlanmaya maruz kalan yoksulların hayat standardı yükseltilerek ekonomik ve sosyal hayata katılımın artırılması, gelir durumu iyileştirilerek yoksulluğun azaltılması amaçlanmaktadır. Sosyal yardım programlarının daha nitelikli bir hale getirilmesi hedeflenmektedir. Bu süreci yönetirken yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşları ortak veri paylaşımında bulunmaktadır. Yerel yönetimlerin kırsaldaki gücü de artırılmaktadır. Engelli ve yaşlı bireylere yapılan hizmetler nitelik ve nicelik bakımından geliştirilmektedir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 147).

Değerlendirme

- Yoksulluk çok boyutlu insani bir sorundur.
- Yoksulluğu ortaya çıkaran birçok farklı nedeni bulunmaktadır.
- Türkiye’de yoksulluk sorunu ile ilgili gerçek mücadele çalışmaları 2000’li yıllardan sonra etkili olmaya başlamıştır.
- Türkiye’de yoksullukla doğrudan mücadele eden kurumlar; Merkezi Hükümet, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı yer almaktadır.
- Türkiye’de yoksullukla dolaylı mücadele eden ve resmi statüde olan kurumlar; Sendikalar, KOSGEB, Halk Eğitim Merkezleri, Meslek Edindirme Kursu-İŞKUR, Mikro-Kredi Uygulamaları ve Bölgesel Kalkınma Projeleri yer almaktadır.
- Türkiye’de yoksullukla dolaylı yönden mücadele eden ve resmi olmayan kurumlar; Medya, Sosyal Değerler ve Dini İnançlar yer almaktadır.
- Yoksullukla mücadele politikaları kapsamında uygulanan beş yıllık kalkınma planları önemli yer edinmektedir.
- Türkiye’de yoksullukla mücadelede sosyal politika aracı olarak kullanılan sosyal yardımların yoksul bireylere hangi yöntemler ile ulaştırılacağını belirlemektedir.
- Türkiye’de sosyal yardımların rolü oldukça önemli olup yoksullukla mücadelede geçici çözüm niteliği taşımaktadır.
- Sosyal yardım faaliyetlerinde yaşanan sorunların en önemli sebebi yapılan yardımların sistemli ve düzenli olmamasından kaynaklanmaktadır.
- Türkiye’de yoksullukla mücadelede uygulanan politika ve programların iyi uygulanabilmesi için yoksulluğun nedenleri iyi tespit edilmeli ve gerekli çözüm önerilerinin sunulması gerekmektedir. Bunların başında eğitim, sağlık, iş imkânları, mesleki eğitim imkânlarının geliştirilmesi, nakit destek yardımı, kırsal alanın canlandırılması, bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesi, asgari ücretin iyileştirilmesi, yoksul bireylere sağlanan yardımların nitelikli hale

getirilmesi, gelire göre vergilendirmenin yapılması, sosyal güvenlik ve işsizlik politikalarının iyileştirilmesi, enflasyonun önüne geçilmesi, kalkınmanın hızlandırılması gerekmektedir.

- 1923'ten 2021'e kadar Türk Hükümetlerinin yoksullukla mücadelede çeşitli sosyal politikalar ve programlar yer almıştır. Fakat uygulanmakta olan bu politika ve programlar yoksullukla mücadelede yetersiz kalmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM- YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SELÇUKLU İLÇESİ ÖRNEĞİ

4.1. İlçeye Dair Veriler

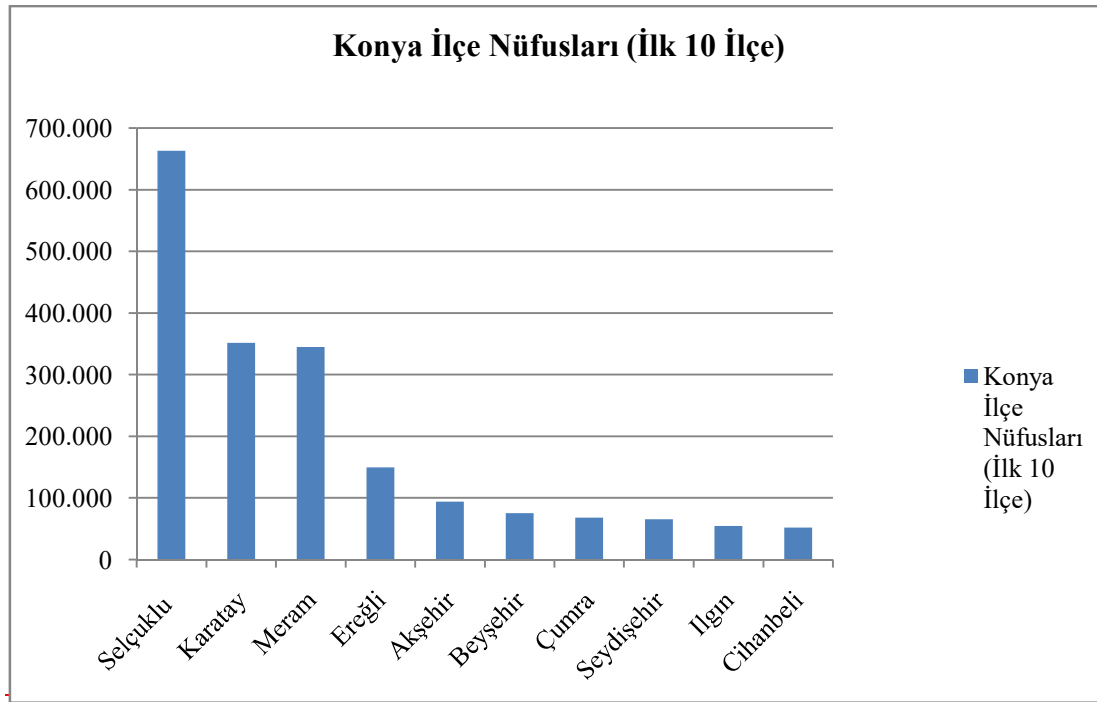
Tezin örneklem kısmını oluşturan Selçuklu ilçesinin seçilmesinin en önemli sebebi, Konya'daki 31 ilçe içerisinde en gelişmiş, nüfus bakımından en büyük ve yoksulluk oranının en az olduğu ilçe olmasının sebebini ve burada uygulanmakta olan politika ve programlardan mı kaynaklandığı ve yoksullukla mücadelede nasıl başarıya katkı sağladığını ortaya koyabilmektir. Nüfus bakımından birçok ilden ve ilçeden büyük olması, kadın ve erkek nüfus oranının birbirine yakın olması, Konya'nın en kozmopolit ilçesi olması yani dışarıdan ve içeriden göç alan bir ilçe olması bakımından çeşitlilik arz etmesi örnekleme daha ilgi çekici kılmaktadır. Yoksullukla mücadelede politika ve programların uygulanabilirliği Selçuklu ilçesi ile ilgili bir çalışmanın olmaması konuyu özgün kılmaktadır. Sosyal Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE)'nin 2011 yılında yapılan araştırma verilerine göre, Türkiye'deki gelişmiş iller sıralamasında ikinci kademe ve 20. sırada yer alan Konya (SEGE, 2013: 57), altı yıl içinde tarımda ve sanayide önemli gelişmeler göstererek Sosyal Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE)'nin 2017 yılında yapılan araştırma verilerine göre, ikinci kademe gelişmişlik seviyesinde fakat Türkiye iller sıralamasında 14.sıraya yükselen Konya işsizlik oranı en düşük ikinci il konumunda olup, rekabetçilik verileri yüksek olan bir il olmuştur. Küçük sanayi sitesi işyeri sayısı, tarımdaki üretimin Türkiye'nin % 5,8'ine sahip olması ve Organize Sanayi Bölgesi ile üretim yapılan alan büyüklüğünde dokuzuncu sırada olan Konya gelişmiş tarım ve sanayi sektörü ile öne çıkarak işsizlik ve dolayısıyla yoksulluk oranının düşük olmasına neden olmaktadır (SEGE, 2019: 42,43). Konya'daki çalışan nüfusa bakıldığında; SSK'lı çalışan sayısı 348.988 kişi ile Türkiye yedincisi, 104.443 kişilik esnaf çalışan sayısı ile Türkiye altıncısı, 78.361 kişilik çalışan memur sayısı ile Türkiye'de beşinci sırada yer almaktadır. Zorunlu sigortalı iş yeri sayısı açısından Konya'da en çok mikro işletmeler bulunmaktadır. 41.041 mikro ölçekli işletmede 103.997 zorunlu sigortalı personel çalışmaktadır. Konya'da 86 büyük işletme faaliyet gösterirken 45.984 sigortalı personel çalışmaktadır. Konya'daki KOBİ'lerin işletmeler içerisindeki oranı % 85 olup

Türkiye KOBİ sıralamasında 26. Sırada ve geri kalan % 15'lik firmalar ise büyük ölçekli işletme olup Türkiye'de 56.sıradadır. İŞKUR' a göre Konya'da işverenlerin işçi talebi giderek artmaktadır. 2012'ye kadar 10 binin altında olan bu talep, 2012'de itibaren 20 binli seviyelere yükselmiştir. 2019'da ise bir önceki yıla göre, % 39,9 oranı da azalış göstererek 33.725'e gerilemiştir. Aynı yıl İŞKUR' un da işe yerleştirdiği kişi sayısında azalma olara % 30,5 azalışla 21.086 kişi işe yerleştirilmiştir (KTO, 2020: 84-86).

Yoksulluğun önündeki en büyük sorun işsizliktir. Konya ili Selçuklu İlçesi tarımda ve sanayide gösterdiği gelişme yoksullukla mücadele de daha etkili olmaktadır. Selçuklu ilçesindeki yoksulların durumu incelendiğinde diğer ilçelere göre daha az sosyal yardım verilmektedir. Bunun nedeni ilçedeki yoksulluk oranının düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Selçuklu ilçesinde yoksullukla mücadele politikası kapsamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının yapmış olduğu sosyal yardımlar, Mevlana Kalkınma Ajansının yapmış olduğu sosyal hizmetler ve Selçuklu Belediyesi'nin yapmış olduğu sosyal yardımlar ve hizmetler yer almaktadır. Bu kurumların yapmış olduğu sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler azımsanamayacak niteliktedir. Fakat tezin genelinde de vurguladığımız gibi yoksullukla mücadelede geçici çözümler sunan sosyal yardımlar yerine kalıcı çözümler ve politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Selçuklu ilçesi, gelişmiş sanayisiyle ve verimli tarım toprakları sayesinde kişi başına düşen gelir oranı diğer ilçelerden daha yüksektir.

4.1.1. İlçenin Yapısı

Konya ili yüzölçümü, tarım arazileri ve kırsal alandaki payı ile Türkiye'nin önemli bir ilidir. Yoksullukla mücadelede tarımsal faaliyetler gelir dağılımında adaletin sağlanması için önemli bir faktördür (Oğuz vd., 2010: 289). Konya ili Selçuklu İlçesinin coğrafi özellikleri, “il merkezine uzaklığı 3 km olup ilçenin kuzeyinde Sarayönü ve Kadınhanı ilçesi olup, güneyinde Meram ve Karatay ilçeleri ile batısında Derbent ve doğusunda Karatay ilçesi” yer almaktadır. İlçe'nin yüzölçümü 1.836,3 km²'dir (Selçuklu İlçe Raporu, 2019: 5).

Şekil 4. 1. Büyüklüğüne göre Konya'nın İlk 10 İlçe Nüfusu

Kaynak: Nüfus, 2021.

Tablo, nüfus verilerinden yola çıkarak Konya'daki 31 ilçenin en büyük ilk 10 ilçesi esas alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur. Selçuklu ilçesi Konya'nın en büyük ilçesi olup kendisinden sonra gelen Karatay ve Meram'ın neredeyse toplamına yakın bir nüfusa sahiptir. Selçuklu ilçesinin demografik yapısı, "Selçuklu İlçesi, nüfus olarak Türkiye'deki 51 ilden daha büyüktür. İlçe nüfusu il nüfusunun % 25,18'ini oluşturmaktadır. 2019 yılında ilçenin nüfusu 663.280 kişi ve bu nüfusun 327.363'si erkek nüfusu olup, 335.917'i kadın nüfusundan yüzde olarak % 49,36 erkek, % 50,64 kadından" oluşmaktadır (Nüfus, 2021).

Konya ekonomisi Osmanlı ekonomisi özelliklerine sahip olup tarım faaliyetleri ekonominin % 90'ını oluşturmaktadır (Buluş, 2014: 22). Selçuklu ilçesinin ekonomik yapısı, çalışan sigortalı insan sayısı incelendiğinde 2018'de toplam 147350 kayıtlı sigortalı çalışan varken en çok eğitim sektöründe istihdamın sağlandığı daha sonra perakende ticareti ve makine-ekipman imalatı, gayrimenkul faaliyetleri, kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı faaliyetleri gelmektedir (Selçuklu İlçe Raporu, 2019: 8, 10). Selçuklu ilçesinin ekonomik yapısında tarım ve

hayvancılık önemli bir yere sahiptir. İlçede buğday, arpa, şeker pancarı, mısır, domates, fasulye, elma, kiraz ve üzüm gibi çeşitli sebze ve meyveler yetiştiriciliği yapılmaktadır. İlçede büyükbaş hayvancılığının yanı sıra küçükbaş hayvancılığı da bir geçim kaynağı olarak yapılmaktadır (Selçuklu İlçe Raporu, 2014: 6, 7).

Selçuklu ilçesinin eğitim durumuna bakıldığında, 2017 yılı değerlendirildiğinde istatistiklere göre okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 1,2, okuma yazma bilen fakat okul bitirmeyenlerin oranı % 9'dur. Nüfusun % 28,4'ü ilkokul mezunu iken toplam nüfustaki oranları % 12,2'dir. İlçedeki nüfusun % 9,6'sı ortaöğretim, % 21,4'ü Lise ve Dengi Meslek Yüksek Okulu ve % 15,3'ü yükseköğretim mezunudur (Selçuklu İlçe Raporu, 2019: 15).

Selçuklu ilçesinin sağlık durumu, 2019'da hizmet veren 1.basamak sağlık kuruluşları 39 tane Ana Sağlığı Merkezi, bu merkezlerde 197 doktor ve 197 diğer sağlık personeli hizmet vermektedir. 2.basamak sağlık hizmeti kurumu olarak ta 3 tane hastane, 527 doktor, 706 sağlık personeli ve 1360 hasta yatağı bulunmaktadır (Selçuklu İlçe Raporu, 2019: 16).

Selçuklu ilçesinin genel durumu, "Selçuklu ilçesi geniş bir coğrafi yapıya sahip olup kalabalık nüfusu ile genç ve dinamik bir yapıya sahiptir. Çok göç alan bir ilçe olması nedeni ile vasıfsız göçün olması, insan sirkülasyonunun yüksek olduğu bir ilçedir". Yetişmiş insan gücünün yüksek olması, işsizlik oranının düşürülmesi için göç alan bölgeler iyileştirilmeli ve genç nüfus desteklenmelidir. Nüfusu hızla artan bir yapısı olup, komşuluk ilişkileri geliştirilmeli ve aile bütünlüğü korunmalıdır. Sosyal çalışmalar artırılarak, gerekli sosyal ve kültürel tesisler kurulmalıdır. İlçe coğrafi yapısı olarak elverişli bir iklime ve geniş, düz tarım arazilerine sahiptir. İlçedeki köy nüfus yapısının korunması için tarım arazileri, ekilebilir alanlarla ilgili iyileştirme programları yapılmalıdır. "İlçede tarım alanlarında en üst düzeyde verim alınması için toprak analizi, sulanabilir alanların artırılması, karlılığı yüksek olan ürünlerin yetiştirilmesi, doğru tarım uygulamaları ile basınçlı sulama sistemleri yaygınlaştırılarak tarımda bilinçli hareket edilmesini gerektiren faaliyetler desteklenmelidir". Hayvancılık teşvik edilmelidir. Konya ilindeki sanayi faaliyetlerinin büyük kısmı Selçuklu İlçesinde yapılmaktadır. İlçedeki sanayi tesisleri

ekonomik güç ve girişimcilik için kullanılmalıdır. Dinamik genç nüfus mesleki yönden eğitilmelidir. Artan nüfus oranına göre okulların fiziki altyapısı iyileştirilmelidir. İlçedeki öğrenci sayısı fazla olduğu için hizmet sektörü geliştirilmelidir. Marka ve kongre şehri olan Konya’da stratejilerine uygun olarak ilçedeki turizm yatırımları arttırılmalıdır (Selçuklu İlçe Raporu, 2019: 30).

4.1.2. İlçedeki Yoksulluk

Temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak ifade edilen yoksulluk sorunu, sürdürülebilir kalkınmanın önündeki en büyük problemdir. Bölgesel gelişmişlik farkı da yoksulluğun en büyük göstergesidir. Türkiye İstatistik Kurumunun 2019 yılında yayınladığı “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Bölgesel Sonuçları” TR5 Batı Anadolu Alt bölgesini oluşturan; Ankara, Konya ve Karaman illerini içine alan bölgedir. “TÜİK’in yaptığı son araştırma sonuçlarına göre, Türkiye’de yıllık ortalama eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert geliri 2019 yılında 28 bin 522 TL iken 1. Düzey bölgeleri itibarıyla en yüksek olduğu bölge, 40 bin 749 TL ile TR1 (İstanbul) ve daha sonra 32 bin 384 TL ile TR5 (Batı Anadolu) bölgesi” gelmektedir (Tüik, 2020).

Konya ili ve Selçuklu ilçesi hakkında kapsamlı yoksulluk çalışması yapılmadığı için bu verilere Türkiye ve bölge düzeyinde ulaşılmıştır. “2013 yılında yapılan bir analize göre, Konya analiz öncesi düşük yoksulluk riskine sahip olduğu tahmin edilirken yapılan analiz sonrası çok düşük derecede yoksulluk riskine sahip olduğu” tespit edilmiştir. Konya yoksulluk riski olarak yedinci sırada yer almaktadır (Yavuzkanat, 2013: 82,84). Yoksulluk analizini yaparken farklı kıstasları inceleyerek belirli çıkarsamalarda bulunulabilir. Örneğin yeşil kart kullanan kişi sayısı o bölgenin yoksul sayılabilecek kişi sayısının tahmini için kullanılabilir. Yeşil kart, hiçbir güvenlik kurumunun güvencesine sahip olmayan bireylerin sağlık hizmetlerinden yararlanması için devletin vatandaşlarına sağlamış olduğu sağlık yardımı hizmetidir. Konya Selçuklu ilçesinde yeşil kart kullanan kişi sayısına baktığımızda yeşil kartlı sayısının nüfusa oranla en az olduğu ilçedir. Aynı şekilde yoksul ailelere verilen nakdi yardımlarda bize o bölgenin yoksulluk durumu hakkında bilgi vermektedir. Konya’nın diğer ilçelerine göre Selçuklu ilçesinde nakdi

yardım alan ailelerin toplam nüfusa oranı daha iyi durumdadır. Konya ili genelinde yoksulluk durumu Türkiye geneline göre daha iyi durumdadır. Kalkınma Bakanlığında alınan verilere göre Konya ilinde hane halkına yapılan sosyal yardımlar incelendiğinde Selçuklu ilçesi en az yardım alan ilçelerdendir (Mevka, 2016: 78,79,88).

4.1.3. Selçuklu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

“Selçuklu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Türk Medeni Kanununun 74. maddesine göre 25 Aralık 1988 tarihli Resmi Gazete ilanı ile kurulmuştur. Vakıf 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Kanununa göre faaliyetlerini yürütmektedir. Vakıf bünyesinde yapılan işlemler; 28 Aralık 2011 yılında 28156 sayı ile resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Genel Sağlık Sigortası kapsamında gelir tespiti yapılarak ilçede ikamet edip sağlık güvencesi olmayan yaklaşık 2842 kişinin müracaatı alınarak gelir tespiti yapılmıştır. 2022 sayılı kanuna göre Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının 25/01/2013 tarihindeki 28539 sayılı yönetmeliğe göre 2022 sayılı kanunun bütün işlemleri vakıf tarafından yürütülmektedir”. İlçede toplamda 3.372 kişi engelli ve yaşlı aylığından yararlanmaktadır. Elektrik desteği programı ile muhtaç olduğu belirlenen ve kronik akciğer hastalarının kullandıkları cihazların elektrik giderlerinin belli oranının ödenmesi yapılmaktadır. 2018’den beri 4 muhtaç aile bu yardımdan yararlanmaktadır. Muhtaç asker aile yardımı, “1986 yılında 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanunu” ile yürürlüğe girmiştir. İlçede ikamet eden 2018 yılından bu yana 155 asker yakını aile bu yardımdan yararlanmıştır. Muhtaç asker çocuğu aile yardımı, 3294 sayılı kanuna göre ilçede ikamet eden 41 asker çocuğu bu yardımdan yararlanmıştır. Öksüz ve yetim aile yardımında 47 öksüz yetim çocuğu bu yardım programından faydalanmaktadır. Eş vefat yardımından ilçede ikamet eden 241 kişi bu yardımdan yararlanmıştır. “Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımı (ŞESY), ilçede 7927 öğrenci şartlı eğitim imkânından, 1.166 çocuk ise şartlı sağlık yardımından faydalanmaktadır. Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Projesi (SUY), Kızılay ile beraber yürütülen ve harcamaları Kızılay tarafından karşılanan 2.134 kişi sosyal uyum projesinden faydalanmaktadır. Evde bakım ücreti, ağır engeli olan hastalara bakan ve

ihtiyaçlarını karşılayan 647 hasta yakını başvurusu” alınmış ve sosyal hizmetlerce işlemleri yürütülmektedir (SSYDV, 2021).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının vatandaşa sunmuş oldukları hizmetler; gıda nakdi yardımı, genel sağlık sigortası (yeşil kart), eşi vefat eden kadınlara yapılan düzenli yardım, yakacak yardımı, sosyal destek yardımları, şartlı eğitim yardımı, şartlı sağlık yardımı, afet destekleri, proje destekleri, yaşlılık yardımı, engelli yardımı, engelli yakını yardımı, muhtaç asker ailesine yardım, muhtaç asker çocuğu yardımı, öksüz yetim çocuk yardımı, psiko-sosyal ve mali kayıp yaşayan hastalara yönelik düzenli yardım programı, yeşil kartlı katılım payı yardımı, psiko-sosyal ve mali kayıp yaşayan Tüberküloz ve SSPE Hastalarına yönelik düzenli nakdi yardım programı, cihaz kullananlara yönelik elektrik tüketim yardımı, sosyal uyum yardımı bu hizmetlerden yararlanılması için başvuruda vatandaştan istenen özel belgelerin yanında 3294 sayılı kanunun 2.maddesi gereğince başvuru sahiplerinin ve eşlerinin herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna tabi olmama şartı aranmaktadır (SSYDV, 2021).

Tablo 4. 1. Konya Selçuklu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı Faaliyet Raporu (01.01.2020-31.12.2020)

Yardım Türü	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Gerçekleşen Teslimatlar Tutarı (TL)
Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımı	NAKDİ	3143	3125	23.155.440,00
	AYNİ	0	0	0,00
Kira Yardımı (Barınma Yardımı)	NAKDİ	46	16	70.650,00
	AYNİ	0	0	0,00
Pandemi Sosyal Destek Programı	NAKDİ	17251	17249	17.251.000,00
	AYNİ	0	0	0,00
Diğer Barınma Yardımı (Barınma Yardımı)	NAKDİ	5	1	5.000,00
	AYNİ	0	0	0,00

Biz bize yeteriz Türkiyem-1	NAKDİ	0	295	295.000,00
	AYNİ	0	0	0,00
Biz bize yeteriz Türkiyem-2	NAKDİ	3813	11259	11.261.000,00
	AYNİ	0	0	0,00
EİKP (Ekonomik İstikrar Kalkınma Paketi) Destek Programı	NAKDİ	0	12729	12.752.000,00
	AYNİ	0	0	0,00
Diğer Kuruluş Başvurular	NAKDİ	3120	3115	3.120.000,00
	AYNİ	0	0	0,00
Diğer Yardım (Yangın Yardımları)	NAKDİ	3	3	5.500,00
	AYNİ	0	0	0,00
Katılım Payı Yardımı	NAKDİ	534	167	108.690,74
	AYNİ	0	0	0,00
Muhtaç Asker Çocuğu Yardımları	NAKDİ	40	30	17.900,00
	AYNİ	0	0	0,00
Öksüz Yetim Yardımı	NAKDİ	69	41	85.050,00
	AYNİ	0	0	0,00
Diğer Yardım (Aşırı Yağış, Sel, Su Baskını)	NAKDİ	1	1	2.000,00
	AYNİ	0	0	0,00
Elektrik Tüketim Desteği Yardımları (Kronik Hastalar için Elektrik Yardımları)	NAKDİ	3	3	540,00
	AYNİ	0	0	0,00

Kronik Hastalık Yardımı	NAKDİ	9	9	58.667,73
	AYNİ	0	0	0,00
Şartlı Eğitim Yardımı	NAKDİ	10941	5509	5.510.115,26
	AYNİ	0	0	0,00
Şartlı Sağlık Yardımı	NAKDİ	2180	1594	919.615,00
	AYNİ	0	0	0,00
Şartlı Gebelik Yardımı	NAKDİ	54	54	10.685,00
	AYNİ	0	0	0,00
Gıda Yardımı (Aile Yardımları)	NAKDİ	12737	3618	7.255.790,00
	AYNİ	0	0	0,00
TKİ Kömür Yardımı (Yakacak Yardımı)	NAKDİ	0	0	0,00
	AYNİ	28632	6133	6.477.719,03
Muhtaç Asker Ailesi Yardımı	NAKDİ	240	240	351.325,00
	AYNİ	0	0	0,00
Tıbbi Malzeme- Cihaz Yardımı (Yurtiçi Tedavi Destekleri)	NAKDİ	0	0	0,00
	AYNİ	1	1	7.003,80
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım Programı	NAKDİ	223	223	652.525,00
	AYNİ	0	0	0,00

Engelli Yakını Aylığı	NAKDİ	296	249	1.628.256,68
	AYNİ	0	0	0,00
Engelli Aylığı	NAKDİ	1896	1755	13.489.032,94
	AYNİ	0	0	0,00
Yaşlı Aylığı	NAKDİ	1856	1629	14.010.375,27
	AYNİ	0	0	0,00
Elektrik Tüketim Desteği	NAKDİ	4886	4881	2.968.045,06
	AYNİ	0	0	0,00
Tek Seferlik Yardım	NAKDİ	15	0	10.650,00
	AYNİ	14	0	14.607,74
Diğer Özel Amaçlı Yardım (Özel Amaçlı Yardımlar)	NAKDİ	5	5	35.000,00
	AYNİ	0	0	0,00
Vakfın Öz kaynaklarından Yapılan Yardımlar Toplamı:	NAKDİ	13113	3728	7.493.820,74
	AYNİ	28647	6134	6.499.330,57
Merkezi Olarak Yapılan Yardımlar Toplamı:	NAKDİ	46438	38690	107.536.032,94
	AYNİ	0	0	0,00
YARDIMLAR GENEL TOPLAM:		71602	39981	121.529.184,25 TL

Kaynak: Selçuklu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2021.

Tablo'da, Konya Selçuklu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının (SYDV) 2020 yılı boyunca ilçede yapmış olduğu yardım türü, teslimat türü (aynî ve nakdî), yardım alan kişi sayısı, hane sayısı ve yapılan yardım tutarı bilgileri yer almaktadır. Yapılan yardımların büyük kısmını nakdî yardımlar oluştururken aynî yardım kısmını sadece kömür/yakacak yardımı, tıbbî malzeme-cihaz yardımı ve tek seferlik yapılan yardımlar oluşturmaktadır.

4.1.4. Selçuklu Belediyesi Sosyal Yardım Faaliyetleri

“5393 sayılı Belediye Kanununun 14. maddesine göre Belediye mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla, imar, su, kanalizasyon, ulaşım gibi, kentsel alt yapı, coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür, sanat, turizm, tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. 4109 sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkındaki Kanun'un 3. maddesi yardım isteyenlerin talepleri şehir ve kasabalarda belediye encümenleri tarafından tetkik edilerek yardıma muhtaç olanların sayısı belirlenmektedir. Yardımının ne suretle yapılacağı Belediye Encümenlerince tespit ve onlar vasıtasıyla ifa olunur. 5378 Engelliler Hakkındaki Kanun'un 1. ve 13. maddesi bu kanunun amacı; engellilerin temel hak ve özgürlüklerden faydalanmasını teşvik ve temin ederek ve doğuştan sahip oldukları onur ve saygıyı güçlendirerek toplumsal hayata diğer bireylerle eşit koşullarda tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve engelliliği önleyici tedbirlerin alınması için gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamaktır. Engellilerin yeteneklerine göre mesleğini seçme ve bu alanda eğitim alma hakkı kısıtlanamaz. Engellilerin yetenekleri doğrultusunda yapabilecekleri bir işte eğitilmesi, meslek kazandırılması, verimli kılınarak ekonomik ve sosyal refahının sağlanması amacıyla meslekî rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmasının sağlanması esastır. Gerçek veya tüzel kişilerce açılacak olan özel meslekî rehabilitasyon merkezleri, yetenek geliştirme merkezleri ve korumalı işyerlerinin değişik tipleri ile özel işyerlerinde bireylerin

bireysel gelişimleri ve yeteneklerine uygun iş veya becerilerini geliştirici tedbirler alınır. Bu alandaki hizmetler ihtiyaçlara göre iş ve meslek analizi yapılarak hizmet satın alınması suretiyle temin edilebilir. Buna ilişkin usûl ve esaslar, Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca müştereken çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. Sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri belediyeler tarafından da verilmektedir. Belediyeler bu hizmetlerin sunumu sırasında gerekli gördüğü hallerde, halk eğitim ve çıraklık eğitim merkezleri ile işbirliği yapar. Engellinin rehabilitasyon talebinin karşılanamaması halinde engelli, hizmeti en yakın merkezden alır ve ilgili belediye her yıl bütçe talimatında belirlenen miktarı hizmetin satın alındığı merkeze öder (Kanun).

Konya belediyeleri bütçe sıralamasında en fazla bütçeyi Selçuklu Belediyesi 545 milyon TL, Karatay Belediyesi 310 milyon TL ve Meram Belediyesi 305 milyon TL olarak almaktadır (KTO, 2020: 97).

Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğüne bağlı olan sosyal işler biriminin yapmış olduğu faaliyetler; Asker aile yardım maaşı taleplerini incelemek, glutensiz gıda desteği ilgili başvuruları incelemek, sosyal kart ile ilgili başvuruları incelemek, evi yanan ve doğal afetten zarar gören kimselerin mağduriyetlerini gidermek için eşya yardımı yapmak. Yardım ve destek talepleri ile ilgili tahkikat sonuçlarını Yardım Değerlendirme Komisyonuna sunmak, onaylanan taleplerin koordinasyon ve takibini yapmak. Engellilere yönelik yardım, destek ve diğer hizmetleri yürütmektir. Evde Yaşlı Bakım Biriminin görevleri; evde yaşlı bakım hizmet alımı için başvuruların değerlendirilmesi, 65 yaş üstü yalnız yaşayan ve yardıma muhtaç kimselerin ev temizliğinin ve kişisel bakımlarının yapılması, evi ve kişisel bakımları için gidilen yaşlıların hemşire nezaretinde şeker, tansiyon ve kolesterol ölçümlerini yapmak ve gerektiğinde sağlık kuruluşlarına naklini sağlamaktır. Umut Evi ile ilgili Belediye tarafından kurulan umut evi binasının işletilmesi, kanserli hastaların refakatçisi ile birlikte umut evinde tedavi süreci bitene kadar misafir edilmesi, umut evinde kalan hastaların günlük hastane transferlerinin sağlanması, umut evinde kalan hastalara moral verici ve motive edici aktiviteler ve faaliyetler organize etmektir. Hasta Nakil ve Taziye Çadırı Hizmetinin verilmesi, yatalak hastaların, sağlık

görevlisi nezaretinde ambulans ile hastaneye götürülmesi, cenazesi olan evlere taziye çadırları kurulması, Selçuklu İlçesi sınırlarında ikamet eden engelli ve muhtaç durumda olan kanserli hastaların hastane transferinin yapılması, tekerlekli sandalyesi veya akülü engelli aracı olan, görme engeli bulunan kimselerin hastane ve resmi kurumlara olan transferlerini sağlamaktır. Selçuklu İlçesinde sunulan diğer hizmetler ise, İlçe sınırları içinde ikamet eden ihtiyaç sahibi vatandaşlara Konya Büyükşehir Belediyesi ile yapılan protokol kapsamında Sosyal Destek Kartı yardımı yapılmaktadır. Yaşlı Bakım Merkezi tarafından Selçuklu Sınırları içerisinde ikamet eden 65 yaş üstü bakıma ihtiyacı olan yaşlıların, temizlik ve kişisel bakımı, ev içi küçük onarım ve tamirata, sağlık hizmeti, ekonomik destek hizmeti, rehberlik, refakat ve danışmanlık hizmeti verilmektedir. İlçe sınırları içinde ikamet eden, kimsesi olmayan ya da yakını olup ta ihtiyaç sahibi olan 65 yaş üstü vatandaşlara kira yardımı, çölyak hastası vatandaşların glütensiz gıda ihtiyaçlarına destek amaçlı yardım, ihtiyaç sahibi ailelerin 15-36 ay arası çocuklarına süt yardımı yapılmaktadır. 2020 yılının ilk üç ayında yapılan sosyal hizmetler incelendiğinde, yaşlı bakım ekibi tarafından 178 yaşlıya hizmet götürülmüştür fakat pandemiden dolayı hizmetler bir süreliğine durdurulmuştur. Her ay ortalama 40 asker ailesine asker maaşı verilirken, 2725 ihtiyaç sahibi aileye her ay düzenli olarak sosyal destek kartı ile alışveriş yapması imkânı sağlanmıştır. Pandemiden dolayı geçen seneye göre sosyal destek kartına duyulan ihtiyaç artmıştır. 247 kişi (636 sefer) engelli ve kanserli hasta taşınmış, hasta nakil ambulansı ile 45 hastaya (60 sefer) taşıma hizmeti verilmiştir. Umut evinde kanserli hasta ve refakatçisi dâhil 290 kişiye konaklama hizmeti verilirken. İhtiyaç sahibi 15 çölyak hastasına glütensiz gıda yardımı yapılmıştır. İlçedeki ihtiyaç sahibi 4 vatandaşa kira yardımı yapılmış ve ihtiyaç sahibi 1 engelli vatandaşa eğitim yardımı yapılmıştır. İlçe sınırları içinde ikamet eden ihtiyaç sahibi 180 ailenin 15-36 ay arası çocuklarına her ay süt yardımı yapılmıştır. İhtiyaç sahibi ailelerden 1 vatandaşa eşya yardımı yapılmıştır (Selçuklu Belediyesi 2020 Faaliyet Raporu, 2020: 183,184).

2020 yılında Selçuklu Belediyesi'nin toplamda yapmış olduğu sosyal destekler; "16 bin 515 aileye destek kartı, 931 yaşlı vatandaş için evde yaşlı bakım hizmeti, 1.895 ihtiyaç sahibi asker ailesine 400 TL'lik nakdi yardım ve şehir dışından kanser

tedavisi görmek için gelen 4 bin 470 hasta ve refakatçisi için Umut Evi'nde ücretsiz konaklama hizmeti, engelli araç bakım hizmeti ve ihtiyaç sahibi engelli bireylerin arızalanan akülü engelli araçlarının tamirata yapılmıştır. 480 engelli birey ve kanser hastası nakil hizmetinden 7 bin 200 defa yararlanmıştır. Hasta nakil ambulans hizmetinden 391 birey hizmet alırken yakını vefat etmiş bireylerin kullanımlarına taziye çadırları verilmiştir. Bu yardımların yanında 28 Çölyak hastasına glutensiz gıda yardımı yapılmış, ihtiyaç sahibi ailelerin 15-36 aylık çocuklar için 17 bin 664 litre süt desteği sağlanmıştır. Ayrıca dış mahallelerden taşınmalı eğitim alan 389 ortaokul ve lise öğrencisine eğitim desteği verilmiştir” (Selçuklu Belediyesi, 2021).

Selçuklu Belediyesi tarafından yapılan bu sosyal yardımlar toplumsal bütünlük için ve toplum refahının sağlanması için gerekli hizmetler iken yoksullukla mücadele için yeterli olmamaktadır. İhtiyaç sahibi ailelerin geçici yardımlar yerine kalıcı politika ve programlara ihtiyacı bulunmaktadır. Selçuklu Belediyesi ilçedeki iş olanaklarının geliştirilmesine, istihdam oranının artırılmasına, mesleki eğitim kurslarının niteliklerini artırılması sağlanarak yoksullukla mücadelede daha etkili bir kurum haline gelebilecektir.

4.1.5. Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA)'nın Sosyal Yardım Faaliyetleri

“5449 sayılı Kanun ile Kalkınma Ajanslarının kuruluş amacı, kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere oluşturulacak kalkınma ajanslarının kuruluş, görev ve yetkileri ile koordinasyonuna ilişkin esas ve usulleri düzenlemektedir”. Kalkınma ajanslarının görev ve yetkileri; yerel yönetimlerin planlama çalışmalarına teknik destek sağlamak, bölge plan ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek sağlamak, bölgenin yerel ve kırsal kalkınmasına destek sağlamak, bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliğini geliştirmek, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya yönelik projeler üretmek, bölgede yapılan iş ve yatırımların ulusal ve

uluslar arası tanıtımını yapmak, küçük ve orta ölçekli işletmelerin girişimciliğini desteklemek şeklindedir (Kanun). Türkiye’de Kalkınma ajanslarının kuruluşu dünya ülkelerine göre oldukça geç bir tarihte ve Avrupa Birliğine uyum kapsamında Kalkınma ajanslarının kuruluşu kanunu 25 Ocak 2006 tarihinde olmuştur. Kanunun yayınlanmasından sonra Türkiye’de 26 bölgede Kalkınma Ajansı kurulmuştur (Emini ve Kalkan, 2020: 1245). Bölgesel kalkınma kapsamında, eğitim, sağlık, istihdam, yaşam standardı kalitesi, sosyal hizmetler, göç, engelliler, gelir dağılımı konularını ele almaktadır. Mesleki ve eğitim becerilerinin kazandırılması, kadın istihdamının artırılması, sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, çalışma koşullarının iyileştirilmesi gibi hususların üzerinde durmaktadır (Karaduman ve Ardili, 2017: 5).

22 Kasım 2008’de 27062 sayılı resmi gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu kararı ile Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA) faaliyetlerini 5449 sayılı kanunda belirlenen görev ve yetkilerini sürdürmektedir. MEVKA, ekonomik, sosyal kültürel kalkınmayı hızlandırmak bölge içindeki kalkınmışlık farklarını azaltmak ve ülke ekonomisine katkı sağlaması için; kamu, üniversite, STK ve özel sektör işbirliğiyle bölgedeki tüm paydaşların ortak hareket etmesi ile etkili ve verimli politikaların oluşturulup uygulanması temel hedefidir. Sorumlu olduğu iller Konya ve Karaman illeridir.

MEVKA’nın görevleri (MEVKA, 2020: 1,2) ;

- “Yerel yönetimlerin planlama çalışmalarına teknik destek sağlamak.
- Bölge plan ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Kalkınma Bakanlığı’na bildirmek.
- Bölge plân ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak.
- Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen ve bölge plân ve programları açısından önemli görülen diğer projeleri izlemek.

- Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek.
- 4'üncü maddenin ikinci fıkrasının (c) bendi çerçevesinde ajansa tahsis edilen kaynakları, bölge plân ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak.
- Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik çalışmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı çalışmaları desteklemek.
- Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak.
- Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek.
- Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek.
- Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak.
- Ajansın faaliyetleri, malî yapısı ve ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak" tır.

TR52 (Konya ve Karaman) Düzey 2 Bölgesi için MEVKA, bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, bölgesel gelişmenin sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içindeki gelişmişlik farkını azaltmak için faaliyetlerini yürütmektedir. Bu noktada hizmet etmek için MEVKA 2013-2014 bölge planı çalışmasını hazırlamıştır. Bölge planı çalışması ile her ilçeye yönelik rapor hazırlanmıştır. 2012 yılında tüm ilçelerdeki kaymakamlar başkanlığında kurulan komisyonlarla "2014-2023 Karaman Konya Bölge Planı" çalışmalarında ilçelerin 2023 vizyon hedefleri belirlenmiştir. 2014'ten bu yana İlçe raporları adı altında yayınlanmaktadır (Selçuklu İlçe Raporu, 2019: 4).

2020 yılında Mevlana Kalkınma Ajansının uyguladığı Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP) ile bölgedeki yerel dinamikler harekete geçirilerek yoksulluk, göç ve kentleşmeden kaynaklanan sorunlara çözüm üretmek, değişen şartlara uygun sosyal yapının inşa edilmesi, dezavantajlı kesimin sosyal ve ekonomik hayata aktif katılımlarını sağlamak, istihdamı arttırmak, sosyal girişimciliği ve yenilikçi anlayışı benimseyerek sosyal sorumluluk bilincinin oluşmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Programda yer alan dört öncelikli alan; istihdamı arttırmak, sosyal girişimciliği ve yenilikçiliği teşvik etmek, sosyal içerme ve sosyal sorumluluk bilincini geliştirmektir. MEVKA ajansı tarafından yürütülen SOGEP başvuru süreci iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada, ön başvuru formu ile ajansa başvurunun yapılması değerlendirme sonucu destek gören proje nihai başvuru aşamasına alınarak proje çalışması doğrudan Ajansın koordinasyonunda yürütülecektir. “SOGEP kapsamında 39 proje başvurusu olmuş, başvuruların toplam proje bütçesi 67.743.605 TL ve destek talebi ise 59.513.991 TL’dir” (MEVKA, 2020: 52,53).

Toplamda 37 ilçeden oluşan Konya ve Karaman bölgesindeki ilçeler arasında büyük oranda gelişmişlik farkı bulunmaktadır. Geniş yüzölçümüne sahip olan bölgede kırsal kentsel alanlardaki fiziki imkânlarını sınırlı olması, mal ve hizmet ve insan akımlarında verimli hizmetin sunulamaması bunun en önemli nedenidir. 2011-2013 ve 2019 yılında yapılan sosyal gelişmişlik endeksine göre bu 37 ilçe içerisinde en gelişmiş ilçe Selçuklu İlçesidir (Selçuklu İlçe Raporu, 2019: 6).

4.2. Alan Araştırmasının Amacı, Yöntemi ve Sınırlılıkları

“Yoksullukla Mücadelede Politika ve Programların Uygulanabilirliği: Selçuklu İlçesi Örneği” başlıklı tez kapsamında Haziran 2020-Aralık 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilen alan araştırmasında yoksullukla mücadelede politika ve programların çok boyutlu yoksulluk teorisinin insani gelişme yaklaşımı açısından ele alınıp incelenmektedir. Nicel araştırma yöntemi teknikleri kullanılarak ilçede yaşayan 680 katılımcı ile online anket yöntemi çalışması yapılmıştır (bkz. Ek1).

Bu kısımda öncelikli olarak araştırmanın amacına, önemine ve yöntemine değinilerek daha sonra ankette elde edilen veriler ve bulguların, literatür taraması sonucu edinilen bilgilerle harmanlanarak belirli tespit ve öneriler sunulmaktadır.

Araştırmayı oluşturan bağımsız değişkenler;

-Demografik Özellikler (cinsiyet, yaş, medeni durum).

-Eğitim düzeyi,

-Gelir düzeyi,

-Gider düzeyi,

-Meslek.

Araştırmayı oluşturan bağımlı değişkenler ise;

-İhtiyaç duyduğunuz yardım türü nasıl olmalıdır?

-Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımlar yeterli midir?

-Devletin yoksullukla mücadele politikaları neler olmalıdır?

-Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki fikriniz nedir?

Türkiye'de özellikle 2000'li yıllardan itibaren yoksulluk çalışmaları üzerine akademik anlamda araştırmalar ve incelemeler yapılarak alana katkıda bulunmaya başlanmıştır. Buna rağmen yapılan çalışmalar yeterli olmamakla birlikte çok kapsamlı çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Tezin bu kısmında, tezin yöntemi ile ilgili bilgi verilerek tezin amacı, evren ve örnekleme, verileri toplanması, veri toplama araçları ve verilerin çözümlenmesi yer almaktadır. Bu tezin kapsamı, nicel araştırma tekniğinden yararlanılarak, Konya Selçuklu İlçesinde yaşayan 680 katılımcı ile online anket yöntemi çalışması yapılmıştır. Selçuklu İlçesinin daha önce böyle analiz edildiği bir tezin bulunmaması ise tezin özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Bu araştırma sonucunda elde edilecek veriler Türkiye'deki yoksulluk çalışmalarına ve akademik literatüre de katkı sağlayacak bir kaynak niteliğindedir.

4.2.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Yoksulluk çalışmalarına katkı sağlamak için teori kısmın oluşturularak gerekli verilerin aktarılması ve uygulama kısmını oluşturan Selçuklu İlçesi örneği ile yoksullukla mücadelede politika ve programların uygulanabilirliğine ilişkin bireylerin algısını/düşüncesini tespit edebilmeyi hedeflemektedir. Bu araştırmanın amacı Türkiye'deki yoksulluk çalışmaları alanına katkı sağlamak ve yoksulluğa neden olan faktörleri, yoksullukla mücadele yöntemlerini belirledikten sonra yoksulluğun azaltılması için gerekli tedbirleri ve önerileri sunabilmektir.

Tezi oluşturan bölümler; birinci bölümde literatür özeti, yoksulluk teorileri, yoksulluk sorununu kavramsal çerçeveden değerlendirmesinin yapılması, yoksulluk kavramının türlerini oluşturan, kırsal-kentsel yoksulluk, mutlak yoksulluk, göreceli yoksulluk, objektif (nesnel) yoksulluk, subjektif (öznel) yoksulluk kavramlarını açıklamak ve yoksulluğa neden olan faktörler üzerinde durarak, yoksulluk kültürü yaklaşımı, yoksullukla mücadele çalışmaları anlatılmaktadır. İkinci bölümde ise, Dünya Bankasının ve Avrupa Birliğinin yoksulluk yaklaşımları ve uygulamakta oldukları sosyal politikalar, Yoksullukla mücadele eden ülkelerden Malezya, Hindistan, ABD, Brezilya ve Polonya örnekleri, yoksullukla mücadelede sosyal politika aracı olarak kullanılan sosyal yardımlar, Dünyada sosyal yardımların yoksullukla mücadeledeki rolü, sosyal yardımlara getirilen eleştiriler, yoksulluğu azaltmak için yapılan çalışmalar, yoksullukla mücadelede uygulanan dolaylı ve dolaysız yaklaşımlar anlatılmaktadır. Üçüncü bölümde, Türkiye'deki yoksullukla mücadele çalışmaları kapsamında yoksulluk sorunu, Türkiye'de yoksullukla mücadele eden doğrudan kurumlar; Merkezi Hükümet, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı. Türkiye'de yoksullukla dolaylı yönden mücadele eden kurumlar; medya, sendikalar, KOSGEB, halk eğitim merkezleri, meslek edindirme kuruluşları İŞKUR, mikro kredi uygulaması, bölgesel kalkınma projesi KOP, dini ve sosyal değerler, Türkiye'de yoksullukla mücadelede sosyal politika aracı olarak kullanılan sosyal yardımlar, Türkiye'de sosyal yardımların rolü, sosyal yardım faaliyetlerinde yaşanan sorunlar, Türkiye'de

yoksullukla mücadelede uygulanan politika ve programlar, Türk hükümetlerinin uygulamış oldukları sosyal politikalar ve programlar yer almaktadır. Dördüncü Bölümde, yoksullukla mücadele politikalarında Konya Selçuklu İlçesi, Selçuklu ilçesinin yapısı, Selçuklu ilçesindeki yoksulluk, Selçuklu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Selçuklu Belediyesi sosyal yardım faaliyetleri, Mevlana Kalkınma Ajansının sosyal yardım faaliyetleri hakkında teorik bilgi sunulmaktadır. Yoksullukla Mücadelede Selçuklu İlçesi Örneğinde uygulanan anket çalışması ile ankete katılanların; demografik özellikleri, çalışma bilgisi, yaşanan hane ve ilçe bilgisi, ekonomik durum bilgisi, sosyal güvence ve sağlık hizmetleri bilgisi, sosyal yardım alma bilgisi, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılma bilgisi, sosyal dışlanmışlık bilgisi, yoksulluğun nedenleri ile ilgili sorulara verilen cevaplarla elde edilen veriler ve değerlendirmeler yer almaktadır.

4.2.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu tezde nicel araştırma modeli kullanılmaktadır. Nicel araştırmalar bilimsel yöntemi kullanmanın bir yoludur. Nicel araştırmada önerilen bir politika için destekleyen koşullar ya da yan etkileri hakkında geçerli genellemelerle sonuçlandırıldığında uygulamalı normatif kuram geçerli olacaktır (Bauböck, 2015: 81).

Nicel araştırma yönteminde sayısal veriler formel, objektif ve sistematik bir biçimde ele alınmaktadır. Nicel araştırma yöntemi belli büyüklükteki insan gruplarının tepkilerini ölçme olanağını tanımaktadır. Verilerin karşılaştırılmasını ve statiksel işlemler yapılmasını kolaylaştırmaktadır. Nicel araştırmanın temelinde veri toplayarak elde edilen bulguların sayısal değerlerle ölçülebilmesini sağlamaktadır (Kurudereli, 2017: 3). Betimleyici araştırmalarda amaç geniş çaplı bir örneklemin belirli özellikleri nicel veri toplama teknikleri kullanılarak açıklamaktadır.

Tez, Yoksullukla Mücadelede Konya şehrinin en büyük ilçesi olan Selçuklu İlçesini örnek almaktadır. Tez, nicel araştırma tekniği kullanılarak online anket uygulaması ile derinlemesine analiz edilerek hazırlanmıştır. Bu tezde, ilçede yaşayan yoksul olarak tanımlanabilecek 680 kişiye anket uygulaması yapılmıştır. Bu, Selçuklu İlçesinin toplam nüfusunun 1: 1000'ine karşılık gelmektedir.

Yoksullukla Mücadelede Politika ve Programlarının çok boyutlu yoksulluk teorisi kapsamında hazırlanan tez çalışması aşağıdaki araştırma soruları üzerine kuruludur:

- Uygulanmakta olan politika ve programlar yoksulluğu azaltmada etkin midir?
- Yoksullukla mücadelede ihtiyaç duyulan yardım türleri nelerdir?
- Mevcut iş olanakları yeterli düzeyde mi? İş olanaklarını nasıl geliştirebiliriz?
- Devletin yoksullukla mücadelede uyguladıkları politikalar nasıl olmalıdır?
- Gelecek on yılda Türkiye’de yoksulluğun durumu nasıl olacak?
- Yoksulluğa neden olan faktörleri ortadan kaldırmak için birçok sosyal politika ve program uygulanmaktadır. Uygulanan bu sosyal politika ve programlar yoksulluğu azaltmaktadır mı yoksa yoksulları tembelleştirerek bu sosyal politika ve programlara bağımlı hale mi getirmektedir?

tezde bu soruların cevapları aranmaktadır. Tezin yöntemi, bu tezi yazmama neden olan araştırma sorularına cevap vermeyi, verilerin araştırmanın amacına uygun tarzda ekonomik olarak toplanmasını ve çözümlenmesini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu tezde, Yoksullukla Mücadelede Politika ve Programların Uygulanabilirliği: Selçuklu İlçesi Örneği başlığı altındaki kavramları inceleyerek yoksulluğun azaltılmasında izlenen politika ve programların durumu analiz edilmektedir.

4.2.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın ölçmek ve incelemek istediği Yoksullukla Mücadelede Politika ve Programların Uygulanabilirliği: Selçuklu İlçesi Örneği olup, bu politika ve programların yoksullukla mücadelede ne kadar etkili olduğu ve ne gibi olumlu ve olumsuz yönlerinin olduğunu ortaya koyarak yoksullukla mücadele edebilmek için etkili çözüm önerilerini sunmak tezin kapsamını oluşturmaktadır.

Tez içinde bulunduğumuz Covid-19 salgını ve alınan tedbirlerden dolayı mahalle nüfus ölçeğine uygun olarak yüz yüze anket görüşmesi yerine online anket görüşmesi olarak yapılmıştır. Tezin uygulama kısmını oluşturan Konya Selçuklu İlçesi belli sayıda katılımcı ile yapılan online anket ile sınırlandırılmıştır.

Tez çalışmasının problemi ise,

- Yoksulluğa neden olan faktörler nelerdir? Eğitim eksikliği, iş bulma güçlüğü, tembellik, iş beğenmeme durumunun yoksulluk ile olan ilişkisi nedir?
- Demografik yapının, çalışma durumunun, yaşanan hane türünün, ekonomik durumun, sosyal güvence ve sağlık hizmetlerinden yararlanma durumunun, sosyal yardımlardan yararlanmanın yoksulluk ile olan ilişkisi nedir?
- Uygulanan politikalar, yoksulluk riski altındaki insanlar için yüksek kaliteli işlerin yaratılmasını nasıl teşvik edebilir?
- Yoksulluğun azaltılmasında etkili becerilere dayalı bir istihdam sistemi nedir?
- Yoksullukla mücadelede sosyal yardımların rolü nedir?
- Yoksullukla mücadelede doğrudan ve dolaylı yönden etkili olan kurumlar hangileridir?

Yoksulluğu tetikleyen nedenleri ortadan kaldırmak için birçok sosyal politika ve programlar uygulanmaktadır. Uygulanan bu sosyal politika ve programlarla, yoksul kesime sorumluluk kazandırarak istihdam edilmelerini sağlamak ve kendilerine, ailelerine ve çevrelerine olan sorumluluklarını yerine getirmelerini hedeflemektedir.

4.2.4. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Konya ili Selçuklu İlçesini kapsamaktadır. Bu tezde Yoksullukla Mücadelede Politika ve Programların Uygulanabilirliği: Selçuklu İlçesi Örneği konusunun örneklemini oluşturan Selçuklu İlçesinin nüfusu göz önüne alınarak 1: 1000'lik bir orana tekabül eden 680 katılımcı ile yapılan anket ve analiz çalışması ile tezdesteklenmektedir. Örneklem seçimi olasılığa dayalı örneklem olup geneli tamamen temsil etmesi mümkün değildir. Çıkan sonuçlar ile belirli oranda genelleme yapılmakta ve örneklemden hareket ederek belirli çıkarsamalar elde edilmektedir.

4.2.5. Veri Toplama Analizleri

Bilimsel bir araştırmada veriler toplandıktan sonra belirli bir yönteme göre verilerin analiz edilmesi için toplanan bilgilerin araştırmanın amacı doğrultusunda değerlendirilmesi veri toplama analizini oluşturmaktadır (Koç, 2017: 1).

4.2.6. Veri Toplama Araçları

Bu tezde veri toplamaya esas teşkil edecek olan araçlar Yoksullukla Mücadelede Politika ve Programlarının Uygulanabilirliği konusu ile ilgili arşiv araştırmalarının analiz edilerek ve Konya Selçuklu İlçesinde 680 katılımcı ile yapılan anket-analiz çalışmasının değerlendirilmesinden oluşmaktadır. tezde toplanan veriler anket ve konu ile ilgili arşiv araştırmalarının derlenmesi ve veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin analiz edilmesi ile hazırlanmıştır. Ayrıca bu tezde verilerin analizinde kullanılacak istatistiksel teknikler ulaşılan tezi desteklemek amacıyla kullanılmaktadır. tezde kullanılan analiz yöntemleri, frekans, yüzde ve ki-kare analiz teknikleridir.

4.2.7. Veri Toplama Teknikleri

Tez, betimleyici bir araştırma olup, Yoksullukla Mücadelede Uygulanan Politika ve Programların Uygulanabilirliğini, hem ülke düzeyinde hem de tezin örneklemini oluşturan Selçuklu İlçesi düzeyinde ele alıp betimlemektedir. Frekans dağılımı yöntemi uygulanarak örneklemin genel özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Anket çalışmasının iyi bir şekilde analiz edilmesi için nicel araştırma yönteminin betimsel istatistik tekniği kullanılmıştır. Bu analiz tekniği ile elde edilen bulguları yorumlayarak ve düzenleyerek sunmak hedeflenmiştir.

4.3. Alan Araştırması Bulguları

Kısaltmalar

n	: Örneklem/gruptaki örneklem sayısı
%	: Yüzde
\bar{x}	: Ortalama
SS	: Standart sapma
p	: Anlamlılık düzeyi
X²	: Ki-kare istatistiği (Büyüköztürk, 2011).

4.3.1. Verilerin Analizi

Veriler, SPSS (Statistical Package Program for Social Science) 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Anketteki sorulara verilen cevaplar frekans ve yüzde tablolarında gösterilmiştir. Yoksullukla mücadele de yapılan sosyal yardımları yeterli görme, devletin yoksullukla mücadelede uygulaması gereken politikalar ve gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki düşüncelerin demografik değişkenlere göre karşılaştırılmasında çapraz Tablo ve ki-kare istatistiğinden yararlanılmıştır. Analizlerde güven aralığı % 95 ($p < 0,05$) olarak belirlenmiştir.

“Ki-kare testi iki sınıflama değişkeni arasında ilişki olup olmadığını test etmek için kullanılır. Ki-kare test istatistiğini ve p değerini elde etmek için SPSS’ de χ^2 seçeneği tabulate komutuyla birlikte kullanılmaktadır” (Tontay, 2007: 92).

4.3.2. Betimsel Bulgular

Tablo 4.2’de katılımcıların demografik özelliklerine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 4. 2. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	408	60,0
	Erkek	272	40,0
Medeni durum	Evli	368	54,1
	Bekâr	312	45,9
Yaş	18-24 yaş	152	22,4
	25-34 yaş	256	37,6
	35-44 yaş	160	23,5
	45 yaş ve üstü	112	16,5
Öğrenim durumu	Ortaöğretim	240	35,3
	Ön lisans	104	15,3
	Lisans	288	42,4
	Lisansüstü	48	7,1
Meslek	İşsiz	112	16,5
	İşçi	264	38,8
	Serbest meslek	104	15,3
	Memur	88	12,9
	Ev hanımı	40	5,9
	Öğrenci	72	10,6
Eşin mesleği	Evli değil	312	45,9
	Eşi çalışmıyor	80	11,8
	İşçi	128	18,8
	Serbest meslek	72	10,6
	Memur	88	12,9
Aylık gelir	2000TL ve altı	168	24,7
	2001-3000TL	184	27,1
	3001-4000TL	120	17,6
	4001-5000TL	96	14,1
	5001TL ve üstü	112	16,5
Aylık gider	2000TL ve altı	168	24,7
	2001-3000TL	88	12,9
	3001-4000TL	128	18,8
	4001-5000TL	144	21,2
	5001TL ve üstü	152	22,4

Araştırmaya katılan 680 katılımcının % 60'ı kadın, % 40'ı erkektir. Katılımcıların % 54,1'i evli, % 45,9'u bekâr'dır. Katılımcıların % 22,4'ü 18-24 yaş, % 37,6'sı 25-34 yaş, % 23,5'i 35-44 yaş, % 16,5'i 45 yaş ve üstü yaş grubundadır. Katılımcıların % 35,3'ü ortaöğretim, % 15,3'ü ön lisans, % 42,4'ü lisans, % 7,1'i lisansüstü düzeyde öğrenim görmüştür. Katılımcıların % 16,5'i işsiz, % 38,8'i işçi, % 15,3'ü serbest meslek sahibi, % 12,9'u memur, % 5,9'u ev hanımı, % 10,6'sı öğrencidir. Katılımcıların evli olan % 54,1'inin % 11,8'inin eşi çalışmıyor, % 18,8'inin eşi işçi, % 10,6'sının eşi serbest meslek sahibi, % 12,9'unun eşi memurdur. Katılımcıların % 24,7'sinin aylık geliri 2000TL ve altı, % 27,1'inin 2001-3000TL, % 17,6'sının 3001-4000TL, % 14,1'inin 4001-5000TL, % 16,5'inin aylık geliri 5001TL ve üstüdür. Katılımcıların % 24,7'sinin aylık gideri 2000TL ve altı, % 12,9'unun

2001-3000TL, % 18,8'inin 3001-4000TL, % 22,4'ünün aylık gideri 5001TL ve üstüdür.

Katılımcıların çoğunluğunu kadınlar oluştururken, öğrenim durumu olarak katılımcıların büyük kısmı lisans mezunu iken ikinci sırayı ortaöğretim mezunu katılımcılar almaktadır. Meslek grubuna bakıldığında katılımcıların çoğu işçi iken ikinci sırayı işsiz katılımcılar almaktadır. Aylık gelir incelendiğinde katılımcıların yarıdan fazlası asgari ücret ve altında bir gelire sahip bulunmaktadır. Aylık gider tablosuna baktığımızda ise % 62,4'ünün 3 bin TL ve üstü gideri olduğunu görmekteyiz. Bu durum katılımcıların önemli bir kısmının gelir ve gider dengesini koruyacak bir kazançta sahip olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 4.3'de katılımcıların işsizlik nedenlerine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 4. 3. Katılımcıların işsizlik nedenlerine göre dağılımı

		n	%
Gelir sağlayan bir işte araştırma / iş sahibi olma durumu	Hayır	112	16,5
	Evet	568	83,5
İşsiz olma nedeni (N=112)	İş bulma güçlüğü	80	71,4
	Diğer (eğitim, iş beğenmeme vb.)	32	28,6

Katılımcıların % 16,5'i gelir sağlayan bir iş sahibi değildir. İşsiz olan katılımcıların (N=112) % 71,4'ü iş bulma güçlüğü nedeniyle, % 28,6'sı diğer nedenlerle (eğitim eksikliği, tembellik, iş beğenmeme vb.) işsizdir. Katılımcıların büyük bir kısmı iş ve meslek sahibi iken işsiz olanlar işsizliklerinin sebebinin iş bulma güçlüğü olduğunu vurgulamışlardır.

Tablo 4.4'te katılımcıların ikamet bilgilerine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 4. 4. Katılımcıların ikamet bilgilerine göre dağılımı

Yaşadığı...		N	%
Konutun türü	Müstakil ev	96	14,1
	Daire	584	85,9
Konuttaki oda sayısı	1+1	64	9,4
	2+1	248	36,5
	3+1	312	45,9
	4+1 ve üstü	56	8,2
Konuttaki birey sayısı	1-5	672	98,8
	6 ve üstü	8	1,2
Konuttaki ev eşyası durumu	Beyaz eşya	576	84,7
	Mobilya	560	82,4
	TV/Bilgisayar	448	65,9
	Diğer	120	17,6
Konutun mülkiyet türü	Sahibi	256	37,6
	Kiracı	424	62,4
İlçedeki ikamet süresi	1-3 yıl	376	55,3
	4-7 yıl	144	21,2
	8 yıl ve üstü	160	23,5
İlçede ikamet nedeni	Aile ve yakın çevre	144	21,2
	İşyerine yakınlığı	200	29,4
	Ekonomik / sosyal / kültürel olanaklar	336	49,4

Katılımcıların % 14,1'i müstakil evde, % 85,9'u dairede (apartman, lojman) yaşamaktadır. Katılımcıların % 9,4'ünün oturduğu konutun oda sayısı 1+1, % 36,5'inin 2+1, % 45,9'unun 3+1, % 8,2'sinin oturduğu konutun oda sayısı 4+1 ve üstüdür. Katılımcıların % 98,8'inin yaşadığı konuttaki birey sayısı 1-5, % 1,2'sinin 6 ve üstüdür. Katılımcıların % 84,7'sinin evinde beyaz eşya, % 82,4'ünün evinde mobilya, % 65,9'unun evinde TV/bilgisayar, % 17,6'sının evinde diğer ev eşyaları bulunmaktadır. Katılımcıların % 37,6'sının yaşadığı konut kendisine aittir. Katılımcıların % 55,3'ünün bulunduğu ilçedeki yaşam süresi 1-3 yıl, % 21,2'sinin 4-7 yıl, % 23,5'inin 8 yıl ve üstüdür. Katılımcıların % 21,2'si aile ve yakın çevresi nedeniyle, % 29,4'ü işyerine yakın olması, % 49,4'ü ekonomik/sosyal/kültürel olanaklar nedeniyle ilçede ikamet etmektedir. Katılımcıların büyük bir kısmı ekonomik/sosyal/kültürel nedenlerden dolayı ilçede yaşamayı tercih etmektedir.

Tablo 4.5’de katılımcıların ekonomik durumuna göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 4. 5. Katılımcıların ekonomik durumuna göre dağılımı

Ekonomik durum		n	%
Son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç	Evet	232	34,1
	Hayır	448	65,9
Ödenmeyen borç türü (N=439)	Kira	128	18,8
	Elektrik	56	8,2
	Su	56	8,2
	Telefon	88	12,9
	Doğalgaz	111	16,3
Temel ihtiyaçları karşılamak için borçlanma	Hiç	144	21,2
	Nadiren	112	16,5
	Bazen	160	23,5
	Sık sık	112	16,5
Borçları/faturaları zamanında ödeme durumu	Her zaman	152	22,4
	Hiçbir zaman	24	3,5
	Nadiren	40	5,9
	Bazen	192	28,2
	Çoğu zaman	232	34,1
	Her zaman	192	28,2

Katılımcıların % 34,1’inin son bir yıl içinde ödenmeyen fatura/borcu bulunmaktadır. Son bir yıl içinde ödenmeyen fatura/borçlarının % 18,8’i kira borcu, % 8,2’si elektrik, % 8,2’si su, % 12,9’u telefon, % 16,3’ü doğalgaz borcudur. Katılımcıların % 21,2’si temel ihtiyaçlarını karşılamak için hiç borçlanmadığını, % 16,5’i temel ihtiyaçlarını karşılamak için nadiren borçlandığını, % 23,5’i bazen, % 16,5’i sık sık, % 22,4’ü her zaman borçlandığını belirtmiştir. Katılımcıların % 3,5’i borç/faturalarını hiçbir zaman zamanında ödemediğini, % 5,9’u nadiren zamanında ödediğini, % 28,2’si bazen, % 34,1’i çoğu zaman, % 28,2’si her zaman zamanında ödediğini belirtmiştir.

Son bir yıl içerisinde katılımcıların 1/3’nin ödeyemediği fatura borcu bulunmaktadır. Ödenmeyen faturalarda ilk sırayı kira ve ikinci sırayı doğalgaz borcu almaktadır. Katılımcıların % 78,8’i temel ihtiyaçlarını karşılamak için nadiren, bazen, çoğu zaman ve her zaman borçlandıklarını ifade etmiştir. Bu da katılımcıların çoğunluğunun temel ihtiyaçları için bile borçlandıklarını göstermektedir.

Tablo 4.6’da katılımcıların sosyal güvence ve sağlık hizmetleri durumuna göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 4. 6. Katılımcıların sosyal güvence ve sağlık hizmetleri durumuna göre dağılımı

Sosyal güvence ve sağlık hizmetleri		n	%
Sosyal güvence	SGK	576	84,7
	Yok	104	15,3
Sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama	Hiçbir zaman	120	17,6
	Nadiren	200	29,4
	Bazen	288	42,4
	Çoğu zaman	48	7,1
	Her zaman	24	3,5
Sağlık hizmetlerinden yararlanamama nedenleri (N=720)	Mali durum	328	48,2
	Ulaşım sıkıntısı	40	5,9
	Zaman sıkıntısı	240	35,3
	Doktor/tıbbi malzeme yetersizliği	112	16,5
Kendisi dâhil ailede engel durumu	Evet	64	9,4
	Hayır	616	90,6
Engel türü (N=64)	Görme	24	37,5
	Zihinsel	8	12,5
	İşitme	8	12,5
	Ortopedik	16	25,0
	Diğer	8	12,5
	Yok*	488	71,8
Ailede bakıma muhtaç birey sayısı	1 birey	80	11,8
	2 birey	72	10,6
	3 ve üstü	40	5,9
Maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık	Evet	96	14,1
	Hayır	584	85,9

*Bekâr veya eşi çalışıyor

Katılımcıların % 84,7'si SGK' dan sosyal güvencesi bulunmakta, % 15,3'ünün herhangi bir sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Katılımcıların % 17,6'sı sağlık hizmetlerine ulaşmakta hiçbir zaman güçlük çekmediğini, % 29,4'ü nadiren güçlük çektiğini, % 7,1'i çoğu zaman, % 3,5'i her zaman güçlük çektiğini belirtmiştir. Sağlık hizmetlerinden yararlanamama nedenlerinin % 48,2'si mali durum, % 5,9'u ulaşım sıkıntısı, % 35,3'ü zaman sıkıntısı, % 16,5'i doktor/tıbbi malzeme yetersizliği olarak belirtilmiştir. Katılımcıların % 90,6'sının kendisi dâhil ailesinde engel durumu bulunmamaktadır. Kendisi veya ailesinde engel durumu olan katılımcıların (N=64) % 37,5'inin görme, % 12,5'inin zihinsel, % 12,5'inin işitme, % 25'inin ortopedik, % 12,5'inin diğer engel durumu bulunmaktadır. Katılımcıların % 71,8'inin ailesinde bakıma muhtaç birey sayısı bulunmamakta, % 11,8'inin ailesinde 1 birey, % 10,6'sının 2 birey, % 5,9'unun ailesinde 3 ve daha fazla bakıma muhtaç birey bulunmaktadır. Katılımcıların % 14,'inin maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalığı bulunmaktadır.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun sosyal güvenceye sahip olduğunu fakat buna rağmen yarısından fazlasının bazen, çoğu zaman ve her zaman sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşadığını ifade etmektedir. Sağlık hizmetlerinde yararlanamamanın en büyük nedenini mali durum oluştururken sırasıyla ulaşım, zaman sıkıntısı, doktor/tıbbi malzeme yetersizliği oluşturmaktadır. Katılımcıların kendisi ya da bakmakla yükümlü oldukları engelli sayısı çok az iken ailede bakıma muhtaç birey oranı % 28,3 oranındadır.

Tablo 4.7’de katılımcıların yardım alma durumuna göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 4. 7. Katılımcıların yardım alma durumuna göre dağılımı

Yardım bilgileri		n	%
Herhangi bir yardım veya destek alma durumu	Evet	16	2,4
	Hayır	664	97,6
Yardım alınan kişi/kurum (N=16)	Yerel yönetimler	8	50,0
	Eş/dost/akraba	8	50,0
Yardım alma sıklığı (N=16)	Düzenli	8	50,0
	Düzensiz	8	50,0
Ailede yardım alan kişi sayısı (N=16)	1 kişi	8	50,0
	2 kişi	8	50,0
Alınan yardımın katkısı (N=16)	Kesinlikle katkısı oldu	16	100,0
İhtiyaç duyulan yardım türü*	İhtiyaç duymuyor	88	12,9
	Nakit	592	87,1

*Yakıt, gıda, giyim ihtiyaç türleri tercih edilmedi.

Katılımcıların % 97,6’sı herhangi bir yardım veya destek almamaktadır. Yardım alan katılımcıların (N=16) % 50’si yerel yönetimlerden, % 50’si eş/dost/akrabalardan yardım almakta, % 50’si düzenli olarak, % 50’si düzensiz olarak yardım almaktadır. Yardım alan katılımcıların (N=16) % 50’sinin ailesinde 1 kişi, % 50’sinin ailesinde 2 kişi yardım almaktadır. Yardım alan katılımcıların (N=16) tamamı (% 100) alınan yardımın kesinlikle katkısı olduğu görüşündedir. Katılımcıların % 12,9’u herhangi bir yardıma ihtiyaç duymadığını, % 87,1’i nakit yardıma ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Katılımcıların çok azı sosyal yardım alırken alınan yardımın yaşamlarına olumlu katkısı olduğunu ifade etmişlerdir. Sosyal yardımlar yoksul bireylerin geçim sıkıntısını gidermesi için gerek duyulan yardımlardır.

Tablo 4.8’de katılımcıların sosyal/kültürel/sportif faaliyetlere katılma durumuna göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 4. 8. Katılımcıların sosyal/kültürel/sportif faaliyetlere katılma durumuna göre dağılımı

Sosyal/Kültürel/Sportif Faaliyetler		n	%
Faaliyetlere katılma sıklığı	Hiç	160	23,5
	Yılda birkaç kez	280	41,2
	Ayda birkaç kez	208	30,6
	Haftada birkaç kez	32	4,7
Faaliyetlere katılmama nedenleri	Maddi sebepler	392	57,6
	Yoğun iş temposu	216	31,8
	Diğer (salgın, engel, aile)	72	10,6

Katılımcıların % 23,5’i sosyal/kültürel/sportif faaliyetlere hiç katılmadığını, % 41,2’si yılda birkaç kez, % 30,6’sı ayda birkaç kez, % 4,7’si haftada birkaç kez sosyal/kültürel/sportif faaliyetlere katıldığını belirtmiştir. Katılımcıların % 57,6’sı maddi sebeplerden, % 31,8’i yoğun iş temposu, % 10,6’sı diğer (salgın hastalık, engel durumu, aile) nedenlerle faaliyetlere katılamamaktadır. Katılımcıların yarısından fazlası sosyal/kültürel/sportif faaliyetlere katılmamasının sebebinin maddi yetersizlik olduğunu ifade etmiştir. Maddi yoksunluklar bireyin sosyalleşmesinin önünde engel oluşturmaktadır.

Tablo 4.9’da katılımcıların sosyal dışlanmışlık algısına göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 4. 9. Katılımcıların sosyal dışlanmışlık algısına göre dağılımı

Sosyal dışlanmışlık algısı		n	%
Yoksulluktan dolayı dışlandığını düşünme	Evet	152	22,4
	Hayır	528	77,6
Dışlanma nedenleri (N=448)	Eğitim eksikliği	40	5,8
	Giyim kuşam	80	11,8
	Yaşanılan semt	56	8,2
	Düşük maaş	104	15,3
	İşsizlik	120	17,6
	Medeni durum	8	1,1
	Yapılan iş	40	5,9

Katılımcıların % 22,4’ü yoksulluk nedeniyle dışlandığını düşünmektedir. Dışlanma nedenleri % 5,8 eğitim eksikliği, % 11,8 giyim kuşam, % 8,2’si yaşanılan semt, % 15,3 düşük maaş, % 17,6 işsizlik, % 1,1 medeni durum, % 5,9 yapılan iş olarak belirtilmiştir. Yoksulluktan dolayı dışlandıklarını düşünen katılımcı oranı ¼’e yakın bir oran olup bunlarında dışlanmaları düşünme sebeplerinin başında işsizlik ve

düşük maaş gelmektedir. Yeterli gelir getirici kazanca sahip olmayan birey maddi yönden yoksun olduğu gibi manevi olarak da dışlanmışlık duygusuna kapılmaktadır.

Tablo 4.10’de yoksulluğun nedenlerine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 4. 10. Yoksulluğun nedenlerine göre dağılım

Yoksulluğun nedenleri	n	%	
Yoksulluğa neden olan faktörler	Eğitim eksikliği	32	4,7
	İş bulma güçlüğü	264	38,8
	Tembellik	48	7,1
	Yeterli maaşın verilmemesi	288	42,4
	İş beğenmeme	24	3,5
	Diğer	24	3,5
Yoksulluğun ortaya çıkardığı sorunlar (N=1520)	Suç	376	55,3
	Aile içi şiddet	424	62,3
	Boşanma	312	45,9
	Dışlanma	336	49,4
	Diğer	72	10,6
Yoksulluk bir kader ve nesilden nesile geçmekte midir?	Evet	128	18,8
	Hayır	552	81,2
Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımlar yeterli midir?	Evet	16	2,4
	Hayır	664	97,6

Katılımcıların verdiği cevaplara göre yoksulluğun en önemli nedenleri yeterli maaşın verilmemesi (% 42,4) ve iş bulma güçlüğüdür (% 38,8). Yoksulluğun diğer nedenleri tembellik (% 7,1), eğitim eksikliği (% 4,7), iş beğenmeme (% 3,5) ve diğer (% 3,5) nedenler olarak belirtilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplara göre yoksulluğun ortaya çıkardığı en önemli sorunlar aile içi şiddet (% 62,3), suç (% 55,3), dışlanma (% 49,4), boşanma (% 45,9) ve diğer (% 10,6) sorunlar olarak sıralanmıştır. Katılımcıların % 18,8’i yoksulluğu bir kader olarak görmekte ve nesilden nesile geçtiğine inanmaktadır. Katılımcıların % 97,6’sı yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli bulmamaktadır. Yoksulluğun nedeni olarak katılımcıların yarısına yakını yeterli maaşın verilmemesi ve yine büyük bir çoğunluğu iş bulma güçlüğü olarak belirtmiştir. Buda işsizlik ve asgari ücret ya da daha az gelire sahip olan bireylerin yoksullaştığını göstermektedir. Yoksulluğun ortaya çıkardığı birçok sorun olup katılımcılar burada birden fazla unsuru (aile içi şiddet, suç, dışlanma, boşanma ve diğer şeklinde) seçmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu yoksulluğu nesilden nesile aktarılan kader olarak görmemektedir. Ve katılımcıların neredeyse tamamına yakını yapılan sosyal yardımları yeterli

görmemektedir. Bu da araştırmada öne çıkan sosyal yardımların yetersiz olduğu fikrini desteklemektedir.

Tablo 4.11’de devletin yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4. 11. Devletin yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin dağılımı

Devletin yoksullukla mücadele politikaları nasıl olmalıdır?	n	%
İş olanaklarının iyileştirilmesi	482	70,9
Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım yapılması	216	31,8
Gelir adaletsizliğinin giderilmesi	464	68,2
Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması	256	37,6
Diğer	30	4,4
TOPLAM	1448	

Katılımcıların verdiği cevaplara göre devletin yoksullukla mücadelede yapması gerekenlerden en önemlileri sırasıyla iş olanaklarının iyileştirilmesi (% 70,9), gelir adaletsizliğinin giderilmesi (% 68,2), meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması (% 37,6), temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım yapılması (% 31,8) olarak ifade edilmiştir. Buradaki soruya katılımcılar çoklu yanıtta bulunmuşlardır. Devlet’in yoksullukla mücadele politikalarını değerlendiren katılımcılar çoklu tercihte bulunarak sırasıyla iş olanaklarının iyileştirilmesi gerektiğinin, gelir adaletsizliğinin giderilmesini, meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılmasını, temel ihtiyaçların karşılanması için nakit destekli sosyal yardımların yapılması gerektiği fikri ağırlık kazanmıştır.

Tablo 4.12’de Türkiye’de yoksulluğun son on yıllık durumuna ilişkin görüşlerin dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4. 12. Türkiye’de yoksulluğun son on yıllık durumuna ilişkin görüşlerin dağılımı

Türkiye’de yoksulluğun son on yıllık durumu	n	%
Kötüye gidiyor	512	75,3
Ne iyiye ne kötüye gidiyor	128	18,8
İyiye gidiyor	40	5,9
TOPLAM	680	100,0

Katılımcıların % 75,3’ü Türkiye’de yoksulluğun son on yılda kötüye gittiğini, % 18,8’i ne iyiye ne kötüye gittiğini, % 5,9’u iyiye gittiğini belirtmiştir. Türkiye’de yoksulluğun son on yıldaki durumunu değerlendiren katılımcıların $\frac{3}{4}$ ’ü yoksulluğun arttığını düşünürken oldukça az katılımcı iyiye gittiğini düşünmektedir. Tabloda

çıkan sonuca göre yoksulluk artmakta bu da yapılan sosyal yardımların ve yoksullukla mücadelede uygulanmakta olan politika ve programların başarısız olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 4.13’de gelecek on yılda Türkiye’de yoksulluğun gidişatına ilişkin görüşlerin dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4. 13. Gelecek on yılda Türkiye’de yoksulluğun gidişatına ilişkin görüşlerin dağılımı

Gelecek on yılda Türkiye’de yoksulluğun gidişatı	n	%
Kötüye gider	480	70,6
Ne iyiye ne kötüye gider	160	23,5
İyiye gider	40	5,9
TOPLAM	680	100,0

Katılımcıların % 70,6’sı gelecek on yılda Türkiye’de yoksulluğun kötüye gideceğini, % 23,5’i ne iyiye ne kötüye gideceğini, % 5,9’u iyiye gideceğini belirtmiştir. Gelecek on yılda da Türkiye’de yoksulluğun gidişatına yönelik katılımcıların büyük çoğunluğu kötüye gideceğini düşünürken kararsız kesim de ¼’e yakındır. Yoksullukla mücadelede uygulanmakta olan politika ve programlar yoksulların ihtiyaçlarına ve sorunlarını gidermeye yönelik olmazsa olumsuz tablo devam edecektir.

4.3.3. Yoksullukla Mücadelede Yapılan Sosyal Yardımları Yeterli Görme Durumunun Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Tablo 4.14’te yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun cinsiyete göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 14. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun cinsiyete göre karşılaştırılması

	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X²	p
	Evet		Hayır			
Cinsiyet	n	%	n	%		
Kadın	0	0,0	408	100,0	24,58	0,000
Erkek	16	5,9	256	94,1		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Kadın katılımcıların tamamı (% 100), erkek katılımcıların % 94,1’i yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi

sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=24,58$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle kadın bireylerin sosyal yardım beklentisi anlamlı düzeyde daha yüksektir. Katılımcıların % 60'ının kadın katılımcılar oluşturmaktadır ve kadın katılımcıların tamamı sosyal yardımları yeterli görmemektedir. Erkek katılımcılarında neredeyse tamamına yakını yapılan sosyal yardımları yetersiz görmektedir. Sosyal yardımların yetersiz oluşu yoksulluğu tetikleyen önemli bir etmendir.

Tablo 4.15'de yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun medeni duruma göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 15. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun medeni duruma göre karşılaştırılması

	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X^2	p
	Evet		Hayır			
Medeni durum	n	%	n	%		
Evli	16	4,3	352	95,7	13,89	0,000
Bekâr	0	0,0	312	100,0		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Evli katılımcıların % 95,7'si, bekâr katılımcıların tamamı (% 100) yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=13,89$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle bekâr bireylerin sosyal yardım beklentisi anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.16'da yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun öğrenim durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 16. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun öğrenim durumuna göre karşılaştırılması

Öğrenim durumu	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X ²	p
	Evet		Hayır			
	n	%	n	%		
Ortaöğretim	0	0,0	240	100,0	51,32	0,000
Ön lisans	0	0,0	104	100,0		
Lisans	8	2,8	280	97,2		
Lisansüstü	8	16,7	40	83,3		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Ortaöğretim ve ön lisans düzeyinde öğrenim gören katılımcıların tamamı (% 100), lisans düzeyinde öğrenim gören katılımcıların % 97,2'si, lisansüstü düzeyde öğrenim gören katılımcıların % 83,3'ü yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=51,32$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle öğrenim düzeyi arttıkça bireylerin sosyal yardımları yeterli görme beklentisi de anlamlı düzeyde artış göstermektedir.

Tablo 4.17'de yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun çalışma durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 17. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun araştırma durumuna göre karşılaştırılması

Araştırma durumu	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X ²	p
	Evet		Hayır			
	n	%	n	%		
Çalışmıyor	0	0,0	112	100,0	5,83	0,016
Çalışıyor	16	2,8	552	97,2		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

İşsiz katılımcıların tamamı (% 100), herhangi bir işte çalışan katılımcıların % 97,2'si yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu araştırma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=5,83$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle işsiz bireylerin sosyal yardım beklentisi anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.18’de yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun eşin araştırma durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 18. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun eşin çalışma durumuna göre karşılaştırılması

Eşin çalışma durumu	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X ²	p
	Evet		Hayır			
	n	%	n	%		
Çalışmıyor	8	10,0	72	90,0	7,85	0,005
Çalışıyor	8	2,8	280	97,2		
Toplam	16	4,3	352	95,7		

Eşi çalışmayan katılımcıların % 90’ı, eşi çalışan katılımcıların % 97,2’si yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu eşin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=7,85$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle eşi çalışmayan bireylerin sosyal yardım beklentisi anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.19’da yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun aylık gelire göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 19. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun aylık gelire göre karşılaştırılması

Aylık gelir	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X ²	p
	Evet		Hayır			
	n	%	n	%		
5000TL ve altı	0	0,0	568	100,0	83,10	0,000
5001TL ve üstü	16	14,3	96	85,7		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Aylık geliri 5000TL ve altı olan katılımcıların tamamı (% 100), aylık geliri 5001TL ve üstü olan katılımcıların % 85,7’si yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu aylık gelire göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=83,10$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle aylık geliri düşük düzeyde olan bireylerin sosyal yardım beklentisi anlamlı düzeyde daha yüksektir. 680 katılımcıdan 16 erkek katılımcı

yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görürken bunların evli olması ve 8'inin eşinin de çalışıyor olması aynı şekilde bu 16 katılımcının lisans ve lisansüstü eğitime sahip olması, aylık gelirlerinin 5000 TL ve üstü olması da büyük önem arz etmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere ekonomik refah seviyesi yüksek olan birey yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme oranı nispeten daha olumlu iken geri kalan 664 katılımcı yapılan yardımları yetersiz görmektedir.

Tablo 4.20'de yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun işsiz olma nedenine göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 20. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun işsiz olma nedenine göre karşılaştırılması

	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X ²	p
	Evet		Hayır			
İşsiz olma nedeni	n	%	n	%		
İş bulma güçlüğü	0	0,0	80	100,0		
Diğer (eğitim, iş beğenmeme vb.)	0	0,0	32	100,0	-	-
Toplam	0	0,0	112	100,0		

İş bulma güçlüğü veya diğer nedenlerle işsiz olma durumu ile yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görme durumu arasında anlamlı ilişki olmadığı, her iki gruptaki katılımcıların tamamı (% 100) yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görmediği tespit edilmiştir.

Tablo 4.21'de yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun konut türüne göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 21. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun konut türü göre karşılaştırılması

	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X ²	p
	Evet		Hayır			
Konutun türü	n	%	n	%		
Müstakil ev	0	0,0	96	100,0	2,69	0,101
Daire	16	2,7	568	97,3		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Müstakil evde oturan katılımcıların tamamı (% 100), apartman/lojman dairesinde oturan katılımcıların % 97,3'ü yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu konutun türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.22'de yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun konutun mülkiyet türüne göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 22. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun konutun mülkiyetine göre karşılaştırılması

	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X ²	p
	Evet		Hayır			
Konutun mülkiyeti	n	%	n	%		
Kendisine ait	8	3,1	248	96,9	1,06	0,302
Kira	8	1,9	416	98,1		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Konutu kendisine ait olan katılımcıların % 96,9'u, kiracı olan katılımcıların % 98,1'i yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu konutun mülkiyetine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p>0,05$). Katılımcıların yarısından fazlası kiracıdır. Fakat ev sahibi olan katılımcılarda oldukça yüksek bir oranla yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görmemektedir.

Tablo 4.23'de yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun ilçedeki ikamet süresine göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 23. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun ilçedeki ikamet süresine göre karşılaştırılması

İlçedeki ikamet süresi	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X ²	p
	Evet		Hayır			
	n	%	n	%		
1-3 yıl	16	4,3	360	95,7	13,25	0,001
4-7 yıl	0	0,0	144	100,0		
8 yıl ve üstü	0	0,0	160	100,0		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

İlçedeki ikamet süresi 4-7 yıl ve 8 yıl ve üstü olan katılımcıların tamamı (% 100), ilçedeki ikamet süresi 1-3 yıl olan katılımcıların % 95,7'si yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu ilçedeki ikamet süresine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=13,25$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle ilçedeki ikamet süresi 4 yıl ve üstü olan bireylerin sosyal yardım beklentisi anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.24'te yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun ilçedeki ikamet nedenlerine göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 24. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun ilçedeki ikamet nedenlerine göre karşılaştırılması

İlçedeki ikamet nedeni	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X^2	p
	Evet		Hayır			
	n	%	n	%		
Aile ve yakın çevre	0	0,0	144	100,0		
İşyerine yakınlığı	16	8,0	184	92,0	39,32	0,000
Ekonomik / sosyal / kültürel olanaklar	0	0,0	336	100,0		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Aile ve yakın çevresine yakınlık, ekonomik/sosyal/kültürel olanaklar nedeniyle ilçede ikamet eden katılımcıların tamamı (% 100), işyerine yakınlık nedeniyle ilçede ikamet eden katılımcıların % 92'si yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu ilçedeki ikamet nedenlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=39,32$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle aile ve yakın çevre, ekonomik/sosyal/kültürel olanaklar nedeniyle ilçede ikamet eden bireylerin sosyal yardım beklentisi, ilçede işyerine yakınlık nedeniyle ikamet eden katılımcıların beklentisine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. İlçede ikamet edilme sebebi olarak katılımcıların çoğunluğu ekonomik/sosyal/kültürel olanaklar olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 4.25’de yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 25. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç durumuna göre karşılaştırılması

	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X ²	p
	Evet		Hayır			
Son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç	n	%	n	%		
Evet	0	0,0	232	100,0	8,48	0,004
Hayır	16	3,6	432	96,4		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borcu bulunan katılımcıların tamamı (% 100), ödenmeyen fatura / borcu bulunmayan katılımcıların % 96,4’ü yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=8,48$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borcu olan bireylerin sosyal yardım beklentisi anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.26’da yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun temel ihtiyaçları karşılamak için borçlanma durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 26. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun ihtiyaçları karşılamak için borçlanma durumuna göre karşılaştırılması

	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X ²	p
	Evet		Hayır			
Temel ihtiyaçları karşılamak için borçlanma	n	%	n	%		
Hiç	8	5,6	136	94,4	27,83	0,000
Nadiren	8	7,1	104	92,9		
Bazen	0	0,0	160	100,0		
Sık sık	0	0,0	112	100,0		
Her zaman	0	0,0	152	100,0		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Temel ihtiyaçlarını karşılamak için bazen sık sık ve her zaman borçlanan katılımcıların tamamı (% 100), temel ihtiyaçlarını karşılamak için hiç borçlanmayan katılımcıların % 94,4'ü, temel ihtiyaçlarını karşılamak için nadiren borçlanan katılımcıların % 92,9'u yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu temel ihtiyaçları karşılamak için borçlanma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=27,83$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle temel ihtiyaçları karşılamak için borçlanma sıklığı arttık bireylerin sosyal yardım beklentisi de artmaktadır.

Tablo 4.27'de yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun borç / faturaları zamanında ödeme durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 27. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun borç / faturaları zamanında ödeme durumuna göre karşılaştırılması

Borç / faturaları zamanında deme	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X^2	p
	Evet		Hayır			
	n	%	n	%		
Hiçbir zaman	0	0,0	24	100,0	41,65	0,000
Nadiren	0	0,0	40	100,0		
Bazen	0	0,0	192	100,0		
Çoğu zaman	0	0,0	232	100,0		
Her zaman	16	8,3	176	91,7		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Borç/faturaları hiçbir zamanında ödemeyen, nadiren, bazen ve çoğu zaman zamanında ödeyen katılımcıların tamamı (% 100), borç/faturaları her zaman zamanında ödeyen katılımcıların % 91,7'si yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu borç/faturaları zamanında ödeme durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=41,65$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle borç/faturaları her zaman zamanında ödeyen bireylerin sosyal yardım beklentisi diğerlerine göre anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Tablo 4.28’de yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun sosyal güvenceye göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 28. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun sosyal güvenceye göre karşılaştırılması

	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X ²	p
	Evet		Hayır			
Sosyal güvence	n	%	n	%		
SGK	16	2,8	560	97,2	2,96	0,085
Yok	0	0,0	104	100,0		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Sosyal güvencesi SGK olan katılımcıların % 97,2’si, sosyal güvencesi olmayan katılımcıların % 100’ü yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu sosyal güvenceye göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,085$). Sosyal güvencesi olmayan katılımcıların tamamı yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görmemektedir.

Tablo 4.29’da yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 29. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama durumuna göre karşılaştırılması

	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X ²	p
	Evet		Hayır			
Sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama	n	%	n	%		
Hiçbir zaman	16	13,3	104	86,7	76,46	0,000
Nadiren	0	0,0	200	100,0		
Bazen	0	0,0	288	100,0		
Çoğu zaman	0	0,0	48	100,0		
Her zaman	0	0,0	24	100,0		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Sağlık hizmetlerine ulaşmakta hiçbir zaman güçlük yaşamayan katılımcıların % 86,7'si, nadiren, bazen, çoğu zaman ve her zaman güçlük yaşayan katılımcıların tamamı (% 100)yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=76,46$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle sağlık hizmetlerine ulaşmakta hiçbir zaman güçlük yaşamayan bireylerin sosyal yardım beklentisi diğerlerine göre anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Tablo 4.30'da yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun kendisi dâhil ailede engel durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 30. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun kendisi dâhil ailede engel durumuna göre karşılaştırılması

	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X^2	p
	Evet		Hayır			
Kendisi dâhil ailede engel durumu	n	%	n	%		
Evet	0	0,0	64	100,0	1,70	0,192
Hayır	16	2,6	600	97,4		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Kendisi dâhil ailede engel durumu olan katılımcıların % 100'ü, engel durumu olmayan katılımcıların % 97,4'ü yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu kendisi dâhil ailede engel durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p>0,05$). Yoksul olup yoksullukla mücadele eden geçim imkânı ya da sağlık imkânı elverişli olmayan katılımcılar diğer katılımcılara nispeten yapılan sosyal yardımları yeterli görmemektedir.

Tablo 4.31'de yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun ailede bakıma muhtaç birey sayısına göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 31. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun ailede bakıma muhtaç birey sayısına göre karşılaştırılması

Ailede bakıma muhtaç birey sayısı	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X ²	p
	Evet		Hayır			
	n	%	N	%		
Yok	16	3,3	472	96,7	10,77	0,013
1 birey	0	0,0	80	100,0		
2 birey	0	0,0	72	100,0		
3 ve üstü	0	0,0	40	100,0		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Ailede bakıma muhtaç birey olmayan (bekâr veya eşi çalışan) katılımcıların % 96,7'si, ailesinde bakıma muhtaç birey sayısı bir ve daha fazla olan katılımcıların tamamı (% 100) yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu ailede bakıma muhtaç birey sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=10,77$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle ailesinde bakıma muhtaç kimsesi olmayan bireylerin sosyal yardım beklentisi diğerlerine göre anlamlı düzeyde daha düşüktür. Ailede bakıma muhtaç olan bireyin sosyal yardım beklentisi artmaktadır.

Tablo 4.32'de yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık olması durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 32. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık olması durumuna göre karşılaştırılması

Maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X ²	p
	Evet		Hayır			
	n	%	n	%		
Evet	0	0,0	96	100,0	4,93	0,026
Hayır	16	2,7	568	97,3		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalığı bulunan katılımcıların tamamı (% 100), maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalığı olmayan katılımcıların % 97,3'ü yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık

olması durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=4,93$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalığı olan bireylerin sosyal yardım beklentisi anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.33’de yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun herhangi bir yardım veya destek alma durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 33. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun herhangi bir yardım veya destek alma durumuna göre karşılaştırılması

Herhangi bir yardım veya destek alma durumu	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X^2	p
	Evet		Hayır			
	n	%	n	%		
Evet	0	0,0	16	100,0	0,39	0,530
Hayır	16	2,4	648	97,6		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Herhangi bir yardım veya destek alan katılımcıların % 100’ü, yardım veya destek almayan katılımcıların % 97,6’sı yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu herhangi bir yardım veya destek alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p>0,05$). Sosyal yardım desteği alan katılımcıların tamamı yapılan yardımları yetersiz görmektedir.

Tablo 4.34’te yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun ihtiyaç duyulan yardım türüne göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 34. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunun ihtiyaç duyulan yardım türüne göre karşılaştırılması

İhtiyaç duyulan yardım türü	Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme				X^2	p
	Evet		Hayır			
	n	%	n	%		
İhtiyacı yok	16	18,2	72	81,8	110,23	0,000
Nakit	0	0,0	592	100,0		
Toplam	16	2,4	664	97,6		

Herhangi bir yardıma ihtiyaç duymayan katılımcıların % 81,8'i, nakit yardıma ihtiyaç duyan katılımcıların tamamı (% 100), yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre sosyal yardımları yeterli görme durumu ihtiyaç duyulan yardım türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=110,23$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle nakit yardıma ihtiyaç duyan bireylerin sosyal yardım beklentisi, herhangi bir yardıma ihtiyaç duymayan bireylerin beklentisine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. En çok ihtiyaç duyulan yardım türü nakit yapılan destek'tir.

4.3.4. Devletin Yoksullukla Mücadele Politikalarına İlişkin Görüşlerin Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Tablo 4.35'de devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin cinsiyete göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 35. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin cinsiyete göre karşılaştırılması

	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X^2	p
	1		2		3		4		5			
Cinsiyet	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Kadın	872	45,4	264	13,7	144	7,5	264	13,7	378	19,7	7,72	0,102
Erkek	576	45,0	200	15,6	72	5,6	160	12,5	272	21,3		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Kadın ve erkek katılımcıların çoğunluğu yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Cinsiyet ile devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Kadın ve erkek katılımcılar burada çoklu tercihte bulunmuşlardır. Sırasıyla buldukları tercihler, devletin yoksullukla mücadelede öncelikli olarak iş olanaklarının geliştirilmesi, gelir adaletsizliğinin giderilmesi, meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması ve temel ihtiyaçların karşılanması şeklindedir.

Tablo 4.36’da devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin medeni duruma göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 36. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin medeni duruma göre karşılaştırılması

Medeni durum	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X ²	p
	1		2		3		4		5			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Evli	784	45,5	256	14,9	112	6,5	208	12,1	362	21,0	5,52	0,238
Bekâr	664	44,9	208	14,1	104	7,0	216	14,6	288	19,5		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Evli ve bekâr katılımcıların çoğunluğu yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Medeni durum ile devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.37’de devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin öğrenim durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 37. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin öğrenim durumuna göre karşılaştırılması

Öğrenim durumu	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X ²	p
	1		2		3		4		5			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Ortaöğretim	432	38,8	192	17,3	88	7,9	160	14,4	240	21,6	3,40	0,065
Ön lisans	272	55,7	48	9,8	16	3,3	48	9,8	104	21,3		
Lisans	672	48,8	184	13,4	72	5,2	184	13,4	264	19,2		
Lisansüstü	72	31,9	40	17,7	40	17,7	32	14,2	42	18,6		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Ortaöğretim, ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören katılımcıların çoğunluğu yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Öğrenim durumu ile devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler arasında

anlamli ilişki olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). İşsizlik ve istihdam sorunu yaşıyan bireylerin yoksullaşma riski daha fazladır hipotezi katılımcıların iş olanaklarının iyileştirilmesi gerektiği fikriyle örtüşmektedir.

Tablo 4.38’de devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin çalışma durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 38. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin çalışma durumuna göre karşılaştırılması

Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler												
Çalışma durumu	1		2		3		4		5		X ²	p
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Çalışmıyor	224	43,1	64	12,3	48	9,2	72	13,8	112	21,5	8,99	0,061
Çalışıyor	1224	45,6	400	14,9	168	6,3	352	13,1	538	20,1		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Herhangi bir işte çalışan ve çalışmayan katılımcıların çoğunluğu yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Çalışma durumu ile devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Katılımcıların çalışıp çalışmama durumuna göre değişmeyen ortak fikir iş olanaklarının geliştirilmesi gerektiğidir.

Tablo 4.39’da devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin eşin çalışma durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 39. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin eşin çalışma durumuna göre karşılaştırılması

Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler												
Eşin çalışma durumu	1		2		3		4		5		X ²	p
	n	%	N	%	n	%	N	%	n	%		
Çalışmıyor	216	56,3	48	12,5	0	0,0	40	10,4	80	20,8	45,32	0,000
Çalışıyor	568	42,5	208	15,5	112	8,4	168	12,6	282	21,1		
Toplam	784	0,0	256	0,0	112	0,0	208	0,0	362	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Eşi çalışmayan katılımcıların % 56,3'ü, eşi çalışan katılımcıların % 42,5'i yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler eşin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=45,32$; $p<0,05$). Eşi çalışmayan bireylerin yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, eşi çalışan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.40'da devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin aylık gelire göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 40. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin aylık gelire göre karşılaştırılması

	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X^2	p
	1		2		3		4		5			
Aylık gelir	n	%	N	%	n	%	N	%	n	%		
5000TL ve altı	1232	46,0	376	14,0	168	6,3	360	13,4	544	20,3	1,85	0,173
5001TL ve üstü	216	41,4	88	16,9	48	9,2	64	12,3	106	20,3		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Aylık geliri 5000TL altında ve üstünde olan katılımcıların çoğunluğu yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Aylık gelir ile devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.41'de devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin işsiz olma nedenine göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 41. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin işsiz olma nedenine göre karşılaştırılması

	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X ²	p
	1		2		3		4		5			
İşsiz olma nedeni	n	%	N	%	n	%	N	%	n	%		
İş bulma güçlüğü	184	47,9	32	8,3	40	10,4	48	12,5	80	20,8	32,32	0,000
Diğer (eğitim, iş beğenmeme vb.)	40	29,4	32	23,5	8	5,9	24	17,6	32	23,5		
Toplam	224	0,0	64	0,0	48	0,0	72	0,0	112	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

İş bulma güçlüğü nedeniyle işsiz olan katılımcıların % 47,9'u, diğer nedenlerle (eğitim, iş beğenmeme vb.) işsiz olan katılımcıların % 29,4'ü yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler işsizlik nedenlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=32,32$; $p<0,05$). İş bulma güçlüğü nedeniyle işsiz olan bireylerin yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, diğer nedenlerle işsiz olan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.42'de devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin konut türüne göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 42. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin konut türüne göre karşılaştırılması

	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X ²	p
	1		2		3		4		5			
Konutun türü	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%		
Müstakil ev	152	36,4	64	15,3	48	11,5	64	15,3	90	21,5	26,47	0,000
Daire	1296	46,6	400	14,4	168	6,0	360	12,9	560	20,1		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Müstakil evde oturan katılımcıların % 36,4'ü, apartman/lojman dairesinde oturan katılımcıların % 46,4'ü yoksullukla mücadelede iş olanaklarının

iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler konut türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=26,47$; $p<0,05$). Apartman/lojman dairesinde oturan bireylerin yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, müstakil evde oturan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.43’de devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin konutun mülkiyet türüne göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 43. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin konutun mülkiyetine göre karşılaştırılması

Konutun mülkiyeti	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X^2	p
	1		2		3		4		5			
	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%		
Kendisine ait	528	43,6	184	15,2	72	6,0	176	14,5	250	20,7	6,21	0,184
Kira	920	46,2	280	14,1	144	7,2	248	12,4	400	20,1		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Konutu kendisine ait olan ve kirada oturan katılımcıların çoğunluğu yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Konutun mülkiyeti ile devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.44’te devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin ilçedeki ikamet süresine göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 44. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin ilçedeki ikamet süresine göre karşılaştırılması

	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X ²	p
	1		2		3		4		5			
İlçedeki ikamet süresi	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
1-3 yıl	864	48,6	232	13,1	104	5,9	224	12,6	352	19,8		
4-7 yıl	296	44,4	96	14,4	40	6,0	96	14,4	138	20,7	35,12	0,000
8 yıl ve üstü	288	37,9	136	17,9	72	9,5	104	13,7	160	21,1		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

İlçedeki ikamet süresi 1-3 yıl olan katılımcıların % 48,6'sı, ilçedeki ikamet süresi 4-7 yıl olan katılımcıların % 44,4'ü, ilçedeki ikamet süresi 8 yıl ve üstü olan katılımcıların % 37,9'u yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler ilçedeki ikamet süresine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=35,12$; $p<0,05$). İlçedeki ikamet süresi 1-3 yıl ve 4-7 yıl olan bireylerin yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, ilçedeki ikamet süresi 8 yıl ve üstü olan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.45'de devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin ilçedeki ikamet nedenlerine göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 45. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin ilçedeki ikamet nedenlerine göre karşılaştırılması

	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X ²	p
	1		2		3		4		5			
İlçedeki ikamet nedeni	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Aile ve yakın çevre	280	41,2	104	15,3	40	5,9	112	16,5	144	21,2		
İşyerine yakınlığı	368	39,0	168	17,8	88	9,3	120	12,7	200	21,2	55,78	0,000
Ekonomik / sosyal / kültürel olanaklar	800	50,7	192	12,2	88	5,6	192	12,2	306	19,4		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

İlçedeki ikamet nedeni aile ve yakın çevreye yakınlık olan katılımcıların % 41,2'si ilçedeki ikamet nedeni işyerine yakınlık olan katılımcıların % 39'u, ilçedeki ikamet nedeni ekonomik/sosyal/kültürel olanaklar olan katılımcıların % 50,7'si yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler ilçedeki ikamet nedenine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=55,78$; $p<0,05$). İlçedeki ikamet nedeni ekonomik/sosyal/kültürel olanaklar olan bireylerin yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, ilçedeki ikamet nedeni aile ve yakın çevreye ve işyerine yakınlık olan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.46'da devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 46. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç durumuna göre karşılaştırılması

	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X^2	p
	1		2		3		4		5			
Son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Evet	448	41,5	184	17,0	72	6,7	152	14,1	224	20,7	2,72	0,098
Hayır	1000	47,1	280	13,2	144	6,8	272	12,8	426	20,1		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Son bir yıl içinde ödenmeyen fatura/borcu olan ve olmayan katılımcıların çoğunluğu yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Son bir yıl içinde ödenmeyen fatura/borç durumu ile devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Katılımcıların ödenmemiş fatura durumuna göre değişmeyen düşünce iş olanaklarının iyileştirilmesi gerektiği fikridir.

Tablo 4.47’de devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin temel ihtiyaçları karşılamak için borçlanma durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 47. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin ihtiyaçları karşılamak için borçlanma durumuna göre karşılaştırılması

Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler												
	1		2		3		4		5			
Temel ihtiyaçları karşılamak için borçlanma	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	X ²	p
Hiç	280	40,6	88	12,8	80	11,6	104	15,1	138	20,0		
Nadiren	224	44,4	88	17,5	24	4,8	72	14,3	96	19,0		
Bazen	288	39,1	136	18,5	56	7,6	104	14,1	152	20,7	92,14	0,000
Sık sık	304	55,1	56	10,1	16	2,9	64	11,6	112	20,3		
Her zaman	352	48,9	96	13,3	40	5,6	80	11,1	152	21,1		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Temel ihtiyaçları karşılamak için hiç borçlanmayan katılımcıların % 40,6’sı, nadiren borçlanan katılımcıların % 44,4’ü, bazen borçlanan katılımcıların % 39,1’i, sık sık borçlanan katılımcıların % 55,1’i, her zaman borçlanan katılımcıların % 48,9’u yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler temel ihtiyaçları karşılamak için borçlanma sıklığına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=92,14$; $p<0,05$). Temel ihtiyaçları karşılamak için sık sık ve her zaman borçlanan bireylerin yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, temel ihtiyaçları karşılamak için hiç borçlanmayan, nadiren ve bazen borçlanan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.48’de devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin borç / faturaları zamanında ödeme durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 48. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin borç / faturaları zamanında ödeme durumuna göre karşılaştırılması

	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X ²	p
	1		2		3		4		5			
Borç / faturaları zamanında ödeme	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Hiçbir zaman	56	50,0	16	14,3	0	0,0	16	14,3	24	21,4		
Nadiren	88	47,8	32	17,4	0	0,0	24	13,0	40	21,7		
Bazen	352	38,9	144	15,9	80	8,8	136	15,0	192	21,2	110,24	0,000
Çoğu zaman	600	54,3	136	12,3	40	3,6	120	10,9	208	18,8		
Her zaman	352	39,2	136	15,1	96	10,7	128	14,3	186	20,7		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Borç/faturalarını hiçbir zaman zamanında ödemeyen katılımcıların % 50'si, nadiren zamanında ödeyen katılımcıların % 47,8'i, bazen zamanında ödeyen katılımcıların % 38,9'u, çoğu zaman zamanında ödeyen katılımcıların % 54,3'ü, her zaman zamanında ödeyen katılımcıların % 39,2'si yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler borç/faturaları zamanında ödeme durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=110,24$; $p<0,05$). Borç/faturalarını hiçbir zaman zamanında ödemeyen, çoğu zaman zamanında ödeyen bireylerin yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, borç/faturaları bazen ve her zaman zamanında ödeyen katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.49'da devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin sosyal güvenceye göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 49. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin sosyal güvenceye göre karşılaştırılması

Sosyal güvence	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X ²	p
	1		2		3		4		5			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
SGK	1264	46,4	384	14,1	168	6,2	360	13,2	546	20,1	17,16	0,002
Yok	184	38,3	80	16,7	48	10,0	64	13,3	104	21,7		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Sosyal güvencesi SGK olan katılımcıların % 46,4'ü, sosyal güvencesi olmayan katılımcıların % 38,3'ü yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler sosyal güvenceye göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=17,16$; $p<0,05$). Sosyal güvencesi olan bireylerin yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, sosyal güvencesi olmayan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.50'de devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 50. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama durumuna göre karşılaştırılması

Sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X ²	p
	1		2		3		4		5			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Hiçbir zaman	184	33,8	88	16,2	40	7,4	112	20,6	120	22,1	79,09	0,000
Nadiren	424	44,2	136	14,2	88	9,2	128	13,3	184	19,2		
Bazen	688	50,5	192	14,1	72	5,3	136	10,0	274	20,1		
Çoğu zaman	104	44,8	32	13,8	16	6,9	32	13,8	48	20,7		
Her zaman	48	46,2	16	15,4	0	0,0	16	15,4	24	23,1		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Sağlık hizmetlerine ulaşmakta hiçbir zaman güçlük yaşamayan katılımcıların % 33,8'i, nadiren güçlük yaşayan katılımcıların % 44,2'si, bazen güçlük yaşayan katılımcıların % 50,5'i, çoğu zaman güçlük yaşayan katılımcıların % 44,8'i, her zaman güçlük yaşayan katılımcıların % 46,2'si yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=79,09$; $p<0,05$). Sağlık hizmetlerine ulaşmakta nadiren, bazen, çoğu zaman ve her zaman güçlük yaşayan bireylerin yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, sağlık hizmetlerine ulaşmakta hiçbir zaman güçlük yaşamayan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.51'de devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin kendisi dâhil ailede engel durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 51. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin kendisi dâhil ailede engel durumuna göre karşılaştırılması

	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X^2	p
	1		2		3		4		5			
Kendisi dâhil ailede engel durumu	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Evet	176	56,4	40	12,8	8	2,6	32	10,3	56	17,9	22,46	0,000
Hayır	1272	44,0	424	14,7	208	7,2	392	13,6	594	20,6		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Kendisi dâhil ailede engel durumu olan katılımcıların % 56,4'ü, engel durumu olmayan katılımcıların % 44'ü yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler kendisi dâhil ailede engel durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=22,46$; $p<0,05$). Kendisi dâhil ailede engel durumu olan

bireylerin yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, engel durumu olmayan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.52’de devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin ailede bakıma muhtaç birey sayısına göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 52. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin ailede bakıma muhtaç birey sayısına göre karşılaştırılması

	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X ²	p
	1		2		3		4		5			
Ailede bakıma muhtaç birey sayısı	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Yok	1016	44,2	336	14,6	168	7,3	304	13,2	474	20,6	50,44	0,000
1 birey	136	38,6	64	18,2	16	4,5	56	15,9	80	22,7		
2 birey	200	55,6	32	8,9	32	8,9	40	11,1	56	15,6		
3 ve üstü	96	50,0	32	16,7	0	0,0	24	12,5	40	20,8		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Ailesinde bakıma muhtaç birey olmayan katılımcıların % 44,2’si, bakıma muhtaç 1 birey olan katılımcıların % 38,6’sı, bakıma muhtaç 2 birey olan katılımcıların % 55,6’sı, bakıma muhtaç 3 ve daha fazla birey olan katılımcıların % 50’si yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler ailede bakıma muhtaç birey sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=50,44$; $p<0,05$). Ailesinde bakıma muhtaç birey sayısı 2 ve daha fazla olan bireylerin yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, ailesinde bakıma muhtaç birey olmayan ve 1 birey olan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.53’de devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık olması durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 53. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık olması durumuna göre karşılaştırılması

	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X ²	p
	1		2		3		4		5			
Maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Evet	168	38,2	80	18,2	32	7,3	64	14,5	96	21,8	11,83	0,019
Hayır	1280	46,3	384	13,9	184	6,7	360	13,0	554	20,1		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalığı bulunan katılımcıların tamamı % 38,2'si, maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalığı olmayan katılımcıların % 46,3'ü yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=11,83$; $p<0,05$). Maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalığı olmayan bireylerin yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalığı bulunan olan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.54'te devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin herhangi bir yardım veya destek alma durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 54. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin herhangi bir yardım veya destek alma durumuna göre karşılaştırılması

	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X ²	p
	1		2		3		4		5			
Herhangi bir yardım veya destek alma durumu	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Evet	168	38,2	80	18,2	32	7,3	64	14,5	96	21,8	24,29	0,000
Hayır	1280	46,3	384	13,9	184	6,7	360	13,0	554	20,1		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Herhangi bir yardım veya destek alan katılımcıların % 38,2'si, yardım veya destek almayan katılımcıların % 46,3'ü yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler herhangi bir yardım/destek alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=24,29$; $p<0,05$). Herhangi bir yardım veya destek almayan bireylerin yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, yardım veya destek alan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.55'de devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin ihtiyaç duyulan yardım türüne göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 55. Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerin ihtiyaç duyulan yardım türüne göre karşılaştırılması

	Devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler										X^2	p
	1	2	3	4	5	n	%	n	%	n		
İhtiyaç duyulan yardım türü	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
İhtiyacı yok	136	32,7	80	19,2	40	9,6	72	17,3	88	21,2	35,99	0,000
Nakit	1312	47,1	384	13,8	176	6,3	352	12,6	562	20,2		
Toplam	1448	0,0	464	0,0	216	0,0	424	0,0	650	0,0		

1: İş olanaklarının iyileştirilmesi, 2: Temel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım, 3: Gelir adaletsizliğinin giderilmesi, 4: Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, 5: diğer

Herhangi bir yardıma ihtiyaç duymayan katılımcıların % 32,7'si, nakit yardıma ihtiyaç duyan katılımcıların % 47,1'i, yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını uygun görmektedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre devletin uygulaması gereken yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler ihtiyaç duyulan yardım türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=35,99$; $p<0,05$). Nakit yardıma ihtiyaç duyan bireylerin yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, yardıma ihtiyaç duymayan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

4.3.5. Gelecek On Yılda Türkiye'deki Yoksulluk Hakkındaki Görüşlerin Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Tablo 4.56'da gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin cinsiyete göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 56. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin cinsiyete göre karşılaştırılması

Cinsiyet	Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Kadın	304	74,5	96	23,5	8	2,0	3,04	0,081
Erkek	208	76,5	32	11,8	32	11,8		
Toplam	512	75,3	128	18,8	40	5,9		

Kadın ve erkek katılımcıların çoğunluğu Türkiye'de yoksulluğun son on yılda kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Katılımcıların büyük çoğunluğu gelecek on yıl içinde Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceği fikri hâkimdir.

Tablo 4.57'de gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin medeni duruma göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 57. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin medeni duruma göre karşılaştırılması

Medeni durum	Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Evli	288	78,3	56	15,2	24	6,5	30,79	0,000
Bekâr	192	61,5	104	33,3	16	5,1		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Evli katılımcıların % 78,3'ü, bekâr katılımcıların % 61,5'i gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=30,79$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle evli

bireylerin Türkiye'deki yoksulluğun gelecek on yılda kötüye gideceğine ilişkin görüşü, bekâr katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Evli katılımcılar gelecek on yılda yoksulluk konusuna daha karamsar bakmaktadır.

Tablo 4.58'de gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin öğrenim durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 58. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin öğrenim durumuna göre karşılaştırılması

Öğrenim durumu	Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Ortaöğretim	160	66,7	64	26,7	16	6,7	110,21	0,000
Ön lisans	96	92,3	8	7,7	0	0,0		
Lisans	192	66,7	88	30,6	8	2,8		
Lisansüstü	32	66,7	0	0,0	16	33,3		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Ortaöğretim, lisans ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören katılımcıların % 66,7'si, ön lisans düzeyinde öğrenim gören katılımcıların % 92,3'ü gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=110,21$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle ön lisans düzeyinde öğrenim gören bireylerin Türkiye'deki yoksulluğun gelecek on yılda kötüye gideceğine ilişkin görüşü, ortaöğretim, lisans ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.59'da gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin çalışma durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 59. Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin çalışma durumuna göre karşılaştırılması

Çalışma durumu	Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Çalışmıyor	72	64,3	40	35,7	0	0,0	0,01	0,934
Çalışıyor	408	71,8	120	21,1	40	7,0		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Herhangi bir işte çalışan ve çalışmayan katılımcıların çoğunluğu Türkiye’de yoksulluğun son on yılda kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler herhangi bir işte çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). İş sahibi olan ya da olmayan katılımcıların çoğunluğu yoksulluk sorununun daha kötüye gideceğini düşünmektedir.

Tablo 4.60’da gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin eşin çalışma durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 60. Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin eşin çalışma durumuna göre karşılaştırılması

Eşin çalışma durumu	Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Çalışmıyor	72	90,0	0	0,0	8	10,0	19,25	0,000
Çalışıyor	216	75,0	56	19,4	16	5,6		
Toplam	288	78,3	56	15,2	24	6,5		

Eşi çalışmayan katılımcıların % 90’ı, eşi çalışan katılımcıların % 75’i gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler eşin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=19,25$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle eşi çalışmayan bireylerin gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşü, eşi çalışan bireylerin görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.61’de gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin aylık gelire göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 61. Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin aylık gelire göre karşılaştırılması

Aylık gelir	Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
5000TL ve altı	400	70,4	152	26,8	16	2,8	70,41	0,000
5001TL ve üstü	80	71,4	8	7,1	24	21,4		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Aylık geliri 5000TL ve altı olan katılımcıların % 2,8’i, aylık geliri 5001TL ve üstü olan katılımcıların % 21,4’ü gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluğun iyiye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler aylık gelire göre anlamlı farklılık göstermektedir (X²=70,41; p<0,05). Diğer bir ifadeyle aylık geliri yüksek düzeyde olan bireylerin gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluğun iyiye gideceği görüşü, aylık geliri düşük düzeyde olan bireylerin görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.62’de gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin işsiz olma nedenine göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 62. Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin işsiz olma nedenine göre karşılaştırılması

İşsiz olma nedeni	Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
İş bulma güçlüğü	48	60,0	32	40,0	80	100,0	2,24	0,134
Diğer (eğitim, iş beğenmeme vb.)	24	75,0	8	25,0	32	100,0		
Toplam	72	64,3	40	35,7	112	100,0		

İş bulma güçlüğü veya diğer nedenlerle işsiz olan katılımcıların çoğunluğu Türkiye’de yoksulluğun son on yılda kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi

sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler işsiz olma nedenlerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.63’de gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin konut türüne göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 63. Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin konut türü göre karşılaştırılması

Konutun türü	Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Müstakil ev	56	58,3	32	33,3	8	8,3	8,09	0,018
Daire	424	72,6	128	21,9	32	5,5		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Müstakil evde oturan katılımcıların % 58,3’ü, apartman/lojman dairesinde oturan katılımcıların % 72,6’sı gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler konut türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=8,09$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle apartman/lojman dairesinde oturan bireylerin gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluğun iyiye gideceği görüşü, müstakil evde oturan bireylerin görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.64’de gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin konutun mülkiyet türüne göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 64. Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin konutun mülkiyetine göre karşılaştırılması

Konutun mülkiyeti	Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Kendisine ait	184	71,9	48	18,8	24	9,4	0,58	0,448
Kira	296	69,8	112	26,4	16	3,8		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Konutu kendisine ait olan ve kirada oturan katılımcıların çoğunluğu gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler konutun mülkiyetine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.65'de gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin ilçedeki ikamet süresine göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 65. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin ilçedeki ikamet süresine göre karşılaştırılması

İlçedeki ikamet süresi	Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
1-3 yıl	232	61,7	120	31,9	24	6,4	51,85	0,000
4-7 yıl	112	77,8	16	11,1	16	11,1		
8 yıl ve üstü	136	85,0	24	15,0	0	0,0		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

İlçedeki ikamet süresi 1-3 yıl olan katılımcıların % 61,7'si, 4-7 yıl olan katılımcıların % 77,8'i, ilçedeki ikamet süresi 8 yıl ve üstü olan katılımcıların % 85'i gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler ilçedeki ikamet süresine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=51,85$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle ilçedeki ikamet süresi arttıkça gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler de artmaktadır.

Tablo 4.66'da gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin ilçedeki ikamet nedenlerine göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 66. Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin ilçedeki ikamet nedenlerine göre karşılaştırılması

İlçedeki ikamet nedeni	Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Aile ve yakın çevre	112	77,8	24	16,7	8	5,6	37,17	0,000
İşyerine yakınlığı	144	72,0	32	16,0	24	12,0		
Ekonomik / sosyal / kültürel olanaklar	224	66,7	104	31,0	8	2,4		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Aile ve yakın çevresine yakınlık nedeniyle ilçede ikamet eden katılımcıların % 77,8’i, işyerine yakınlık nedeniyle ikamet eden katılımcıların % 72’si, ekonomik/sosyal/kültürel olanaklar nedeniyle ilçede ikamet eden katılımcıların % 66,7’si gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler ilçedeki ikamet nedenlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=37,17$; $p<0,05$). Aile ve yakın çevreye yakınlık ve işyerine yakınlık nedeniyle ilçede ikamet eden bireylerin gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluğun kötüye gideceğine ilişkin görüşü, ekonomik/sosyal/kültürel olanaklar nedeniyle katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.67’de gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 67. Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç durumuna göre karşılaştırılması

Son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç	Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Evet	176	75,9	56	24,1	0	0,0	22,16	0,000
Hayır	304	67,9	104	23,2	40	8,9		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borcu bulunan katılımcıların % 75,9'u, ödenmeyen fatura / borcu bulunmayan katılımcıların % 67,9'u gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borcu bulunan katılımcıların hiçbiri (% 0), ödenmeyen fatura / borcu bulunmayan katılımcıların % 8,9'u gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun iyiye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borç durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=22,16$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle son bir yıl içinde ödenmeyen fatura / borcu olan bireylerin gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceğine ilişkin görüşü, ödenmeyen borcu olmayan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek; fatura / borcu olan bireylerin gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun iyiye gideceğine ilişkin görüşü, ödenmeyen borcu olmayan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Tablo 4.68'de gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin temel ihtiyaçları karşılamak için borçlanma durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 68. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin ihtiyaçları karşılamak için borçlanma durumuna göre karşılaştırılması

	Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X^2	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
Temel ihtiyaçları karşılamak için borçlanma	n	%	n	%	n	%		
Hiç	64	44,4	56	38,9	24	16,7	97,09	0,000
Nadiren	88	78,6	16	14,3	8	7,1		
Bazen	104	65,0	48	30,0	8	5,0		
Sık sık	96	85,7	16	14,3	0	0,0		
Her zaman	128	84,2	24	15,8	0	0,0		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Temel ihtiyaçlarını karşılamak için hiç borçlanmayan katılımcıların % 44,4'ü, temel ihtiyaçlarını karşılamak için nadiren borçlanan katılımcıların % 78,6'sı, bazen borçlanan katılımcıların % 65'i, sık sık borçlanan katılımcıların % 85,7'si, her

zaman borçlanan katılımcıların % 84,2'si gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler temel ihtiyaçları karşılamak için borçlanma sıklığına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=97,09$; $p<0,05$). Temel ihtiyaçları karşılamak için hiç borçlanmayan bireylerin gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun iyiye gideceğine ilişkin görüşleri, nadiren, bazen, sık sık ve her zaman borçlanan bireylerin görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.69'da gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin borç / faturaları zamanında ödeme durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 69. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin borç / faturaları zamanında ödeme durumuna göre karşılaştırılması

Borç / faturaları zamanında ödeme	Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X^2	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Hiçbir zaman	24	100,0	0	0,0	0	0,0	142,12	0,000
Nadiren	32	80,0	8	20,0	0	0,0		
Bazen	120	62,5	72	37,5	0	0,0		
Çoğu zaman	192	82,8	40	17,2	0	0,0		
Her zaman	112	58,3	40	20,8	40	20,8		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Temel ihtiyaçlarını karşılamak için borç/faturaları hiçbir zamanında ödemeyen, nadiren, bazen ve çoğu zaman zamanında ödeyen katılımcıların hiçbiri (% 0), borç/faturaları her zaman zamanında ödeyen katılımcıların % 20,8'i gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun iyiye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler borç/faturaları zamanında ödeme durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=142,12$; $p<0,05$). Borç/faturaları her zaman zamanında ödeyen bireylerin gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun iyiye gideceğine ilişkin görüşleri, borç/faturaları hiçbir zaman zamanında ödemeyen, nadiren, bazen ve çoğu zaman zamanında ödeyen bireylerin görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.70’de gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin sosyal güvenceye göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 70. Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin sosyal güvenceye göre karşılaştırılması

Sosyal güvence	Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
SGK	184	71,9	48	18,8	24	9,4	0,58	0,448
Yok	296	69,8	112	26,4	16	3,8		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Sosyal güvencesi SGK olan ve sosyal güvencesi olmayan katılımcıların çoğunluğu gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler sosyal güvenceye göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.71’de gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 71. Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama durumuna göre karşılaştırılması

Sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama	Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Hiçbir zaman	40	33,3	64	53,3	16	13,3	176,74	0,000
Nadiren	128	64,0	64	32,0	8	4,0		
Bazen	256	88,9	24	8,3	8	2,8		
Çoğu zaman	40	83,3	8	16,7	0	0,0		
Her zaman	16	66,7	0	0,0	8	33,3		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Sağlık hizmetlerine ulaşmakta hiçbir zaman güçlük yaşamayan katılımcıların % 33,3’ü, nadiren yaşayan çeken katılımcıların % 64’ü, bazen güçlük çeken katılımcıların % 88,9’u, çoğu zaman güçlük yaşayan katılımcıların % 83,3’ü, her

zaman güçlük yaşayan katılımcıların % 66,7'si gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşama durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=176,74$; $p<0,05$). Sağlık hizmetlerine ulaşmakta hiçbir zaman güçlük yaşamayan bireylerin gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceğine ilişkin görüşleri, sağlık hizmetlerine ulaşmakta nadiren, bazen, çoğu zaman ve her zaman güçlük yaşayan bireylerin görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Tablo 4.72'de gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin kendisi dâhil ailede engel durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 72. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin kendisi dâhil ailede engel durumuna göre karşılaştırılması

Kendisi dâhil ailede engel durumu	Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Evet	56	87,5	0	0,0	8	12,5	24,75	0,000
Hayır	424	68,8	160	26,0	32	5,2		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Kendisi dâhil ailede engel durumu olan katılımcıların % 87,5'i, engel durumu olmayan katılımcıların % 68,8'i gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler engel durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=24,75$; $p<0,05$). Kendisi dâhil ailede engel durumu olan bireylerin gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceğine ilişkin görüşleri, engel durumu olmayan bireylerin görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.73'de gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin ailede bakıma muhtaç birey sayısına göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 73. Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin ailede bakıma muhtaç birey sayısına göre karşılaştırılması

Ailede bakıma muhtaç birey sayısı	Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	p
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Yok	352	72,1	104	21,3	32	6,6	27,29	0,000
1 birey	56	70,0	16	20,0	8	10,0		
2 birey	40	55,6	32	44,4	0	0,0		
3 ve üstü	32	80,0	8	20,0	0	0,0		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Ailede bakıma muhtaç birey olmayan (bekâr veya eşi çalışan) katılımcıların % 6,6’sı, ailesinde bakıma muhtaç bir birey olan katılımcıların % 10’u, bakıma muhtaç birey sayısı 2 ve daha fazla olan katılımcıların hiçbiri (% 0,0) gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler ailede bakıma muhtaç birey sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=27,29$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle ailesinde bakıma muhtaç kimse olmayan ve yalnızca bir birey olan katılımcıların gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluğun iyiye gideceğine ilişkin görüşleri, ailesinde bakıma muhtaç birey sayısı iki ve daha fazla olan katılımcıların görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.74’te gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık olması durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 74. Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık olması durumuna göre karşılaştırılması

Maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık	Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	P
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Evet	56	58,3	32	33,3	8	8,3	8,09	0,018
Hayır	424	72,6	128	21,9	32	5,5		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalığı bulunan katılımcıların % 58,3'ü, maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalığı olmayan katılımcıların % 72,6'sı gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalık olması durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=8,09$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalığı olan bireylerin gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceğine ilişkin görüşleri, maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalığı olmayan bireylerin görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.75'de gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin herhangi bir yardım veya destek alma durumuna göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 75. Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin herhangi bir yardım veya destek alma durumuna göre karşılaştırılması

Herhangi bir yardım veya destek alma durumu	Gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X^2	P
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
Evet	16	100,0	0	0,0	0	0,0	6,83	0,033
Hayır	464	69,9	160	24,1	40	6,0		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Herhangi bir yardım veya destek alan katılımcıların % 100'ü, yardım veya destek almayan katılımcıların % 69,9'u gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluk hakkındaki görüşler herhangi bir yardım veya destek alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=8,09$; $p<0,05$). Herhangi bir yardım veya destek alan bireylerin gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun kötüye gideceğine ilişkin görüşleri, herhangi bir yardım veya destek almayan bireylerin görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4.76’da gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin ihtiyaç duyulan yardım türüne göre karşılaştırmasına ait ki-kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. 76. Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşlerin ihtiyaç duyulan yardım türüne göre karşılaştırılması

İhtiyaç duyulan yardım türü	Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler						X ²	P
	Kötüye gidiyor		Ne iyi ne kötüye gidiyor		İyiye gidiyor			
	n	%	n	%	n	%		
İhtiyacı yok	48	54,5	24	27,3	16	18,2	30,28	0,000
Nakit	432	73,0	136	23,0	24	4,1		
Toplam	480	70,6	160	23,5	40	5,9		

Herhangi bir yardıma ihtiyaç duymayan katılımcıların % 54,5’i, nakit yardıma ihtiyaç duyan katılımcıların % 73’ü, gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluğun kötüye gideceği görüşündedir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki görüşler ihtiyaç duyulan yardım türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2=30,28$; $p<0,05$). Diğer bir ifadeyle nakit yardıma ihtiyaç duyan bireylerin gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluğun kötüye gideceğine ilişkin görüşleri, herhangi bir yardıma ihtiyaç duymayan bireylerin beklentisine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

4.4. Çıkarılacak Yargılar

Tezin örneklem ve uygulama kısmını oluşturan, Yoksullukla Mücadelede Selçuklu İlçesi Örneği nicel araştırma tekniği kullanılarak, ilçedeki 680 katılımcı ile online anket yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bu veriler anketteki sorulara verilen cevaplar frekans ve yüzde tablolarında gösterilmiştir. Yoksullukla mücadele de yapılan sosyal yardımları yeterli görme, devletin yoksullukla mücadelede uygulaması gereken politikalar ve gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk hakkındaki düşüncelerin demografik değişkenlere göre karşılaştırılmasında çapraz Tablo ve ki-kare istatistiğinden yararlanılmıştır.

4.4.1.Betimsel Bulgular

- Anket çalışmasına katılan 680 katılımcının % 60'ı kadın % 40'ı erkektir. Katılımcıların çoğunluğu evlidir. Ve katılımcıların çoğunluğunun eğitim seviyesi lisans ve lisansüstü düzeyindedir. Katılımcıların çoğunluğu meslek ve iş sahibi kişilerden oluşmaktadır. Katılımcıların yarıdan fazlası asgari ücret düzeyine yakın gelir elde etmektedir. İşsiz olan katılımcıların büyük çoğunluğu işsizlik nedeni olarak iş bulma güçlüğüne söylemişlerdir.
- Katılımcıların büyük kısmı yaşadığı konut türünün daire olduğunu ve evlerinde temel ihtiyaç olan beyaz eşya, mobilya, TV/bilgisayar gibi eşyaların bulunduğunu belirtmişlerdir.
- Katılımcıların sadece % 37,6'sı oturduğu konutun mülk sahibidir. Katılımcıların % 55,3'ü Selçuklu ilçesinde 1-3 yıl arasında ikamet ettiğini ve ikamet etmelerinin en önemli sebebinin ekonomik/sosyal/kültürel olanakların olduğunu ifade etmişlerdir.
- Katılımcıların % 34,1'inin son bir yılı kapsayan fatura borcu bulunmamaktadır. Katılımcıların ödenmeyen fatura borçlarının sıralanışı, kira borcu, doğalgaz borcu, telefon borcu, elektrik ve su borcu oluşturmaktadır. Katılımcıların büyük kısmı temel ihtiyaçlarını karşılamak için genellikle borçlandıklarını ifade etmişlerdir. Borçlarını daima ödeyen katılımcıların sayısı ödemeyenlere oranla oldukça azdır. Katılımcıların büyük bir kısmının sosyal güvencesi (SGK) bulunmaktadır.
- Katılımcıların yarısına yakını sağlık hizmetlerine ulaşmakta bazen güçlük çektiklerini ve bunun en önemli nedenini de mali durumun yetersizliği olarak ifade etmişlerdir. Katılımcıların % 90,6'sının kendisi dâhil ailede herhangi bir engel durumu olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların sadece % 14'ü maddi imkânsızlık nedeni ile tedavi göremediği hastalığı olduğunu belirtmişlerdir.
- Katılımcıların herhangi bir yardım alma durumuna bakıldığında sadece % 2,4'ü yardım veya destek almaktadır. Ve bu destek alan katılımcıların yarısı yardımları yerel yönetim birimlerinden alırken yarısı da eş/dost/akrabadan almaktadır. Yardım alan katılımcılara göre alınan yardımların aile geçimine

kesinlikle katkısı olmaktadır. Yardım almayan katılımcıların % 87,1'lik büyük kesimi nakit yardıma ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yarıdan fazlası maddi sebeplerden dolayı sosyal/kültürel/sportif faaliyetlere çok az katıldıklarını hatta 1/4'ine yakını hiç katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

- Katılımcıların % 22,4'ü yoksulluktan dolayı dışlandığını düşünmektedir. Dışlanma nedeni olarak ta sırasıyla işsizlik, düşük maaş, giyim kuşam, yaşanılan semt, yapılan iş, eğitim eksikliği ve medeni durum olarak sıralanmıştır.
- Katılımcıların yoksulluğa neden olan faktörlere verdikleri cevaplara göre en önemli nedenleri yeterli maaşın verilmemesi ve iş bulma güçlüğü olarak yanıtlamışlardır.
- Yoksulluğun ortaya çıkardığı sorunlara katılımcılar çoklu cevap vermişler ve en önemli sorunlar olarak aile içi şiddet, suç, dışlanma, boşanma ve diğer sorunlar olarak sıralamışlardır.
- Yoksulluk bir kader ve nesilden nesile mi geçmekte midir? Sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğu hayır cevabını vererek yoksulluğun bir kader olduğu düşüncesine karşı çıkmaktadır.
- Ve katılımcıların tamamına yakını % 97,6'sı yoksullukla mücadele de yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Devletin yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin katılımcıların görüşü sırasıyla iş olanaklarının iyileştirilmesi, gelir adaletsizliğinin giderilmesi, meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması, temel ihtiyaçların karşılanması için maddi desteğin sağlanması şeklinde yanıtlamışlardır.
- Katılımcıların 3/4'ü Türkiye'de yoksulluğun son on yılda kötüye gittiğini ifade etmiştir. Ve gelecek on yılda Türkiye'de yoksulluğun gidişatına ilişkin görüşleri % 70,6'sı kötüye gideceğini düşünmektedir.

4.4.2.Yoksullukla Mücadelede Yapılan Sosyal Yardımları Yeterli Görme Durumunun Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırması

- Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görme durumunu cinsiyete göre karşılaştırdığımızda kadın katılımcıların tamamı erkek katılımcıların ise % 94,1'i yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Kadın katılımcıların tamamına göre sosyal yardımlar artırılmalıdır. Katılımcıların çoğu yapılan sosyal yardımları yeterli görmemekte bu oran katılımcıların eğitim durumuna göre incelendiğinde ortaöğretim ve ön lisans mezunu katılımcıların tamamı yeterli görmezken lisans ve lisansüstü öğrenim gören katılımcıların azınlığı % 19,5'i sosyal yardımları yeterli görmektedir. Katılımcıların aylık geliri 5000 TL ve altı olanların tamamı aylık geliri 5001 TL ve üstü olan katılımcıların % 85,7'si yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görmemektedir. İşsiz olan katılımcıların tamamı yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görmemektedir.

4.4.3.Devletin Yoksullukla Mücadele Politikalarına İlişkin Görüşlerin Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

- Kadın ve erkek katılımcıların çoğunluğu yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarını desteklemektedir. Bu durum katılımcıların eğitim durumuna göre, çalışıp çalışmama durumuna göre anlamlı bir şekilde değişiklik göstermektedir. Yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikası ön plana çıkmaktadır. Eşi çalışan katılımcıların % 42,5'i eşi çalışmayan katılımcıların % 56,3'ü ve aylık geliri 5000TL ve altında olanların çoğunluğu devletin yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşlerinde iş olanaklarının iyileştirilmesi gerektiği görüşünü belirtmişlerdir.
- İş bulma güçlüğü nedeni ile işsiz olan katılımcıların yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının geliştirilmesi görüşü, diğer nedenlerle işsiz kalan katılımcılara göre daha yüksektir. Konut türüne ve konutun mülkiyet durumuna göre katılımcıların çoğunluğu

yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesine yönelik devlet politikalarının yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

4.4.4. Gelecek On Yılda Türkiye'deki Yoksulluk Hakkındaki Görüşlerin Değerlendirilmesi

- Kadın ve erkek katılımcıların büyük çoğunluğu gelecek on yılda Türkiye'de yoksulluğun daha da kötüye gideceğini düşünmektedir. Evli katılımcıların sayısı bekâr katılımcılara göre Türkiye'nin gelecek on yılda kötüye gideceğini düşünenlerden fazladır. Ön lisans düzeyinde öğrenim gören katılımcılar, ortaöğretim, lisans ve lisansüstü düzeyinde öğrenim gören katılımcılara göre daha büyük farkla Türkiye'de yoksulluğun gelecek on yılda kötüye gideceği görüşündedirler. İş sahibi olan ve olmayan katılımcıların büyük çoğunluğu Türkiye'de gelecek on yılda yoksulluğun kötüye gideceğini düşünmektedir.
- Eşi çalışmayan katılımcıların büyük kısmı eşi çalışan katılımcılara göre Türkiye'de gelecek on yılda yoksulluğun kötüye gideceğini düşünmektedir. Aylık geliri 5000TL ve altında olanların sadece % 2,8'i iyiye gideceğini düşünürken 5001 TL ve üstü gelire sahip olan katılımcıların % 21,4'ü iyiye gideceğini düşünmektedir. Aylık geliri yüksek düzeyde olan katılımcıların gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun iyiye gideceği görüşü, aylık geliri düşük düzeyde olan bireylerin görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Katılımcıların aylık gelir oranına göre anlamlı bir şekilde değişiklik göstermektedir.
- Kendisi dâhil ailede engel durumu olan katılımcıların gelecek on yılda Türkiye'de yoksulluğun kötüye gideceğine ilişkin görüşleri, engel durumu olmayan katılımcıların görüşlerine göre daha yüksektir.
- Herhangi bir kurumdan destek veya yardım alan katılımcıların tamamı gelecek on yılda Türkiye'de yoksulluğun kötüye gideceğini düşünmektedir. Herhangi bir yardıma ihtiyacı olmadığını düşünen katılımcıların % 18,2'si gelecek on yılda Türkiye'deki yoksulluğun iyiye gideceğini düşünmektedir.

Değerlendirme

Selçuklu ilçesinde online ankete katılan 680 katılımcının 408'i kadın 272'si erkek katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılardan % 54,1'i evli ve katılımcıların çoğu lisans mezunu iken ikinci sırada ortaöğretim mezunu katılımcılar yer almaktadır. Katılımcıların çoğunluğu asgari ücret ve altında bir gelire sahiptir. 112 katılımcı işsiz olduğunu ve işsizliğinin sebebi olarak da çoğunluğu iş bulma şeklinde olduğunu ifade etmiştir. Aylık geliri asgari ücret tutarında ya da altında olan katılımcıların çoğunun ödemekte zorluk çektiği faturasının olduğunu ve bu faturalardan dolayı borçlanmak zorunda kaldıklarını genelde bu borçlanmaların; kira, doğalgaz, telefon, elektrik ve su borcu olduğunu katılımcıların çoğunun temel ihtiyaçlarını karşılamak için bile borçlanmak zorunda kaldığını katılımcıların çoğunluğunun sosyal güvencesinin olduğunu fakat buna rağmen maddi durumdan dolayı sağlık hizmetlerine ulaşmakta güçlük yaşadıklarını kendisinde ya da ailesinde engel durumu olan bakıma muhtaç olan ve bakıma muhtaç birey sayısı arttıkça sosyal yardımlara duyulan ihtiyaçta artmaktadır.

Ankete katılan 680 katılımcıdan sadece 16 kişi herhangi bir yardım türünden yararlandığını ve bunlarında 8'i yerel yönetim birimlerinden düzenli yardım alırken 8'i eş, dost, akrabadan yardım almaktadır. Yardım alan katılımcılar alınan yardımlarının hayatlarına kesinlikle katkısı olduğunu fakat ihtiyaç duyulan yardımın nakit yardım olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğu maddi imkânsızlık sebebi ile sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılmadığını 152 katılımcının işsizlik, düşük maaş, giyim kuşam, yaşanılan semt, eğitim ve yapılan işten dolayı dışlandıklarını düşünmektedir. Katılımcılara göre yoksulluğun en önemli nedenleri; yeterli maaşın verilememesi ve iş bulma güçlüğü oluşturmaktadır. Yani işsizlik ve istihdam sorunu yaşayan bireyler yoksullaşma sorunu ile karşı karşıyadır hipotezini doğrulamaktadır. Yoksulluk beraberinde birçok sorunun çıkmasına neden olmaktadır. Bunlar sırasıyla, aile içi şiddet, suç (hırsızlık, gasp, adam yaralama, uyuşturucu..vb.), dışlanma, boşanma, ve diğer sebepler oluşturmaktadır. Sadece 128 katılımcı yoksulluğun bir kader olduğunu ve nesilden nesile geçtiğini ifade etmiştir. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımlar yeterli görülmemektedir. Devletin yoksullukla mücadele politikalarına ilişkin görüşler iş olanaklarının iyileştirilmesi,

gelir adaletsizliğinin giderilmesi, meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılmasını temel ihtiyaçların karşılanması için nakit desteğin verilmesi şeklindedir. Türkiye’de yoksulluğun son on yıllık duruma ilişkin görüşler genel tablo kötüye gittiğini ve gelecek on yılda da Türkiye’de yoksulluğun gidişatına ilişkin görüşler kötüye gideceği yönündedir.

SONUÇ

Yoksulluk çağın geçmiş, gelmiş ve gelecek en önemli sorunları arasında yer almaktadır. Yoksulluk bireyler için büyük sorun oluşturduğu gibi ülkeler içinde önemli bir sorun teşkil etmektedir. Türkiye’de yoksullukla mücadele hükümet politikaları kapsamında 1980’den sonraya dayanmaktadır. 1980’den sonra gelen hükümetler oluşturdukları politikalarla yoksulluğu azaltmaya ve yoksullukla mücadele etmeye çalışmışlardır. Hükümetlerin uygulamış oldukları politikalar; “enflasyonun azaltılması, serbest piyasa ekonomisinin uygulanması, kamu yönetimi reformu, insan hakları ve demokrasinin geliştirilmesi, devletin küçültülmesi, tarım politikalarının uygulanması, çalışanlara gelirden adil pay verilmesi, işsizlik sigortası, gönüllülük esasına dayalı sivil toplumun kurulması, şartlı nakit transferi, çocuk yardımı, AB fonları, aile dayanışması, engelli maaşı” gibi temel politikaları uygulamışlardır. Türkiye’deki yoksullukla mücadele çalışmalarını 2000 öncesi ve 2000 sonrası diye ayırmak yanlış olmaz. 2000’li yıllara kadar yoksulluk düzeyindeki gerileme oldukça düşüktür. Türkiye’de yoksulluk çalışmaları tam olarak 2000’li yıllardan itibaren önem kazanmıştır Türkiye’de işsizlik ve kayıt dışı istihdamın oldukça yaygın olması yoksulluğun artmasına neden olmaktadır.

Yoksulluğa Birleşmiş Milletlerin ele aldığı biçimde çok boyutlu ve insani gelişme yaklaşımı açısından bakılması gerekmektedir. Yoksulluk sadece maddi sorunların ya da eksikliğinin olması değil aynı zamanda sosyolojik, psikolojik, fizyolojik vb. birçok yönü bulunmaktadır. İnsan yaşamı tek bir unsura bağlı olmadığı gibi yoksullukta tek bir açıdan ele alınması büyük eksiklik olur. İnsani şartlarda yaşamak için gereksinim duyulan bütün ihtiyaçlar yoksulluğun konusunu oluşturmaktadır. Yoksulluk tüm toplumların küresel sorunudur. Yoksullukla mücadelede toplumların ve kurumların ortak çalışması, ortak hareket etmesi gerekmektedir. Yoksullukla mücadelede uluslar arası işbirliği, ulusal, merkezi ve yerel yönetim birimlerinin ortak işbirliği kurması, kamu kurumları ve özel sektör kurumlarının işbirliği yapması, sivil toplum kuruluşları ile dernek ve vakıfların, kalkınma ajanslarının, medyanın ortak çalışmalar yapması, ortak projeler yürütüp desteklemesi gerekmektedir.

tezde yoksullukla mücadele eden ülke örneklem grubu olarak Malezya, Hindistan, Amerika, Brezilya ve Polonya ülkeleri seçilmiştir. Bu ülkelerin örnek seçilmesinin en önemli sebebi ekonomik gelişmişlik farkına göre farklı boyutlarda yoksulluk sorununa ve yoksullukla mücadele yöntemlerine sahip olmaları yatmaktadır. Yoksullukla mücadelede başarılı olan Malezya çok kültürlü ve çok inançlı yapısını avantaja dönüştürerek ve uyguladıkları doğru politikalar ile yoksullukla mücadelede birçok ülkeye nispeten başarılı olmuşlardır. Malezya'ya nispeten yoksullukla mücadelede daha az başarılı sayılabilecek olan Amerika eyalet sistemi ile yönetildiğinden ve ülke çapında yoksullukla mücadele çalışması yürütmek yerine bölgesel ve yerel düzeyde uygulanan politikalar bölgeler arasındaki farkı arttırarak yoksullukla mücadelede daha az başarılı olmasına neden olmaktadır. Amerika kurumlar bazında yoksullukla mücadele etmek yerine halk nezdinde bu mücadeleyi yürütmektedir. Brezilya yoksulluk sorunu ile başa çıkamayan ülkelere biridir. Bunun en önemli sebebi ülkedeki gelir adaletsizliğinin yüksek olmasıdır. Brezilya'daki gelir adaletsizliğini gidermek ile ilgili politika ve programlar uygulayarak yoksullukla etkin mücadele edilmesi gerekmektedir. Polonya'da diğer Avrupa ülkelerinin aksine sosyal politikalar ve sosyal yardımlar konusunda yetersiz kalmaktadır. Bunun en önemli sebebi ekonomik gelişmişliği yüksek olmadığı içindir. Hindistan yoksullukla mücadele konusunda oldukça başarısız kalmış bir ülkedir. Kalabalık nüfus yapısı, çok kültürlü ve çok inançlı toplum yapısına sahip olan bu ülkede yoksulluk önemli bir sorun teşkil etmektedir. Hindistan'da yoksul bireylerin çoğunluğu yararlanması gereken hakların bilgisine sahip bulunmamaktadır. Hindistan'da yoksullukla mücadele politika ve programlarının daha nitelikli ve işler hale getirilmesi gerekmektedir.

Yoksulluk sorununu gidermek için yoksulluğa neden olan faktörler tespit edilmeli ve bu sorunları giderecek mücadele çalışmaları başlatılmalıdır. Yoksulluğa neden olan faktörler incelendiğinde, işsizlik, düşük gelirli işte araştırma (çalışan yoksullar), kayıt dışı istihdam (yetersiz istihdam), nüfus artışı (pasif nüfus artışı yani üreten nüfus yerine tüketen nüfusun çoğalması), genç ve tüketici nüfusun fazla olması, gelir dağılımındaki adaletsizlik (zengin ve fakir arasındaki büyük gelir farkı), kırdan kente göçün artması, ekonomik krizler, sosyal güvencenin yetersizliği, uluslar

arası ekonominin olumsuz etkileri, vergi politikalarının olumsuz etkileri, doğal afetler, engelli olup çalışamayan nüfusun fazla olması, savaş, terörizm, iç savaş, sağlık sıkıntılarının çalışmaya mani olması, salgın hastalıklar, nitelikli vasıflara sahip olmama gibi nedenler yoksulluğun oluşmasına neden olmaktadır. Yoksulluğa neden olan faktörler tespit edildikten sonra yoksullukla mücadele edebilmek için işsizliğin azaltılması, ekonomik büyümenin hız kazanması, eğitimin iyileştirilmesi, sağlık sorunlarının giderilmesi, iş imkânlarının arttırılması ve yeni iş olanaklarının sunulması, mesleki eğitim hizmet alanlarının genişletilmesi, kırsalda tarım ve hayvancılığın teşvik edilmesi, vergi politikalarında adil olunması, sosyal güvenliğin iyileştirilmesi, kalkınmanın hızlanması, yoksulluğu önlemek için yapılması gerekenlerdir. Türkiye’deki yoksulluk sorunu incelendiğinde, yoksul olan kesimin eğitim düzeyinin düşük olması bunda etkili olmaktadır. Örgün eğitim, uzaktan eğitim, mesleki eğitim kurumları eğitimsiz bireyin kalmaması için gerekli çalışmaları yürütmelidir. Türkiye’deki sosyal güvenlik sistemi iyileştirilerek sosyal güvencesiz vatandaşın kalmaması temin edilmelidir. Sosyal yardımlar için ayrılan bütçe ve yardımlar arttırılmalıdır. Tüm yoksul bireyler sosyal yardımlardan yararlanabilmelidir.

Türkiye toplum yapısı olarak inanç, örf, adet ve geleneklerine göre yaşayan bir toplumdur. Ve toplumun genelinde “Komşusu açken tok yatan bizden değildir” düşüncesi hâkimdir. Ülkenin kültür yapısında hayırseverlik ve yardımseverlik duygusu ve düşünceleri yer almaktadır. Bunun yanında toplumun çoğunun inandığı İslam inancı gereği verilen “zekât, sadaka, fitre ve kurban” gibi yardımlar, akraba, mahalleli, hemşeri, arkadaş ve komşu desteği, alışveriş çeki, ev eşyası, gıda, giyim ve barınma gibi desteklerde yoksul kesime sosyal yardımlarda bulunmaktadır. Bu tür yardımlar, kalıcı bir destek olmasa da hafifletici bir rol oynamaktadır. Yoksulluğun kendisi büyük bir sorun olduğu gibi beraberinde birçok sorunu da ortaya çıkarmaktadır. Yoksulluk sorunu ile beraber, eşlerin boşanması (aile birliğinin yıkılması), eşin evi terk etmesi, suç oranlarının artması (hırsızlık, gasp, kaçakçılık, adam yaralama, fuhuş, aile içi şiddetin artması vb.) gibi birçok olumsuz durumun ve suçun artmasına neden olmaktadır.

Yoksulluk kültürü, bir yaşam biçimine dönüştüğü için bu kültürü yıkmak oldukça zordur. Yoksulluk kültürünü benimseyen bireyler topluma adapte olamamaktadır. Yoksulluk kültürü ülkemiz için yeni ve oturmamış bir kavram ya da yaşam biçimi olmakla birlikte yoksulluk kültürünün oluşmaması için de gerekli bütün tedbirlerin alınması gerekmektedir. Yoksulluk kültürünün var olduğunda yoksullar yaşadığı toplumda kendisini dışlanmış hissetmektedirler. Sosyal dışlanmışlık düşüncesi yoksullaşmanın beraberinde başka sorunların da oluşmasına neden olmaktadır. Yoksulluğun bir kader olmadığı ve nesilden nesile aktarılacak bir sorun olmadığı umudu ve bilinci yoksul bireylere verilmesi gerekmektedir. Toplum olarak ve yetkili kurumlar yoluyla bu düşüncüyü maddi ve manevi yardımlarla yanlarında olarak yapmamız gerekmektedir.

Yoksullukla mücadelede istihdam olanaklarını geliştirmek oldukça önemlidir. Bunun içinde meslek edindirme kurslarının sayısını ve niteliklerini artırarak bireylere gerekli becerilerin kazandırılması gerekmektedir. Sektörler arası ortak ilişkiler kurulmalı, kendi işini kurmak isteyenlere destek verilmelidir. Düzenli gelir elde edemeyen ve yoksullaşan bireyler sosyal yardımlara muhtaç hale gelmektedir. Yoksullukla mücadelede öncelik bireylerin iş olanaklarını geliştirerek sosyal yardıma muhtaç olmalarının önüne geçmeye çalışmak olmalıdır. Sosyal yardımların kalıcı çözüm olmadığı bilinci yoksul bireylere verilmesi gerekmektedir. Sosyal yardımlara bağımlı hale gelmesinin önüne geçilmelidir. Gerekli eğitim ve beceriler kazandırılarak bireyin ekonomik ve sosyal hayata kazandırılması gerekmektedir. Yaygın eğitim politikaları geliştirilmeli “eğitimsiz birey kalmamalı” sloganı güçlü bir şekilde hayat bulmalıdır. Eğitim imkânı ve olanakları geliştirilmelidir. Yapılan çalışmalara göre eğitim düzeyi ile yoksulluk yakından ilişkilidir. Eğitim düzeyi düştükçe yoksulluk artmaktadır. Başka açıdan yoksul bireylerin çoğunluğu geçim derdine düştüğü için gerekli eğitim imkânından yararlanamamaktadır. Eğitimsizlik yoksulluğu yoksulluk eğitimsizliği tetiklemektedir. Eğitimsiz bireyler toplumların kalkınmışlığı önündeki en büyük engellerden biridir.

Göç'te yoksulluğu arttıran önemli etmenlerden biridir. Göçler beraberinde istihdam sorununu getirmektedir. Dış göçler (ülke içine gelen göç ve ülke içinden

başka ülkeye giden göç) ve iç göçler (kırdan kente ya da şehirlerarası göçler) ülke ekonomilerine büyük zararlar vererek yoksullaşmayı arttırmaktadır. Savaş, ekonomik krizler, eğitim, sağlık, ulaşım gibi imkânların yeterli olmayışı göç sorununu arttırmaktadır. Göç politikaları ile ilgili düzenlemeler yapılarak göç sorununun çözülmesi gerekmektedir. Bölgesel dengesizlikler, bölgeler arası gelişmişlik farkı da yoksulluğu arttırmaktadır. Bu noktada görev alan kurum ve kuruluşların yetki ve sorumlulukları artırılarak bölgesel gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılması gerekmektedir. Yoksulluğu azaltmak için ekonomik büyümenin sağlanması gerekmektedir. Ve büyüyen bu ekonominin olumlu yansımasının yoksullar üzerindeki oranı artırılmalıdır. Bu da yoksullukla mücadeledeki bütçenin genişletilmesi, bütçenin doğru politikalarda değerlendirilmesi ile olmalıdır. Yoksullukla mücadelede “din”in ve sosyal değerlerin olumlu etkisi de oldukça fazladır. Semavi dinlerde yoksulluk yardımı ile ilgili öğütler, tavsiyeler, yaptırımlar yer almaktadır. İslam dinine göre zengin malının belli bir oranını yoksullara vermelidir. Dinler gelir ve gider dengesinin gözetilmesi gerektiğini de öğütlemektedir. Yoksullukla mücadele etmek birçok kurumun görevi olduğu gibi yoksul bireylere de büyük sorumluluklar düşmektedir. Yoksul bireyler yoksulluklarından kurtulmak için gerekli çabayı sarf etmelidir. Yoksulluklarının giderilmesi için uygulanan mücadele politikalarına gereken ilgiyi ve alakayı göstermeleri gerekmektedir. Uluslar arası düzeyde yoksullukla mücadelede Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı aktif rol oynamaktadır. Dünya kalkınma raporunda da ifade edildiği gibi yoksullukla mücadelenin en etkili yolu yeni iş olanakları sunabilmektir. Yoksullukla mücadelede yer alan uluslar arası, ulusal ve yerel kurumlar doğru politikalar uygulayarak yoksulluk sorununu azaltmaya yönelik programları aktif bir şekilde yürütmesi gerekmektedir.

Konya yüzölçümü, tarım arazilerinin büyüklüğü ve gelişmiş sanayisi nedeni ile ülkemizin önemli bir ilidir. Tezin örneklem kısmını oluşturan “Yoksullukla Mücadelede Selçuklu İlçesi Örneği”, Selçuklu İlçesi yüzölçümü ve nüfus büyüklüğü bakımından Konya'nın en büyük merkez ilçesidir. Selçuklu nüfusu Türkiye'deki birçok şehirden daha kalabalıktır. Selçuklu nüfusu Konya nüfusunun ¼'ünü oluşturmaktadır. TÜİK'in yapmış olduğu yoksulluk çalışmalarına göre, Konya çok

düşük derecede yoksulluk riskine sahiptir. Selçuklu İlçesinin Konya'daki birçok ilçeye göre yoksulluk sorunu daha azdır. Bundan dolayı Selçuklu İlçesi en az sosyal yardım verilen ilçelerdendir. İlçede yapılan yardımların büyük kısmı nakdi yardımlar olup çok az kısmı ayni yardımlar (kömür, tıbbi malzeme) den oluşmaktadır. İlçe'de yoksulluk sorununun az olmasının en önemli nedenleri ekonomik açıdan gelişmiş olması, ilçede ikamet edenlere yönelik iş imkânlarının geniş olması, eğitim ve sağlık olanaklarının daha iyi durumda olmasıdır.

Yapılan anket çalışmasında çıkan sonuçlara göre, katılımcıların çoğunun eğitim seviyesi lisans ve ortaöğretim düzeyinde olup, çoğunluğunu işçi ve işsiz kesim oluştururken çok az bir kısmı sosyal yardımlardan yararlanmaktadır. Sosyal yardımlardan yararlanmayan katılımcıların çoğunluğu nakdi desteğe ihtiyaçları olduğunu ifade etmiştir. Ekonomik geliri belli bir seviyenin üstünde olan katılımcıların bir kısmı yapılan sosyal yardımları yeterli görürken ekonomik geliri asgari ücret düzeyinde ve altında olan kesimin tamamı sosyal yardımları yetersiz görmektedir. Katılımcıların büyük kısmı yoksulluğun en büyük nedeni olarak iş olanaklarının yetersizliğini ifade etmişlerdir. Evli katılımcılar bekâr katılımcılara göre Türkiye'nin yoksullukla mücadeledeki mevcut durumunu ve gelecek on yılını daha karamsar görmektedir. Yoksullukla mücadelede iş olanaklarının iyileştirilmesi, gelir adaletsizliğinin giderilmesini, meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılmasını ve temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için maddi desteğin verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Tezin hazırlanmasına ve geliştirilmesine neden olan sorulara verilebilecek cevaplar;

- Uygulanmakta olan politika ve programlar yoksulluğu azaltmakta etkin midir? Tez boyunca teori ve uygulama kısmında ele alındığı gibi uygulanmakta olan yoksullukla mücadele politika ve programları yoksulluğu azaltmak da yetersiz kalmaktadır. Bunun en önemli nedeni yapılan politikaların çoğunluğu sosyal yardım mahiyetinde olup kalıcı çözümleri barındırmamaktadır. Sosyal yardımlar geçici yardımlar kapsamında olup yoksulluk üzerinde minimum etkisi olan politikalardır. Yapılan politika ve

programların yoksulların yoksulluğunu ortadan kaldırmaya yönelik olması, öncelikle gelir getirici kazanç sağlayacak ekonomik durumun iyileşmesine yönelik mesleki becerilerini geliştirecek nitelikte iş ve istihdam olanaklarının geliştirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de doğrudan ve dolaylı biçimde yoksullukla mücadele eden kurumlara bu noktada önemli görevler düşmektedir. Bu kurumlar yoksullukla mücadele konusunda ortak işbirliği geliştirerek politikalar oluşturmalıdır. Oluşturulacak olan bu politikaların önceliği yeni istihdam alanlarının oluşturularak işsiz bireylere iş imkânının sunulması, çalışan yoksulluğunu önleyebilmek için asgari tutarda verilen maaşın artan enflasyon ve hayat şartları göz önüne alınarak iyileştirilmesi, bireylerin istihdam edilebilmelerinin önünü açmak için meslek eğitimleri verilerek meslek edinmelerinin sağlanması, kendi işini kurmak isteyen bireylerin girişimciliğini teşvik etmeye yönelik desteklerin verilmesi, kadın, genç, engelli ve yaşlı istihdamının teşvik edilmesi gerekmektedir.

- Yoksullukla mücadelede ihtiyaç duyulan yardım türleri nelerdir? Yoksullukla mücadelede yoksulluk sorununa kalıcı çözümlerin üretilmesi için işsizlik sorununu gidermeye yönelik iş olanaklarının iyileştirilmesi, istihdam politikaları geliştirilerek kayıt dışı istihdamın ve yetersiz istihdamın önüne geçilmesi, toplumsal refah düzeyinin yükseltilebilmesi için ekonomik refahın sağlanması, gelirden adaletin sağlanması, vergi politikalarının yoksulun lehine olacak bir biçimde düzenlenmesi, asgari geçim düzeyini iyileştirecek biçimde asgari ücretin düzenlenmesi, meslek edindirme kurslarını birçok kurumun bünyesine yerleştirilerek yaygınlaştırılmasının sağlanması yetenekli ve becerikli bireylerin sayılarının artırılması, genç nüfusun tüketici nüfustan aktif üretici nüfus haline gelmesi, kırsal kalkınmanın sağlanması için tarım ve hayvancılık sektörüne gerekli teşvik ve desteklerin verilmesi, kadın istihdamının artırılarak teşvik edilmesi, aktif olabilecek engelli ve yaşlıların topluma ve üretim politikalarına kazandırılması, mikro kredilerin artırılarak girişimciliğin desteklenmesi tüm bu kalıcı çözümlere ilaveten sosyal yardımların bakıma muhtaç, kimsesiz, yaşlı, engelli ve yoksullara yönelik olarak öncelikle nakdi ve ayni destek ile düzenli bir biçimde hayat standartlarını iyileştirici yönde yardımların yapılması gerekmektedir.

- İş olanaklarını nasıl geliştirebiliriz? Türkiye'deki işsizlerin, işsizlik nedenlerinin analizi yapılarak bu kişilere yönelik gerekli eğitim, mesleki yetenek ve beceriler kazandırılarak istihdam edilmelerinin sağlanması gerekmektedir. Yeni iş olanakları oluşturulurken işsiz kesimi istihdam etmeye yönelik oluşturulması gerekmektedir. Devlet, işletmelerin belirli sayıda istihdam yapmasına yönelik destek ve teşviklerini arttırarak imalat sektörü, hizmet sektörü, eğitim sektörü, ulaşım sektörü, tarım ve gıda sektörü, turizm sektörü, otomotiv sektörü, madencilik, ulaşım ve lojistik gibi birçok sektörü canlandırarak iş olanaklarının geliştirilmesini teşvik etmelidir. Üniversite ve sanayi işbirliğini arttırarak, işgücü piyasası ile eğitim arasındaki ilişkinin güçlendirilmesine yönelik öğrencilerin özel sektöre yönelmelerini ve istihdam edilmelerini teşvik etmesi gerekmektedir. Mesleki eğitimin yaygınlaştırılması ve işgücüne kazandırılması gerekmektedir. Kadının işgücüne katılımı sağlanarak istihdam edilme oranı arttırılmalıdır. İş yerlerine gerekli destek verilerek işçilerin sosyal güvence imkânına kavuşturulması ve kayıt dışı istihdamın önüne geçilmesi gerekmektedir. Çağın şartlarına uygun nitelikli işgücü piyasalarının sayılarının ve niteliklerinin arttırılması gerekmektedir. Dijital dönüşüme ayak uyduracak nitelikli işgücünün oluşturulması ve genç istihdamın teşvik edilmesi gerekmektedir. Engelli istihdamını arttırmaya yönelik işgücü piyasası teşvik edilmelidir.
- Devletin yoksullukla mücadelede uyguladıkları politikalar nasıl olmalıdır? Devletin, çağın şartlarını göz önüne alarak yoksulluk sorunu ile mücadele etmesi gerekmektedir. Türkiye'de yoksullukla mücadele politikalarının başında istihdam politikası gelmektedir. Türkiye'deki mevcut iş gücü göz önüne alınarak ekonomik kalkınmışlığın arttırılması için sürdürülebilir etkin istihdam politikalarının oluşturulması gerekmektedir. Vergilerde adilane politikaların uygulanması, gelir dağılımında adaletin sağlanarak toplumsal ve ekonomik refahın arttırılması gerekmektedir. Tüm bireylere eşit imkân ve fırsatların sunulması, serbest rekabetin geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitim politikalarının geliştirilerek tüm bireylerin eşit fırsat, eşit eğitim imkânına sahip olması, eğitimsiz bireyin kalmaması, mesleki eğitimin geliştirilerek yetenek ve becerilerin ortaya çıkarılması gerekmektedir. Sağlık politikası ile

tüm bireylerin sağlık hizmetlerine eşit imkânlarla ulaşmasının sağlanması gerekmektedir. Dezavantajlı kesimin dezavantajını gidermeye yönelik tedbirler alınarak hayatlarını eşit vatandaşlık ilkesi doğrultusunda sürdürebilmeleri gerekmektedir. Kırsal kalkınma politikaları ile kırsal alandaki yoksulluğu gidermeye yönelik politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Kadın, genç, engelli ve yaşlı nüfusun uygulanacak olan doğru politikalar ile topluma kazandırılmaları ve yoksullaşmalarını gidermeye yönelik politika ve programların uygulanması gerekmektedir. Yoksullukla doğrudan ve dolaylı yönden mücadele eden kurumların yetkilerinin ve imkânlarının artırılmasına yönelik politikaların oluşturulması gerekmektedir. Sosyal yardım kuruluşlarının kaynak miktarı artırılarak bakıma muhtaç yoksul bireylerin ihtiyaç duydukları temel gereksinimlerinin düzenli bir şekilde giderilmesine yönelik politikalar oluşturulması gerekmektedir.

- Gelecek on yılda Türkiye’de yoksulluğun durumu nasıl olacak? Tezin uygulama kısmında bu soru katılımcılara sorulmuş ve katılımcıların büyük çoğunluğu gelecek on yıl için karamsar bir tablo çizmektedir. Bu karamsar düşüncelerin en önemli nedeni içinde bulunulan mevcut durum ve uygulanmakta olan politika ve programların yoksullukla mücadelede yetersiz kalmasıdır. İki yıla yakındır tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını nedeni ile dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de yoksulluk sorunu giderek artmakta ve her geçen gün çalışan yoksulların sayısı da artmaktadır. Bunun en önemli nedeni salgın nedeni ile alınan kısıtlama tedbirlerinin yol açtığı ekonomik daralmadır. Belirli bir miktarın altında gelire sahip olan bireyler günlük temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmakta ve borçlanma sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır. Borçlanan bireylerin yoksullukları giderek artmaktadır. Bugün hayatını zor şartlar altında idame ettiren bireylerin gelecek on yıl içinde karamsar düşünmesi olabilecek bir durum. Fakat ülkemiz sahip olduğu genç dinamik işgücünü, verimli topraklarını, verimli üretim imkânlarını göz önüne alarak doğru politika ve programların uygulanması ile bugünün ve yarının yoksulluk sorununa çözüm üretmiş olacaktır.

- Yoksulluğa neden olan faktörleri ortadan kaldırmak için birçok sosyal politika ve program uygulanmaktadır. Uygulanan bu sosyal politika ve programlar yoksulluğu azaltmaktadır mı yoksa yoksulları tembelleştirerek bu sosyal politika ve programlara bağımlı hale mi getirmektedir? Uygulanmakta olan sosyal politika ve programlar yoksullukla mücadelede yetersiz kalmaktadır. Yoksulluk sorunu önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Uygulanmakta olan sosyal yardım politikaları yoksulları tembelleğe itecek kadar düzenli ve yeterli miktarda olmadığı için Türkiye’de tam olarak böyle bir durumun varlığından söz etmek mümkün görünmemektedir. Yapılan sosyal yardımlar yoksul bireylerin yoksulluklarını ya da muhtaçlıklarını ortadan kaldıracak bir düzeyde olmayıp zorunlu temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek miktardadır. Sosyal yardımlar belirli şartlara bağlı olarak belirli süreliğine belirli miktarlarda yapılmaktadır. Türkiye’deki yoksul bireylerin yoksullukla mücadelede daha etkin politika ve programlara ihtiyacı bulunmaktadır. Yoksulluk sorununu ortadan kaldırması ya da belirli bir seviyeye getirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de kazanç vergisi gelir vergisi alanında gerekli iyileştirici düzenlemeler ile bireyler arasındaki gelir farklılığı azaltılarak yoksullukla daha etkin bir mücadele verilecektir. Ülkelerin gelişmişliğini arttırmak için ekonomik büyüme hedeflenmektedir. Hedeflenen bu ekonomik büyümenin yansıması tüm bireyler için adil bir şekilde olmalıdır.

Tez’i oluşturan temel varsayımları ve hipotezleri ele alacak olursak;

- İşsizlik ve kayıt dışı istihdam sorunu yaşayan bireylerin yoksullaşma riski daha fazladır. Yapılan tezin literatür kısmında ve alan araştırması kısmında varılan yargılar bu hipotezi doğrulamaktadır. Yoksulluk sorununa neden olan en büyük sorun işsizlik ve istihdam sorunudur. Türkiye’deki istihdam politikaları geliştirilerek mevcut işgücünü karşılayacak nitelikte politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. İş olanaklarının iyileştirilmesi, işsizlik ve istihdam sorununu ortadan kaldıracaktır. Dolayısıyla yoksulluk sorunu da azalmış olacaktır.

- Toplumların eğitim düzeyi arttıkça yoksulluk oranı düşmektedir. Yapılan tezin literatür kısmında ve uygulama kısmında varılan yargılar bu hipotezi doğrulamaktadır. Bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe alınan maaş ve yaşam koşulları yükselmektedir. Bu da eğitim ve yoksulluk arasında ters bir orantı oluşturmaktadır. Eğitimli insanların iş bulma ve yüksek maaş alma potansiyelleri daha fazla olup yoksullukla mücadelede eğitim ve meslek edindirme kurslarına sağlanan destek artırılmalıdır.
- Ekonomik refah standardı yüksek olan toplumlardaki yoksulluk oranları ekonomisi gelişmemiş ülkelere göre daha düşüktür. Tezin teori kısmını oluşturan ikinci bölümdeki bazı ülke örnekleri ile bu hipotez doğrulanmaktadır. Amerika'daki ekonomik refah standardı Hindistan'a göre daha yüksek olduğu için Amerika'daki yoksulluk oranı Hindistan'daki yoksulluk oranından daha düşüktür. Ekonomisi gelişmiş toplumlar refah seviyeleri ve yaşam standartları yüksek yoksulluk sorunu az olan kesimlerdir. Ekonomik büyüme ile gelirden adaletin sağlanması, adil vergi politikaları toplumsal zenginliğin artmasına yoksulluğun azalmasına neden olmaktadır.
- Bireylerdeki sosyal dışlanılmışlık algısı yoksulluk kültürüne zemin hazırlamaktadır. Bireylerdeki sosyal dışlanılmışlık hissi toplumdan ekonomik, sosyal, kültürel yönden soyutlanmasına ve beraberinde yoksulluk kültürünün oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Toplumumuzdaki yoksulların çoğunda sosyal dışlanılmışlık ve yoksulluk kültürü bulunmamaktadır. Tezin teori kısmında dünya da genel olarak yoksulluk kültürünün varlığından ve beraberinde tetiklediği sosyal dışlanılmışlık hissinden söz etmek mümkün. Fakat tezin teori kısmında yer alan ülkemiz ve alan uygulaması kısmına katılan katılımcıların çok az bir kısmı yoksulluğundan dolayı dışlandığını düşünmektedir. Bunun en önemli nedeni olarak da yeterli maddi kazançta sahip olunmaması olarak görülmektedir. Türkiye'de toplumsal birlik ve dayanışma kültürü hâkim olduğu için yoksul bireyleri incitmeden, kırmadan yardım yapmaya çalışmak adetlerimizde ve kültürümüzde var olan davranış ve tutumlardır.

Türkiye’de yoksullar yoksulluklarını bir kader olarak görmemekle beraber dışlandıklarını da genel itibarıyla düşünmemektedir. Tezin uygulama kısmında bu soru katılımcılar sorulmuş ve katılımcıların 1/5’i yoksulluğundan dolayı dışlandığını bunun da en önemli sebebinin maddi imkânlarının yetersizliği olarak belirtmişlerdir. Bu hipotez ülkemiz ve uygulama yaptığımız örneklem ile doğrulanmamaktadır. Fakat dünya genelinde teorik olarak bu hipotezi ele alacak olursak doğrulanmış olacaktır.

- Faturalarını zamanında ödeyemeyen bireyler yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görmemektedir. Tezin uygulama kısmında bu hipotez net bir şekilde doğrulanmaktadır. Katılımcılardan asgari ücret düzeyinde ve altında kazancı olanlar temel ihtiyaçlarını, kira, doğalgaz, elektrik ve su gibi ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmakta ve faturalarını ödeyebilmek için borçlanmaktadır. Bu katılımcıların tamamı yapılan sosyal yardımları yeterli görmemektedir. Sosyal yardım aldığını belirten katılımcıların tamamı da yapılan sosyal yardımların hayatlarına katkısı olduğunu fakat yardımların yeterli düzeyde olmadığını belirtmişlerdir. Yoksulluk sorunu ile karşı karşıya kalan bireyler yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımları yeterli görmemektedir.
- Sosyal güvence imkânına sahip olmayan bireyler yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir. Bu hipotezde tezin uygulama kısmına katılan katılımcılar tarafından doğrulanmaktadır. Sosyal güvencenin olmayışının en önemli sebebi işsizlik ve kayıt dışı istihdam oluşturmaktadır. Sosyal güvence imkânına sahip olmayan bireyler sağlık hizmetleri de dâhil birçok hizmetten yararlanamazken maddi sorunlar yaşamakta ve yoksulluk sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır. Dolayısıyla sosyal güvencesi olmayan bireyler yoksullukla mücadelede yapılan yardımları yeterli görmemektedir.

Bu tezin temel sorusunu oluşturan uygulanmakta olan yoksullukla mücadeledeki sosyal politika ve programların ne düzeyde olduğu ve yeterli olup olmadığı sorusunun cevabı sosyal yardımların yeterli düzeyde olmadığını

uygulanmakta olan yoksullukla mücadele politika ve programlarının yoksullukla mücadelede yetersiz kaldığı şeklindedir. Tez boyunca yoksulluğun nedenleri ve yoksulluk sorununu gidermek için ortaya konan politikalar derinlemesine analiz edilmektedir. Uygulanmakta olan politika ve programlar, yapılan sosyal yardımlar belirli oranda yoksulluk sorunu ile mücadele edilmesini sağlarken yoksullukta kısmi azalma olmasını fakat istenilen düzeyde olmadığını ortaya koymaktadır.

Tez de çıkarılabilecek sonuç doğrultusunda yoksullukla mücadelede uygulanabilecek önemli politikalar; ekonomik büyümenin sağlanması için ekonomide istikrar sağlanmalı, para ve döviz kuru politikası yani dış ticareti oluşturan toplam ihracat ve toplam ithalat değerleri bir ülkedeki yoksulluğu gösteren en önemli etmenlerinden biri olarak yoksulun lehine olacak biçimde düzenlenmeli, eğitim politikasında eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, sağlık politikası olarak ücretsiz olarak sağlık hizmetlerinden tüm vatandaşların yararlanmasının sağlanması, ulaşım politikası ile yoksul ve muhtaç kesimin yararlanacağı şekilde hizmete sunulması, maliye politikası (kamu harcamaları ve vergi politikası gibi), sosyal yardım politikalarının ulaştığı yoksul sayısının ve yapılan yardımların daha nitelikli hale getirilmesi, ticaret politikası ile sanayinin ve girişimciliğin desteklenmesi, tarım ve hayvancılık besleme politikası ile kırsal kalkınma sağlanarak kırsal alandaki yoksulluğun azaltılması, kırsal alandaki iş imkânının artırılması, sanayi politikası ile sanayi sektörünün genişletilmesi ve güçlendirilerek iş gücü imkânlarının artırılması, nüfus politikası ile nüfusta yaşlanmanın önüne geçilecek politikaların düzenlenmesi, istihdam politikası ile iş olanaklarının geliştirilmesi, dengeli gelir ve gider sağlamaya yönelik politikaların oluşturulması, cinsiyet eşitliği politikası ile kadınların eşit fırsat ve imkânlarla ekonomiye hayata kazandırılması, engellilere yönelik istihdamın artırılması ve her vatandaş gibi yaşamlarını sürdürebilecek alanların iyileştirilmesi ile ilgili politikaların düzenlenmesi, adil vergi politikası ile edinilen mal varlığı ve kazanç göz önüne alınarak düzenlemelerin yapılması, güçlü aile politikası ile aile ve toplum bütünlüğünün korunması (güçlü birey güçlü toplum politikası), geliştirilmiş sosyal güvenlik politikası ile tüm bireylerin sosyal güvence imkânına kavuşturulması, geliri arttırmaya yönelik politikaların girişimciliğin teşvik edilmesi, konut edindirme politikaları ile vatandaşların barınma sorununun giderilmesi,

mesleki eğitimi geliştirmeye yönelik kurumlar ve sektörler bünyesinde eğitim politikalarının oluşturulması, kayıt dışı istihdamı azaltmaya ve ortadan kaldırılmasına yönelik yoksullukla mücadelede etkili olacak politikaların oluşturulması, toplumda birlik ve beraberliği arttırmaya yönelik sosyal, kültürel, sportif faaliyetlerin tüm vatandaşların yararlanmasını sağlayacak biçimde ücretsiz ve ulaşılabilir olması gerekmektedir. Bölgeler arası, iller arası, ilçeler arası, köyler arası ve mahalleler arası gelişmişlik farkının azaltılarak tüm hizmetlerin erişiminin ve kullanımının kolaylaştırılması gerekmektedir. Oluşturulacak olan bu politikaların uygulanabilirliği ve işlerliğinin sağlanabilmesi için gerekli denetim mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir. Tez hazırlanırken yoksulluk çalışmaları alanına katkı sağlayabilecek kurum ve kuruluşların uygulamış oldukları sosyal yardım bilgilerinin literatürde kapsamlı bir şekilde ele alınmadığı ve yeterli kaynağın olmadığı buna yönelik çalışmaların daha derinlemesine yapılarak alana katkı sunması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

ABDUL-HÂKİM, Roslan, İsmail Russayani ve Mohd Saifoul Zamzuri Noor (2010). “Yoksulluğun Azaltılması Programının Etkinliği: Malezya’dan Bir Örnek”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 2, İstanbul, Sayfa No.103-118.

AÇIKGÖZ, Reşat ve Ömer Şükrü Yusifoğlu (2012). “Türkiye’de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımaları”, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi** 1. Sayfa No. 76-117.

AÇIKGÖZ, Reşat ve Ömer Şükrü Yusifoğlu (2018). Yoksullukla Mücadele İçin Alternatif Bir Yaklaşım Önerisi: Çoklu Katılımcı Yaklaşım. **Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla**, 1.Baskı, Bursa: Dora Basım-Yayın.

AK, Rengin, Armağan Türk ve Berna Ak Bingül (2018). Yoksulluğun Ölçülmesi. **Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla**, 1.Baskı, Bursa: Dora Basım-Yayın.

AKAR, Muhlis (2010). “Yoksullukla Mücadelede Zekâtın Rolü ve Hedefleri”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 2, İstanbul, Sayfa No.119-134.

AKGÜL, Aziz (2006). “Aileleri ile Birlikte Sadece Diyarbakır’da 20.000 Aşırı Yoksul Mikro Kredi İmkanından Yararlanıyor. Mikro Kredi Uygulamasında 3.000’den Fazla Üyeye Kredi Verildi”. **Türkiye İsrافی Önleme Vakfı-TİSVA**, Haziran. Sayfa No. 1-9.

AKPINAR, Mahmut, Ayhan Şahin ve Eyüp Zengin (2012). “Sosyal Yardımların Yerel Düzeyde Sunulması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. **Uluslar arası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi**, C: 4, S: 3, Sayfa No.21-28.

AKTAN, Coşkun Can ve İstiklal Yaşar Vural (2002). “Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri”. **Yoksullukla Mücadele Stratejileri**, Ankara: **Hak-İş Konfederasyonu Yayınları**, Sayfa No. 1-32.

AKTAN, Coşkun Can ve İstiklal Yaşar Vural (2002). “Yoksullukla Mücadeleye Yönelik Öneriler”. **Yoksullukla Mücadele Stratejileri**, Ankara: **Hak-İş Konfederasyonu Yayınları**, Sayfa No. 1-32.

AKTAŞ, Asuman (2014). “Sosyal Dışlanma Bağlamında Sosyal Yardımlar ve Karşılaştırmalı Politika Önerileri”. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış

İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, **Uzmanlık Tezi**, Ankara, Sayfa No.1-123.

ALKİRE, Sabina and etc. (2019). “Global Multidimensional Poverty Index 2019 Illuminating Inequalitiws”. **By the United Nations Development Programme and Oxford Poverty and Human Development Intiative**, Sayfa No. 1-21.

ALPTEKİN, Duygu ve Gamze Aksan (2010). “Yoksulluk ve Kadın: Teorik ve Uygulamalı Bir Araştırma”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 1, İstanbul, Sayfa No.421-434.

ALTIPARMAK, Saliha (2008). “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk/Eşitsizlik ve Çocuklar”. **Çocuk Dergisi** 8(2), Sayfa No.81-86.

ARPACIOĞLU, Özge ve Metin Yıldırım (2011). “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Analizi”. **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt 4, Sayı 2, Sayfa No. 60-76.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2017). “Türkiye’nin Bütünleşik Sosyal Yardım Sistemi”. Rapor, Sayfa No. 1-76.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2018). “Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Hizmetler, Kurumsal Yaşlı Bakımı ve Kurumsal Yaşlı Bakımında İllerin Durumu”.T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2021). “Engelliler İçin Bilgilendirme Rehberi 2021”. Sayfa No. 1-75.

AYAN, Selman (2014). “G-20 Süreci ve Aktif İstihdam Politikaları, Türkiye ve G-20 Ülkelerindeki Uygulamaların Değerlendirilmesi”. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, **Uzmanlık Tezi**.

AYDIN, Murat ve Timur Türgay (2011). “Yoksullukla Mücadelede Vergi Politikası ve Türkiye”. **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. C.16, S.1, Sayfa No. 249-274.

AYTAÇ, Ayhan ve Mustafa Hatipliler (2013). **Dünya’da ve Türkiye’de Yoksulluğun Özgün Yapısı ve Yoksullukla Mücadele**. İkinci Baskı, Ankara: Sonçağ Matbaacılık, Paradigma Kitabevi Yayınları.

AYVAZ KIZILGÖL, Özlem ve Şenay Üçdoğruk (2011). “2002-2006 Yılları Arasında Türkiye’de Yaşam Standartları ve Yoksulluğa İlişkin Mikro Ekonometrik Analizler”. **Atatürk Ü. İİBF Dergisi**, 10. Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Özel Sayı, Sayfa No.373-390.

BACAK, Bünyamin ve Şaziye Ceren Uzunay (2018). Yoksulluk Sorununa Karşı Yürütülen Sosyal Politikalarda Yerel Yönetimlerin Rolü, **Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla**, 1.Baskı, Bursa: Dora Basım-Yayın.

BACAK, Bünyamin ve Canan Öykü Dönmez Kara (2009). “Küresel Yoksulluğun Önlenmesinde Sendikaların Rolü”. **Yönetim Bilimleri Dergisi**, (7: 2), Sayfa No. 83-98.

BAERJEE, Abhijit V. ve Esther Duflo (2011). A Radical Rethinking of the Way to Fight Global Poverty. **Poor Economics**.

BANAZILI, A. Muhammet ve Mehmet Seyda Ozan (2019). “Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Politikaları Kapsamında Sivil Toplum Kuruluşları”. **Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 6, Sayı: 33. Sayfa No. 396-412.

BARIŞIK, Salih ve Ahmet Kasap (2012). “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Kamu Harcamalarının Rolü”. **ZfWT Vol. 4**, No.3, Sayfa No.27-52.

BATTAL, Salih (2016). “Yoksulluk Kavramının Yerelleşmesi: Kentsel Yoksulluk ve Yerel Yönetimlerin Konuya Yaklaşımı”. **International Journal of Social Science**, Sayı 52, Sayfa No.301-316.

BAUBÖCK, Rainer (2015). Normatif Siyaset Kuramı ve Ampirik Araştırma. **Sosyal Bilimlerde Yaklaşımlar ve Metodolojiler Çoğulcu Bir Perspektif**. Donatella della Porta, Michael Keating, Çeviri: Sabri Gürses, Küre Yayınları, İstanbul, Birinci Basım.

BAUER, Peter T. (2000). **From Subsistence to Exchange and Other Essays**. Princeton: Princeton University Press.

BAYRAKDAR, Seda (2020). “Bütün Yönleri ile Yoksulluğun Görünümü: Türkiye”. **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 36, Sayfa No.94-120.

BAYRAKTUTAN, Yusuf ve Merve Akatay (2012). “Kentsel Yoksulluk ve Mikro Finansman: Kocaeli Örneği”. **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayfa No.1 – 34.

BEAUDOIN, Steven M. (2017). **Yoksulluğun Kısa Tarihi**. Türkçesi: Tugay Kaban, Dedalus Kitap, Ekim.

BEDİR, Eyüp (2012). “Yoksullukla Mücadelede Yeni Bir Tartışma Alanı: Vatandaşlık Geliri”. **Sosyal Güvenlik Dergisi** /1, Sayfa No.92-116.

BENLİ, Abdurrahman ve Bora Yenihan (2018). Yoksulluğun Kavramsal Çerçevesi, **Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla**, 1.Baskı, Bursa: Dora Basım-Yayın.

BİÇER, Ersin (2009). “Yoksullukla Mücadelede Proje Destekleri ve Proje Desteklerinin Zaman Serisi Olarak Modellenmesi”, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardım **Uzmanlık Tezi**, Sayfa No. 1-125.

BİSHAW, By Alemayehu ve Craig Benson (2018). “Poverty: 2016 ve 2017 American Community Survey Briefs”, **U.S. Department of Commerce Economics and Statistics Administration U.S. Census Bureau**, Sayfa No.1-22.

BOZAN, Mahmut (2010). “Yoksulluk Algısına Farklı Bir Bakış”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 1, İstanbul, Sayfa No.35-45.

BOZTEPE, Veli (2019). “Türkiye’de Yoksulluğun ve Yoksulların Televizyon Haberlerinde Temsili”. İlef Dergisi, 6(2). Sayfa No.329-358.

BUĞRA, Ayşe (2005). “Yoksulluk ve Sosyal Haklar”. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Formu, **Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği Danışman Raporu**, Aralık, Sayfa No. 1-16.

BUĞRA, Ayşe (2018). **Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika**, 9.Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

BULUŞ, Abdulkadir (2014). “Konya Sanayi Tarihi”. Konya Sanayi Odası.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2011). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. 14. Baskı, Ankara: PEGEM Akademi.

CANPOLAT, Hasan (2010). “Yoksullukla Mücadelede Yerel Düzeyde Sosyal Politikaların Yönetişiminin Önemi”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 2, İstanbul, Sayfa No.339-351.

CANSIZ, Mehmet (2008). “Türkiye’de KOBİLER ve KOSGEB”. DPT-Uzmanlık Tezleri, Yayın No: DPT, Ankara.

CEREN, Adem ve Tevfik Erdem (2019). “Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Yardım Uygulamaları”. **Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergisi**, Cilt 2-Sayı 1/Aralık. Sayfa No.6-24.

CEREV, Gökçe (2018). Türkiye’de Yoksulluğun Boyutu, **Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla**, 1.Baskı, Bursa: Dora Basım-Yayın.

COŞKUN, Selim ve Münir Tireli (2008). **Avrupa Birliğinde Yoksullukla Mücadele Stratejileri ve Türkiye**, 1.Basım, Ankara: Nobel Yayın.

COŞKUN, Selim ve Münir Tireli (2010). “Dünya Bankası ve UNDP’nin Küreselleşme-Yoksulluk İlişisine Yönelik Yaklaşımları”. **T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Hakemli Araştırma Dergisi Yardım ve Dayanışma**, Yıl: 1, Cilt: 1, Sayı: 1, Ocak. Sayfa No. 41-55.

ÇAĞLAYAN, Savaş (2008). Göç ve Yoksulluk: Mutlak ve Doğrusal Olmayan Bir İlişki, **Türkiye’de Yoksulluk çalışmaları**, 1.basım, İzmir: Yakın Kitabevi.

ÇOĞURCU, Cemalettin (2010). “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Stratejik Yönetim ve Projeler, Stratejik Yönetim ve Stratejik Planlama”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 1, İstanbul, Sayfa No.69-86.

ÇOKGEZEN, Murat ve Oyun Erdene (2015). “Gelişmekte Olan Ülkelerde Yaygın Eğitimin Yoksulluğu Azaltma Üzerindeki Etkisi”. **Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt: 19, Sasyı: 2, Sayfa No. 47-64.

ÇUKUR, Cem Şafak (2008). Yoksulluğun Psikolojisi: Yoksulluğun Sosyal Bilişsel Olarak Yapılandırması ve Sosyal-Duygusal Sorunlar İle İlişkisi, **Türkiye’de Yoksulluk çalışmaları**, 1.basım, İzmir: Yakın Kitabevi.

Doğu Anadolu Projesi Eylem Planı (2021). “Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma Programı 2021-2023 Eylem Planı”. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı DAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı. Sayfa No.1-119.

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (2014). “Malezya Ülke Raporu”. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, Ağustos https://www.corlutso.org.tr/uploads/docs/malezya_ulke_raporu.pdf (Erişim Tarihi: 27.05.2020).

DEMİR, Özcan ve Eray Sezgin (2018). Yoksulluğun Finansal Boyutu ve Yoksullukla Mücadele Ekonomisi, **Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla**, 1.Baskı, Bursa: Dora Basım-Yayın.

DEMİRHAN, Yılmaz ve Nazım Kartal (2010). “Yoksullukla Mücadelede Türkiye Deneyimi: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 2, İstanbul, Sayfa No.135-149.

Doğu Karadeniz Projesi Eylem Planı (2021). “Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) Bölge Kalkınma Programı 2021-2023”. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı DOKAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı. Sayfa No. 1-129.

DOĞAN, Adem (2015). “Yoksulluk ve Medya: Yoksulların Bakış Açısından Yoksulluğun Medya Temsili”. *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 38. Sayfa No. 887-898.

Devlet Planlama Teşkilatı (1963). “Birinci Beş Yıl Kalkınma Planı (1963-1967)”. **T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı**, Sayfa No.1-528.

Devlet Planlama Teşkilatı (1968). “İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972”. **T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı**, Sayfa No.1-656.

Devlet Planlama Teşkilatı (1973). “Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977”. **T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı**, Sayfa No.1-1048.

Devlet Planlama Teşkilatı (1979). “Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983”. **T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı**, Ankara, Yayın No: DPT: 1664. Sayfa No.1-691.

Devlet Planlama Teşkilatı (1985). “Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı”. **T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı**, Yayın No: DPT: 1974 Sayfa No.1-206.

Devlet Planlama Teşkilatı (1990). “Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994”. **T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı**, Yayın No: DPT: 2174. Sayfa No.1-362.

Devlet Planlama Teşkilatı (2007). “Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele”. **T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı**, Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013 Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, Yayın No: DPT: 2742-ÖİK: 691. Sayfa No.1-89.

ELİÖZ, Murat ve diğerleri (2017). “Engelli Bireylerin Yoksulluk ile Mücadelesinde Girişimcilik ve Girişimciliğin Önündeki Engeller”. **Kesit Akademi Dergisi**, ISSN: 2149-9225, Yıl: 3, Sayı: 10, Aralık, Sayfa No.570-585.

EMİNİ, Filiz Tufan ve Melih Kalkan (2020). “Yönetişim Merkezli Kalkınma Perspektifinden Yoksulluk Kavramına Bir Bakış: Kocaeli Örneği”. **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Temmuz, Cilt 19, Sayı 75. Sayfa No. 1240-1254.

ERBİL ERDUGAN, Fatma (2010). “Türkiye’de Özürlü Yoksulluğu ve Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi: Ankara-Keçiören Örneği”. **T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı** Yayın No: 50, Ankara, Kasım. Sayfa No. 1-186.

EŞTÜRK, Özlem ve Arzu Kılıç (2016). “Türkiye Kırsalında Kadın Yoksulluğu-The Poverty of Women in Turkey Countryside”. **Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı: 3, Nisan, Sayfa No. 143-153.

European Statistics (EUROSTAT) (2018). “Europe 2020 indicators-poverty and social exclusion” Statistics Explained. www.ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained (Erişim Tarihi: 17.04.2019).

European Statistics (EUROSTAT) (2018). “People at risk of poverty or social exclusion” Statistics Explained Sayfa No.1-15. www.ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained (Erişim Tarihi: 17.04.2019).

FIRAT, Serap (2010). “Yoksulluğun Azaltılmasında Yerel Yönetim Sosyal Yardım Projelerinin Önemi”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 1, İstanbul, Sayfa No.159-173.

FİDAN, Hüseyin ve Sami Genç (2013). “Kayıtdışı İstihdam ve Kayıtdışı İstihdama Etki Eden Mikro Faktörlerin Analizi: Türkiye Özel Sektör Örneği”. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Yıl: 5, Sayı: 9, Sayfa No. 137-150.

GERŞİL, Gülşen (2015). “Küresel Boyutta Yoksulluk ve Kadın Yoksulluğu”. **Yönetim ve Ekonomi**, Cilt: 22, Sayı: 1, Sayfa No.160-181.

Gelir İdaresi Başkanlığı (2018). “Engelliler için Vergi Rehberi”. T.C. Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı , Yayın No: 277 www.gib.gov.tr (Erişim Tarihi: 13.06.2021).

GÖKER, Zeliha ve Kutlu Dane (2010). “İşsizliğin Azaltılmasında Devletin Rolü Ne Olmalıdır? Post Keynesyen Bir Yaklaşım”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 2, İstanbul, Sayfa No.35-44.

GÜDER, Gökhan ve Rıdvan Kurtipek (2010). “Yoksullukla Mücadelede Beşeri Sermayenin Artırılması ve Bölgesel Sosyal Kalkınmanın Sağlanması: Sosyal Destek Programı (SODES) Örneği”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, İstanbul, Sayfa No.57-67.

GÜL, Hüseyin ve Songül Sallan Gül (2008). Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürü Tartışmaları, **Türkiye’de Yoksulluk çalışmaları**, 1.basım, İzmir: Yakın Kitabevi.

GÜL, Hüseyin ve Songül Sallan Gül (2008). Türkiye’de Yoksulluk, Yoksulluk Yardımları ve İstihdam, **Türkiye’de Yoksulluk çalışmaları**, 1.basım, İzmir: Yakın Kitabevi.

GÜL ÜNAL, Fatma (2010). “Yoksulluğu Azaltma Stratejilerinin Karşılaştırmalı Analizi; Türkiye için Çıkarılacak Dersler”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri**

Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler, Ekim, Cilt 2, İstanbul, Sayfa No.317-329.

GÜNAL, Pınar (2009). “Avrupa Birliği’nin Sosyal Politikası Çerçevesinde Güney Avrupa Sosyal Devlet Modeli”, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi**, Sayfa No. 1-127.

GÜNAL, Pınar (2010). “Avrupa Birliği’nin Güney Avrupa Sosyal Devlet Modeline Etkisi: İspanya Örneği”. **T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Hakemli Araştırma Dergisi Yardım ve Dayanışma**, Yıl: 1, Cilt: 1, Sayı: 1, Ocak, Sayfa No. 81-95.

GÜNDÜZ, A. Yılmaz (2006). “Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Üzerine Bir İnceleme”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, www.e-sosder.com ISSN: 1304-0278 Kış, C.5, S.15, Sayfa No. 34-55. (Erişim Tarihi: 17.04.2020)

GÜNLÜ, Ramazan (2002). Türkiye’de Kentsel Değişimler ve Siyasal Bilinç, **Kentleşme, Göç ve Yoksulluk**, 7.Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, Ankara: İmaj Kitabevi.

GÜRSES, Didem (2007). “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları”. **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 17, Sayı 1, Haziran, Sayfa No. 59-74.

HASPOLATLI, Ersin (2014). “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Üzerine Bir İnceleme”. **İNSAMER İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi**, Araştırma 06, Sayfa No.1-18.

HOYNES, W. Hilary, Marianne E. Page ve Ann Huff Stevens (2006). “Poverty in America: Trends and Explanations”, **Journal of Economic Perspectives** Volume 20, Sayı 1, Sayfa No.47-68.

HUSSAİN, Mazhar (2010). “İKÖ (İslam Konferansı Örgütü) Üyesi Ülkelerde Yoksulluğun Durumu “Binyıl Kalkınma Hedeflerine Ulaşmaya Doğru İlerleme”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 1, İstanbul, Sayfa No.349-362.

İNAN, Feride (2013). “Sivil G20 Türkiye Raporu”. **Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı**, Sayfa No.1-24.

İNCEDAL, Sümer (2013). “Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları”, T.C. Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar **Uzmanlık Tezi**, Sayfa No. 1-144.

Türkiye İş Kurumu (2021). “Türkiye İş Kurumu 2020 Faaliyet raporu”. Ankara. Sayfa No.1-183.

JOHNSON, David S. Ve Timothy M. Smeeding (2000). “Who are the Poor Elderly? An Examination Using Alternative Poverty Measures”, Sayfa No.1-37 www.census.gov (Erişim Tarihi: 15.04.2019).

KABAŞ, Tolga (2007). “Yoksulluğun Çok Boyutlu Olarak Ölçülmesi ve Ülkeler Arasında Yoksulluk Sıralamalarının Yapılması”. **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 16, Sayı 1, Sayfa No. 375-394.

KABAŞ, Tolga (2010). **Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Yolları**, 1.Baskı, Adana: Nobel Kitabevi.

KALAYCIOĞLU, Sibel ve Kezban Çelik (2010). “Yoksulluğun Eğitim Çıktıları Üzerine Etkisi ve/veya Düşük Eğitim Düzeylerinin Yoksulluk Üzerine Etkileri: Eğitimden Yola Çıkararak Daha Bütüncül Bir Yoksulluk Yaklaşımı Önerisi”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 1, İstanbul, Sayfa No.185-194.

KALKINMA BAKANLIĞI (2013). “Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018”. T.C. **Kalkınma Bakanlığı**, Ankara, Sayfa No.1-199.

KARADAĞ, Mehmet Ali ve Bedriye Saraçoğlu (2015). “Çok Boyutlu Yoksulluk Analizi: Türkiye-AB Karşılaştırması”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 48, Sayı 4, Aralık, Sayfa No.129-159.

KARADUMAN, Ayşe Utanır ve Cihan Ardili (2017). “Bölgesel Kalkınma Planlarında Sosyal Kalkınma Politikaları Üzerine Bir Analiz”. 4. Uluslar arası Bölgesel Kalkınma Konferansı, 21-23 Eylül, Tunceli. Sayfa No.1-15.

KARAGÖL, Erdal Tanas ve Nergis Dama (2015). “Geçmişten Günümüze Sosyal Yardımlar”. **Seta Yayınları, Analiz**, Kasım, Sayı: 139. Sayfa No.1-28.

KARAKAŞ, Mehmet (2010). “Küresel Yoksulluğun Öteki Yüzü: Yeni Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma”. **Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: XII, Sayı: 2, Aralık, Sayfa No.1-16.

KARTAL, Nazım ve Yılmaz Demirhan (2010). “Kırsal Yoksulluktan Kentsel Yoksulluğa”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 1, İstanbul, Sayfa No.567-577.

KAYA, Ersin (2009). “Yoksullukla Mücadelede Avrupa’nın ve Türkiye’nin Sosyal Yardım Modeli”, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi**, Sayfa No. 1-120.

KILIÇ, Ramazan ve Şahin Çetinkaya (2012). “Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardım Stratejileri ve Bir Model Önerisi. **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 34 – Aralık, Sayfa No.93-114.

KIZILER, Neslihan (2017). “Türkiye’de Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Transfer Harcamaları”. **Journal of Life of Economics**, Sayı 11, Sayfa No. 77-100.

KOÇ, Volkan (2017). “Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Nicel Araştırmalarda Veri Analizi”. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sayfa No. 1-9.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) (2019). “Stratejik Plan 2019-2023 Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı”. Sayfa No.1-87.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) (2020). “2020 Yılı Faaliyet Raporu”. Sayfa No. 1-153.

KÖRÜKMEZ, Lülüfer (2008). “Kent Yoksulluğu İle Mücadelede Kadınların Geliştirdiği Stratejiler ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini”. **Türkiye’de Yoksulluk çalışmaları**, 1.basım, İzmir: Yakın Kitabevi.

Konya Ticaret Odası (2017). “Hindistan Ülke Raporu”. **Konya Ticaret Odası Dış Ticaret Müdürlüğü**, Nisan. Sayfa No.1-25.

Konya Ticaret Odası (2020). “2019 Konya Ekonomi Raporu”. Konya Ticaret Odası. Sayfa No1-161.

KULAKSIZ, Yahya (2014). “Yoksulluk Bağlamında Çocuk İşgücü”. **ÇSGB Araştırma Dünyası Dergisi**. Cilt: 2, Sayı: 3, Eylül - Aralık, Sayfa No. 91-111.

KURUDERELİ, Murat (2017). “Nitel ve Nicel Araştırma Yöntemleri”. Kâtip Çelebi Üniversitesi, **Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Sayfa No.1-5. www.academia.edu (Erişim Tarihi: 25.01.2021).

Mevlana Kalkınma Ajansı (2016). “Konya Sosyal Analiz Raporu”. Mevlana Kalkınma Ajansı. Sayfa No. 1-105.

Mevlana Kalkınma Ajansı (2020). “Mevlana Kalkınma Ajansı 2020 Ajans Ara Faaliyet Raporu”. Sayfa No.1-95.

MILANOVIÇ, Branko (1991). “Poverty in Poland”. Policy, Research, and External Affairs. Working Papers. Office of the Vice President Development Economics The World Bank, March, WPS 637, Sayfa No.1-30.

ODABAŞI, Ferhat (2009). “Yoksullukla Mücadelede İstihdamın Rolü”, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi**, Ankara, Sayfa No.1-70.

OĞUZ, Cennet ve diğerleri (2010). “Türkiye’de Kırsal Alanda Tarımda Yoksulluk, Yoksulluğun nedenleri ve Çözüm Önerileri: Konya İli Örneği”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 1, İstanbul, Sayfa No.287-298.

OKTİK, Nurgün (2008). Yoksulluk Olgusuna Kavramsal ve Kuramsal Bakış, **Türkiye’de Yoksulluk çalışmaları**, 1.basım, İzmir: Yakın Kitabevi.

ORTAKAYA, A. Fatih (2010). “Sosyal Yardım Yararlanıcılarının Belirlenmesine Yönelik Olarak Kullanılan Hedefleme Yöntemleri: Latin Amerika ve Türkiye Örneği”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü **Hakemli Araştırma Dergisi Yardım ve Dayanışma**, Yıl: 1, Cilt: 1, Sayı: 1, Ocak, Sayfa No. 69-79.

ORTAKAYA, Ahmet Fatih (2010). “Yoksulluğu Belirlemede Kullanılan Hedefleme Yöntemleri: Türkiye Örneği”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 1, İstanbul, Sayfa No.195-205.

ÖKTEN, Zeynep ve Tancan Kale (2009). “Türkiye’de Bölgesel Yoksulluğun Yapısı ve Yoksulluğa Karşı Politikalar”. **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 42, Sayı 3, Eylül, Sayfa No. 59-91.

ÖNAL, Abdullah ve İzzettin As (2018). Semavi Dinler ve Yoksulluk Algısı, **Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla**, 1.Baskı, Bursa: Dora Basım-Yayın.

ÖNGEL, F.Serkan ve Denizcan Kutlu (2018). “Türkiye’de Sendikalı İşçilerin Maddi Yaşam Koşulları ve Sendikal Eylem İlişkisi: Sendikacılık Hareketinin Geleceği İçin Kimi Soru ve Cevaplar”. 19.Araştırma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi, 04-06 Ekim, Sayfa No.95-103.

ÖZDEMİR, Oğuz (2013). “Yoksulluk ve Terör İlişkisi”. **Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi**, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, Sayfa No.1-108.

ÖZDOĞAN, Fatih (2010). “Yoksulluk Kültürü Yaklaşımı Üzerine Bir Değerlendirme”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü **Hakemli Araştırma Dergisi Yardım ve Dayanışma**, Yıl: 1, Cilt: 1, Sayı: 1, Ocak, Sayfa No. 97-113.

ÖZERDEM, Füsün (2010). “Avrupa Birliği Sosyal Politikası ve Türkiye’nin Uyumu”. **T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Hakemli Araştırma Dergisi Yardım ve Dayanışma**, Yıl: 1, Cilt: 1, Sayı: 1, Ocak, Sayfa No. 17-27.

ÖZGENÇ, Nazlıhan (2013). “Sürdürülebilirlik ve Yoksulluk İlişkisi”. **Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi**, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, Sayfa No.1-112.

ÖZSOY, Dilek (2019). “Türkiye’de Yoksullukla İlgili Sosyal Politikalar: Bir Değerlendirme Çalışması” Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, **Doktora Tezi**, Sayfa No.1-502.

ÖZTÜRK, Şinasi (2008). Kırsal Yoksulluk, **Türkiye’de Yoksulluk çalışmaları**, 1.basım, İzmir: Yakın Kitabevi.

ÖZTÜRK, Mustafa ve Işıl Başak Çetin (2009). “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk ve Kadınlar”. **Journal of Yaşar University**, 3(11), Sayfa No. 2661-2698.

PACİ, Pierella, Marcin J. Sasin and Jos Verbeek (2004). “Economic Growth, Income Distribution and Poverty in Poland During Transition”. **WPS3467 ABCDE conference in Washington DC**, Sayfa No. 1-18.

SAKAL, Mustafa ve Ergüder Can (2010). “Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Yeni Bir Araç: Kalkınma Ajansları”. **T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 1, İstanbul, Sayfa No.591-597.

SAM, Neslihan (2008). “Yoksulluğa Bir Yaklaşım Biçimi: Kapasite Yaklaşımı”. **Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt XXVII, Sayı 1, Sayfa No.59-70.

SAPANCALI, Faruk (2001). “Yeni Dünya Düzeni ve Küresel Yoksulluk”. **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Cilt 3, Sayı: 2, Sayfa No.115-140.

SARIİPEK, Doğa Başar (2018). Yoksulluğun Tanımlanmasında Yeni Boyutlar; Karşılaştırmalı Bir Analiz, **Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla**, 1.Baskı, Bursa: Dora Basım-Yayın.

SARISOY, İdris ve Selçuk Koç (2010). “Türkiye’de Kamu Sosyal Transfer Harcamalarının Yoksulluğu Azaltmadaki Etkilerinin Ekonometrik Analizi”. **Maliye Dergisi**, Sayı 158, Ocak-Haziran, Sayfa No.326-348.

SEGE (2013). “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE-2011”. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, Ankara. Sayfa No.1-88.

Sosyal Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) (2019). “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE-2017”. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayın Sayı: 3, Araştırma Raporu Sayısı: 3, Ankara. Sayfa No.1-91.

Selçuklu Belediyesi (2020). “Selçuklu Belediyesi 2020 Sosyal Faaliyet Raporu”. Sayfa No.1-204.

Selçuklu İlçe Raporu (2019). mevka. org.tr (Erişim Tarihi: 14.01.2020)

Selçuklu İlçe Raporu (2014). mevka. org.tr (Erişim Tarihi: 14.01.2020)

SEVİNÇ, Gönül ve Turan Binici (2016). “Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (Kasdep) Kapsamında Kurulan Damızlık Sığır Yetiştiriciliği Kooperatiflerinin Genel Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri (Şanlıurfa Örneği).” **Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi**, 20(3), Sayfa No.214-222.

SİNGLA, Pamela (2010). “Yoksul Kadınların Yetkilendirilmesi: Hindistan Yöntemi”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 1, İstanbul, Sayfa No.397-408.

SOLMAZ, Erol ve Mehmet Avcı (2017). “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Koruma Harcamaları: Avrupa Birliği Ülkeleri Üzerine Bir İnceleme”. **Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, Haziran, Cilt 6, Sayfa No. 46-73.

SÖKÜL, Burcu (2021). “Engellilerin Mesleki Eğitimi ve İşgücü Piyasasına Kazandırılmalarında İŞKUR’un Rolü.” **İŞKUR İstihdamda 3İ Dergisi** Türkiye İş Kurumu 34. Sayı. Sayfa No. 24-29.

STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI (1995). “Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)”. **Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı**, Sayfa No. 1-307.

STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI (2000). “Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005”. **Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı**, Sayfa No.1-243.

STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI (2019). “100. Yıl Türkiye Planı On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)”. **Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı**, Sayfa No.1-191.

SUBAŞI, İbrahim ve Yusuf Yiğit (2018). Yoksullukla Mücadelede Türk Sosyal Güvenlik Sistemi Kapsamında Yapılan Sosyal Yardım Uygulamaları, **Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla**, 1.Baskı, Bursa: Dora Basım-Yayın.

ŞAHİNLİ, Mehmet Arif ve Ahmet Özçelik (2012). “Yoksulluk Analizi: Türkiye, Kent ve Kır”. **10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi**, Konya, Sayfa No.254-262.

ŞEKER DEMİR, Sırma ve Hande Hacımahmutoğlu (2010). “Sosyal Yardım Yararlanıcılarına Özel İstihdam Hizmetlerinin Geliştirilmesi”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 1, İstanbul, Sayfa No.233-247.

ŞENSES, Fikret (2017). **Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk**, 8.Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

TAŞÇI, Faruk (2008). “Sosyal Yardım Yapma(ma) Gerekçeleri Üzerine Yaklaşımlar”. **Kamu-İş**; C: 9, S: 4. Sayfa No.1-17.

TAŞÇI, Faruk (2017). “Türkiye’de Sosyal Politika ve Dönüşüm Zihniyet, Aktörler, Uygulamalar”. **Seta Yayınları**, Birinci Baskı, Ankara.

TİRELİ, Münir (2009). “Küreselleşme ve Yoksulluk: Birleşmiş Milletler (UNDP) ve Dünya Bankası Göstergeleri Işığında Bir Analiz”, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi**, Sayfa No. 1-170.

TONTAY, Yaşar (2007). “Nicel veri Analizi ve İstatistik Testler”. Sayfa No.1-119. Yunus.hacettepe.edu.tr (Erişim Tarihi: 05.07.2021).

TOPKAYA, Özgür (2013). “Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Üyesi Ülkelerde Sosyo Ekonomik Boyutuyla Göreli Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu: İngiltere ve Türkiye Karşılaştırmalı Örneği”. **Kamu-İş**, C: 13, S: 2, Sayfa No. 155-180.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2019). **İstatistiklerle Türkiye 2019**, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2020). “Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni”. Sayı: 33786. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.05.2020).

TÜRK, Tuğba ve Hidayet Ünlü (2016). “Yoksullukla Mücadele Politikaları: 2000 Sonrası ve Türkiye Örneği”. **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 14, Sayfa No.92-104.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ) (2021). “Mayıs 2021 Açlık ve Yoksulluk Sınırı”. Türk-İş Haber Bülteni. www.turkis.org.tr (Erişim Tarihi: 18.06.2021).

TÜZÜN RAD, Sevgi ve Adem Karataş (2013). “Yoksulluğun Azaltılmasında Sosyal Pazarlama Yaklaşımı”. **Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi**, 48(2), Sayfa No. 17-31.

ULUOCAK, Gonca Polat, Gizem Çelik ve Fatih Şahin (2010). “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Personelinin Yoksulluğun Nedenlerine İlişkin Algılamalarını Belirlemek”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler, Ekim, Cilt 2, İstanbul, Sayfa No.45-54.

UZUN, Hasan (2018). Yoksulluğun Toplumsal Yansımaları, **Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla**, 1.Baskı, Bursa: Dora Basım-Yayın.

UZUN, Ayşe Meral (2003). Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası”. **C.Ü. İktisadi ve İdari Birimler Dergisi**, Cilt 4, Sayı 2, Sayfa No.155-173.

ÜNVERDİ ZENGİN, Hayat ve diğerleri (2008). Varlık-Yokluk Ekseninde Bir Deneyim Alanı: Onur Mahallesi Örneği, **Türkiye’de Yoksulluk çalışmaları**, 1.basım, İzmir: Yakın Kitabevi.

VAALAVUO, Maria (2015). “Poverty Dynamics in Europe: From What to Why”, European Commission DG EMPL **Working Paper**, Sayfa No. 1-44.

Vakıflar Genel Müdürlüğü (2021). “2020 Faaliyet Raporu”. Sayfa No.1-159.

World Bank Document (1994). “Poverty in Poland”. Report No. 13051-POL, **Volume I Main Report**, September. Page No. 1-164.

WORLD BANK GROUP (2018). “Poland Country Partnership Framework FY2019-2024” . Europe: Central, Soth & Baltics Country Management Unit Europe and Central Asia. **The International Finance Corporation Europe and Central Asia. The Multilateral Investment Guarantee Agency**. Sayfa No. 1-86.

YALÇIN, İsmail (2016). “Malezya Kamusal Zekat Uygulaması Üzerine”. **Cumhuriyet İlahiyat Dergisi** 20, sy. 2, Aralık. Sayfa No. 235-270.

YAŞAR, M. Ruhat (2010). “Yoksullukla Mücadelede Yerel Bir Deneyim: Elazığ Yoksulluk Haritası Projesi”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 1 İstanbul, Sayfa No.115-132.

YAVUZKANAT, Pınar (2013). “Türkiye’de İllerin Yoksulluk Riskinin Ölçülmesi Üzerine Bir Yöntem Önerisi”, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, **Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi**, Sayfa No. 1-117.

YENEN, İbrahim (2015). “Yoksullukla Mücadele Aracı Olarak Din”, **Toplumsal Bilimleri Dergisi**, Ocak 9 (17), Sayfa No.95-108.

YILIDIRIMALP, Sinem (2018). Yoksulluk Nedenleri, **Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla**, 1.Baskı, Bursa: Dora Basım-Yayın.

YILDIRIM, Aziz (2010). “Türkiye’de Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü”. **T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Hakemli Araştırma Dergisi Yardım ve Dayanışma**, Yıl: 1, Cilt: 1, Sayı: 1, Ocak, Sayfa No. 9-16.

YILDIRIM, Ali, Cem Doğan ve Abdullah Topcuoğlu (2011). **Türkiye’de 1980-2010 Yılları Arasında Uygulanan Yoksullukla Mücadele Politikalarının Etkinliği Üzerine Bir Analiz**. www.ekonomikyaklasim.org (Erişim Tarihi: 07.04.2019).

YILDIZ, Mehmet Zeydin ve Faruk Alaeddinoğlu (2011). “Göç ve Yoksulluk: Hakkari Örneği”. **Gazi Antep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. 10(1), Sayfa No.437-462.

YILMAZ, Cevdet (2012). “Yoksulluk Söyleminin Sosyolojisi: 1980 Sonrası Hükümet Programları Örneği”. **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.17, S.1, Sayfa No.291-308.

YILMAZ, Tuncay (2018). Çalışan Yoksulluğu, **Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla**, 1.Baskı, Bursa: Dora Basım-Yayın.

YOLCUOĞLU, İsmet Galip (2012). “Türkiye’de Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetlerin Geliştirilmesi”. **Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi**, Cilt 23, Sayı 2, Ekim. Sayfa No. 145-158.

YÖNTEN, Hasan (2002). Fransa, Almanya ve Hollanda’da Yaşayan Türkler Ne Kadar Yurttaşlar?, **Kentleşme, Göç ve Yoksulluk**, 7.Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, Ankara: İmaj Kitabevi.

YUNUS, Muhammed ve Karl Weber (2012). **Sosyal İşletme Kurmak**, 1. Baskı, İstanbul: Doğan Kitap

YUNUS, Muhammed (2013). **Türkiye’de Sosyal Problemlerin Çözümünde Sosyal İşletmecilik ve Dünyadaki Örnekler**. Edt: Ezgi Yıldırım Saatçi, Okan Üniversitesi Yayınları.

YÜCESAN ÖZDEMİR, Gamze ve Denizcan Kutlu (2010). “Türkiye’de Sosyal Yardımlar: İktisadi, Siyasi ve Kültürel Yapılar Üzerine Bir Çözümleme”. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, **Uluslar arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler**, Ekim, Cilt 1, İstanbul, Sayfa No.363-378.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı** (2021). aile.gov.tr (Erişim Tarihi: 02.06.2021)
- BBC News** (2021). <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50062398> (Erişim Tarihi: 10.04.2021).
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı- UNDP** (2020). tr.undp.org.tr (Erişim Tarihi: 07.12.2021).
- GAP** (2021). GAP Bölge İdaresi Başkanlığı. gap.gov.tr (Erişim Tarihi: 10.08.2021).
- Halk Eğitim Merkezi** (2021). halkmerkezineonline.wordpress.com (Erişim Tarihi: 26.06.2021).
- İŞKUR** (2021). iskur.gov.tr (Erişim Tarihi: 27.06.2021).
- International Monetary Fund- IMF** (2021). imf.org.en (Erişim Tarihi: 07.12.2021).
- KOP** (2021). kop.gov.tr (Erişim Tarihi: 27.06.2021).
- Selçuklu Belediyesi** (2021). www.selcuklubel.gov.tr (Erişim Tarihi: 21.01.2021).
- Selçuklu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı** (2021). www.selcuklu.gov.tr (Erişim Tarihi: 21.01.2021)
- Türkiye Cumhuriyeti Başkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı** (2019). www.sbb.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.06.2021).
- Türkiye İstatistik Kurumu** (2021). www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 21.01.2021).
- Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu** (2021). www.turkis.org.tr (Erişim Tarihi: 18.06.2021).
- World Bank** (2020). www.worldbank.org.tr (Erişim Tarihi: 07.12.2021).

EKLER

EK 1- ANKET SORULARI

Literatürde yer alan temel kavramlar, anket formunda yer alan sorular esas alınarak belirli bölümlere ayrılmasından oluşmaktadır. Ankette yer alan bölümler ve alt başlıklar:

1. Ankete katılan kişilerin demografik özellikleri
 - 1.1. Cinsiyet bilgisi
 - 1.2. Medeni durum bilgisi
 - 1.3. Yaş aralığı
 - 1.4. Eğitim durumu
2. Ankete katılan kişilerin çalışma bilgisi
 - 2.1. Meslek grubu
 - 2.2. Aylık net gelir
 - 2.3. Aylık net gider
 - 2.4. Eşin meslek grubu
 - 2.5. İşsiz olma nedeni
3. Yaşanılan İlçe ve hane bilgisi
 - 3.1. Yaşanılan konutun türü
 - 3.2. Yaşanılan konutun oda sayısı
 - 3.3. Yaşanılan konuttaki birey sayısı
 - 3.4. Yaşanılan konutun ev eşyası durumu
 - 3.5. Yaşanılan konutun mülkiyet durumu
 - 3.6. Kaç yıldır Selçuklu İlçesinde ikamet edildiğinin bilgisi
 - 3.7. Selçuklu İlçesinde ikamet etmenin nedeni
4. Ekonomik durum bilgisi
 - 4.1. Son bir yıl içindeki ödenmeyen fatura bilgisi
 - 4.2. Ödenmeyen fatura türleri
 - 4.3. Temel ihtiyaçların karşılanması için borçlanma durumu
 - 4.4. Borçların ya da faturaların zamanında ödenme bilgisi
5. Sosyal Güvence ve Sağlık Hizmetleri Bilgisi
 - 5.1. Sosyal güvence durumu
 - 5.2. Sağlık hizmetlerine ulaşma bilgisi
 - 5.3. Sağlık hizmetlerinden yararlanamama nedeni
 - 5.4. Kendiniz dâhil ailedeki engelli birey bilgisi
 - 5.5. Birlikte yaşanılan bakıma muhtaç birey bilgisi
 - 5.6. Maddi imkânsızlık sebebi ile tedavi göremeyen hasta veya hastalık bilgisi
6. Sosyal yardım alma bilgisi

- 6.1. Herhangi bir yardım veya destek alma bilgisi
- 6.2. Hangi kurum veya kuruluştan yardım aldığının bilgisi
- 6.3. Hangi aralıklarla yardım alındığının bilgisi
- 6.4. Yaşanılan konutta yardım alan kişi sayısı
- 6.5. Alınan sosyal yardımların gelire katkısı
- 6.6. İhtiyaç duyulan yardım türü
7. Sosyal/Kültürel ve Sportif faaliyetlere katılma bilgisi
 - 7.1. Sosyal/Kültürel ve Sportif faaliyetlere hangi aralıklarda katıldığının bilgisi
 - 7.2. Sosyal/Kültürel ve Sportif faaliyetlere katılmama nedeni
8. Sosyal Dışlanmışlık Bilgisi
 - 8.1. Yoksulluktan dolayı dışlanma
 - 8.2. Dışlanmışlığın sebepleri
9. Yoksulluğun nedenleri
 - 9.1. Yoksulluğa neden olan faktörler
 - 9.2. Yoksulluğun ortaya çıkardığı sorunlar
 - 9.3. Yoksulluk kültürü anlayışı ve yoksulluğun kader olduğu düşüncesi
 - 9.4. Yoksullukla mücadelede yapılan sosyal yardımların durumu
 - 9.5. Yardım kuruluşlarının dışında alınan başka yardım bilgisi
 - 9.6. Devletin yoksullukla mücadele politikaları
 - 9.7. Türkiye’de yoksulluğun son on yıldaki durumu
 - 9.8. Gelecek on yılda Türkiye’deki yoksulluk durumu

Yukarıdaki başlıklar altında yapılan anket çalışmasında elde edilen veriler, frekans ve yüzde tabloları ile çapraz tablo ve ki-kare analizinden yararlanılmıştır. Haziran 2020-Aralık 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilen veri analizinde betimsel yöntemden yararlanılmıştır. Araştırmanın veri kaybına neden olmaması için analizler doğrudan verilmiştir.

EK 2- Türk Hükümetlerinin Yoksullukla Mücadelede Uyguladıkları Sosyal Politikalar (1923-2021)

1923-1935 Yılları Arasında Kurulan İlk 7 Hükümet	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ekonomik hedefler esas alınarak tarımsal gelişimi arttırmaya yönelik politikalar oluşturmak
8.Hükümet (1935-1937)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sanayileşmenin önem kazanması,
9.Hükümet (1937-1938)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sanayi teşviklerinin desteklenmesi, ✓ Ziraat rejiminin kurulması ile toprak reformunun gerçekleştirilmesi ve topraksız çiftçi bırakmama çabası,
14.Hükümet (1943-1946)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Savaştan kaynaklanan ekonomik sıkıntılar nedeniyle ilk kez “dar ve mahdut gelirli nüfus” şeklinde ifade edilen kesime üretim fiyatına ekmek satışının gerçekleştirilmesi, ✓ Yasal düzenlemeye gidilerek yoksul olan çiftçilerin toprak sahibi olmasını kolaylaştıracak düzenlemelerin yapılması,
15.Hükümet (1946-1947)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ İlk defa kimsesiz çocukların korunması için “sosyal yardımın günün gereklerine uygun olarak düzenlenmesi” konusu gündeme getirilmiş, ✓ Çalışma şartlarını düzenleyerek sosyal sigorta da işçilerin meslek hastalığı, kaza ve analık halleri dışında yaşlılık göz önüne alınarak emeklilik sigortasının gündeme alınması,
19.Hükümet (1950-1951)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tarımsal gelişmenin teşvik edilmesi, ✓ Özel teşebbüsleri geliştirecek teşviklerin artırılması, ✓ “Yabancı yatırımların artırılması ve denk bütçe esasının uygulanması”, ✓ "Truman doktrini ve Marshall Yardımları" aracılığıyla sağlanan kaynaklar,
20.Hükümet (1951-1954)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Devlet kurumlarının kamu hizmeti niteliğinde olması ve devletin kurmuş olduğu kamu kurumu niteliği taşımayan işletmelerin özel sektöre devredilmesi, ✓ Çalışma koşullarını iyileştirerek işçi ve işveren arasındaki ilişkilerinin geliştirilmesi, ✓ “Sosyal politika anlamında koruyucu hekimliğin önemi vurgulanarak hastalık sigortasının oluşturulmasının planlanması”,
24.Hükümet (1960-1961)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sosyal adalete uygun İş ve işçi sorunlarının giderilerek, insan haklarına, özgürlüklere dayanması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, bağımsız sendikacılık ve demokratik düzene uygun sosyal güvenlik rejiminin kurulması,
26.Hükümet (1961-1962)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sosyal güvenlik haklarının düzenlenmesi, asgari ücretin iyileştirilmesi ve işçi haklarının geliştirilmesi, ✓ Göçün ortaya çıkarmış olduğu sorunların giderilmesi, ✓ Konut sorununun ve gecekondu yapılaşmasının önlenmesi, ✓ Sağlık imkânlarının ve hizmetlerinin geliştirilmesi, ✓ Hayır kurumu görevi gören Vakıflar ile ilgili düzenlemelerin yapılması,

27.Hükümet (1962-1963)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gelişmemiş bölgelerdeki sağlık olanaklarının iyileştirilmesi, ✓ Sağlık sektöründe özelleştirmenin teşvik edilmesi, ✓ Çalışma koşullarının iyileştirilmesi ile ilgili düzenlemelerin yapılması, ✓ Eğitimde bölgeler arası dengesizliğin giderilmesi, eğitimden yoksun hiçbir kesimin kalmaması için çalışmaların yürütülmesi,
28.Hükümet (1963-1965)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Konut yapımı ile ilgili düzenlemeler yapılarak yoksul kesimin konut sahibi olmasının sağlanması, ✓ Toprak reformu ile tarım alanı geliştirilerek topraksız köylünün kalmaması, yoksul çiftçilerin olanaklarının geliştirilmesi, tarlaların elverişli hale getirilmesi, ekonomik ve sosyal kalkınma ile köylünün kalkınmasının sağlanması, ✓ Toplumsal kalkınma ile köylerin kalkındırılmasının sağlanması, ✓ Çalışma koşulları ile ilgili düzenlemelerin yapılarak sosyal güvenlik yasalarının düzenlenmesi, ✓ Bölgelerarası adaletsizlik giderilerek gelir dağılımının eşit paylaşılması, ✓ Sağlık hizmetlerinin geliştirilerek her kesime ulaşılabilirliğinin artırılması, ✓ Sağlık sigortası ile ilgili düzenlemeler yaparak özel sağlık sektörünün teşvik edilmesi,
29.Hükümet (1965)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tarım alanındaki ve sanayi alanındaki nüfusun düzenlenmesi ve tarımda kullanılan modern tekniklerin geliştirilmesinin sağlanması, ✓ Eğitim olanaklarının iyileştirilerek eğitimde eşit şartların oluşturulması, ✓ Birçok kesimin sağlık sigortası hizmetinden yararlanıyor olması, ✓ İşsizlik sorununu çözebilmek için, "Sosyal Sigortalar Kanununun" tarım alanında çalışan işçilerin de haklarının korunmasının kanun tasarısını hazırlayarak gerçekleştirilmesi, ✓ İlk olarak bu dönem de işsizlik sigortası ile ilgili çalışmalar başlamıştır. ✓ Parasız yatılı okullarının sayısının ve niteliğinin artırılması, öğrencilere burs verilmesinin teşvik edilmesi, eğitimin ulaşılabilir bir hale getirilmesi ve imkânlarının geliştirilmesi,
30.Hükümet (1965-1969)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ "Batı dünyasında olduğu gibi kamu hizmetleri ve çeşitli sosyal hizmetlerin görülmesinde büyük rol oynayan vakıf tesis ve benzeri hayır müesseselerinin geliştirilmesine çalışılacaktır" sözleriyle vakıfların desteklenmesi, ✓ "Refah devleti anlayışında iktisadi büyümenin karma ekonomik esasa dayandırılması", ✓ Çiftçi ve esnafın sosyal güvenlik sorunlarının giderilmesi, ✓ Yaşlı ve hasta olan bireylerin sosyal sigortadan yardım almasının sağlanması, işsizlik sigortasının işlerlik kazanması, dezavantajlı grupların, dul, yetim, kimsesiz çocukların sorunlarına çözüm bulunması, ✓ Yaşlıların, kimsesiz çocukların, muhtaç durumda olan engellilerin durumlarında düzenleme yapılması, ✓ Muhtaç durumda olan bireylerin konut maliki edinilmesi, ✓ Sosyal güvenlik alanında düzenlemeler yapılarak tarım işçilerini, orman işçilerini, diğer alanlardaki işçilerin haklarını geliştirerek işsizlik sigortasının geliştirilmesinin sağlanması,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gelirde adaleti sağlayarak yoksullara, muhtaç durumda olan çocuklara, engelli bireylere yönelik sosyal ihtiyaçlarının karşılanması, ✓ Toprak rejiminde düzenlemeye giderek köy imarının olanaklarının geliştirilmesi, ✓ Toplu konut projeleri ile yoksul vatandaşların ev sahibi olmasının sağlanması, ✓ Ücretsiz sağlık imkânları oluşturularak yoksul, bakıma muhtaç, engelli ve yaşlı tedaviye muhtaç bireylerin bu imkânlarla ulaşmasının sağlanması,
31.Hükümet (1969-1970)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kreş, gündüz bakımevlerini ve yoksul yaşlı bireylerin ihtiyaçlarının ve bakımlarının karşılanacağı huzurevlerinin sayılarının ve niteliklerinin artırılması, ✓ Rehabilitasyon ve meslek edindirme kurslarının artırılarak engelli bireylerin yararlanmasının sağlanması, ✓ Okul öncesi yaş grubuna giren kimsesiz çocuklara yönelik kreşlerin sayılarının ve niteliklerinin artırılması, ✓ Kimsesiz çocukların devletin koruması altına alınması, ✓ Sosyal sorunlar ile ilgilenecek sosyal hizmet kurumlarının oluşturulması, ✓ Kadınlara yönelik hizmetlerin artırılması, kadının aile içindeki konumunun öneminin vurgulanması, ✓ Ev kadınlarına yönelik kendilerini geliştirecekleri ve sosyalleşecekleri kursların kurulup teşvik edilmesi, ✓ Yoksul ev kadınlarının hayat standartlarının iyileştirilmesi,
32.Hükümet (1970-1971)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gelir dağılımının dengeli dağılmasını sağlayarak ve vergilerde düzenlemeye gidilerek yoksullukla mücadele edilmesi ✓ Sosyal hizmetler aracılığıyla yoksul kesimin hayat standartlarının iyileştirilmesi, ✓ Herkesin yararlanacağı iş olanaklarının artırılması, gelir seviyesinin yükseltilmesi ve sosyal güvenlik imkânlarının düzenlenmesi,
33. ve 34. Hükümetler (1971-1972)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Temel anayasal haklardan sosyal güvenlik haklarının genişletilmesi, ✓ Köy kalkınmasını sağlayacak olan Toprak ve Tarım reformunun 20. yüzyılın yapısına uygun bir biçimde sosyal hak ve hukuk'un esas alınması,
35. Hükümet (1972-1973)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sosyal hak ve hukuk temelinde hazırlanmış olan "Toprak ve Tarım Reformu Kanunu Tasarısı" dâhilinde topraksız ya da az toprak sahibi olan çiftçilere verilecek olan tarım arazileri için gerekli bütün önlemlerin alınmış olması, ✓ Çarpık kentleşme sorununun gerekli imkânlar oluşturularak ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlenmesi, ✓ Komünizmle mücadele kapsamına dâhil edilen yoksulluk ve işsizlik sorunu ile ilgili gerekli önlemlerin alınması,
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ekonomik politikalar, sosyal politikaların oluşturulması için sosyal adalet ilkesinin vurgulanması, ✓ Tarımın geliştirilerek köy kalkınmasının sağlanması ve tarımda adil olacak taban fiyat uygulamasının getirilmesi, ✓ Büyükşehirlerde oluşan nüfus artışı önlemek için göç veren

<p>37.Hükümet (1974)</p>	<p>bölgelerdeki sağlık, eğitim, çarpık kentleşme sorunlarının engellenmesi,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Yanlış konut, çarpık kentleşme, gecekondulaşma sorunlarını çözmek için "milli konut politikası" oluşturularak toplu konut projelerini hayata geçirmek, ✓ Eğitimde fırsat eşitliği oluşturularak imkânı olmayan öğrencilere yurt, burs ve kredi imkânlarının sağlanması, ✓ Tüm bireylerin yararlanması için genel sağlık sigortasının oluşturulması, ✓ "Sosyal sigorta sisteminin tüm ülkede yaygınlaştırılması kapsamında sosyal sigorta ve tarım sigortası sisteminin geliştirilmesi, tüm sosyal sigorta güvenlik sistemlerinin bir çatı altında toplanması, yeni sosyal güvenlik sistemi ile muhtaç durumdaki yurttaşlar için sosyal yardımların belli bir düzene bağlanması, hayırseverlik anlayışı ile yaşamlarına devam edebilen çocuk, kadın ve yaşlılara sosyal yardımların götürülmesi",
<p>38. Hükümet (1974-1975)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kentleşmede oluşan hızlı, çarpık, gecekondulaşma ve yanlış sanayileşme sorunlarını önleyebilmek için devlet tarafından konut yapımına başlanması, ✓ "Sosyal güvenlik kurumlarının tek çatı altında toplanması, tarım ve orman kesimi dâhil olmak üzere tüm çalışanların sosyal güvenlik kapsamında alınması için Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın kurulması, sosyal güvenliğin yöntem ve ilkelerinin bütünleştirilmesi, tüm iş kollarını kapsayan işsizlik sigortasının kurulması",
<p>39.Hükümet (1975-1977)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gelişmemiş bölgelerin ve yoksul bireylerin ekonomik kalkınma ile yaşam standardının yükseltilmesi, ✓ "Köy Kanunları" çıkartarak köy kalkınmasının sağlanması, yoksul ailelerin çocuklarının ve kimsesiz çocukların eğitim ve öğretim imkânlarının oluşturulması, yoksul yaşlıların ve engelli bireylerin sorunlarını giderecek önlemlerin alınması, ✓ Genel sağlık sigortası sistemi ile sosyal güvenlik alanında tüm emek verip çalışan kesimin adil bir biçimde haklarından yararlanmaları ve emeklilik hakkına sahip olmaları, çalışan kadınlara 20 yıl sonunda emeklilik hakkının verilmesi, ✓ Herkesin ücretsiz ulaşım yararlanabileceği sağlık hizmetlerinin sunulması, ✓ Konut politikalarının yoksul bireyi konut sahibi yapmaya yönelik düzenlenmesi, ✓ Bölgeler arası gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılması,
<p>40.Hükümet (1977)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Köyü ve köylüyü geliştirecek, güçlü ve adil bir kooperatifçilik sisteminin kurulması ve yaygınlaştırılması, tarım sigortasının güçlendirilmesi, ✓ Köyden kente göçün önüne geçilerek köylerdeki sanayileşmenin teşvik edilmesi, ✓ İşsizlik sigortasının geliştirilmesi, çalışan kadınların adil bir düzende çalışmalarının sağlanması, yaşlı aylığı, engelli aylığı imkânının oluşturulması, tarım sigortasının işlerlik kazanmasının sağlanması, ✓ Ücretsiz sağlık hizmetlerinin sunulması, ✓ Yardım amacıyla kurulan vakıfların niteliklerinin ve sayılarının artırılması,
<p>41.Hükümet (1977-1978)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Herkesin hakkı olan adil gelir sistemine kavuşması ve sosyal güvenlik imkânlarının tüm insanların lehine genişletilmesi,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kurulacak olan ve var olan vakıfların "hayra ve hizmete dönük bir politika" belirlemesi, ✓ Yoksul ailelere ve bireylere devletin yardım elini uzatması sıkıntılarını giderecek çözüm yolları üretmesi, ✓ Sosyal güvenliğin kapsamı genişletilerek tüm bireylerin sosyal güvenlik hakkından yararlanabilmesinin sağlanması, ✓ "Sosyal hizmet alanında 65 yaşını doldurmuş muhtaç, güçsüz ve kimsesiz vatandaşlara bağlanan aylıklarda gerekli düzeltmelerin yapılması, aylıkların günün koşullarına uygun olarak ayarlanması, korunmaya muhtaçlara yaygın ve etkin sosyal hizmetlerin götürülmesi, Rehabilitasyon Merkezleri, Huzur ve Dinlenme Evleri, Çocuk Yuvaları ve Kreşlerin ülkede yaygınlaştırılması",
42.Hükümet	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Çalışma koşullarında düzenlemeler yapılarak, tarım işçilerinin, mevsimlik geçici işlerde çalışan işçilerin, ev işinde çalışan gündelikçilerin, kapıcıların çalışma koşullarını düzenleyecek çalışmaların yapılması, ✓ İşsizlik sigortasının işlerlik kazanması, eski mahkûmlara iş olanaklarının sunulması, çalışamayacak yaşta olan yaşlılara, yardıma muhtaç bireylere sosyal yardım imkânının sunulması, huzurevleri ve rehabilitasyon merkezlerinin, çocuk yuvalarının ve kreşlerin sayılarının ve niteliklerini arttırması, ✓ 65 yaş ve üstünün maaşa bağlanması, ✓ İstihdam edilen kadınlara iş ve işçi hakkının adil bir biçimde verilmesi, ✓ Yoksul bireylerin konut sıkıntısını gidermek için toplu konutun yaygınlaştırılması,
43.Hükümet (1979-1980)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ İşsizlik ve sosyal güvenlik sıkıntısının giderilmesi, ✓ İmkânı ve yeterli kazancı olmayan 65 yaş ve üstü yaşlılara maaş bağlanması, dul ve çocuklu muhtaç bayanların maaş alması, ✓ "Yoksulun, ihtiyarın, kimsesizin ve engellinin mutlaka korunması gerekliliği ile devletin sosyal devlet niteliği vurgulanarak, her vatandaşın kendine ait bir konutu olmasını amaçlayan milli bir konut politikasının gündeme alınması",
44.Hükümet (1980-1983)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sosyal güvenlik kurumuna bağlı kuruluşlarının tek bir kuruluş adı altında toplanması, bakıma muhtaç tüm bireylere yararlanabilecekleri hizmetlerin sunulması, ✓ Sağlık sigortası sistemiyle sağlık hizmetlerinden yararlanmayı, gecekondulaşmanın önüne geçilerek kentleşmenin sağlanması, köylerin kalkınmasının sağlanması,
45.Hükümet (1983-1987)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ "Sosyal adaletçi politik uygulamalarla gelir dağılımını iyileştirmeye çalışan, işsizliği azaltma hedefi bulunan, milliyetçi ve muhafazakâr, sosyal adaletçi, rekabete dayalı serbest piyasa ekonomisini temel alan bir yaklaşımın temel alınacağı", ✓ Sosyal adaletin sağlanması, sosyoekonomik yapının geliştirilmesi ve rekabete dayalı Pazar ekonomisinin desteklenmesi, ✓ "Orta direk" orta sınıfı temsil eden esnaf, memur, çiftçiye yönelik ekonomik tedbirlerin alınması, ✓ Sosyal yardıma ve sosyal güvenliğe ihtiyaç duyan, çiftçi, küçük esnaf ve sanatkâr, işçi, memur, emekli, dul, yetimler, kimsesizler, korunmaya muhtaç çocuklar ve yaşlılar ile çalışamayacak durumda olan malul ve engellilerin sıkıntılarının giderilmesi, ✓ "Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bütün vatandaşların sağlık hizmetlerinden yararlanmaları, ✓ Sosyal güvenlik ve sosyal yardım politikalarının çalışmamayı teşvik edici değil, muhtaçların korunmalarına, gelişmelerine, yararlı hale gelmelerine yönelik olması”, ✓ Aile kurumuna gereken önemin verilmesi, sosyal yardımlaşmada gönüllük esasının vurgulanması, aile bağlarını kuvvetlendirerek sosyal yardımlaşmanın teşvik edilmesi, ✓ Tüm bireylerin yararlanacağı sağlık sisteminin kurulması, özel sağlık sektörünün desteklenmesi, ✓ Ev sahibi olmak isteyenler için imkânların kolaylaştırılması ve toplu konut projesinin yaygınlaştırılması,
46.Hükümet (1987-1989)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ “Toplu Konut Fonu, Kamu Ortaklığı Fonu, Savunma Sanayisini Geliştirme Fonu, SYDTF genel bütçe dışında fonlar oluşturularak önemli kaynak arttırıcı tedbirler alınarak sosyal dayanışma fonundan yüz binlerce vatandaşa yardım yapılması, ✓ Sağlık sigortası ve emeklilik sigortası kapsamında olmayan, 65 yaş maaşından yararlanamayan ve hiç kimsenin sahip çıkmadığı kitleye sahip çıkılması amacıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları sisteminin kurulduğu”, ✓ Tarımda kalkınmaya ve ekonomik gelişmeye zarar veren kırdan kente göçün, tarım arazilerinin miras nedeni ile bölünmesini engelleyen önlemlerin alınması, ✓ Aile bağlarının kuvvetlenmesini sağlayarak aile içi dayanışmanın artırılmasını, sosyal dayanışmayı, sosyal güvenlik politikalarını desteklemeyi yoksulları korumak adına desteklemektedir. ✓ Sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin işlerliğini arttırmak için merkezi yapıdan alınarak yerel kuruluşlarca yürütülmesinin desteklenmesine,
47.Hükümet (1989-1991)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ülkede yaşayan tüm bireylerin sosyal güvenlik imkânına dâhil edilmesi, ✓ Daha önce vurgulanan aile kavramına ek olarak bu dönemde ailede, toplumda kadının yerine ve önemine değinerek kadın haklarına sahip çıkılmasına ve ülke gelişimindeki etkisine vurgu yapılmıştır. ✓ Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğinin, eşit imkânların alınması esastır. Sağlık hizmetinde de bireyin istediği sağlık kuruluşunda hizmet alması,
48.Hükümet (1991)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dini eğitim yetkili kişilerce verilmesi ve dini eğitime gereken önemin verilmesi, ✓ Eğitimde gelişmeleri takip etmek, özel eğitime gereksinim duyan özel bireylerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik eğitimin verilmesi, eğitim olanaklarının iyileştirilerek eğitimin yararlanamayan kesimin kalmaması, örgün eğitimin birçok kurum ve kuruluş tarafından desteklenmesinin gerekliliği, ✓ Sosyal yardım ve sosyal güvenlik şartları iyileştirilerek yaşlı, engelli, yardıma muhtaç çocuklar, gazilerin yararlanması ve istihdam imkânlarının geliştirilmesi, ✓ Tüm işçi ve iş gören kesimin sosyal güvenlik çatısı altında toplanması, herkesin yararlanacağı eşit güvenceye sahip olması, ✓ Sağlık sigortasına sahip olmayan hiçbir bireyin kalmaması, özel sağlık sektörünün teşvik edilmesi, ✓ Toplu konut projeleri ile yoksul ve dar gelirli kesimin ev sahibi yapılması, kentlerdeki çarpık kentleşmenin önüne geçilerek uydu kentler inşa edilmesi, ✓ Çiftçilerin desteklenmesi, tarımda verimliliği arttıracak faaliyetlerin artması, çiftçinin gelirin ve yaşam seviyesinin yükseltilmesi,

<p>49.Hükümet (1991-1993)</p>	<p>tarımda reformun gerçekleşmesi için gerekli desteklerin verilmesi,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Asgari ücret ile ilgili düzenlemeler yaparak dar gelirli vatandaşın yaşam standardının yükseltilmesi, gelirden adaletin sağlanması ve asgari ücretli kesimin kısmen de olsa vergilerden muaf tutulması, ✓ İşsizlik sigortası ile çalışanların güvence altına alınması, ✓ Konut edinmede dar gelirli kesimin ev sahibi olmasını kolaylaştıran kredi imkânının sunulması, toplu konutun desteklenmesi, ✓ Her Türk vatandaşının doğumdan itibaren eğitim ve öğretim olanaklarından ücretsiz bir biçimde yararlanması, ✓ "Ulusal sağlık politikası" ile bütün bireylerin yaralanacağı sağlık hizmetlerinin kurulması, ücretsiz sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması, sağlık sigortasının kapsamının genişletilmesi sağlık hizmetlerinden yararlanamayacak kadar gelir yoksunu olan muhtaç bireylere tedavi olmasını sağlayacağı "Yeşil Kart" ın verilmesi, ✓ "Birleşmiş Milletlerin kabul ettiği ve Türkiye tarafından onaylanan "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi" ve diğer uluslararası kararları, Avrupa Konseyi, İLO, OECD, AGİK gibi kuruluşların kadınlara yönelik kararları doğrultusunda iç mevzuatta düzenlemelerin yapılması uluslararası boyutta Türkiye tarafından konulan çekincelerin kaldırılması için gerekli çalışmaların gerçekleştirilmesi, "Kadın, Aile ve Çocuk Sorunları Bakanlığı"nın kurulması için çalışmaların başlatılması, uluslararası çocuk hakları deklarasyonuna uygun bir şekilde çocuk haklarının korunmasını düzenleyen yasa çıkarılması planı",
<p>50.Hükümet (1993-1995)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sosyal Devlet olmanın koşullarından biri olan, "devletin ekonomik faaliyetlerini dengeli bir biçimde azaltılması giderek sübvansiyon dağıtan yapıdan arındırılması, ekonomide genellikle kuralları belirleyen bir konuma kavuşturulması gerektiği vurgulanarak sosyal devlet olmanın bir gereği olarak, başta eğitim, sağlık ve çevre olmak üzere kamu hizmetlerinin yürütülmesinde etkin bir yapıya kavuşturulması" ✓ Çalışma koşullarının iyileştirilmesi için "Ekonomik ve Sosyal Konsey"nin kurulması, ekonomik kalkınmayı destekleyen "sosyal devlet" ilkelerine uyulması, ✓ İş koşullarının iyileştirilerek, sosyal güvencenin desteklenmesi, sendikalaşmaya gidilmesi, ✓ Kadın istihdamının teşvik edilerek kadının toplumda güçlü bir konuma getirilmesi, kadının aile içindeki önemi nedeni ile gerekli eğitim yapısına sahip olmasının gerekliliği, kadın işgücünün, kadının meslek eğitim olanaklarından yararlanmasının, karar mekanizmalarında kadınların söz sahibi olmasının desteklenmesi, ✓ "Sağlık alanında devlet kurumlarına sağlanan sübvansiyonların kademeli olarak kaldırılması, sağlık sisteminin finansmanının Genel Sağlık Sigortasına dayandırılması, tüm vatandaşların Sağlık Sigortası sistemi kapsamında bulunması, ekonomik yönden güçsüz olan vatandaşların sigorta primlerinin devlet tarafından karşılanması, ödeme gücü olmayan tüm vatandaşlara tedavi olanağı sağlayan yeşil kart verilmeye devam edilmesi temel alınarak, özel sağlık sigortalarının geliştirilmesi, özel yatırımların teşvik edilmesi", ✓ Eğitimde ve sağlıkta uygulanacak olan özel yatırımların desteklenmesi, herkesin sağlık sisteminden yararlanmasının sağlanması, ✓ Kadının konumunu güçlendirilmesi, çocuk ve gençlerin ihtiyaçlarını

	karşılabilmesi için sosyal hizmetlerin güçlendirilmesi,
51.Hükümet (1995)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zorunlu eğitim ile bütün bireylerin eğitimden yararlanmasına, özel eğitim sektörünün teşvik edilmesi, sağlıkta genel sağlık sigortası hizmetinin sunulması, tüm bireylerin genel sağlık sigortası kapsamına dâhil edilmesi, ✓ AB ülkeleri baz alınarak asgari ücret düzeyinde veya altında gelire sahip olan bireylerin vergi yüklerinin azaltılması ve buna yönelik politikaların geliştirilmesi, ✓ Geliri arttırmaya yönelik tarım desteği imkânının sunulması, ✓ Tüm ülke yurttaşlarının Sosyal güvenlik sisteminden yararlanması,
53.Hükümet (1996)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sosyal devletin temel ilkelerinden olan, geleneksel sosyal hizmetler esas alınarak sağlık, enerji, eğitim, sistemdeki olanakların iyileştirilerek bölgeler arasındaki dengesizliklerin giderilmesi, ✓ Özel sektörün alanına giren kamu kurum ve hizmetlerinde özelleştirmeye gidilmesi, ✓ Tarımda gelişmeyi arttırmaya, üretimi çoğaltmaya, üreticileri bilinçlendirmeye, tarım ürünlerindeki fiyat dengesinin sağlanmasına, tarım politikaları üzerindeki müdahaleleri azaltmaya yönelik politikaların desteklenmesine, ekim alanlarında iç ve dış talebi karşılamaya yetecek miktarda ürün üretilmesine teşvik edilmesi, ✓ Orman ve ormancılık faaliyetlerinin desteklenmesine, ✓ Vakıf üniversitelerinin kurulmasını teşvik ederek eğitimde özel kurumların sayısının artırılmasına, ✓ Ücretsiz sağlık hizmeti sunulması, sağlık sigortasının kapsamının genişletilmesi, özel hastanelerin yaygınlaştırılması, herkesin yeterli sağlık hizmetine ve sağlık güvencesine sahip olması, sağlık hizmetlerinden yararlanacak gerekli gelire sahip olmayan bireylere devletin sahip çıkması, ✓ “Özel sağlık ve özel emeklilik sigortasının teşvik edilerek isteğe bağlı sağlık güvenlik sisteminin oluşturulması” ✓ Gerekli sosyal ve yasal düzenlemelerle engelli bireylerin haklarının korunması, ✓ Ailenin toplumdaki konumu güçlendirilmesi, merkezi yönetimin bu alanda yürütmüş oldukları politika ve programlarla, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşlarının ortak çalışması ile yaşlılara, engellilere, kimsesiz çocuklara, muhtaç kadın ve çocukları korumaya yönelik sosyal yardım politikalarının yürütülmesi, ✓ Kadının toplumdaki, ailedeki konumunun güçlendirilmesi gerekli eğitim ve becerilere kavuşturulması, karar mekanizmalarında aktif rol almasının sağlanması, kadınların sahip olduğu dezavantajların giderilmesi ve bunun için gerekli kamu politikalarının oluşturulması, ✓ İstihdamın artırılması ile bireylerin gelir ve hayat standardının yükseltilmesi, refah seviyesi yüksek bir toplum oluşturulması,
54.Hükümet (1996-1997)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ “Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin yönetimi özerkleştirilmesi”, ✓ Özel Üniversitelerin teşvik edilerek ve yasal düzenlemeler ile nitelikli Vakıf Üniversitelerinin kurulmasını yaygınlaştırılması, ✓ Tüm bireyleri kapsayacak sigorta sisteminin kurulması, dar gelirlili ya da herhangi bir gelire sahip olmayan bireylerin sağlık sigortasını devletin karşılaması, hastanelerde özelleştirmeye gidilmesi, ✓ “Sosyal güvenlik kurumlarının içinde bulunduğu finansman sorunlarına çözüm bulmak, fonların etkin bir şekilde işletilmesini sağlamak amacıyla sosyal sigorta, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin temellerini ve kurumlarını belirleyen yasal çerçeveyin

	<p>hazırlanması”,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ “Emekli Sandığı, SSK ve BAĞ-KUR” tek bir kurum adı altında toplanması, çalışan bireylerin emeklilik hakkının özel sigorta firmaları ve özel emeklilik fonları ile yürütülmesi, ✓ Engellilerin toplumdaki kopuk bir yaşam sürmelerinin önüne geçilmesi, ✓ Yerel yönetimlerin yetkilerinin genişletilmesi merkez tarafından yönetilen fakat yerel yönetimlerin alanına giren konuların yerel yönetim birimlerine bırakılmasının sağlanması, ✓ Şehirleşmede ve kentleşmede çağın şartlarına uyguna gecekondulaşmayı önlenmesi için “Kentsel Yenilenme Projeleri, İslah İmar Planları ve Sağlık Projeleri” ile doğru konut yapımının desteklenmesi ✓ Devletin üstlendiği vazifelerde düzenlemeye gidilmesi ve yükümlülüğü olmayan işlerin özele devredilmesi,
<p>55.Hükümet (1997-199)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Eğitim ve öğretim imkânlarına sahip olmada her türlü eşit imkânların sağlanması, ✓ Eğitim ve öğretimde engelli bireylerin önündeki olumsuz koşulların ortadan kaldırılması, ✓ Vakıfların niteliklerinin ve vasıflarının uygun bir biçimde düzenlenmesi, ✓ “Anayasanın 41. maddesinde ailenin Türk toplumunun temeli olduğu belirtilerek, aile yardımlarının günün ekonomik ve sosyal gerçeklerine uygun hale getirilmesi, medeni nikâhın yaygınlaştırılması suretiyle aile bütünlüğünün güçlendirilmesi, aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla gerekli yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, kadının ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal yaşama tam olarak katılımının sağlanması, kadının toplumsal konumunun yükseltilmesi kapsamında mevzuatta yer alan ayrımcılık içeren maddelerin günün koşullarına uygun olarak düzenlenmesi yer almıştır. Bu doğrultuda sıralanan bu görevlerin ülke genelinde etkin bir biçimde yerine getirilmesi için Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğünün teşkilatlanması için gerekli yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi”, ✓ Emeklilik sigortası ile sağlık sigortasının birbirinden ayırarak tüm bireylerin yararlanabileceği sağlık sigortasına kavuşturulması, ücretsiz sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, işsizlik sigortasının işlevinin ve tanımının netleştirilmesi, sağlık hizmetlerine ulaşmada karşılaşılan güçlüklerin ortadan kaldırılması, ✓ Bölgeler arası dengesizlikler giderilerek, yoksullukla mücadele edilmesi, belli gelire sahip olanlar, emekli, dul, yetim, küçük esnaf ve çiftçilerin yoksullaşmasını engellemeye, işsizlik ile ilgili yaşanan sıkıntıların giderilmesi, ✓ Dar gelirli olan veya hiçbir geliri olmayan yoksul bireylerin gerekli eğitim olanaklarına sahip olması, yatılı yurt, kredi ve burs olanaklarının sunulması, ✓ Tarım ve hayvancılık alanında yürütülen program ve politikaların düzenlenmesi, kırdan kente olan göçü engellemeye yönelik politikaların geliştirilmesi, bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi, istihdam sorunlarının önlenmesi, kalkınmayı sağlamaya yönelik adil bir düzenin kurulması, ✓ Yanlış kentleşme ve yanlış nüfus planlaması, önüne geçilemeyen göç sorununa bağlı olarak artan konut ihtiyacının karşılanabilmesi için “Toplu Konut Fonu”nun işlerlik kazanması, gecekondulaşmanın önüne geçilmesi yeni kentleşen bölgelerde doğru politikaların

	yürütülmesi,
56.Hükümet (1999)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Eğitimin önemi vurgulanarak engelli ve engelsiz tüm bireylerin bu imkândan yararlanabilmesi, ✓ Yoksul bireylerin sağlık hizmetlerinden eşit imkânlarla sahip olarak yararlanabilmesi, ✓ Kamu kurumlarının tüm imkânlarını kullanarak kimsesiz çocuklar, muhtaç kadınlar, engelliler ve yaşlıların bu olanaklardan yararlanmasını sağlaması, ✓ Engelli bireylerin haklarını korumaya yönelik yasal düzenlemelerin oluşturulması, ✓ Kimsesiz çocukları sahiplenecek ailelerin ve kurumların sayısının ve niteliklerinin artırılması, ✓ Yoksul ailelerin çocukları için eğitim desteğinin verilmesi,
57.Hükümet (1999-2002)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bölgesel gelişmişlik düzeyi düşük olan Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinin ekonomik, sosyal, işsizlik ve yoksulluk sorunlarına çözüm üretilmesi, ✓ Kırdan tarım ve hayvancılığın yanında kentlinin sahip olduğu olanakların köylüye de sunulması ile sosyal hizmet alanında, altyapıda, ekonomik ve sosyal politikalar ile desteklenmesi, ✓ Gecekondulaşmanın ve kaçak yapılaşmanın önlenmesi, ✓ Çocuk işçilerin çalışma koşullarının ve haklarının korunması gerekli eğitim imkânlarından yararlanmasının sağlanması, sosyal güvenlik alanında düzenlemelerin yapılması, ✓ Yaşlı, yoksul ve engelli bireylerin hayat ile iç içe olabilmeleri için gerekli imkânların sunulması, ✓ Yerel yönetimlerin iş birliği ile muhtaç bireylerin barınma, giyinme, gıda ve ısınma ihtiyaçlarının karşılanması, ✓ Gelirde adaletin sağlanması, sosyal yardımlaşmanın teşvik edilmesi, iş imkânlarının ve istihdamın artırılması, sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması, ✓ Merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin ortak işbirliği ile kimsesiz çocukların ve sokak çocuklarının ihtiyaçlarının karşılanması, gerekli eğitim, barınma, giyinme, ısınma ve gıda ihtiyaçlarının sunulması ✓ Meslek edindirme kurslarının yaygınlaşmasını sağlayarak engelli bireylerinde bu imkânlardan yararlanarak topluma kazandırılması,
58.Hükümet (2002-2003)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ "İnsanı yaşat ki devlet yaşasın" odaklı sivil toplum kuruluşlarının yaygınlaştırılması, ✓ Sürdürülebilir kalkınma ile yaşam standartlarının yükseltilmesi, ✓ "Sosyal yardım alanında resmi verilere göre, nüfusun yüzde 15'inin açlık sınırının altında olduğu belirtilerek insan haklarına ve Anayasaya aykırı olan duruma kayıtsız kalınmayacağı, sosyal politikalarla bu sorunun çözümüne öncelik verileceği, krizden olumsuz etkilenmiş kesimlere sosyal yardım projelerinin uygulanması", ✓ Tarımda devlet teşvikinin ve desteğinin artırılması, tarımın birçok politika alanında ele alınmasının gerekliliği, tarımsal verimliliği arttırmaya yönelik politikaların oluşturulması, ✓ Ekonomi politikalarında ve sosyal politikalarda düzenlemeye giderek toplumun refah seviyesini arttırmayı, ✓ "Yoksulluk konusuna oldukça yoğun yer veren bu programda Türkiye'nin OECD ülkeleri içindeki gelir dağılımı en bozuk olan ülkelerden biri olduğu vurgulanarak, özellikle kentlerde bu sorunun yaşamdan dışlanma ve giderek marjinalleşmeye neden olduğu

	<p>vurgulanarak yoksullukla mücadelenin başarılı olabilmesinde "insan"ı ekonomik kalkınmanın merkezine alınması gerekliliğinin aynı zamanda "ahlaki" bir zorunluluk olduğu”,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Vergide düzenlemeye gidilerek çalışanların lehine düzenlenmesi, ✓ Etkili bir "yoksullukla mücadele" program ve politikasının uygulanması, ✓ Gerekli veriler elde edilerek ülkedeki açlık sıkıntısı yaşayan açlık sınırında veya bu sınırın altında olan yoksul bireylerin ve yoksul ailelerin tespit edilmesi ve gerekli imkânların sunulması, ✓ Eğitim imkânları geliştirilerek eğitimde fırsat eşitliğinin her kesimin yararlanabileceği biçimde sunulması, ✓ Devlet kurumları tarafından iş olanaklarının geliştirilmesi ve artan genç nüfusun yaşadığı "yapısal işsizlik" sorununa değinilmektedir. Bu problemlerin çözümlenmesi için gerekli yöntemlerin uygulanması, ✓ İstihdam politikalarını geliştirerek ekonomik büyümeyi ve gelir artışının sağlanması, ✓ İnsan gücünün ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda doğru kullanılması, yönlendirilmesi, ✓ Kayıt dışı istihdam ve yasal olmayan göç sonucu gerçekleşen yabancı işçi sorununun ortadan kaldırılması, ✓ İstihdamdaki önemi nedeni ile Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ)'in desteklenmesi, ✓ Özel eğitim kurumlarının desteklenmesi, ✓ Eğitimde adaletin ve eşitliğin sağlanması, ✓ “Sağlık alanında etkin, ulaşılabilir ve kaliteli bir sağlık sistemi kurulması amacı güdülenerek, nüfusun yüzde 19'luk kesiminin sağlık güvencesi altında olmadığına vurgu yapılmıştır. Herkesin ulaşabileceği nitelikli ve etkin çalışan bir sağlık sisteminin oluşturulması için hastanelerin idari ve mali yönden özerkliğe kavuşturulmasıyla, sağlık sektörüne rekabet getirilerek, nüfusun tamamını kapsayacak şekilde bir Genel Sağlık Sigortası Sisteminin kurulması, prim ödeme gücü bulunmayanların primleri devlet tarafından ödenmesi” ✓ Tüm bireyleri kapsayacak sosyal güvenlik sisteminin oluşturulması, ✓ Ailenin toplumdaki önemine atıfta bulunularak gereken önemin verilmesi, toplumda cinsiyet eşitliğine vurgu yapılarak kadının ailedeki ve toplumdaki değerinin vurgulanması gerektiği bu konuda “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ile getirilen ilkelerin uygulanmasına yönelik düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, Kadına yönelik şiddetin, cinsel ve ekonomik istismarın önlenmesi, muhtaç durumdaki kadınların desteklenmesi ve korunmasının temel politikalar olduğu”, ✓ Engelli bireylerin topluma kazandırılması, meslek edinmelerinin sağlanması, kendi hayatlarını idame ettirecek güce sahip olmalarının sağlanması temelinde "bedensel ve zihinsel özürleri nedeniyle insanlar arasında ayırım yapılmasına izin verilmeyecektir" ilkesinin esas alınması,
<p>59.Hükümet (2003-2007)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Muhafazakar demokrat kimliği ile tanımlanan hükümetin öncelikli politikalarından biri olan merkezi yönetimlerin bazı yetki ve görevlerinin yerel yönetimlere geçmesini sağlayarak, sağlık, eğitim, kültür, sosyal yardımlaşma, turizm, çevre hizmetlerinin sağlanması, köy hizmetleri, tarım, hayvancılık, imar ve ulaşım yerel düzeye taşınmasının sağlanması, ✓ “58 inci Hükümet döneminde yer alan Acil Eylem Planı kapsamında yürütülen karar ve uygulamalara devam edilmesi gerekliliği”,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tarım sektöründeki politika ve programların geliştirilerek yoksullukla mücadelede, istihdamın artırılmasında, piyasanın güçlendirilmesinde gerekli desteğin sağlanacağı, ✓ İşsizlik sorununun beraberinde ortaya çıkan sosyal güvenlik sorununun incelenerek gerekli önlemlerin alınması, ✓ Sosyal politika programına alınan yoksul bireyler, muhtaç yaşlılar, kimsesiz çocuklar ve iş sahibi olmayanlar için programların oluşturulması, sıkıntı çeken yokluk içinde olan yurttaşlara, dışlanmış işsizleri, yoksul bireyleri, kimsesizleri, hasta ve engelli bireylerin önemsenmesi ve bu sorunların giderilmesi için gerekli çözüm yollarının üretilmesi, ✓ Herksin ulaşabileceği eşit ve iyi standartlara sahip sağlık hizmetlerinin sunulması, ✓ Toplumda ailenin öneminin vurgulanması ve aile birliğinin korunması için gerekli önlemlerin alınması, ✓ Engelli bireylerin topluma kazandırılması, meslek edinmelerinin sağlanması, kendi hayatlarını idame ettirecek güce sahip olmalarının sağlanması temelinde "bedensel ve zihinsel özürleri nedeniyle insanlar arasında ayırım yapılmasına izin verilmeyecektir" ilkesinin esas alınması,
<p>60.Hükümet (2007-2011)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Özelleştirmenin teşvik edilerek devlete yük olan kurumların ekonomik kalkınmayı ve sosyal refahın artmasını sağlaması için özelleştirmenin yaygınlaştırılması, ✓ Sosyal harcamalar için ayrılan bütçenin ve kaynağın artırılması, ✓ Gelir dağılımında adaleti sağlayarak tüm vatandaşların eşit bir şekilde yararlanmasının sağlanacağı sosyal güvenlik, sosyal yardım, sosyal hizmetin alanına giren eğitim ve sağlık gibi hizmetlerin geliştirilmesinin sağlanması, ✓ "Eğitim alanında okula gidemeyen kızlar için "Haydi Kızlar Okula" kampanyası ile okula gitme olanağı oluşturulması, düşük gelirli ailelerin çocuklarının okula devamı koşuluyla eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere düzenli yardım sağlanması, ilköğretim ve ortaöğretimde her çocuğa ücretsiz ders kitabı verilmesi", ✓ Sağlık sektöründe "Sağlıkta Dönüşüm Programı" ile tüm bireylerin, bütün hastaneleri kapsayacak biçimde sağlık hizmetini alması, ✓ Tüm bireylerin eşit bir biçimde sağlık hizmetlerinden yararlanması, ✓ Yoksul bireylerin ödemesi gereken primlerinin devlet tarafından karşılanması, ✓ "18 yaşın altındaki çocukların tamamının sağlık güvencesi altında olduğu "Genel Sağlık Sigortası" sisteminin 2008 yılından itibaren uygulanmaya başlayacağı", ✓ Sosyal güvenlik sisteminde yaşanan sorunların aksaklıkların giderilmesi ve daha verimli bir hale getirilmesi için üç ayrı kuruluş adı altında gerçekleştirilen sosyal güvenlik sisteminin tek bir kurum adı altında toplanmasının sağlanması, ✓ Sosyal yardımlar kapsamında yoksullukla mücadele çalışmalarında, yoksul hanelerdeki sıkıntıları anne ve çocukların yaşadığı sıkıntıları gidermek için düzenli sağlık hizmetinin sunulması ve annelere var olan her çocuk için aylık belli bir tutarda yardım yapılması, ✓ Ailenin toplumdaki konumunun güçlendirmesini sağlamaya yönelik politika ve programların teşvik edilmesi, ✓ "Sevgi Evleri Projesi" ile kimsesiz çocukların aile ortamında yaşadığı koşullara sahip olmasının sağlanması, ✓ "Özürülüler Kanunu" ile engellilerin toplum içerisindeki konumlarının güçlendirilmesi, tüm bireylere eşit yaşama imkânının

	sunulması, toplum ile içi içe yaşamlarının sağlanması, fizyolojik ve psikolojik dezavantajlarını giderecek önlemlerin alınması,
<p>61.Hükümet (2011-2014)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sosyal hizmet olanaklarını geliştirerek tüm bireylerin yararlanacağı temel hak ve özgürlük ortamının oluşmasının sağlanması, ✓ “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulmasıyla ekonomik politikalarla sosyal politikaların bütünleştirilerek programdaki ifadeyle "sosyal restorasyon döneminin" başlatıldığı dönem”, ✓ Kayıt dışı istihdamı azaltmak ve işsizlik sorununun çözülmesi için "iş değil insanı koruma" ilkesi doğrultusunda hareket ederek işgücü piyasasını ve bunun için hazırlanan politika ve programların desteklenmesi, ✓ Meslek edindirme kurslarının teşvik edilmesi; ✓ Eğitim ve istihdam koşullarının iyileştirilmesi, ✓ İşgücünün artırılarak, işgücü piyasasının esnek bir yapıya kavuşturulması, ✓ Kadın, genç ve engelli bireylerin işgücüne katılımının desteklenmesi, ✓ “İstihdam-sosyal koruma ilişkisinin güçlendirilmesi şeklinde Ulusal İstihdam Stratejisinin hazırlanarak, çalışma yaşamında kadınların, mevsimlik gezici tarım işçilerinin, engelli vatandaşların sosyo-ekonomik durumlarının güçlendirilmesi, sosyal güvenlik koşullarına kavuşturulmaları, çalışma yaşamında daha fazla yer alması, çalışma yaşamında daha fazla yer almaları için ekonomik ve sosyal teşviklerin sağlanması”, ✓ İşsiz olduğu için sosyal yardım programlarından yararlanan bireylerin istihdam edilmesinin sağlayacak donanıma sahip olmasının sağlanması, ✓ “Yeşil kart sahibi olanların çalışması halinde yeşil kartlarının iptal edilmeyerek askıya alınması ve çalışması sona erdiğinde tekrar başvurusuna gerek kalmaksızın yeşil kartlarının aktif hale getirilmesinin sağlanması ile sosyal yardım alan kişilerin istihdama dâhil edilmeleri için teşvik ve mesleki gelişimler sağlanması”, ✓ Yoksul bireyleri, dezavantajlı bireyleri, tüm kesimi eşit şekilde kucaklayacak eğitim sisteminin oluşturulması, ✓ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı önderliğinde aile bütünlüğünün korunmasının sağlanması, aile içindeki bakıma muhtaç yaşlılara, engellilere, hastalara, öğrencilere, dul ve yetimlere, yönelik desteklerin artırılması, ✓ Ulaşılabilir, ücretsiz kitap ve eğitim olanaklarının genişletilerek, okula gitmeyen kimsenin kalınmamasının sağlanması, kız çocuklarının eğitim almasının teşvik edilmesi, eğitime katılımı desteklemek için yatılı okul, kredi, burs olanaklarının teşvik edilmesi, ✓ Sağlık alanında sunulan hizmetlerin "temel bir insan hakkı" olarak ifade edilmesi, ✓ Tüm bireylerin eşit bir biçimde sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi, ✓ Yoksul bireylerin ödeyemediği primlerinin devlet kurumları tarafından karşılanması, ✓ “18 yaşın altındaki çocukların tamamının sağlık güvencesi altında olduğu “Genel Sağlık Sigortası” sisteminin 2008 yılından itibaren uygulanmaya başlayacağı”, ✓ Sağlık bakım hizmetlerinin evde bakıma muhtaç hastaların tedavisini desteklemek amacıyla sunulması tüm bireylerin bu hizmetlere ulaşabilmesinin sağlanması, ✓ Sosyal güvenlik sisteminin kapsamının ve içeriğinin genişletilmesi,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ “Yoksullukla mücadelede gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksullukla mücadele politikalarının başarılı olabilmesi için "insan"ın ekonomik kalkınmanın merkezine konularak, sosyal yardım ve sosyal hizmet alanındaki bütün kurum ve kuruluşların Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı altında birleştirilerek tek elden ve etkin bir şekilde yürütülmesinin sağlanması”, ✓ Yoksullukla mücadelede aile yapısının korunmasının sağlanması, sosyal desteklere olan ihtiyacın azaltılması, eğitim, kültür, sağlık, konut politikalarının desteklenmesi bu politikalara vurgu yapılarak gereken önemin verilmesinin sağlanması, ✓ Kalıcı yoksulluğu önleyebilmek için yoksul bireylere gerekli becerileri kazandırmayı, sağlıklı bireyler olması için gerekli sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamayı, eğitim almalarının teşvik edilmesi ve olanaklarının iyileştirilmesi, ✓ “Yoksul vatandaşların üretkenliğini sağlamak amacıyla sağlanan proje destekleri, mesleki eğitimler ve iş arama kanallarına ulaşımın kolaylaştırılması için "Sosyal Yardım Sisteminin İstihdam ile Bağlantısının Kurulması ve Etkinleştirilmesi Eylem Planı"nın uygulanması”, ✓ “61. hükümet programında rakamsal büyüklük ve net hedef kapsamında Sosyal politikalar konusunda yoksulluğun azaltılması ve gelir dağılımının düzeltilmesi konusunda 2015 yılına kadar aylık 65 doların altında bir gelirle yaşamak zorunda olan vatandaş kalmayacağı taahhüdü ve 2023 için mutlak yoksulluğun ortadan kaldırılması temel hedef" olarak alınması, ✓ Sağlık, eğitim ve istihdam olanaklarını iyileştirerek sosyal hizmet alımında "Aile Sosyal Destek Programı" modelinin alınması, aile birliğinin korunarak daha güçlü ve daha mutlu aileler için "aileye aile içinde destek"in verilmesi ve ailelerin yaşadıkları sıkıntıların giderilmesi için "Aile Sosyal Destek Programı"nın işlerlik kazanması, ✓ Sosyal politikalara kapsamında uygulanan "aile sosyal destek uzmanları" ile aile bireyelerine gereken desteğin verilmesi ve bu doğrultuda hazırlanacak sosyal destek programlarının uygulanması, ✓ Ailenin ihtiyaç durumuna göre sosyal yardımların yapılması, ailedeki bireylerin sağlık, engel durumu, yaşlı, çocuk sayısı, hasta olması, gelir durumu esas alınarak bu doğrultuda sosyal yardımların yapılması, ✓ Çalışan bireylerin yoksullaşarak sosyal yardıma muhtaç olması ve bunun belirlenerek sosyal hizmetlerin sunulması, ✓ “Sosyal Yardım hizmetleri alanında sosyal destek sisteminin daha hızlı ve etkili çalışmasını sağlayacak olan Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi ile Puanlama Formülünün tamamlanması”, ✓ “SYDGM-TOKİ iş birliği ile Sosyal Konut Projesi” ile yoksul ve dar gelirli kesimin konut sahibi olmasının kolaylaştırılması, ✓ Uygulanmakta olan sosyal hizmet ve sosyal yardım politikaları ile diğer ülkelere örnek olma çabası, ✓ Engelli bireyleri, bakıma muhtaç yaşlıların, kimsesiz çocukların, şehit yakınlarının, gazi ve malul olan bireylerin, anayasal hak ve güvencesine kavuşturularak, sağlık, eğitim, bakım, rehabilitasyon hizmetlerinin verilmesi, gelir elde etmelerinin ve meslek edinmelerinin sağlanması, ✓ Bakıma ihtiyaç duyan tüm bireylerin yaralanabileceği "İnteraktif Sosyal Hizmet Sunumu"na sahip olmaları, ev sahibi olmayan, sokakta yaşayan yoksul bireylerin korunmasına yönelik tedbirlerin alınması ✓ “Engelliler için ailesi yanında bakımı sağlanan engellilere aylık
--	---

	<p>asgari ücret tutarında ödeme yapılması, gereksinimi olan tüm engelli çocukların özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden ücretsiz yararlanması, "Özürlü Sosyal Destek Programı" (ÖDES) ile engellilerin kendi projelerini yaşama geçirmeleri, engellilerin başvurularına gerek kalmaksızın rehabilitasyon ve sosyal destek alanlarında ASDEP Programı kapsamında hizmet verilmesi, dört ilde pilot uygulama olarak başlayan "Engelsiz Kent Projesinin" genişletilerek engellilerin sosyal ve ekonomik yaşamlarını daha kolay sürdürebilmeleri amacıyla eğitim, sağlık, barınma, ulaşım, iletişim ve çalışma koşullarına dair asgari standartların sağlanması ve engellilerin sosyal dışlanmışlık duygusundan kurtulduğu bir yaşam sağlanması”,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Kimsesiz çocukları korumak ve aileye yakın bir ortamda büyümelerini sağlamak için "çocuk evleri" ve "sevgi evleri" nin sayılarının ve niteliklerinin artırılması, “Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Uygulaması” ile ailesinden uzakta, sokaklarda yaşayan çocukların ailelerine ve topluma kazandırılması, ✓ “Sosyal adalet anlayışıyla hiç geliri olmayan yoksul ailelere peşinatsız çok düşük taksitlerle 10-20 yıl sürelerle sosyal konut inşası gerçekleştirilmesi”, ✓ Şehrin gelişmişliğine ve ekonomik yapısına göre nüfusun hızlı arttığı ve konut alımının zor olduğu kentlerde konut sahibi olmak isteyen kesimin konut sahibi edinmesinin kolaylaştırılması,
<p>62. Hükümet (2014-2016)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ülkenin ihtiyaçlarına yönelik yeni sosyal politikalar geliştirmek ve model oluşturmak, ✓ Ailenin yapısını güçlendirmek, aileye yönelik hizmetlerin geliştirilmesi, aile refahının ve nesiller arası dayanışmanın artırılması, dinamik nüfus yapısının korunması, ✓ Toplumsal istismarı azaltmak ✓ Yerel Yönetimler, özel sektör ve STK’ların sosyal hizmetlere olan katkısını arttırmak ✓ Ülkemizin sosyal yardımlar miktarını ülke ve aile bazında gelişmiş ülkeler seviyesine çıkarmak ✓ Toplumda sosyal ve ekonomik eşitsizliği gidermek, ✓ Aktif yaşlanmayı sağlamak, ✓ Birey ve aileyi güçlendirmek, toplumu bilinçlendirmek, ✓ Koruyucu ve önleyici sosyal hizmetleri arttırmak ✓ Kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakını ve gazilerin haklarının korunmasına, fırsat ve imkânlardan eşit şekilde yararlanılmasına ilişkin toplumsal bilinci yükseltmek, ✓ Uzun dönemde yoksulluk döngüsünün oluşmasını engellemek ✓ Aile yanında bakım hizmetini yaygınlaştırmak ✓ İhtiyaç sahiplerinin tespit edilmesinde ve değerlendirilmesinde etkinliği ve erişebilirliği arttırmak ✓ Hizmetlerin tespit edilmesini ve sunum sürecini hızlandırmak, ✓ Sosyal yardım ihtiyaçlarını objektif temellere göre tespit etmek, sosyal yardım ve hizmetlerde etkinliğin sağlanması, ✓ Kamu kaynaklarından yapılan sosyal yardımlarda mükerrerliği azaltmak ✓ Koruma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinde etkinliği arttırmak ✓ Afet durumlarında etkin müdahale etmek, ✓ Koruma altındaki çocukların eğitim seviyesini yükseltmek, ✓ İstihdam oranını arttırmak ve sürekliliğini sağlamak, ✓ Koruma altındaki kadınların gelişimlerini sağlamak, ✓ Hizmetleri izleme, değerlendirme ve denetleme faaliyetlerini etkin hale getirmek ✓ Kurumsal yapıyı geliştirmek ve güçlendirmek

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Büyükşehirlerde sosyal sorunların yoğunlaştığı alanlarda uyumun güçlendirilmesi, ✓ Yoğun göç almış, eğitim, işsizlik ve yoksulluk sorunlarının yoğunlaştığı alanların belirlenmesi ve analiz edilmesi, ✓ Mahalli idarelerde sosyal uyum çalışmalarına yönelik kapasitenin geliştirilmesi, ✓ Aile yardımlarının geliştirilmesi, aile danışmanlık ve eğitim hizmetlerinin kapsamlı, standart, etkin ve yaygın hale getirilmesi, evlilik öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, sosyal yardım ve hizmetlerin aile temelli sunulması ✓ Kadınların karar alma mekanizmalarında daha fazla yer almaları, istihdamın artırılması, eğitim ve beceri düzeyinin yükseltilmesi, ✓ Görsel, işitsel ve sosyal medyanın ve internetin aile ve toplum üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik tedbirlerin alınması, aile içi iletişimi arttırmaya yönelik eğitim programlarının uygulanması, ✓ Boşanmaları azaltmaya yönelik aile danışmanlığı ve uzlaştırma mekanizmalarının geliştirilmesi, ✓ Aile ve iş yaşamının uyumlaştırılmasına yönelik güvenceli esnek çalışma, kreş, çocuk bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, ✓ Kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın ortadan kaldırılabilmesi için örgün ve yaygın eğitim kurumları yoluyla bilinç düzeyinin artırılması, ✓ Çocuk haklarına yönelik modellerin oluşturulması, ✓ Vergi ve sosyal transferlerin gelir dağılımı eşitsizliğini ve yoksulluğu azaltıcı etkisinin artırılması, ✓ Yoksulluğun nesiller arası aktarımının önlenmesi için eğitimde ve kamu hizmetlerine erişimde fırsat eşitliğinin oluşturulması, yoksullukla mücadelede sivil toplumun katılımı ve yerel yönetimlerin rolünün artırılması, ✓ Sosyal hizmet ve yardımlar alanında Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP)'in uygulanması, ✓ Aile yanında bakımı destekleyen modellerin geliştirilmesi, ✓ Engellilere yönelik eğitim, istihdam ve bakım hizmetlerinin artırılması, denetiminin yapılması, çevre şartlarını engellilere uygun hale getirilmesi, ✓ Bakıma muhtaç yaşlıların bakımının evde sağlanması, ✓ Genç ve dinamik nüfus yapısının korunması, doğurganlık seviyesinin normal standartta korunması, çalışanların doğum hakları geliştirilerek doğurganlıktaki düşüşün engellenmesi, ✓ Girişimcilik ve KOBİ desteklerinin sağlanmasında yenilik, verimlilik, istihdam artışı, büyüme, kadın ve genç girişimcilerin desteklenmesi,
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ İşgücü piyasasının arttırılarak yabancı işgücünün ülkemize kazandırılması, özel politika gerektiren grupların istihdamı, çocuk işçiliği ile mücadelenin artırılması, ✓ Sağlıklı, güvenli, güvenceli çalışma ortamının oluşturulması, İş sağlığı ve güvenliğinin Avrupa Birliği Standartlarına yükseltilmesi, ✓ Kadınların karar alma mekanizmalarında daha fazla yer almaları, istihdamın artırılması, eğitim ve beceri düzeylerinin yükseltilmesi, ✓ Gezici ve geçici tarım işlerinde, tehlikeli ağır işlerde, sokakta çocuk işçiliğinin önlenmesi, ✓ Bölgesel, yerel ve sektörel istihdam olanaklarının kadın ve gençler başta olmak üzere herkes için nitelikli hale getirilmesi, ✓ Kayıt dışı istihdamla etkin mücadele edilmesi, ✓ İnsani şartlarda çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve ücret ilişkisinin güçlendirilmesi,

<p>63. Hükümet (2016-2018)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bireysel hesaba dayanan kıdem tazminatı sisteminin oluşturulması, ✓ e-Devlet hizmet sunumunda kullanıcı talep ve ihtiyaçlarının belirlenmesi, ✓ Çıraklık eğitiminin zorunlu eğitim kapsamına alınması, ✓ Gençlerin becerilerinin artırılması ve işgücüne katılımlarının hızlandırılması, ✓ İşgücü piyasasında esnek çalışma modellerinin geliştirilmesi, ✓ Ailenin bütünlüğünü korunması, bilinçlendirilmesi ve desteklenmesine yönelik SHM ile aile eğitim programlarının ve evlilik öncesi eğitim programlarının uygulanması, ✓ Toplumsal Cinsiyet Eşitliği uygulaması ile kadınların ekonomik ve sosyal yaşamdaki fırsatlardan eşit bir şekilde yararlanmasının sağlanması, ✓ Ekonomik yoksunluk içinde olanların ailelerin çocuklarından özel kreş, gündüz bakımevleri ile özel çocuk kulüplerinden yararlanmalarının sağlanması, ✓ Kadına yönelik şiddetin azaltılması için toplumsal bilinç düzeyinin yükseltilmesi, ✓ Çocuklara yönelik psikolojik destek programlarının yaygınlaştırılması, ✓ Gelir dağılımını iyileştirmeyi ve yoksulluğu azaltmayı hedefleyen sosyal transferlerin etkinliğinin artırılması, ✓ Sosyal yardımlardan faydalanacak kişilerin nesnel ölçütlerle belirlenmesi, puanlama formülünün tüm kamu sosyal yardım faaliyetlerinde uygulanması, ✓ Mahalli idarelerin sosyal yardım faaliyetlerini kamu sosyal yardım kuruluşları işbirliği ile yürütmeleri, ✓ Sosyal yardım ve hizmet alanında ihtiyaca en uygun destek ve hizmetin verileceği ASDEP modelinin uygulanması, ✓ Engellilere yönelik bakım ve destek hizmetlerinin etkinlik, yaygınlık ve denetiminin yapılması, ✓ Engellilerin ekonomik ve sosyal hayata katılımlarını kolaylaştıracak sosyal ve fiziki çevre şartlarının iyileştirilmesi, ✓ Yaşlılara yönelik bakım ve destek hizmetlerinin yaygınlaştırılması, ✓ Yoksulluğun ortadan kaldırılması, ihtiyacı olan herkese sosyal destek imkânının sunulması, gelir dağılımının iyileştirilmesi, ✓ UNDP tarafından açıklanan İnsani gelişme Endeksi sıralamasında Türkiye'nin çok yüksek insani gelişmişlik grubunda yer alması, ✓ Tüm vatandaşların sosyal güvenlik ve genel sağlık sigortası (GSS) kapsamında yer alırken sürdürülebilir ve etkin çalışan bir sosyal güvenlik sisteminin oluşturulması, ✓ Sosyal transferler ve vergi düzenlemelerinde en yoksul kesimin gözetilmesi ✓ Sosyal yardım ve istihdam bağının güçlendirilmesi, ✓ Yoksul ailelere belirli ölçütlerle internet erişim imkânının sağlanması, ✓ Sosyal hizmet ve yardım kuruluşları arasında koordinasyon işbirliğinin artırılması, bu kapsamda Aile Bilgi Sistemi'nin kurulması,
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Aile ve topluma yönelik çalışma, eğitim ve danışmanlık hizmetlerini kapsamlı ve yaygın hale getirilmesi, ✓ Aile yapısını olumsuz etkileyen kötü alışkanlıklar ve bağımlılıkların etkilerinin azaltılmasının sağlanması, ✓ Göç, afet ve acil durumlarda birey, aile ve topluma yönelik psikososyal destek hizmetlerinin sunulması, ✓ Kadına yönelik ayrımcılıkla mücadele etmek ve kadının toplumdaki konumunu güçlendirmek,

<p>64. Hükümet (2018----)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Toplumsal kırılanlıkları azaltmaya yönelik sosyal yardım ve dayanışma hizmetlerini yürütmek, ✓ Koruyucu ve önleyici hizmetlerin niteliğinin geliştirilmesi, niceliğinin artırılması ve fırsat eşitliğinin sağlanması, ✓ Barınma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin (özellikle kadınlar, yaşlılar, engelliler ve çocuklar için) güçlendirilmesi, ✓ İşgücü piyasasının güçlendirilmesi, ✓ Sağlıklı, güvenli ve güvenceli çalışma ortamının oluşturulması, ✓ İş sağlığı ve güvenliği artırılarak, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önüne geçilmesi, ve çocuk işçiliği ile mücadele edilmesi, ✓ Yürütülen çalışmaların Cumhurbaşkanlığı sistemine uygun hale getirilmesi, ✓ Dilekçe ve bilgi edinme hakkının CİMER aracılığıyla etkin ve hızlı hale getirilmesi, ✓ Kırsal toplumun beşeri sermayesinin geliştirilmesi ve yoksulluğun azaltılması kapsamında köylerde yoksullukla mücadele çalışmalarının yapılması, ✓ Medya da kadın temsili iyileştirilerek kadınların medya okuryazarlığının artırılması, ✓ Mesleki eğitim kursları ve işbaşı eğitim programları, dijital dönüşüm çerçevesinde ortaya çıkacak ihtiyaca cevap verecek işgücünü yetiştirmek üzere dijital yetkinlikleri ve becerilerinin artırılması, ✓ Genç ve dinamik nüfus yapısının korunması, ✓ Yaşlı nüfusun ekonomik ve sosyal hayata katılımı artırılarak aktif yaşama imkânlarının oluşturulması, ✓ Kayıtlı istihdamın teşvik edilerek kayıt dışı istihdam ile mücadele edileceğine, ✓ Dijital dönüşüm teşvik edilerek yenilikçi projelerin yaygınlaştırılması, ✓ Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (BSYBS) ile Aile Bilgi Sisteminin (ABS) entegrasyonunun sağlanması, ✓ Covid-19 salgını sonrası uzaktan çalışma gibi esnek çalışma biçimlerinin uygulanabilirliğinin artırılması, ✓ İŞKUR tarafında Beceri Envanteri Projesi kapsamında ülke genelinde mesleki beceri envanterinin çıkarılması, ✓ Sosyal yardımlarda mükerrerliğin önlenmesi için kamu kaynaklarında etkinliğin sağlanması amacıyla sosyal yardımlarda bütüncül yapının güçlendirilmesi, ✓ İŞKUR tarafından sunulan eğitimlere dijital kütüphane vasıtasıyla erişim imkânının sağlanması,
--	--

Kaynak: Özsoy,2019: 465-477.